

2018

Jaarstukken

Aldus besloten door de raad in zijn openbare
vergadering van 9 juli 2019,

de griffier,

de voorzitter,

Raad 9 juli 2019

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1	Aanbiedingsnota	5
1.1.	Voorwoord	6
1.2.	Het financiële resultaat en ontwikkeling van reserves over 2018	8
1.2.1.	Het financiële beeld in hoofdlijnen	8
1.3.	Leeswijzer	16
1.4.	Doorwerkend effect resultaten jaarstukken naar 2019 en verder	16
1.5.	Rechtmatigheid	19
1.6.	Vennootschapsbelasting	19
1.7.	Gebeurtenissen na balansdatum	19
1.8.	Rapportage Interbestuurlijk Toezicht	20
Hoofdstuk 2	Jaarverslag	23
2.1.	Programmaverantwoording	24
2.1.1.	Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling	25
2.1.2.	Sterke Samenleving	62
2.1.3.	Ondersteuning, zorg en participatie	74
2.1.4.	Fysieke Leefomgeving	92
2.1.5.	Dienstverlening en Belastingen	116
2.1.6.	Bestuur en Veiligheid	134
2.1.7.	Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen	146
2.2.	Investeringen	164
2.2.1	Kapitaallasten	165
2.2.2	Omvang investeringsportefeuille	166
2.2.3	Afgesloten Investeringen / in gebruik genomen investeringen	172
2.2.4	Bijstelling lopende investeringen	172
2.2.5	Overzicht subsidies	174
2.2.6	Bijstelling kapitaallasten 2019-2022	175
2.3.	Paragrafen	176
2.3.1.	Paragraaf Lokale Heffingen	177
2.3.2.	Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	189
2.3.3.	Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	196
2.3.4.	Paragraaf Financiering	202
2.3.5.	Paragraaf Bedrijfsvoering	208
2.3.6.	Paragraaf Verbonden Partijen	216
2.3.7.	Paragraaf Grondbeleid en Vastgoed	247
Hoofdstuk 3	Jaarrekening	253
3.1.	Balans per 31 december 2018	254
3.2.	Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	256
3.3.	Toelichtingen	257

3.3.1.	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	257
3.3.2.	Toelichting op de balans per 31 december 2018 (bedragen X € 1.000).....	262
3.3.3.	Toelichting op het overzicht van baten en lasten	288
3.3.4.	Begrotingsrechtmatigheid	293
3.4.	Single information, single audit (SiSa)	296
3.5.	Bijlage Taakvelden	300

Hoofdstuk 1 Aanbiedingsnota

1.1. Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u liggen de jaarstukken van de gemeente Westland over het jaar 2018. Deze vormen het sluitstuk van de budgetcyclus voor het boekjaar 2018 en bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Wij leggen hiermee verantwoording af over het gevoerde beleid en het financiële beheer in het dienstjaar 2018. De raad wordt met deze stukken in staat gesteld om zijn controlerende taak in te vullen.

Het afgelopen jaar zijn op uiteenlopende terreinen resultaten geboekt. Op belangrijke dossiers zijn knopen doorgehakt. Denk aan de huisvesting van arbeidsmigranten.

Het ontwikkelkader voor de huisvesting van arbeidsmigranten is vastgesteld en er zijn locaties voor arbeidsmigranten en flexwonen geïventariseerd. Voor een aantal locaties voor arbeidsmigranten zijn plannen voorbereid. De Trias-boring is afgerond en vanuit Energie Transitie Partners zijn nieuwe aardwarmte-initiatieven ondersteund. Ook werd in 2018 gewerkt aan (plannen voor) de verschillende dorpscentra. In Naaldwijk is de herinrichting van het Havenplein afgerond en in Wateringen en Poeldijk is gestart met een participatieproces om te komen tot integrale ruimtelijke visies voor deze dorpen.

Er kwamen vorig jaar 841 woningen bij in Westland. Verschillende bestemmingsplannen, waaronder Rijnvaart in 's-Gravenzande, kwamen tot een afronding. Op basis van de bestemmingsplannen die er nu liggen kunnen er tot 2030 8.000 nieuwe woningen worden gebouwd in Westland. In 2018 is gewerkt aan een visie voor woningbouwlocatie De Driesprong, die moet leiden tot verdere uitwerking van de plannen. Ook is onderzoek gedaan naar woningbouwlocatie Heenweg. Met de stichting Droom je thuis heeft de gemeente een overeenkomst gesloten voor de ontwikkeling van een woonvoorziening voor mensen met een beperking. Ook is vorig jaar de herontwikkeling van de Naaldhorst-locatie gestart. Doel is te komen tot een moderne intramurale voorziening voor ouderen waarbij ook plaats is voor andere gezondheids- en zorggerelateerde functies.

In 2018 is een maandelijks inloopspreekuur van de collegeleden ingesteld. Binnenkort wordt het spreekuur geëvalueerd. Ook heeft het college onder het motto 'College op pad' verschillende dorpen bezocht. Met omwonenden van de NAM-locatie aan de Aalscholver in Monster en de NAM heeft het college intensieve gesprekken gevoerd, met als resultaat dat de NAM is overgegaan op elektriciteit, zodat de overlast werd ingeperkt.

Binnen het Sociaal Domein zijn ook de nodige resultaten bereikt. De forse toename van de kosten binnen met name de jeugdzorg baart echter zorgen. Dit is weliswaar een landelijk beeld, maar voorsnog is het zeer de vraag of het Rijk de gemeenten met voldoende extra middelen tegemoet zal komen.

In 2018 is het Integraal Huisvestingsplan voor het primair onderwijs afgerond. De Montessorischool in Monster en de Joannesschool in Naaldwijk zijn uitgebreid en de voorbereidingen voor de nieuwbouw van De Achtsprong in De Lier en een nieuwe school in Liermolensloot in De Lier (vervanging van de Prins Willen Alexanderschool) zijn gestart. De Ichtus in Monster is verbouwd om plaats te bieden aan leerlingen van het speciaal onderwijs van de Strandwacht. Ook is gestart met het voorbereiden van de uitbreiding van de Kijckert in Wateringen en de Diamant in Naaldwijk.

Er zijn vorig jaar verschillende wegenprojecten tot een afronding gekomen, zoals de rotonde Heenweg-Naaldwijkseweg, de Sportlaan in De Lier (reconstructie) en de N211 tussen Poeldijk en Den Haag (reconstructie tot CO₂-negatieve weg). Na een uitgebreid participatietraject kwam de evenementennota tot stand, met regelgeving en praktische handreikingen voor de organisatie van evenementen in Westland.

Opbouw jaarstukken

De doelstellingen voor het beleid en de in 2018 verrichte activiteiten en geleverde prestaties zijn in de jaarstukken per programma weergegeven. De financiële weerslag hiervan is te vinden in de (programma)jaarrekening. De jaarrekening volgt voor wat betreft de programma-indeling de indeling van de begroting 2018 en functioneert in die zin ook als 'spiegel' van de begroting.

Resultaat 2018

De gemeente Westland sluit het jaar 2018 uiteindelijk af met een voordelig resultaat dat, na verwerking van de mutaties in de reserves, € 5,0 mln. bedraagt. Voor een bedrag van € 5,4 mln. (waarvan € 1,8 mln. onderdeel vormt van het rekeningsaldo) is er sprake van werkzaamheden die vanuit 2018 doorlopen naar 2019 dan wel alsnog worden opgestart in 2019. Zoals gebruikelijk stellen wij voor om dit bedrag in 2019 opnieuw beschikbaar te stellen voor het voortzetten van deze werkzaamheden. Voor een verdere toelichting bij dit resultaat wordt u verwezen naar paragraaf 1.2.1 van deze aanbiedingsnota.

Raadsbehandeling

De gemeenteraad behandelt de jaarstukken in zijn vergadering van 9 juli 2019. De jaarstukken zijn te raadplegen op de website van de gemeente (www.140174.nl).

Het college van burgemeester en wethouders

1.2. Het financiële resultaat en ontwikkeling van reserves over 2018

In deze paragraaf is een uiteenzetting opgenomen van de belangrijkste financiële uitkomsten over 2018, met een analyse van de belangrijkste componenten.

1.2.1. Het financiële beeld in hoofdlijnen

Context

Nadat de Nederlandse economie in 2017 met 2,9% harder groeide dan in tien jaar tijd, is de groei in 2018 iets afgevlakt tot 2,5% (gegevens Centraal Planbureau) en wordt voor de komende jaren verdere afkoeling verwacht. Internationale factoren spelen hierbij een grote rol, zoals de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China, het daarmee samenhangende toenemende protectionisme, de Brexit (deal of geen deal) en het begrotingstekort en de staatsschuld van Italië.

Door de afnemende economische wereldgroei en de hiervoor genoemde, toenemende onzekerheden zijn de economische vooruitzichten voor het eurogebied minder gunstig geworden. Toch zijn er voldoende factoren die de groei ondersteunen, waaronder het aanhoudend ruime monetaire beleid, de gedaalde werkloosheid en de gunstige ontwikkeling van de binnenlandse vraag.

De banengroei in Nederland zet nog steeds door. Het aantal vacatures steeg in 2018 naar 264.000, terwijl het aantal werklozen daalde naar 330.000. waardoor er nog steeds is sprake van een gespannen arbeidsmarkt. Het aantal werklozen is sinds 2014 vrijwel voortdurend gedaald.

De positieve economische situatie blijft ook in Westland zichtbaar. De vraag naar woningen op de huizenmarkt blijft onverminderd groot, waarbij het aanbod wat achterblijft. Dit is in lijn met het landelijke beeld. Het aantal nieuwe woningen is ook in 2018 overigens weer toegenomen.

Westland heeft ca. 61.000 banen, hetgeen neerkomt op 906 banen per 1000 leden van de beroepsbevolking. Zowel in absolute als relatieve zin is dat een hoog aantal. Westland kende in de afgelopen vijf jaar geen uitbundige banenontwikkeling. Dat houdt waarschijnlijk verband met het feit dat de tuinbouw sterk conjunctuurgevoelig is en gevoelig voor geopolitieke ontwikkeling (importverbod Rusland, harde Brexit en dergelijke).

Ook de arbeidsparticipatie ligt met 69,9% boven het landelijk gemiddelde en is ook hoog ten opzichte van de buurgemeenten. Het werkloosheidspercentage in Westland ligt laag. Vergeleken met de regio en het landelijk gemiddelde kent Westland meer laagopgeleide en middelbaaropgeleide arbeidskrachten en minder hoogopgeleiden. De kennis en innovatiebasis wordt langzaam sterker, maar blijft nadrukkelijk om actieve aandacht vragen.

Voor de economische toekomst van Westland is vooral de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking van groot belang. In de provinciale bevolkingsprognose neemt het aantal 15 tot 67½-jarigen toe van 71.342 in 2017 tot 82.651 in 2040. Dit betekent een toename van de verwachte beroepsbevolking met 16 procent. Voor Westland en de regio 'Delft en Westland' is de verwachte verdere groei van de potentiële beroepsbevolking een strategische troefkaart. Wie in de toekomst de mensen heeft, heeft de bedrijvigheid ("werken volgt wonen"). Op langere termijn zijn de kwantiteit en kwaliteit van de beroepsbevolking een belangrijke bron van economische groei. Naar verwachting heeft Westland deze bron.

Opvallend voor de gemeente Westland is verder het grote aantal exporterende bedrijven, dit hangt samen met het sterke glastuinbouwcluster. Veel van de bedrijven in Westland hebben een relatie met de glastuinbouw. De afgelopen jaren stonden met name in het teken van schaalvergroting binnen de (glas)tuinbouw. Het aantal bedrijven in de glastuinbouwsector nam af, het glastuinbouwareaal is in absolute vierkante meters echter nauwelijks veranderd. Westland kent meer bedrijventerreinen dan de rest van Haaglanden. De grootste uitgifte vond in de afgelopen jaren plaats op agrologistieke terreinen.

Financieel resultaat

De gemeente heeft het dienstjaar 2018 afgesloten met een batig saldo van € 5,0 mln. In de ProRap werd rekening gehouden met een voordelig saldo van € 0,7 mln.

Het saldo op de jaarrekening valt nog positief uit omdat het forse tekort Sociaal Domein nog kon worden opgevangen door het inzetten van middelen uit de reserve Sociaal Domein. Gezien de relatief geringe omvang van het restant van deze reserve zijn de toekomstige mogelijkheden in dit verband echter beperkt. Het jaarrekeningsaldo bestaat verder evenals in 2017 nagenoeg geheel uit niet verwachte, incidentele meevallers. De uitkomsten van de jaarrekening worden deels positief beïnvloed door de gunstige economische ontwikkelingen in Nederland. Dat heeft er ook toe geleid dat er binnen grondzaken en vastgoed een voordeel kon worden gerealiseerd van bijna € 4 mln. Daarnaast treedt er elders in de exploitatie ook een aantal kleinere, vooral incidentele voordelen op. Over een aantal substantiële afwijkingen in de jaarrekening (grondzaken, algemene uitkering) is uw raad reeds geïnformeerd, respectievelijk via het MPG en separate raadsbrief.

Saldo in perspectief

Met betrekking tot het jaarrekeningsaldo kan verder het volgende worden aangegeven (bedragen x € 1 mln.).

Saldo jaarrekening (in € mln.)	€	5,0
Over te hevelen budgetten naar 2018 (voor zover van invloed op exploitatiesaldo) *	€	-/- 1,8
Resultaatbestemming zogenoemde taakmutaties Algemene uitkering waarvan uitgaven starten/doorlopen in 2019	€	<u>-/- 0,5</u>
Reëel saldo 2018	€	2,7
Reeds bekend saldo ProRap	€	<u>0,7</u>
Resterend saldo	€	2,0

* Het gaat hierbij onder meer om Onderwijshuisvesting/binnenklimaat (€ 0,5 mln.), versterking jeugdhulp in gezinnen (€ 0,3 mln.), voorkomen schulden en armoedebestrijding (€ 0,1 mln.), een grootonderhoudsactiviteit in het wegenonderhoud (€ 0,2 mln.), mobiliteitsvisie Westland 2030-2040 (€ 0,1 mln.) en een aantal andere bedragen oplopend tot ca. € 0,6 mln.).

Ontwikkeling reserve- en schuldpositie

Zowel de gemeentelijke reservepositie als de schuldpositie van de gemeente is nagenoeg onveranderd in 2018.

De reservepositie van de gemeente ultimo 2018 is ten opzichte van 31 december 2017 licht gedaald met € 1,4 mln.

De bestemmingsreserves van de gemeente zijn ingezet voor de (conform raadsbesluiten) beoogde doelen. Eén van de bestemmingsreserves is de reserve Sociaal Domein: met name door een tekort op de jeugdzorg en een herwaardering van de balanspositie over voorgaande jaren daalt deze reserve in 2018 met ca. € 7,5 mln.

De reservepositie van de gemeente bedraagt eind 2018 € 258,4 mln. (incl. het jaarrekeningresultaat over 2018).

De schuldpositie van de gemeente (langlopende geldleningen) bedraagt ultimo 2018 € 340,0 mln. (op 1 januari 2018 was dit € 336,4 mln.).

De stand van de leningen per 31 december 2018 komt daarmee onder andere als gevolg van het batig jaarrekeningsaldo in 2018 ca. € 11,5 mln. lager uit dan begroot (€ 351,5 mln.).

De opbouw van het rekeningresultaat 2018 is als volgt:

(bedragen x € 1 mln.)

	Realisatie 2017	Begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018
Baten	247,4	260,0	304,2	286,2
Lasten	-/- 246,9	-/- 263,7	-/- 319,3	-/- 287,6
Exploitatieresultaat	0,5	-/- 3,7	-/- 15,1	-/- 1,4
Onttrekkingen aan reserves	57,8	15,7	31,4	26,0
Toevoegingen aan reserves	-/- 49,7	-/- 12,0	-/- 16,3	-/- 19,6
Saldo reservemutaties	8,1	3,7	15,1	6,4
Resultaat na reservemutaties	8,6	0,0	0,0	5,0

Uitgebreide toelichting bij het financieel resultaat over 2018

In onderstaande tabel is een uitsplitsing gemaakt naar de belangrijkste componenten waaruit het rekeningssaldo 2018 is opgebouwd.

STAAT VAN AFWIJKINGEN

Resultaat begrotingjaar 2018		Bedrag x € 1
Programmarapportage 2018		700.000
Effect na programmarapportage 2018	<u>4.300.000</u>	4.300.000

Rekeningresultaat 2018		5.000.000
------------------------	--	-----------

Programma		Bedrag x € 1
A Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling	Economische stimulering	700.000
	Grondzaken	2.800.000
	Verkoop vastgoed	1.100.000
	Sportbesluit	-1.000.000
	Bereikbaarheid/ruimtelijk beleid	<u>200.000</u>
	Totaal programma A	3.800.000
B Sterke Samenleving	Afboeking restwaarde gesloopte gebouwen	-800.000
	Basisgezondheidszorg/sociaal-cultureel werk	200.000
	Vorbereiding decentralisaties	100.000
	Huisvesting scholen/binnenklimaat	<u>500.000</u>
	Totaal programma B	0
	C Ondersteuning, Zorg en Participatie	Versterking jeugdhulp in gezin
Bijzondere bijstand		100.000
Leerlingenvervoer		<u>100.000</u>
Totaal programma C		500.000
E Fysieke Leefomgeving	Onderhoud wegen en bermen	800.000
	Baggeren	200.000
	Wabo-leges	<u>500.000</u>
	Totaal programma E	1.500.000
F Dienstverlening en Belastingen	Begraafplaatsen	<u>-100.000</u>
	Totaal programma F	-100.000
G Bestuur en veiligheid	Burgemeester en wethouders	-400.000
	Voorziening verhaal kosten asbestbrand	-900.000
	Totaal programma G	-1.300.000
	Algemene dekkingsmiddelen	Programmarapportage 2018
Algemene uitkering		900.000
Meeropbrengst belastingen		100.000
Rente		-300.000
Bedrijfsvoeringskosten		800.000
Niet geboekte onttrekking aan AR		<u>-2.100.000</u>
Totaal Algemene dekkingsmiddelen		100.000
Diverse	Afwijkingen over diverse programma's	<u>500.000</u>
	Totaal diverse	500.000
Totaal	5.000.000	

Op de verschillende afwijkingen wordt per programma hieronder nader ingegaan.

(I = incidenteel effect, S = structureel effect)

Programma A Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling € 3,8 mln.

Economische stimulering € 0,7 mln. (I).

Binnen de economische stimulering is er per saldo sprake van een voordeel van € 0,7 mln.

Er treden verschillende voordelen op in 2018 op het terrein van onder meer externe positionering (€ 0,2 mln.), de coalitie HOT (€ 0,1 mln.), het algemeen economisch beleid (€ 0,1 mln.), stimulering en platform toerisme (€ 0,2 mln.) en enkele kleinere afwijkingen, samen goed voor ca. € 0,2 mln.. Dit houdt verband met een nader uit te werken nieuwe economische koers met daarbij aansluitende activiteiten en met het feit dat op onderdelen de uitgaven door diverse oorzaken later in de tijd worden gedaan.

Grondzaken € 2,8 mln. (I)

Bij de vaststelling van het MPG 2019 hebben wij melding gemaakt van een positief resultaat van € 2,0 mln. als gevolg van de bijstelling van de getroffen voorzieningen voor de deelnemingen. Door een nadere bijstelling van de getroffen voorziening voor ONW bedraagt het voordeel uiteindelijk € 1,9 mln.

Daarnaast is in het MPG 2019 melding gemaakt van een nadelige bijstelling van de getroffen voorzieningen voor gemeentelijke grondexploitaties ad € 0,1 mln.

Volgens de BBV-voorschriften is het verplicht om jaarlijks op basis van voorzichtigheids- en realisatiebeginselen tussentijds winst te nemen. In het MPG 2019 is melding gemaakt van een geraamde winstneming van in totaal € 0,7 mln. Dit is in de jaarrekening uiteindelijk geworden een bedrag van bijna € 1,0 mln. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door een tussentijdse winstneming van project Horticoop en door vrijval van de gecalculeerde fondsstortingen binnen het afgesloten project Molensloot-West.

Vastgoed € 1,1 mln. (I)

Ten opzichte van de bijgestelde begroting is er bij de verkoop van vastgoed per saldo een netto meeropbrengst gerealiseerd van € 1,1 mln., o.a. door de verkoop van het perceel Oudendijk in Maasdijk.

Sportbesluit € - 1,0 mln. (I)

Mogelijk leidt de herziening van het zogenoemde sportbesluit tot een nadeel voor de gemeente. In de jaarrekening 2018 wordt hiervoor een voorziening getroffen van € 1,0 mln.

Bereikbaarheid/ruimtelijk beleid € 0,2 mln. (I)

In de tweede helft van 2018 zijn de voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor het opstellen van de Mobiliteitsvisie Westland. De vaststelling van de visie zal naar verwachting in de eerste helft van 2019 kunnen plaatsvinden. Voor 2018 betekent dit een verschuiving van lasten van een kleine € 0,1 mln. Ook de werkzaamheden voor de visies centrum Poeldijk en Wateringen schuiven deels door naar 2019 hetgeen voor 2018 een incidenteel voordeel oplevert van ca. € 0,1 mln. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2018 zal worden voorgesteld deze bedragen over te hevelen naar 2019.

Programma B Sterke Samenleving € 0,0 mln.

Afboeking restwaarde gesloopte gebouwen € - 0,8 mln. (I)

Er is een nadeel van € 0,8 mln. ontstaan door de afboeking van de restant boekwaarde van een eerdere verbouwing van De Veiling in Poeldijk (voorheen De Leuningjes) en van de restant-boekwaarden van inmiddels gesloopte schoolpanden. Overigens vervallen hierdoor wel de kapitaallasten voor de restant looptijd.

Basisgezondheidszorg/sociaal-cultureel werk € 0,2 mln. (I)

Er is een voordeel ontstaan op de Basisgezondheidszorg van € 0,1 mln. door suppletie-uitkeringen BTW/BCF en door minder kosten voor het lokaal gezondheidsbeleid.

Daarnaast zijn er voor een bedrag van eveneens € 0,1 mln. werkzaamheden en activiteiten voor het sociaal-cultureel werk doorgeschoven naar 2019 omdat de extra ESF-middelen hiervoor pas eind 2018 ontvangen zijn. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2018 zal worden voorgesteld dit bedrag over te hevelen naar 2019.

Vorbereiding decentralisaties € 0,1 mln. (I)

Een belangrijk deel van de gemaakte kosten kon worden doorberekend aan de overige gemeenten van het zogenoemde H4-verband hetgeen heeft geleid tot een voordeel van ruim € 0,1 mln.

Huisvesting scholen/binnenklimaat € 0,5 mln. (I)

Door een verschuiving van activiteiten naar 2019 is een voordeel ontstaan in 2018 op de uitgaven voor onderwijshuisvesting (door vertraging bouwplannen van de PCPOW) en subsidies binnenklimaat (omdat nog niet alle schoolbesturen een aanvraag hebben ingediend). Bij de vaststelling van de jaarrekening 2018 zal worden voorgesteld dit bedrag over te hevelen naar 2019.

Programma C Ondersteuning, Zorg en Participatie

€ 0,5 mln.

Versterking jeugdhulp in gezin € 0,3 mln. (I)

Voor het regionale project Versterking jeugdhulp in gezinsvormen zijn activiteiten tot een bedrag van ruim € 0,3 mln. doorgeschoven naar 2019; het project loopt ook door tot 31 december 2019. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2018 zal worden voorgesteld dit bedrag over te hevelen naar 2019.

Bijzondere bijstand € 0,1 mln. (I)

Dit voordeel is mede het gevolg van toename van het aantal statushouders waardoor er weliswaar sprake is van hogere uitgaven maar vooral ook van hogere inkomsten leenbijstand.

Leerlingenvervoer € 0,1 mln. (I/S)

Meer leerlingen dan verwacht hebben gebruik gemaakt van gecombineerd vervoer, hetgeen heeft geleid tot een kostenbesparing.

Daarnaast heeft het project zogenoemde "zelfstandig reizen binnen het leerlingenvervoer" er in 2018 toe geleid dat negen leerlingen vanuit het relatief dure taxivervoer met het openbaar vervoer hebben gereisd.

Programma E Fysieke Leefomgeving

€ 1,5 mln.

Onderhoud wegen en bermen € 0,8 mln. (I)

Het voordeel is vooral ontstaan doordat er als gevolg van de aanhoudende droogte tussen april en oktober € 0,5 mln. minder dan geraamd is uitgegeven aan onkruidbestrijding op verharding.

Overigens bleek hierbij uit de beeldkwaliteit-monitoring dat in 2018 aan de contractueel afgesproken beeldkwaliteit werd voldaan.

Daarnaast is een geplande grootonderhoudsactiviteit in het wegenonderhoud uitgesteld naar 2019 in verband met o.a. weersomstandigheden en het beperken van overlast voor bewoners. Ook wordt ontwikkeling visie A4 veilingroute A20 eerst in 2019 opgesteld. Dit heeft in 2018 geleid tot een voordeel van ca. € 0,2 mln. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2018 zal worden voorgesteld dit bedrag over te hevelen naar 2019.

Tenslotte is als gevolg van de afwikkeling van subsidies over voorgaande jaren bij straatreiniging in 2018 een voordeel ontstaan van € 0,1 mln.

Baggeren € 0,2 mln. (I)

Als gevolg van personele omstandigheden (zoals verloof en openstaande vacatures) is vertraging ontstaan in werkzaamheden die zijn gerelateerd aan het baggeren.

Wabo-leges € 0,5 mln. (I)

De opbrengsten van vergunningen zijn in 2018 € 0,4 mln. hoger uitgevallen dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal projecten/aanvragen in het laatste kwartaal 2018 die niet was voorzien. Het gaat om zowel woningbouw- en industriebouwprojecten. Daarnaast is in 2018 geen gebruik gemaakt van het budget voor externe advisering.

Programma F Dienstverlening en Belastingen

€ -0,1 mln.

Begraafplaatsen € -0,1 mln. (I)

Er zijn in 2018 meer kosten gemaakt voor het beheer en onderhoud van de aula's dan ten tijde van de ProRap werd voorzien. Ook was er in 2018 sprake van enkele kleinere incidentele uitgaven met betrekking tot de begraafplaatsen (o.a. een nieuw sleutelplan en noodzakelijke koelvoorzieningen).

Programma G Bestuur en Veiligheid

€ -1,3 mln.

Burgemeester en Wethouders € -0,4 mln. (I)

Door aanpassingen van de rekenrente diende een bedrag van ruim € 0,1 mln. extra te worden toegevoegd aan de Voorziening Wethouderspensioenen

Ook de Voorziening wachtgeld wethouders was ultimo 2018 te laag als gevolg van de opgebouwde rechten van een zestal nieuwe wethouders. Om aan toekomstige wachtgeldverplichtingen te kunnen voldoen moest in 2018 incidenteel € 0,3 mln. toegevoegd worden.

Gevolgen asbestbrand € -0,9 mln. (I)

Dit nadeel is een gevolg van een storting in de voorziening dubieuze debiteuren (met betrekking tot de asbestbrand in Wateringen). De raad is hierover geïnformeerd.

Algemene dekkingsmiddelen

€ 0,1 mln.

Programmarapportage € 0,7 mln.

De programmarapportage 2018 sloot met een verwacht voordelig saldo voor 2018 van € 0,7 mln. Kortheidshalve wordt u voor de toelichting verwezen naar de programmarapportage, door uw raad vastgesteld op 6 november 2018.

Algemene uitkering € 0,9 mln. (I)

De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds in de primitieve begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2017. In de ProRap 2018 zijn vervolgens de mutaties verwerkt tot en met de septembercirculaire 2018. De begrote stand inclusief wijzigingen is hierop gebaseerd.

De werkelijk verantwoorde uitkering in 2018 is op basis van de decembercirculaire in 2018 ca. € 0,9 mln. hoger dan deze raming. De raad is in januari 2019 reeds per brief in hoofdlijnen geïnformeerd over de effecten van deze circulaire.

Meeropbrengst belastingen € 0,1 mln. (S)

Op de verschillende gemeentelijke belastingen is een beperkt voordeel van een kleine € 0,1 mln. ontstaan. Een specificatie van dit bedrag is opgenomen in tabel 7.1 van de Algemene dekkingsmiddelen.

Rente € -0,3 mln. (I)

In de jaarrekening is in de doorberekening van rente aan zogenoemde geactiveerde kapitaaluitgaven een nadeel ontstaan van € 0,3 mln., voornamelijk als gevolg van het feit dat in de begroting ten onrechte nog rekening was gehouden met de doorberekening van rente aan de startersleningen.

Bedrijfsvoeringskosten € 0,8 mln. (I)

Op de bedrijfsvoering is, mede rekening houdend met de geraamde inzet van reserves die achterwege kon blijven, een voordeel van ca. € 0,8 mln. gerealiseerd. Een specificatie van dit bedrag is opgenomen in de Algemene dekkingsmiddelen (voordeel overhead gesaldeerd met personele stelposten uit tabel 2 Algemene dekkingsmiddelen).

Niet geboekte onttrekking aan de Algemene Reserve € -2,1 mln. (I)

De oorspronkelijke begroting 2018 was sluitend gemaakt in het dekkingsplan door middel van aanwending van een deel van het batig saldo uit de jaarrekening 2016. Deze onttrekking blijkt in de praktijk niet nodig te zijn geweest en heeft derhalve niet plaatsgevonden.

Diverse kleine verschillen

€ 0,5 mln.

Verder is nog sprake van meerdere kleine verschillen op de programma's die onder de toelichtingsgrens van € 100.000 blijven. Ook is er sprake van een verschuiving van kosten tussen programma's en de algemene dekkingsmiddelen als gevolg van een gewijzigde kostenverdeling ten opzichte van de begroting. Dit hangt samen met nadere duiding van de financiële regelgeving door de commissie BBV in haar de zogenoemde vraag- en antwoordrubriek. Per saldo leidt dit evenwel niet tot meer of minder kosten.

Structureel/incidenteel

Het voordelig jaarrekeningresultaat bedraagt € 5,0 mln. Hiervan heeft een beperkt bedrag van ca. € 0,1 mln. een structureel karakter (lagere exploitatiebijdrage Hoge Bomen, contracten met nieuwe vervoerders voor leerlingenvervoer). De overige afwijkingen hebben een incidenteel karakter.

Ontwikkeling reserves 2018

De reserves zijn onder te verdelen in een Algemene reserve, die een algemene bufferfunctie vervult en de bestemmingsreserves die gevormd zijn ten behoeve van een bepaald doel.

De ontwikkeling van de reservepositie ziet er als volgt uit:

Omschrijving	Bedragen in € mln.	
	1 januari 2018	31 december 2018
Algemene reserve	40,3	37,9
Batig saldo jaarrekening 2018		5,0
Bestemmingsreserves	219,5	215,5
Totaal reserves	259,8	258,4

De reservepositie van de gemeente is ten opzichte van 2017 licht gedaald met € 1,4 mln. Dit is het resultaat van verschillende stortingen in en onttrekkingen aan de reserves.

De bestemmingsreserves zijn ingezet voor de (conform raadsbesluiten) beoogde doelen. De reservepositie van de gemeente bedraagt eind 2018 € 258,4 mln. (incl. het jaarrekeningresultaat over 2018).

Voor een uitgebreide toelichting op de stortingen en onttrekkingen in de reserves wordt verwezen naar de toelichting op de balans "Eigen vermogen". Zoals gebruikelijk zijn de voorzieningen in dit overzicht niet meegenomen.

1.3. Leeswijzer

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat de opbouw van de jaarstukken van gemeenten gelijk is aan die van de programmabegroting voor dat jaar. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag (de programmaverantwoording, investeringen en paragrafen) en de jaarrekening (de financiële verantwoording waarop de controleverklaring betrekking heeft).

Jaarverslag

De programmaverantwoording is opgenomen in hoofdstuk 2.1 van deze jaarstukken. Het bevat de beleidsmatige verantwoording over 2018. Bij alle onderwerpen en speerpunten die in de Programmabegroting 2018 zijn benoemd, wordt ingegaan op de vraag of we bereikt hebben wat we ons ten doel hebben gesteld en wat we daarvoor hebben gedaan. Indien van toepassing wordt op basis van de laatste ontwikkelingen een korte doorkijk naar 2019 gegeven. De programma's worden afgesloten met het antwoord op de vraag 'wat heeft het gekost?'

In hoofdstuk 2.2 vindt verantwoording plaats over de investeringen waarin enerzijds wordt terug gekeken op 2018 maar waarin anderzijds ook de meerjarige effecten van de bijstelling van de investeringen, zoals die voorheen in de investeringsrapportage waren verwerkt, worden gepresenteerd.

Tot slot worden in hoofdstuk 2.3 de paragrafen opgenomen. Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten schrijft voor dat er verplichte paragrafen worden opgenomen in het jaarverslag (te weten financiering, de lokale heffingen, het weerstandsvermogen en risicobeheersing, de bedrijfsvoering, het onderhoud van de kapitaalgoederen, grondbeleid en vastgoed en een overzicht van de verbonden partijen). Zij geven, als een dwarsdoorsnede van de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoering aspecten van de gemeente.

Jaarrekening

In hoofdstuk 3 is de financiële vertaling van het gevoerde beleid te vinden, die bestaat uit de programmarekening en de balans met toelichting. De programmarekening bevat een overzicht van de exploitatieresultaten per beleidsveld. Gemeenten zijn verplicht om in de jaarstukken ook de verantwoordingsinformatie van specifieke uitkeringen op te nemen. Deze zogenaamde SiSa-bijlage (Single Information Single Audit) is opgenomen in hoofdstuk 3.4 Single information, single audit (SiSa). Daarnaast zijn gemeenten verplicht een bijlage met taakvelden op te nemen in de jaarrekening. Deze bijlage is opgenomen in hoofdstuk 3.5 Bijlage taakvelden.

1.4. Doorwerkend effect resultaten jaarstukken naar 2019 en verder

Sinds 2011 maakt de eerste Investeringsrapportage deel uit van de jaarrekening. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf. Hiermee kunnen de meerjarige effecten van de kapitaallasten bij de jaarrekening tegelijk met de jaarrekening zelf aan uw raad worden voorgelegd en meegenomen worden in het Financieel Meerjaren Perspectief 2019-2023 (FMP). Tevens wordt uw raad op deze wijze in een vroeg stadium geïnformeerd over de noodzakelijke bijstelling van investeringen en de daarmee verband houdende liquiditeiten.

A. Afwijkingen (over- en overschrijdingen op lopende kredieten)

In het kader van het budgetrecht van de raad (de begrotingsrechtmatigheid) moet bij (verwachte) overschrijdingen van beschikbaar gestelde kredieten een formele bijstelling van het krediet plaatsvinden. Deze bijstellingen van kredieten hebben wel consequenties voor de uit de investeringen voortvloeiende kapitaallasten vanaf 2020.

Bij deze jaarrekening is bij nadelige bijstellingen onderzocht of dekking mogelijk is door het aframen van beschikbaar gestelde kredieten als gevolg van gerealiseerde overschrijdingen of door bijraming van de verwachte c.q. reeds gerealiseerde inkomsten.

De bijstelling op de uitgaven en inkomsten van de lopende investeringsportefeuille als gevolg van de aanpassingen door de hierboven genoemde componenten (over- en onderschrijding van het krediet, liquiditeitenplanningen en afsluitdata) geeft het volgende beeld:

Bedragen in € mln. Programma	Bijstelling uitgaven		Bijstelling inkomsten		Bijstelling per saldo	
Economische en Ruimtelijke ontwikkelingen	0,407	N	0,400	V	0,007	N
Sterke Samenleving	0		0		0	
Ondersteuning, zorg en participatie	0		0		0	
Fysieke Leefomgeving	2,852	N	3,576	V	0,724	V
Dienstverlening en Belastingen	0		0		0	
Bestuur en Veiligheid	0,091	N	0		0,091	N
Algemene Dekkingsmiddelen	0,050	V	0		0,050	V
Totaal	3,300	N	3,976	V	0,676	V

Op basis van de bijgestelde liquiditeitenplanning vanaf 2019 worden voor enkele investeringen overschrijdingen verwacht ná 2018 (de overschrijdingen ultimo 2018 zijn reeds toegelicht bij 2.2.2). De substantiële afwijkingen (> € 50.000) op kredieten (zowel uitgaven als op inkomsten) worden hieronder toegelicht:

Programma Economische en Ruimtelijke ontwikkelingen:

Gebiedsontwikkeling Boomawatering

Zoals reeds gemeld bij de overschrijdingen ultimo 2018 worden bij dit krediet de ramingen van zowel de inkomsten en de uitgaven met € 400.000 bijgesteld.

Programma Fysieke Leefomgeving:

Aanleg Oostelijke Randweg

Bij het project is sprake van een extra inkomstenbron. In het TMPG 2018 is hiervan al melding gedaan. Op basis van de afgesloten samenwerkingsovereenkomst (SOK) met het Hoogheemraadschap ontvangt de gemeente ruim € 1,1 mln. Daarnaast is een SOK afgesloten met ontwikkelaar BPD over de aan- en verkoop van gronden ten behoeve de Oostelijke randweg en het facilitaire project Liermolen en Molensloot . Op grond hiervan ontvangt de gemeente € 0,1 mln. De extra inkomsten dekken niet geraamde kosten voor het project. Zowel de inkomsten als de uitgaven worden verhoogd met € 1,25 mln. (budgettair neutraal).

Gebiedsontwikkeling Poelzone

Door onzekere factoren zoals de hoogte en aard van de toe te rekenen subsidiabele kosten en het effect van subsidies van derden (subsidiestapeling) zijn de geraamde subsidie-inkomsten voorzichtig ingeschat. De subsidie van de provincie is nu vastgesteld. De totale inkomsten kunnen hierdoor verhoogd worden met € 800.000.

Koop en sloop woningen Jan van de Laarweg

Alle woningen zijn verworven. De sloopwerkzaamheden zijn in voorbereiding. Tevens is de bestemmingswijziging in gang gezet om de locatie een bedrijvenbestemming te geven. De locatie zal worden verkocht aan een naastgelegen bedrijf. Hierover is overeenstemming bereikt . Voor de verkoop van de locatie wordt een opbrengst geraamd van € 267.650.

Herinrichting parkeerterrein voormalige gemeentelocatie Naaldwijk

Bij de ProRap 2018 is een krediet van € 400.000 beschikbaar gesteld voor de herinrichting van de voormalige gemeentehuislocatie te Naaldwijk. In het dekkingsvoorstel behorende bij het Uitvoeringsprogramma 2019 is rekening gehouden met een verlaging van de investering naar € 150.000 in verband met een sobere uitvoering rekening gehouden. De verlaging met € 250.000 is in deze investeringsrapportage verwerkt.

Riolering Kerklaan/Rijnstraat De Lier

Het betreft neutrale bijstelling van zowel uitgaven en inkomsten met € 702.273 als gevolg van de samenwerkingsovereenkomst met het Hoogheemraadschap Delfland voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van de bergingskelder en de aanpassing van het rioleringsstelsel ter plekke.

School-thuis routes, jaarschijf 2014

Er is € 57.000 meer subsidie van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) ontvangen dan geraamd, met name voor de Arckelweg.

Verhardingen

Door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) wordt een subsidie verleend van € 205.000 voor aanpassingen kruispunt Kruisbroekweg/Kruisweg. Zowel de uitgaven en de inkomsten worden met € 205.000 verhoogd (budgettair neutraal).

Vervanging bruggen en (civieltechnische) kunstwerken

Het voordelig restant ad € 105.323 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging bruggen en kunstwerken jaarschijf 2013 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van bruggen en kunstwerken.

Vervanging gemalen

Het voordelig restant ad € 341.654 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging gemalen jaarschijf 2016 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van gemalen.

Vervanging duikers

Het voordelig restant ad € 254.398 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging duikers jaarschijf 2014 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van duikers.

Voorzieningen R-net lijn 36

Door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) wordt een subsidie verleend van € 250.000 in dit project.

Programma Bestuur en Veiligheid:

Brandweerkazerne Naaldwijk

Door kostenstijgingen en niet geraamde aanpassingen aan de kazerne is een kredietaanpassing van ruim € 90.000 noodzakelijk.

B. Bijstelling kapitaallasten 2019-2022

De bijstellingen van de lopende investeringskredieten door het aanpassen van afsluitdata, liquiditeitsplanning en bij- en aframingen zijn van invloed op de uit deze investeringen voortvloeiende meerjarige kapitaallasten. Dit geldt eveneens voor de actualisatie van het MIP.

Om een juist effect van de mutaties in de kapitaallasten weer te geven moeten de kapitaallasten wel gecorrigeerd worden voor de "gesloten circuits"; afvalverwerking, riolering of bouwgrondexploitatie. Mutaties bij deze onderdelen leiden namelijk niet tot een wijziging van het begrotingsresultaat, aangezien alle wijzigingen bij deze onderdelen worden gecorrigeerd door een mutatie in de reserve tariefregulering afvalstoffenheffing c.q. rioolrecht of door activering bij bouwgrondexploitaties. Eveneens geldt dat in de bijstelling van investeringen met een maatschappelijk nut met een (gedeeltelijke) dekking vanuit de reserve maatschappelijk nut de netto bedragen zijn opgenomen (dus dat deel wat niet via de reserve loopt).

In het CollegeWerkProgramma 2015-2019 is een stelpost sturen op kapitaallasten opgenomen. Achtergrond bij de stelpost is, dat sommige investeringen vanwege externe factoren uitlopen of achter blijven in de planning ondanks de sturing op de financiële planning.

Op basis van de actualisatie van het MIP en de doorrekening van de lopende investeringen bij deze jaarrekening kan nu de volgende meerjarige bijstelling van de stelpost over de periode 2019-2022 worden gemaakt:

Effect (bedragen in mln.)	2019	2020	2021	2022
Resterende stelpost (c.q. nog in te vullen)	0,60 N	1,10 N	0,05 N	0,37 N
Invulling stelpost a.g.v. jaarrekening	0,60 V	1,10 V	0,05 V	0,37 V
Resterende stelpost na jaarrekening	0,00 V	0,00 V	0,00 V	0,00 V

Het vorenstaande resulteert uiteindelijk in het volgende voorstel zoals dat terugkomt in het bij deze jaarrekening behorende raadsvoorstel:

De lopende investeringen bij te stellen voor een bedrag van per saldo € 0,676 mln. (voordelig). Zie voor dit bedrag overigens de tabel op pagina 12.

1.5. Rechtmatigheid

De jaarrekening dient niet alleen een getrouw beeld weer te geven maar de daarin verantwoorde baten, lasten, en balansmutaties moeten ook rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatig wil zeggen: volgens de geldende wet- en regelgeving. De uitgangspunten voor rechtmatigheid en de geldende wet- en regelgeving zijn door de gemeenteraad vastgesteld in het controleprotocol voor de accountantscontrole.

De gemeente ziet zelf toe op het rechtmatig handelen van de organisatie. Aan de hand van een risicoanalyse wordt per jaar bepaald welke processen voor controle in aanmerking komen. Dit is uiteindelijk vastgelegd in het 'controleplan Verbijzonderde Interne Controle 2018'. Deze controles vinden objectief en onafhankelijk plaats en worden systematisch en gedocumenteerd uitgevoerd. De resultaten zijn vastgelegd in een dossier en de rapportage is besproken met de verantwoordelijken voor het proces. Waar nodig worden verbeteringen doorgevoerd.

In 2018 zijn op 16 processen controles op het rechtmatig handelen uitgevoerd.

1.6. Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de "Wet modernisering VPB-plicht overheidsondernemingen" in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet worden overheden in beginsel vennootschapsbelastingplichtig, voor zover zij een onderneming drijven. De belastingplicht is van toepassing voor boekjaren vanaf 1 januari 2016.

De gemeente heeft, hierin extern bijgestaan, geïnterviewd welke activiteiten voor mogelijke heffing van vennootschapsbelasting in aanmerking komen. Deze inventarisatie is gebaseerd op intern onderzoek op basis van wetsuitlegging door VNG, Ministerie van Financiën en Belastingdienst. In eerste instantie was het Grondbedrijf de enige activiteit die door de ondernemerspoort ging, maar naar aanleiding van een nieuwsflits vanuit de Belastingdienst is het begin 2019 duidelijk geworden dat de inkomsten die gemeenten genereren uit de verkoop van reststromen (kunststof, papier e.d.) ook meegenomen moeten worden in de aangifte VPB. De aangifte 2016 is inmiddels ingediend en aangevuld met de inkomsten met betrekking tot afval. De aangifte 2017 is in voorbereiding en zal voor 1 mei 2019 ingediend worden. Voor het jaar 2018 wordt meegelopen met de uitstelregeling van de externe adviseur en deze zal ook zo spoedig mogelijk worden ingediend. Tot op heden heeft de Belastingdienst zich nog niet uitgesproken over onze ingenomen standpunten in de aangifte VPB 2016 en is het vooralsnog nog onduidelijk wat het definitieve resultaat over 2016 zal zijn.

1.7. Gebeurtenissen na balansdatum

Actuele ontwikkelingen hebben tot nieuwe inzichten geleid over een in het verleden verstrekte gemeentegarantie aan een Verbonden Partij in relatie tot staatssteun. Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening vindt daarop een nadere juridische analyse plaats.

1.8. Rapportage Interbestuurlijk Toezicht

Bijlage B:

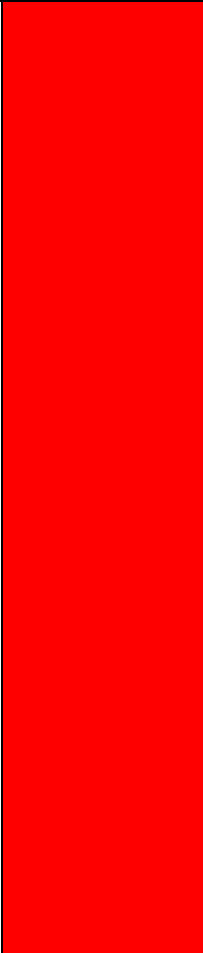
Rapportage Interbestuurlijk Toezicht 2018

Bij model
bestuursovereenkomst

Westland

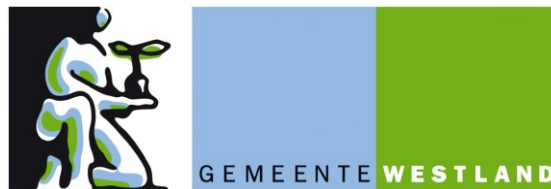
Financiën	Groen / Oranje / Rood (inkleuren)	TOELICHTING
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht		<p>De provincie heeft in haar brief van 20 december 2018 betreffende het begrotingsregime 2019 aangegeven dat de begroting 2019 sluitend is en dat de gemeente in aanmerking komt voor repressief toezicht. Daarbij is de provincie van mening dat de structurele lasten in de meerjarenraming 2019 nog niet volledig zijn gedekt door structurele baten. Dit omdat de provincie de taakstelling op de organisatie corrigeert op het saldo.</p> <p>De gemeente Westland deelt het standpunt over het niet meerjarig sluitend zijn niet. Ook over het verslagjaar 2018 is de taakstelling wederom volledig gerealiseerd. Structurele verwerking wordt meegenomen in het proces VJN 2019 waarbij uitgangspunt is dat in de begroting 2020-2023 de stelpost is ingevuld. Dit leidt voor de gemeente tot de score groen.</p>
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	<p>Wij begrijpen dat de provincie op dit gebied in 2019 de vinger aan de pols wil houden en hiertoe ambtelijke afstemming initieert. Onze gemeente heeft al aangegeven dat deze invulling in 2019 plaats vindt in samenhang met de te realiseren ambities/te maken keuzes in deze bestuursperiode in aanloop naar de begroting 2020-2023.</p>
Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/ Rood	TOELICHTING
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Verordening Ruimte 2014 (artikel 3.4 Verordening Ruimte)		<p>Vorig jaar is aangegeven dat alle vigerende bestemmingsplannen in overeenstemming zijn met de Verordening Ruimte 2014. Dit jaar zijn er geen nieuwe bestemmingsplannen vastgesteld die in strijd zijn met de Verordening Ruimte 2014.</p>
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Omgevingsrecht (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen)	Groen/Oranje/ Rood	TOELICHTING
"Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving is tijdig een beleidsplan, een uitvoeringsprogramma en een evaluatie		<p>Voor 2018 is een geldig beleidsplan en uitvoeringsprogramma vastgesteld (B&W 30 januari 2018). Evaluatie/jaarverslag 2018 vastgesteld in B&W van 12-06-2018; naar de raad gestuurd met raadsbrief 14-06-2018.</p>

vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland."		
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Ja	Vanwege capaciteitsproblemen kan het zijn dat de jaarrapportage 2018 later komt.
Monumentenzorg	Groen / Oranje / Rood	TOELICHTING
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten		De gemeente heeft een adviescommissie die adviseert over uit te voeren werken aan (rijks)monumenten op grond van de Monumentenwet en de samenstelling is deskundig.
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	Nee	
Archief- en informatiebeheer	Groen / Oranje / Rood	TOELICHTING
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde		<p>Ongeveer 90 % van de primaire processen worden met een digitaal leidend dossier afgerond. Bij het verbeteren van de kwaliteit lag de focus op de blijvend te bewaren, of tussen 10 en 20 jaar te bewaren dossiers. Dit is een risico afweging geweest vanwege de grote hoeveelheid informatie en beschikbare capaciteit. Over het algemeen is de kwaliteit van de dossiers op orde, tegelijkertijd zijn er natuurlijk ook nog verbeteringen mogelijk. Het verbeteren van de kwaliteit is een continu proces. Het archiefbewustzijn bij de medewerkers blijft nog steeds een punt van aandacht</p> <p>Er is een achterstand in het in de vereiste staat brengen van het naar de archiefbewaarplaats overgebrachte papieren overheidsarchief. Uit een inventarisatie is gebleken dat ongeveer twee derde van de gemeentelijke archieven niet aan de wettelijke norm voldoet. Het wegwerken van de achterstanden in het overgebrachte analoge archief wordt een vierjarig project. In het proces VJN 2020 wordt het hiervoor benodigde bedrag ad € 0,6 miljoen als exogeen en onontkoombare ontwikkeling opgenomen.</p> <p>De omvang van de achterstand in het in de wettelijk vereiste staat brengen van de overgebrachte analoge gemeentelijke archieven is ook reden tot actie. Hiervoor moet budget beschikbaar komen. In de aankomende Voorjaarsnota worden middelen daarvoor opgenomen.</p>

<p><i>Is er reden voor extra aandacht?</i></p>	<p>Ja</p>	<p>Omdat digitaal grotendeels leidend is geworden is het belangrijk dat in kaart wordt gebracht waar duurzaam te bewaren data zich bevinden in het applicatielandschap. Tevens is het van belang dat het archiefbewustzijn in de organisatie extra aandacht krijgt. De omvang van de achterstand in het in de wettelijk vereiste staat brengen van de overgebrachte analoge gemeentelijke archieven is ook reden tot actie. In de aankomende Voorjaarsnota worden middelen daarvoor in het afwegingsproces betrokken.</p>	
<p>Huisvesting Vergunninghouders</p>	<p>Groen / Oranje / Rood</p>	<p>Toelichting</p>	
<p>De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand</p>		<p>Gevraagde informatie</p>	<p>Stand van zaken</p>
		<p>Achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar.</p>	<p>58</p>
		<p>Fase interventieladder op 1 januari</p>	<p>Informatie opvragen en valideren</p>
		<p>Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar</p>	<p>80</p>
		<p>In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders</p>	<p>95</p>
		<p>Achterstand per 1 juli van het verantwoordingsjaar.</p>	<p>43</p>
		<p>Fase interventieladder op 1 juli</p>	<p>Afspraken maken</p>
		<p>Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar</p>	<p>67</p>
		<p>In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders</p>	<p>73</p>
		<p>Achterstand per 31 december van het verantwoordingsjaar</p>	<p>37</p>
		<p>Fase interventieladder op 31 december</p>	<p>Afspraken maken</p>
		<p style="text-align: center;">Toelichting</p> <p>In 2018 was de druk op de woningmarkt groot. De mutatiegraad was laag en vooral in het segment betaalbaar. Het aanbieden van huisvesting binnen de afgesproken termijn kon niet worden gerealiseerd. Met de woningcorporaties is extra overleg ingepland om alsnog voldoende woningen aangeboden te krijgen.</p>	
		<p><i>Is er reden voor extra aandacht?</i></p>	<p>Ja</p>

Hoofdstuk 2 Jaarverslag

2.1. Programmaverantwoording

2.1.1. Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Sterke economie

Accent Duurzame en innovatieve Greenport

Doel Een toekomstbestendige greenporteconomie met toegenomen kennis, innovatie en duurzaamheid

Activiteiten

1. Vergroten verdien capaciteit
2. Realisatie World Horti Center
3. Uitvoering Bio Base Westland
4. Uitvoering project Modernisering teeltareaal in Westland
5. Versterken agrologistieke functie en positie zaadveredeling/uitgangsmateriaal
6. Uitvoering energietransitie
7. Westland Agenda II
8. Duurzaamheidsfonds

1. Vergroten verdien capaciteit

Ambitie Toename van de toegevoegde waarde van het Westlandse greenportcluster.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect

Omschrijving

Op basis van de 'Bedrijfslevensvisie 2030' onderzoeken wij samen met het bedrijfsleven hoe de verdien capaciteit in Westland kan worden vergroot. Nieuwe product-marktcombinaties, meer samenwerking en cross-overs met andere sectoren gaan hiervoor zorgen. Het exportpakket van de greenport wordt verbreed en omvat nieuwe versproducten, techniek en kennis.

Het vergroten van de verdien capaciteit is primair een verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven. Als gemeente zorgen wij o.a. via Innovation Quarter voor cross-overs door partijen aan tafel te brengen en ondersteunen wij het bedrijfsleven in de zoektocht naar nieuwe markten (internationalisering, kennis en innovatie Biobase en agrologistiek).

Waar staan wij nu?

- Ruimtelijk economische strategie voor Greenport 3.0 binnen de Coalitie HOT is door provincie en gemeente opgewerkt in het Werkboek Westland (2016).
- Als concrete uitwerking wordt er in het kader van BO MIRT samen met het Rijk en de provincie Zuid-Holland gewerkt aan de Integrale Gebiedsuitwerking Greenport 3.0. Dit moet leiden tot een verbetering van de bereikbaarheid van en doorstroming in Westland met gelijktijdig ook koppelkansen met modernisering teeltareaal, energietransitie, ecologie en water en een doorontwikkeling van het World Horti Center in het gebied.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Afhankelijk van het besluit van het Rijk om een Verkenning in het kader van BO MIRT te starten zal het integrale gebiedsontwikkelingsproject Corridor A4-A20 verder worden uitgewerkt.	Is gerealiseerd.

Externe Ontwikkelingen & risico's De faciliterende rol van de overheid op het gebied van ruimte vergt nogal forse financiële investeringen, waarbij vooral Rijk en provincie aan zet zijn (wegen, water etc.). De gemeente Westland zal lobbyactiviteiten moeten inzetten om het Rijk en de provincie te overtuigen van de noodzaak van hun investeringen.

2. Realisatie World Horti Center

Ambitie Een centrale locatie in Westland met onderwijsinstellingen, (internationale) studenten, meerdere Innovatie- en Demonstratiecentra en de Demokwekerij en verbindingen met innovaties van TU Delft, InHolland en Wageningen Universiteit.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De Greenport Horti Campus (nu World Horti Center) is een internationaal kennis- en opleidingscentrum. Wij werken samen met onze partners toe naar een centrale locatie voor de GHC in Westland met onderwijsinstellingen, (internationale) studenten, meerdere Innovatie- en Demonstratiecentra en de Demokwekerij en verbindingen met innovaties van TU Delft, InHolland en Wageningen Universiteit.	

Waar staan wij nu?

- Gemeente is participant in de GHC Onroerend Goed BV.
- In 2018 zijn een ontwikkelvisie en -strategie opgesteld voor de inhoudelijke doorontwikkeling van de campus, alsmede een marktpropositiedocument gericht op de verdere ontwikkeling van het campusgebied.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Wij nemen in 2018 een budget van € 100.000 op voor de positionering van het WHC richting inwoners en bedrijven.	Is deels gerealiseerd. Budget was bedoeld voor de opening van het WHC, het openingsprogramma is uiteindelijk anders ingevuld.
Start verdere gebiedsontwikkeling.	Deels gerealiseerd door het opstellen van het marktpropositiedocument. In 2019 zal hier uitvoering aan gegeven gaan worden.

Verbonden partijen

Horti Campus

Het realiseren van de Greenport Horti Campus draagt bij aan het versterken van de economische activiteiten en positie van Westland. De gemeente Westland heeft een aandelenstorting gedaan van € 2 mln. en tevens een garantie voor Lentiz verstrekt van € 13 mln.

Externe Ontwikkelingen & risico's

De realisatie van het expositiecentrum is financieel niet haalbaar voor de Demokwekerij, GFFX en Lentiz samen. Door gemeentelijke deelname in de vennootschap die wordt opgericht, wordt het expositiecentrum haalbaar. Na vijf jaar wordt het aandelenkapitaal tegen nominale waarde overgenomen door de Demokwekerij of één van de andere participerende partijen.

3. Uitvoering Bio Base Westland

Ambitie

Een meerwaarde van € 50 mln. in Greenport Westland-Oostland met activiteiten in de bio based economie in 2020.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
We gaan door met Bio Base Westland, de netwerkorganisatie van bedrijven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties om bio based business in de glastuinbouw tot ontwikkeling te brengen. In dit programma wordt gewerkt aan de commerciële toepassing van plantenstoffen en plantenextracten in onder andere de farmaceutische, cosmetica, food & feed, (agro)chemische en papier- en kartonindustrie.	
Eén van de actielijnen is het realiseren van een bio based valorisatiepark in de regio Westland; een bedrijventerrein waar biobased bedrijven worden gevestigd. Daar vindt de	

(hoogwaardige) verwerking van plantenstoffen plaats. Voor kennisontwikkeling wordt gewerkt aan de oprichting van een Innovatie- en Demonstratiecentrum (IDC) voor de bio based economy.

Waar staan wij nu?

- Overdracht Biobased Westland naar Greenport West Holland voltooid Al vanaf eind 2017 is gestart met de overdracht van Biobased Westland naar Greenport West Holland. Dit op verzoek en met medewerking van de provincie Zuid Holland. Doel van de overdracht is om activiteiten uit te voeren op Greenport schaal om zo effectiever te kunnen handelen;
- GPWH: het biobased programma van Greenport West-Holland richt zich op het initiëren en ondersteunen van initiatieven voor het ontwikkelen van business met plantenstoffen, zowel reststromen als hoogwaardiger plantenstoffen. In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in het vormen van een netwerk en het aansluiten bij regio-overstijgende initiatieven. Eén van de voornaamste stappen is de operationele integratie met het project BioBoost;
- BioBoost: Westland is de lead partner van het BioBoost programma. In het project BioBoost worden de mogelijkheden voor hoogwaardig gebruik van tuinbouwreststromen en plantinhoudsstoffen onderzocht en in de praktijk gebracht in gezamenlijke proef-en testprojecten van onderzoeksinstituten en bedrijven. Ook ontwikkelt het project activiteiten ter versterking van de samenwerking van bedrijven in de tuinbouw, onderzoekers en overheden in de drie Europese tuinbouwregio's Lea Valley, Roeselare en Westland. Daarnaast biedt het project hulp aan mkb-bedrijven in deze regio's om nieuwe concepten en producten te ontwikkelen, die plantenresten of plantinhoudsstoffen benutten BioBoost loopt van januari 2017 tot juni 2020.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetten huidige initiatieven.	Is gerealiseerd.
Uitwerken BioBoost.	Is gerealiseerd.

Externe Ontwikkelingen & risico's

De ervaring leert dat het ontwikkelen van business met biobased geen vanzelfsprekendheid is en een lange(-re) adem vraagt. In hoofdlijnen spelen de volgende factoren een rol in het succes van business met plantenstoffen:

- a. Er ontbreekt vraag naar producten
- b. Er ontbreekt verbinding tussen vraag en aanbod
- c. Er is onbekendheid ten aanzien van de potentie van gewassen
- d. Businesscase is uitdagend
- e. Regelgeving is beperkend

Dit gegeven vraagt een integrale aanpak waarin alle benodigde stakeholders moeten zijn aangesloten; van producent tot -bij voorkeur- eindgebruiker van het beoogde product. Het voortbestaan van Kenniscentrum Plantenstoffen is niet gegarandeerd. Dit betekent dat cross overs en kennisdeling onder druk komen te staan.

4. Uitvoering project Modernisering teeltareaal in Westland

Ambitie

Een verbeterde ruimtelijke structuur van het glastuinbouwgebied

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
<p>Binnen het project Modernisering van het teeltareaal werken wij samen met het bedrijfsleven aan het wegnemen van de ruimtelijke en financiële obstakels die de modernisering van het glastuinbouwareaal in Westland in de weg staan. De gemeente faciliteert dit traject. We schakelen een gebiedsbemiddelaar in om partijen bij elkaar te brengen en afstemming te zoeken met publieke partners. Met behulp van ons ruimtelijk instrumentarium wordt bijgedragen aan het verminderen van de obstakels. Daarbij kan worden gedacht aan flexibele bestemmingsplannen, strengere handhaving van strijdigheden in het glastuinbouwgebied en het verplaatsen van woningen, maar ook nieuwe (beleids)instrumenten als onteigening kunnen nodig zijn. Daarnaast werkt de gemeente in samenwerking met partijen onverminderd aan de uitvoering van lopende projecten, zoals Poelzone en Boomawatering. Verder maken wij ons sterk om met ondersteuning van het ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland en Greenport Holland Overheden knelpunten in wet- en regelgeving weg te nemen.</p>	

Waar staan wij nu?

- Gewenste ruimtelijke structuur is in beeld gebracht via Gebiedsverkenning Greenport Westland
- Coalitie Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector is gevormd, samenwerkingsovereenkomst loopt tot en met 2019.
- Ontwikkelingsbedrijf HOT Westland is opgericht om modernisering te bevorderen. Samenwerking met gemeente is intensief.
- Nieuwe handhavingsstrategie is ontwikkeld.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
De komende jaren staat de uitvoering van de investeringsagenda centraal. Als gemeente faciliteren wij de gewenste ontwikkelingen.	Continu proces.
Na de eerste verwervingen in 2017 worden in 2018 meerdere verwervingen en verkoop van verscheidene percelen worden gedaan om herstructurering mogelijk te maken.	Continu proces.
Vorming nieuw beleid om modernisering te bevorderen.	Is gestart, afronding in periode 2019 en 2020. In 2019 vindt eerst een evaluatie plaats.
Regeling treedt in werking die de ruimtelijke structuur zal verbeteren door het verwerven van woningen die de herstructurering in de weg liggen ten einde duurzame modernisering van glastuinbouw en verduurzaming van de woningvoorraad te bewerkstelligen (zie ook 8.).	Is gerealiseerd.
Nieuwe overtredingen en dossiers die van het grootste belang zijn voor herstructurering worden als eerste opgepakt.	Continu proces.
Toepassing koopoptie regeling en tijdelijke afwijkingen vergunningen op grond van vastgesteld beleid in geval strijdig gebruik.	Continu proces.
Met ontwikkelingsbedrijf HOT wordt gezien hoe schuifruimte kan worden bereikt in een veranderende markt (krapte in het aanbod).	Continu proces.
Uitvoering uitkoopregeling; het verwerven van woningen die de herstructurering in de weg liggen,	Continu proces.

waarna het recht op herbouw (woonrecht) kan worden verkocht.	
Nieuwe uitplaatslocaties worden gezocht en/of ontwikkeld.	Continu proces.
Inpassing en uitvoering van ontwikkelde instrumenten door herziening beleid en bestemmingsplan voorschriften.	Is niet gerealiseerd. Door economische groei, onderbezetting en personele uitstroom (4fte) heeft de prioriteit bij uitvoering wettelijke taken gelegen.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- We hebben in 2017 een fonds opgericht dat ons in staat stelt slagvaardig en in balans met de inzet van onze partners onze publieke taken uit te voeren en zo modernisering en herstructurering in het noodzakelijke tempo te realiseren.
- De coalitie HOT draagt er aan bij dat ondernemers hun 'SWOT-analyses' maken en daarbij een helderder beeld hebben van hetgeen zij van financier(s) en overheden (in termen van randvoorwaarden) kunnen verwachten. Ondernemers zullen op basis van hun analyses tot keuzes en plannen komen.
- De trend tot verdere samenwerking tussen ondernemers zet door, waardoor marktposities worden verstevigd. Onvoldoende tempo in het realiseren van investeringen in infrastructuur en energie kan de herstructurering frustreren. Ook de doorzettingsmacht in handhaving is een risico. Na de primaire besluitvorming kan bezwaar, beroep en hoger beroep volgen. Dit kan tot langlopende, meerjarige trajecten leiden, wat overigens ook om meer inzet vraagt.
- Aan de private kant zien wij als risico dat de lage rente in combinatie met toenemende schaarste aan uitbreidings- of nieuwbouwareaal en prijsopdrijving leidt tot verdere afname van verkoopbereidheid en daarmee tot marginalisering van de investeringsmogelijkheden voor ondernemers in Westland.
- Er is in 2018 een toename van het aantal netto-hectare glastuinbouw dat gemoderniseerd is.

5. Versterken agro logistieke functie en positie zaadveredeling en uitgangsmateriaal

Ambitie

- a. Omzetgroei en stijging werkgelegenheid in de sectoren agrologistiek, zaadveredeling en uitgangsmateriaal in Westland.
- b. Gezamenlijke agenda Mainport-Greenport.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij voeren een intensieve lobby en creëren de randvoorwaarden om een goede bereikbaarheid en meer multimodaal vervoer te realiseren. Bedrijven in zaadveredeling en uitgangsmateriaal faciliteren wij zo goed mogelijk in hun verdere ontwikkeling/uitbreiding.

Waar staan wij nu?

- Gebiedsverkenning Greenport Westland-Oostland is afgerond.
- Onderzoek relatie Mainport-Greenport is afgerond.
- Onderzoek gezamenlijke agenda Mainport-Greenport door Ministerie is uitgevoerd.
- Seed Quality Center fase 1 (Rijk Zwaan) is in 2017 gerealiseerd.
- Axia Seeds heeft locatie Monsanto overgenomen.
- Centralisatie Dümme Orange (locatie Fides) is in ontwikkeling.
- Vernieuwing deel kas Syngenta (Blaker te De Lier) is vergund.
- Nieuwbouw Beekenkamp Groep (uitgangsmateriaal) fase 1 is gereed, fase 2 is in aanbouw.
- Uitbreiding Van der Knaap Groep (uitgangsmateriaal/potgrond) is in uitvoering.
- Op ABC Westland is 3,1 hectare verkocht en overgedragen in 2018
- Op Honderdland is 8 hectare verkocht en geleverd in 2018
- Behoefteteraming bedrijventerreinen is uitgevoerd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Herziening van het bestemmingsplan Glastuinbouwgebied Westland. Het Seed Quality Center (deel 1) wordt in 2017 opgeleverd en in gebruik genomen. Een nieuw kantoor/lab van Dümme Orange wordt in 2017 vergund.	Het bestemmingsplan is nog niet herzien, overige onderdelen zijn gerealiseerd.
Uitwerking van de thema's van de Nationale Agenda Greenports, zoals: <ul style="list-style-type: none"> • Het synchro-modale netwerk met behulp van digitalisering. • De toekomstbestendige thuisbasis met thema's als verduurzaming (geothermie, CO2 neutraal) en modernisering van de productieruimte. • Leidend blijven in innovatie via het sluiten van een innovatiepact. 	Deels gerealiseerd. Er is gewerkt aan een uitwerking van het thema digitalisering via de Integrale Gebiedsuitwerking Greenport 3.0, verdere verduurzaming van de glastuinbouw en Westland is aangesloten bij het Innovatiepact van de Greenport West-Holland.
Internationale wervingskracht door onze topproducten te positioneren.	Deels gerealiseerd. In 2018 is deelgenomen aan de Fruit Logistica Berlijn, SIAL Paris Innovation en Greentech Amsterdam i.s.m. Westlandse bedrijven terreinen, IQ en SWM.

6. Uitvoering energietransitie

Ambitie

Zes aardwarmteboringen à la Green Well Westland en één Trias-boring.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
<p>Wij bevorderen en faciliteren de omslag van het gebruik van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen. De behoefte van bedrijven aan bepaalde vormen van duurzame energie is voor ons leidend. Samen met het bedrijfsleven onderzoeken wij ook de mogelijkheid om havenwarmte in te zetten voor de Westlandse glastuinbouw. Verder wordt toegewerkt naar een warmte-infrastructuur, waarbij verschillende warmtenetwerken aan elkaar gekoppeld zijn. Ook zetten wij ons in voor uitbreiding van het OCAP-netwerk en het verbeteren van de leveringszekerheid van CO2 in Westland.</p> <p>Vanuit de Westland Agenda worden aardwarmteprojecten ondersteund. Ook wordt bij het Rijk een lobby gevoerd voor de inzet van gelden.</p>

Waar staan wij nu?

- Aardwarmteboringen Vogelaer (Poeldijk) en Nature's Heat (Kwintshoek) zijn uitgevoerd.
- Geopower Oudcamp (Maasland) is in uitvoering en Trias Westland (Naaldwijk) is deels gerealiseerd.
- Energie Transitie Partners (ETP) is in 2016 opgericht om nieuwe duurzame energie initiatieven in het glastuinbouwcluster en de gebouwde omgeving te starten/faciliteren. Zij richten zich op het vormen en ondersteunen van kwekercoöperaties. Zij hebben in 2018, samen met de glastuinbouw een plan opgericht voor duurzame warmte voor de glastuinbouw. Deze is in november 2018 overhandigd aan het College.
- Met provincie en Rabobank (Coalitie HOT) is gewerkt aan financiële ondersteuning voor aardwarmte initiatieven, o.a. via garanties van de gemeente Westland. Met de Provincie (Geothermie Alliantie) is tevens gewerkt aan een visie op (versnelling van) de optimale winning van aardwarmte in de provincie. Hierin staan met name verbeterpunten in processen, veiligheidsstandaarden en financiering onderdeel.
- Lobby richting ministerie van EZ wordt ten behoeve van Geothermie / restwarmte en het Warmte Systeem Westland gedaan door gemeente Westland in samenwerking met ETP (zowel gericht op WSW als op individuele projecten).

- Participatie in haalbaarheidsonderzoek Cluster West/Warmterotonde/Havenwarmte
- In totaal zijn 6 aardwarmteboringen gerealiseerd.
- Op basis van de businesscase Geoboring Polanen, is de woonwijk Polanen betrokken voor een aansluiting. Hiervoor is ingetekend op de subsidie Aardgasvrije Wijken. Hoewel het project goed is bevonden, heeft het Rijk besloten tot andere pilots.
- Ook is er ingeschreven op de RegioDeal met het WSW. Het ging daar met name om de financiering van de overdimensionering. Ook dit project is afgewezen, maar de gesprekken met het Ministerie EZK lopen door voor een nieuwe aanvraag / andere opties voor financiering.
- Energiestudies, business cases en geologische studies zijn gefinancierd.
- Gemeente Westland neemt deel aan de Regionale Energie Strategie van de regio Den Haag-Rotterdam. Hiervoor is in 2018 een eerste inventarisatie gemaakt van de energiebehoefte en potentie voor opwek in de regio.
- Er is een start gemaakt met het Westland Energie Akkoord (na de zomer 2018). Met verschillende stakeholdergroepen zijn gesprekken aangegaan over waar kansen zien in de transitie, wat de belemmeringen zijn en wat zij graag van de gemeente willen. In dit kader is er een energiebijeenkomst geweest met bedrijven en is er met medewerking van de gemeente door 7 bedrijvencollectieven provinciale subsidie binnen gehaald ten behoeve van zonne-energie, opslag, warmte-uitwisseling. Voor de inwoners van het Westland zijn twee bijeenkomsten gehouden inzake de transitie, de kansen en belemmeringen. Daarnaast zijn er diverse enquêtes onder de inwoners uitgezet.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Afronding (en resultaten) Triasboring.	Gerealiseerd. Warmtewinning trias is niet mogelijk gebleken. Warmte wordt nu gewonnen uit krijtlaag (scenario 2)
Ondersteuning vanuit ETP van 4 nieuwe aardwarmte-initiatieven in het glastuin-bouwcluster en toepassing (aard)warmte in nieuw te bouwen woonwijken.	Deels gerealiseerd. <ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering Polanen nog niet uitgevoerd. Wacht op financiering - Trias 2 in voorbereiding - Kralingenpolder in voorbereiding.
Maken van een plan om te komen tot een Westland dekkend distributienet van warmte.	Eerste plan is opgeleverd door de glastuinbouw in november. De gemeente zal in 2019 met een actieplan komen.
Lobby voor een smart multi commodity grid.	Deels gerealiseerd. Ontheffing voor Energy Smart Grid (ACM) is gehaald. Uitvoering bij Juva. Na pilot beoordeling door ACM inzake voortzetting en opschaling. Op termijn wordt gekeken naar toevoeging van andere energie (zoals warmte) op het smart grid.
Westland Energie Akkoord en uitvoeringsprogramma energietransitie wordt uitgewerkt.	Deels gerealiseerd. Met diverse stakeholders in gesprek. Afronding 2019.
Lobby voor meer CO2 aanvoer in Westland.	Is gerealiseerd
Samenwerking binnen de regio op het gebied van restwarmte (o.a. via Warmte Alliantie en GPWO).	Deels gerealiseerd. Met GPWestHolland wordt uitvoering gegeven aan het energieakkoord GPWH, en stimuleert diverse projecten.

	De Warmte Alliantie heeft zich gericht op de inzet van geothermie in Zuid-Holland. Het rapport wordt binnenkort opgeleverd en betreft met name adviezen over de procedures (aanvraag, financiering en veiligheid).
--	--

Verbonden partijen

Westland Infra/JUVA (beheerder en exploitant Westlands gas- en elektriciteitsnet) en HVC (HuisVuilverbrandingsCentrale uit Alkmaar).

Westland is aandeelhouder in beide bedrijven. Op verzoek van Westland hebben beide partijen ETP BV opgericht. ETP is opgericht om de versnelling van de energietransitie te bewerkstelligen. Verder zijn betrokken provincie Zuid Holland, Warmtealliantie (alleen in 2018) en GPWestHolland en de Regionale Energie Strategie

Externe Ontwikkelingen & risico's

- Restwarmte uit het Rotterdamse havencomplex biedt de mogelijkheid om de energievoorziening van Westland te verduurzamen. Daarbij gelden de door het college geformuleerde randvoorwaarden om imagoschade en locked in situaties te voorkomen. Bij voorkeur sluit de levering van (duurzame) restwarmte uit het Rotterdamse havencomplex aan op een te realiseren Westlands warmtenet. Door de aanleg van een warmtenet nemen de mogelijkheden om warmte "af te zetten" sterk toe. Hierdoor wordt een belangrijk risico voor geothermieprojecten (afnamerisico) kleiner. Er bestaat een kans dat de levering van restwarmte en aardwarmte met elkaar conflicteert.
- De triasboring is niet gelukt. In plaats van winning uit de triaslaag is gekozen voor winning uit de krijtlaag. De eerste bedrijven zijn in 2018 aangesloten.
- Er kunnen technische problemen ontstaan in de exploitatiefase van geothermieprojecten.
- Met 23 gemeenten, 4 waterschappen en Provincie Zuid-Holland is gestart met een Regionale Energiestrategie. Deze strategie behelst een bod aan het Rijk inzake de potentiële energie-opwek in de regio.

7. Uitvoering Westland Agenda II

Ambitie

Innovatie in het glastuinbouwcluster.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
	Innovatieve projecten die Westland sterker moeten maken zijn onder de noemer Westland Agenda II bijeengebracht. Het gaat om: Modernisering van het teeltareaal, Nieuwe Verdienmodellen, Bio Base Westland, Aardwarmteboringen in de diepere aardlagen, Sociale Duurzaamheid, Vers-logistiek, een Innovatie- en Demonstratiecentrum voor gezondheid en welbevinden en een (fysieke) ruimte voor jonge innovators.

Waar staan wij nu?

In 2018 is gewerkt aan de afronding van de projecten en het programma Westland Agenda II.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Activiteiten op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> • aardwarmte • bio base (o.a. inhoudsstoffen) • vers-logistiek (verhogen van verladingsgraad) • Coolport Westland (aanleghaven) • jonge ondernemers • greening the cities • vergroening van gebouwen (o.a. ook klaslokalen) 	Projecten zijn uitgevoerd, eindverslag projecten en programma wordt begin 2019 gepresenteerd.

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

De Westland Agenda II is een projectenportefeuille. De ontwikkelingen en risico's op de inhoud staan in de begroting beschreven bij de desbetreffende onderwerpen.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Structuurvisie Westland 2025. Perspectief 2040.	2013	2025 met perspectief naar 2040
Nota Bio Base Westland	2011	
Energievisie Westland	2007	

8. Duurzaamheidsfonds

Ambitie

Verduurzamen (sociaal, energie en herstructurering) van Westland.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij willen de ambities op diverse beleidsvelden stimuleren en stellen in dat verband de vorming van een duurzaamheidsfonds voor, met een omvang van € 3,75 mln., waarmee de energietransitie, herstructurering en sociale duurzaamheid kunnen worden ondersteund.

Waar staan wij nu?

- Voor de regeling VORM heeft PZH € 3,8 mln. beschikbaar gesteld.
- Voor de regeling VORM, ten behoeve van herstructurering, wordt is 2018 het vrijgeven van € 3,25 mln. uit het duurzaamheidsfonds geaccordeerd ter uitvoering.
- De regeling is in 2018 gepubliceerd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Uitvoering van de regeling VORM ten einde na 4 jaar 200 hectare productieareaal te hebben vrijgespeeld van in de weg liggende obstakels. Door het weghalen van obstakels kunnen moderne en duurzame(re) glastuinbouwbedrijven worden opgericht en zal ook de woningvoorraad verduurzamen (gemiddeld bouwjaar in de weg liggende woning is 1959 en energie onzuinig).	Gerealiseerd.

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Sterke economie

Accent Externe positionering Greenport

Doel Een sterkere Westlandse economie door ondersteuning van beleid en financiering vanuit de regio (Haaglanden/Metropoolregio Rotterdam-Den Haag), de provincie Zuid-Holland, het Rijk en de Europese Unie.

Activiteiten Optimaliseren van het vestigingsklimaat voor ondernemers door:

1. Deelname aan strategische allianties
2. Investeren in public affairs
3. Internationalisering
4. Verbeteren vestigingsklimaat

1. Deelname aan strategische allianties

Ambitie

- Versterkte positie van Westland in strategische netwerken.
- Effectieve governancestructuur voor Greenport Westland-Oostland in 2015.
- Gezamenlijke agenda Greenport Holland in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
We gaan onze deelname aan strategische netwerken intensiveren en zo nodig uitbreiden. Binnen Greenport Westland-Oostland en Greenport Holland Overheden continueren wij onze trekkersrol.

Waar staan wij nu?

- Governancestructuur en uitvoeringsprogramma GPWO zijn gereed.
- Ontwikkeling greenport is in Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) verankerd (o.a. Roadmap Next Economy).
- Subsidierelatie met Stichting Westland Marketing is per 31 december 2018 beëindigd.
- Succesvolle subsidieaanvraag ingediend bij MRDH voor Fieldlab Smart Food.
- Intensieve samenwerking met InnovationQuarter.
- Ondertekening Verklaring Impulsagenda Greenports 3.0 tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen, waarmee er landelijke afspraken zijn gemaakt om samen te werken aan doorbraken op netwerk niveau voor de transitie van de Greenports in wisselwerking met de Mainports.
- Eind 2017 is een formele startbeslissing verkregen voor een tweejarige BO-MIRT verkenning A4-Veilingroute-A20, de Integrale Gebiedsuitwerking Greenport 3.0 in Westland.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Uitwerken van de doorbraken uit de Impulsagenda Greenports 3.0 waarbij gemeente Westland bestuurlijk (mede-) trekker is voor Modernisering teeltareaal.	Continu proces.
Continueren participatie in Greenport Holland Overheden, Greenport Westland-Oostland, de Economische Programmaraad Zuidvleugel, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), InnovationQuarter, de coalitie Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector (HOT) en het platform Energie Transitie Partners (ETP).	Continu proces. Greenport Holland Overheden is in 2018 opgegaan in de nieuwe organisatiestructuur Greenport Nederland.
Vanuit GPWO voeren wij de komende jaren de activiteiten uit zoals genoemd in het uitvoeringsprogramma GPWO. Daarbij richten wij ons	Continu proces.

vooral op modernisering van de glastuinbouw, energietransitie, bio base en gezondheid en welbevinden.	
---	--

Verbonden partijen

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

De MRDH werkt met de 23 deelnemende gemeenten aan het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag

Stichting Westland Marketing (SWM) (subsidierelatie per 31 december 2018 beëindigd)

SWM heeft als hoofddoelstelling om de regionale 'Business to Business' en 'Business to Government' marketing van Greenport Westland te verzorgen en hiermee een bijdrage te leveren aan een sterke Greenport Westland en daarmee aan een sterke Westlandse economie.

De hoofdactiviteit van SWM is de ontwikkeling van strategische 'Business to Business' en 'Business to Government' activiteiten binnen en buiten Westland, die beeldbepalend en imago-versterkend zijn voor de profilering van Westland als hét glastuinbouwcluster van de wereld en Westland als vestigings- en investeringsplaats in het bijzonder. De 'Business to Business' en 'Business to Government' marketing en branding van Greenport Westland wordt goed afgestemd met de branding strategie van MRDH, IQ en EPZ. Leidende thema's in de branding van Greenport Westland zijn 'Where nature meets innovation' en 'The gateway to Europe'.

Innovation Quarter (IQ)

IQ heeft als doelstelling het ontwikkelen van Zuid-Holland tot een van de meest innovatieve regio's van Europa. Alle activiteiten richten zich op drie pijlers: innovatie, investeringen en vestigen met name op het gebied van Life Sciences & Health, Safety & Security, Cleantech en Horticulture.

2. Investeren in public affairs

Ambitie

- EU-platform van tuinbouw gerelateerde regio's waarin Westland mede de agenda bepaalt.
- Programma Externe positionering in tweede helft 2014.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De organisatie wordt versterkt op het gebied van public affairs. Daarbij wordt ingespeeld op de politieke besluitvorming bij andere overheden, met als doel ondersteuning van beleid en financiering te krijgen (bijvoorbeeld vanuit Europa).	

Waar staan wij nu?

- Programma Externe positionering is opgesteld.
- Lobby richting Den Haag en Brussel gebeurt in toenemende mate vanuit een gecoördineerde aanpak met relevante stakeholders.
- Deelname aan ERIAFF netwerk (European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry) en proberen te komen tot een Europees subnetwerk voor tuinbouw (binnen het ERIAFF-netwerk).

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetting van de verschillende lobbytrajecten ten aanzien van belangrijke dossiers zoals energietransitie, duurzaamheid en bereikbaarheid. Dat doen wij niet alleen inhoudelijk aan de hand van concrete opgaven, maar ook door actief het (Westlandse) glastuinbouwcluster te profileren en het imago daardoor te versterken.	Continu proces.
Opstellen gezamenlijk lobbyagenda richting de landelijke politiek en overheid, samen met Greenport Holland Overheden en Greenport Holland Bedrijfsleven.	Continu proces.

3. Internationalisering

- Ambitie**
- Programma Externe positionering in tweede helft 2014.
 - Vergrote internationale focus.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
<p>Wij ondersteunen onze bedrijven vanuit een faciliterende rol bij hun internationale contacten door het openen van deuren, te lobbyen voor financiering, programma's te organiseren voor buitenlandse delegaties en presentaties te geven over de kracht van de greenport. Met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties voeren we de dialoog om in beeld te brengen wat er randvoorwaardelijk nodig is om de internationale oriëntatie te vergroten.</p> <p>Tweetalig onderwijs in het basis- en voortgezet onderwijs is gewenst. Daarom is dit opgenomen in de Lokale Educatieve Agenda.</p> <p>Zie ook accent Nieuwe bedrijvigheid</p>	

Waar staan wij nu?

- Deelgenomen aan tuinbouwmissies naar China en Japan.
- Netwerk in China en Japan opgebouwd voor ontwikkeling tuinbouw.
- Ontvangst van internationale delegaties om de kracht van het Greenportcluster uit te dragen.
- Opstellen van een Cluster2Cluster strategie voor China met als doel om niet alleen bedrijven incidenteel te faciliteren bij het zaken doen maar door totaaloplossingen te bieden voor Chinese overheden en bedrijven vanuit het Greenportcluster Westland.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Uitwerking Cluster2Cluster strategie China.	Is gerealiseerd.
Onze deuren blijven openstaan voor buitenlandse delegaties.	Continu proces.
Vanuit de sector kassenbouw en toeleveranciers wordt ingezet op de ontwikkeling van een eigen (keur)merk, dat via een professionele branding-strategie met de juiste middelen ingezet kan worden om de kassenbouw/tuinbouw internationaal te positioneren en samenwerking te bevorderen.	Is gerealiseerd en continu proces. Stichting Dutch Greenhouse Delta is opgericht met als doel om met de keten complexe grootschalige tuinbouwprojecten internationaal te realiseren en strategisch te promoten.

4. Verbeteren vestigingsklimaat

Ambitie

- Programma Externe positionering in tweede helft 2014.
- Forse stijging Westland in ranglijst Toplocaties.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
	Met gebiedsmarketing wordt een nieuwe richting ingeslagen. Westland Marketing moet een bijdrage gaan leveren aan het aantrekkelijker maken van het vestigingsklimaat van Westland. Wij zijn met Westland Marketing in gesprek om de toekomstige focus nader te bepalen. Ook gaan we accountmanagement uitbouwen. De verbetering van het vestigingsklimaat moet ook ten goede komen aan ondernemingen die zich al in Westland hebben gevestigd.

Waar staan wij nu?

- Accountmanagement 80 geselecteerde topbedrijven is gerealiseerd en accountplannen zijn opgesteld.
- Verbindende projecten op het gebied van branding, aantrekken en faciliteren van start ups zijn opgestart met vliegwielfinanciering.
- Voor de ontwikkeling van 'The Westland Talent Academy', nu Horti Heroes, is voldoende financiering toegezegd door het bedrijfsleven, waardoor een intrapreneurship programma, een arena en een start-up programma zijn ontwikkeld.
- Dit geldt ook voor het Katapultcentrum Vers+ (nutriëntenonderzoek, communicatie en nieuwe verdienmodellen) en Dutch Greenhouse Delta (branding, internationalisering, business cases).

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Bezoek van minimaal 20 nieuwe bedrijven, waarbij de nadruk ligt op succesvolle en innovatieve Westlandse bedrijven uit diverse sectoren en op buitenlandse bedrijven die in Westland gevestigd zijn. Daarnaast worden minimaal 20 bedrijven die in 2016 zijn bezocht wederom bezocht. Verdere uitbouw van verbindende projecten. Er wordt verder gewerkt aan financiering voor digitale innovatiekaarten (cross-over innovaties op het gebied van water, energie, etc.), een innovatief woon-werk-onderneem concept en de bundeling van krachten voor het aantrekken en behoud van (jong) talent.	Deels gerealiseerd. 5 nieuwe bedrijven zijn bezocht en 10 andere bedrijven zijn wederom bezocht. Focus in 2018 lag op de ontwikkeling van een Greenport Horti Campus (met multi-stakeholder team) en specifiek op een Hortiportal (1 loket). Daarnaast zijn er 3 innovatiekaarten op gebied van water, energie en robotica ontwikkeld.
Voortzetting inzet op uitbreiding van bedrijventerreinen op basis van relevante markt vraag. Focus op ABC Westland en de bloembladen van Greenport Horti Campus.	Deels gerealiseerd. 2018 heeft in het teken gestaan van een behoefte raming bedrijventerreinen en aanvullend onderzoek t.b.v. de ontwikkeling van de bloembladen van de Greenport Horti Campus.
Verdere uitvoering acquisitiestrategie door middel van beursbezoek, deelname aan handelsmissies, bezoeken van internationale innovatieve bedrijven aan Westlandse bedrijven(terreinen), match-making en netwerken.	Deels gerealiseerd. Match-making is voortgezet tussen innovatieve (internationale) bedrijven en WHC participanten en bedrijventerreinen.
Uitvoering marketing- en communicatieplan door SWM en gemeente Westland.	Is gerealiseerd

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Sterke economie

Accent Nieuwe bedrijvigheid

Doel Het aantrekken van nieuwe bedrijven die de economie en werkgelegenheid versterken en het vasthouden van bestaande bedrijven.

Activiteiten 1. Open armen beleid en actieve acquisitie

1. Open armen beleid en actieve acquisitie

Ambitie Acquisitiestrategie voor nieuwe bedrijvigheid en behoud bestaande bedrijven in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Samen met marktpartijen gaan we op basis van een open armen beleid nieuwe bedrijven naar Westland halen. Het gaat primair om greenportversterkende bedrijven die innovatief zijn op product, logistiek, marketing en bedrijfskunde/financiering. Daarnaast staat de gemeente open voor bedrijven die niet tot deze categorie behoren, maar wel veel werkgelegenheid bieden.

Waar staan wij nu?

- Actief accountmanagement en het verbinden van 80 topbedrijven.
- Samenwerking met Innovation Quarter is geïntensiveerd.
- Deelgenomen aan Fruit Logistica, Greentech Amsterdam, SIAL Paris Innovation wat heeft geresulteerd in een pipeline met een aantal kwalitatieve leads en nieuwe internationale contacten.
- Ontvangst van buitenlandse bedrijven naar aanleiding van de beurzen of via IQ voor match-making met bedrijven, testen van innovatieve producten en/of vestiging.
- Acquisitie van twee internationale bedrijven op WHC en uitbreiding van andere Westlandse bedrijven begeleid.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Leads en nieuwe internationale contacten van beurzen en InnovationQuarter worden actief opgevolgd in 2018. Internationale bedrijven worden actief uitgenodigd om Westlandse bedrijven(terreinen) te bezoeken en er worden maatwerk match-makingsprogramma's voor hen georganiseerd met als doel zaken doen en/of vestiging. Het Rode Loper Team werkt hierin nauw samen met InnovationQuarter en NFIA (Netherlands Foreign Investment Agency).	Deels gerealiseerd. Samenwerking met IQ/NFIA is voortgezet en dit heeft gerealiseerd in de landing van 2 innovatieve bedrijven in WHC: Spread (Japan) en Certis Innovation Center (Japan).
	Ook in 2018 worden in ieder geval de volgende beurzen bezocht: Fruit Logistica, Fruit Attraction Madrid en diverse innovatie beurzen in Nederland (GFIA, etc.) en Frankrijk. Daarnaast wordt ook samenwerking met internationale start up centra gezocht om te komen tot een uitwisseling van start ups, kennis en talent gekoppeld aan het WHC.	Deels gerealiseerd. In 2018 is deelgenomen aan de Fruit Logistica Berlijn, SIAL Paris Innovation en Greentech Amsterdam i.s.m. Westlandse bedrijven terreinen, IQ en SWM. De samenwerking met internationale start up centra is in 2018 niet gerealiseerd, maar wordt begin 2019 opnieuw verkend met WHC, Horti Heroes en Foodstars.
	Aanbieden duurzame incentives in acquisitie en uitbreiding.	Deels gerealiseerd door begeleiding en match-making van potentials voor vestiging en het optimaal faciliteren van de

	uitbreiding van bedrijven en bijbehorende vergunningen.
Uitvoering gezamenlijk marketing- en communicatieplan.	Is gerealiseerd.

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Vestigingen (van bedrijven)	156,8	LISA - Rapport werkgelegenheidsregi- ster	
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	144,1	102,4
	2009	146,2	107,7
	2010	146,8	112,4
	2011	142,5	116,7
	2012	140,1	119,5
	2013	142,5	123,0
	2014	147,6	126,3
	2015	152,8	130,7
	2016	157,8	136,4
2017	156,8	139,7	

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's** Risico's zijn het vertrek van grote, strategisch belangrijke bedrijven uit Westland en het
uitblijven van nieuwe bedrijven die zich willen vestigen in Westland.

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Sterke economie

Accent Gezonde detailhandel en horeca

Doel

Toename aantrekkelijkheid van de centra

Activiteiten 1. Opstellen investeringsagenda MKB

1. Opstellen investeringsagenda MKB

Ambitie Een investeringsagenda (strategie en uitvoering) om de levendigheid, aantrekkelijkheid en veiligheid in de winkelgebieden te verbeteren, gebaseerd op een profiel per dorp.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect

Omschrijving

Samen met onder andere MKB Westland wordt een investeringsagenda opgesteld. Het bedrijfsleven is hierbij nadrukkelijk aan zet. De investeringsagenda zal projecten en activiteiten bevatten die de aantrekkelijkheid van de winkelgebieden vergroten. Daarbij kunnen bijvoorbeeld bereikbaarheid, parkeren en cameratoezicht aan de orde komen.

Waar staan wij nu?

- Stuurgroep MKB investeringsfonds is opgericht en er is een bijeenkomst MKB georganiseerd.
- Visie retailstructuur Westland (2016) is opgesteld in opdracht van MKB Westland.
- De Pitch is uitgezonden op lokale televisie door de WOS.

De volgende projectvoorstellen zijn goedgekeurd;

2016:

- opstellen visie op Westlandse retail, platform toerisme en recreatie
- bijdrage aan tv-programma 'De Pitch'
- onder de aandacht brengen van verruiming financieringsmogelijkheden MKB
- herinrichting deel Voorstraat Poeldijk

2017:

- Herinrichting Wilhelminaplein Naaldwijk
- Herinrichting Marktplaats 's-Gravenzande
- Retailevent
- Westland Pas
- Centramanager

2018:

- Stichting Bezoek Westland
- Centramanager MKB Westland
- Retail Event Westland
- Leegstandbestrijding Wateringen
- Monster - op weg naar een toekomstbestendige dorpskern

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
MKB Westland zoekt zelf actief naar projecten die in aanmerking komen voor een bijdrage vanuit het MKB-investeringsfonds. Nieuwe projectvoorstellen worden beoordeeld door de stuurgroep MKB-investeringsfonds.	Continue proces.

Externe Ontwikkelingen & risico's Met betrekking tot het MKB-investeringsfonds is cofinanciering door het bedrijfsleven een nadrukkelijke voorwaarde.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Detailhandelsstructuurvisie	2009	2015
Structuurvisie Westland 2025. Perspectief 2040.	2013	2025 met perspectief 2040

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling**Thema** Aantrekkelijk Westland**Accent** Levendige dorpscentra GO**Doel** Grotere aantrekkelijkheid en vitaliteit van de dorpscentra.**Activiteiten**

1. Uitvoering centrumplannen
2. Herontwikkeling gemeentehuislocaties

1. Uitvoering centrumplannen

Ambitie

- Een nieuw winkelcentrum in 's-Gravenzande eind 2017.
- Een nieuwe Kastanjehof, nieuwe supermarkt en opnieuw ingerichte Kerkstraat in 2016.
- Plan Kerkzicht gereed in 2015. Gebiedsvisie centrum Monster gereed in 2014.
- Gemeentehuislocatie De Lier ontwikkeld in 2017.
- Een nieuwe supermarkt en 19 nieuwe woningen langs de Rijsenburgerweg in 2014, 20 nieuwe woningen in 2015.
- Een vernieuwd centrum voor Honselersdijk met goede voorzieningen in 2018.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij gaan door met de uitvoering van de plannen voor 's-Gravenzande, Kwintsheul, Monster, Poeldijk en De Lier. Na concrete uitwerking van de plannen voor het centrum van Honselersdijk kan ook hier gefaseerd worden gestart met de uitvoering.

Waar staan wij nu?

- 's-Gravenzande deels gerealiseerd. Fase II in aanbouw. Het totale winkelcentrum wordt in mei 2019 opgeleverd.
- Kwintsheul: Kastanjehof en supermarkt in gebruik genomen. Buitenruimte ingericht.
- Monster: Vaststelling gebiedsvisie voor de gemeentehuislocatie is vertraagd vanwege de benodigde nog te maken keuze tussen sloop of hergebruik van het voormalige gemeentehuis.
- De Lier: op de voormalige gemeentekantoorlocatie zijn alle woningen opgeleverd.
- De Lier: Voor het project voor de bouw van 8 woningen aan de Emmastraat is een bouwvergunning verleend en kan de ontwikkelaar starten met de bouw.
- Poeldijk: 97 woningen langs de Rijsenburgerweg opgeleverd.
- Honselersdijk: Voor een Huis van de Buurt, een samenwerking tussen Vitis Welzijn, Bibliotheek Westland, stichting Kwest en PCPOW (basisschool De Hoeksteen) is krediet beschikbaar gesteld. Momenteel worden de plannen verder uitgewerkt, het bestemmingsplan opgesteld en wordt een participatietraject opgestart.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
's-Gravenzande: De oplevering van fase II zal in het tweede kwartaal van 2018 plaatsvinden. Het parkeerterrein aan de Sand Ambachtstraat wordt in 2018 aangepakt. De werkzaamheden aan het Marktplaatsplein starten in januari 2018 en zijn medio april 2018 gereed.	Fase II is in aanbouw. Oplevering mei 2019. De kredietaanvraag parkeerterrein Sand Ambachtsstraat is in februari 2019 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.
De Lier: de oplevering van het openbaar gebied van de gemeentehuislocatie is gereed in 2018.	De werkzaamheden m.b.t. het openbaar gebied zijn afgerond.

Honselersdijk: Het plan wordt verder uitgewerkt'. Het streven is er op gericht het centrumplan in 2020 geheel te hebben uitgevoerd.	Voor het uitvoeren van het plan is krediet beschikbaar gesteld. De onderzoeken voor het bestemmingsplan zijn aangepast
Poeldijk: de woningen in de fasen 4 en 5 worden naar verwachting medio 2018 opgeleverd.	In Poeldijk Dorp (Westlandse Zoom) zijn inmiddels 97 woningen opgeleverd. In 2019 worden 19 woningen opgeleverd. Naar verwachting worden er nog 9 vrijstaande woningen in 2020 opgeleverd en 41 appartementen medio 2021.
Naaldwijk: herinrichting van het Havenplein. De investering daarvoor bedraagt € 0,6 mln. Aanleg is voorzien in 1e kwartaal 2018.	Project is afgerond. Oplevering mei 2018.
Wateringen: Een integrale visie op Wateringen is nodig. Het maken van de visie wordt in de 2e helft van 2017 gestart, besluitvorming hierover zal in 2018 plaatsvinden door het nieuwe bestuur.	In september 2018 is gestart met de integrale visie. De planning is dat de visie in september 2019 ter vaststelling aan de Raad kan worden aangeboden.
Monster: de bestemmingsplanprocedure voor de gemeentehuislocatie zal in 2018 zijn gestart.	Is niet gerealiseerd omdat het uitgangspunt voor de gebiedsvisie tussen sloop of hergebruik nog niet is gemaakt.

Externe Ontwikkelingen & risico's Monster: flora en faunaonderzoek en asbestonderzoek zijn uitgevoerd. Er heeft nog geen definitieve besluitvorming plaatsgevonden over al dan niet slopen. Er zijn wel vleermuizen aangetroffen wat vertraging in de planning kan hebben.

2. Herontwikkeling gemeentehuislocaties

Ambitie

- Herontwikkelde locaties in 's-Gravenzande en Wateringen in 2018.
- Gebiedsvisie voor Naaldwijk in 2016.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
We gaan met geïnteresseerde marktpartijen in gesprek om te komen tot een goede invulling van de gemeentehuislocaties in 's-Gravenzande, Naaldwijk en Wateringen. Voor Naaldwijk wordt een gebiedsvisie opgesteld, waarbij verschillende ruimtelijke ontwikkelingen in samenhang worden bekeken.

Waar staan wij nu?

- Locatie 's-Gravenzande: het voorontwerp bestemmingsplan is nagenoeg gereed en wordt in april/mei 2019 in procedure gebracht. De aanvraag voor de omgevingsvergunning is in voorbereiding..
- Locatie Wateringen is verkocht, de nieuwe invulling bestaat uit sociale huurwoningen en een maatschappelijk deel. De nieuwe eigenaar is het overleg met toekomstige maatschappelijke gebruikers aan het afronden, daarna wordt de omgevingsvergunning aangevraagd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
's-Gravenzande: de verkoop zal worden gerealiseerd; afhankelijk van de toekomstige bestemming wordt het bestemmingsplan in 2018 aangepast.	Het voorontwerpbestemmingsplan wordt opgesteld en is nagenoeg gereed. De concept verkoopovereenkomst is nagenoeg gereed.
Naaldwijk: de gemeentehuislocatie in Naaldwijk wordt tijdelijk ingericht voor parkeren en groen. Om	De tijdelijke inrichting van de voormalige gemeentehuislocatie is

uitvoering te geven aan dit project, ramen wij in de begroting 2018 een bedrag van € 0,4 mln.. De definitieve inrichting is aan het nieuwe gemeentebestuur.	ter besluitvorming voorgelegd aan het college van B&W. De realisatie van de tijdelijke herinrichting vindt in de 1e helft van 2019 plaats.
Wateringen: de verkoop zal worden gerealiseerd. Voordat de herontwikkeling kan plaatsvinden, moet het bestemmingsplan worden aangepast. Dit zal in 2018 plaatsvinden.	De verkoop is gerealiseerd, het bestemmingsplan is nog niet aangepast omdat de eigenaar daarvoor nog geen aanvraag heeft ingediend.

Externe Ontwikkelingen & risico's Het risico bestaat dat de nieuwe eigenaar van de locatie Wateringen niet tot overeenstemming komt met toekomstige maatschappelijke gebruikers waardoor de herontwikkeling vertraagd wordt. Maatschappelijke invulling van een deel van het pand is een harde voorwaarde.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Nota grondbeleid	2013	
Meerjarenperspectief gebiedsontwikkeling	2019	t/m 2022

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Wonen naar behoefte

Doel Voldoende betaalbare woningen voor iedere doelgroep.

Activiteit 1. Opstellen Westlands woonprogramma

1. Opstellen Westlands woonprogramma

Ambitie Een woningbouwprogramma dat voldoet aan de woningbehoefte van Westland (in aantallen en woningtypen én voor alle doelgroepen) in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Samen met corporaties en marktpartijen is een Westlands woonprogramma opgesteld waarin beleid en uitvoering op elkaar zijn afgestemd. Niet alleen (grond)prijzen, woningtypen en aantallen hebben daarin een plek, maar bijvoorbeeld ook de kwaliteit van de woning, doelgroepen, woonmilieus en het voorzieningenniveau. Onderdeel van het woonprogramma is een afwegingskader voor nieuwe woningprojecten. Op basis van het woonprogramma worden afspraken gemaakt met de woningcorporaties en ontwikkelende partijen.

- Waar staan wij nu?**
- Westlandse Woonstrategie (Woonvisie + uitvoeringsprogramma) is in januari 2016 vastgesteld door de raad en wordt toegepast als kader voor het woonbeleid.
 - Erfpacht is als pilot bij twee projecten ingevoerd (project Villa Hoogenburgh en project Chrysantenstraat).
 - 1000e starterslening is verstrekt
 - Campagne en portal "Westlandwoontwijzer.nl" zijn geïntroduceerd.
 - Blijverslening is februari 2017 ingevoerd. In 2018 is de blijverslening een maal verstrekt en is er nog een in aanvraag/overweging.
 - Project Kluswoningen in Prins Willem-Alexanderschool in 's-Gravenzande is opgeleverd.
 - Met de corporaties zijn prestatieafspraken gemaakt, waarmee de uitvoering van de Woonvisie verder is geconcretiseerd.
 - In 2018 zijn er ruim 100 sociale huurwoningen toegevoegd onder andere door projecten van Arcade en Wonen Wateringen.
 - Wij zijn actief op zoek naar locaties om innovatieve huisvesting te realiseren.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Verdere vertaling van het woningbouwprogramma naar voldoende betaalbare woningen (sociale huur (tot € 710); sociale koop (tot € 190.000); bereikbare koop (€ 190.000 - € 221.000) en vrije sector huur (tot € 850)	Continu proces.
	Uitvoering en monitoring van de prestatieafspraken (o.a. kwantiteit en kwaliteit sociale huurwoningen).	Continu proces

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Functiemenging	58,8	LISA	
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	60,7	52,7
	2009	60,7	52,9
	2010	60,6	52,8
	2011	60,1	53,0
	2012	60,3	52,9
	2013	60,0	52,5
	2014	59,2	52,0
	2015	58,9	51,9
	2016	59,3	52,1
2017	58,8	52,4	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Nieuw gebouwde woningen	13,7	ABF - Systeem Woningvoorraad	
Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2012	10,2	6,6
	2013	9,2	6,6
	2014	17,1	6,0
	2015	6,0	6,4
	2016	13,7	7,2

**Facultatieve
indicatoren**

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2018	2019	2020	2021	
Verhouding starters / totaal toegewezen huurwoningen	36% (2010)	50% (2016)	44%	47%	47%	47%	Jaarlijks aanbodrapportage Woningcorporaties
Aantal verstrekte starters-leningen voor koopwoningen	30 (2008)	50% (2016)	100	100	100	100	Continu Registratie Westland

Verbonden partijen

Ontwikkelbedrijf De Westlandse Zoom BV (OBWZ)

OBWZ draagt bij aan het realiseren van de woningbouwopgave van Westland.

Op grond van een risicoanalyse is voor deze deelneming een voorziening getroffen van € 38,3 mln., waarvan € 11,7 mln. door middel van afwaardering van het aandelenkapitaal. Daarnaast is er een risicoreservering berekend van € 5,8 mln.

Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland BV" (ONW)

ONW draagt bij aan het realiseren van de woningbouwopgave van Westland.

Op grond van een risicoanalyse is voor deze deelneming een voorziening getroffen van € 9,7 mln., waarvan € 7,6 mln. door middel van afwaardering van het aandelenkapitaal. Daarnaast is er een risicoreservering berekend van € 1 mln.

VOF Juliahof

VOF Juliahof draagt bij aan het realiseren van de woningbouwopgave van Westland. Op grond van een risicoanalyse is voor deze deelneming een voorziening getroffen van € 0,6 mln. Daarnaast is er een risicoreservering berekend van € 0,1 mln.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Structuurvisie Westland 2025. Perspectief 2040.	2013	2025 met perspectief naar 2040
Woonstrategie	2016	

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Droge voeten en schoon water

Doel Een waterproof Westland, zonder wateroverlast, met veilige boezemkades, schoon en helder water en efficiënte afvalwaterafvoeren. Dit tegen zo laag mogelijke kosten en met behoud van zo veel mogelijk glastuinbouwgrond.

Activiteiten

1. Voorkomen wateroverlast
2. Verwerken hemelwater
3. Verbeteren waterkwaliteit

1. Voorkomen wateroverlast

Ambitie Geprogrammeerde maatregelen en watersysteemanalyses uitgevoerd.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De gemeente en het Hoogheemraadschap van Delfland nemen maatregelen in de Oranjepolder, Boomawatering, Kralingerpolder, Oude Lierpolder, Waalblok, Poelzone, Poelpolder en Monster. Voor de Kralingerpolder, Dorppolder, Oude Campspolder, Nieuwland-Noordland en Oude en Nieuwe Wateringveldsepolder worden watersysteemanalyses uitgevoerd, waarna indien nodig maatregelen volgen.	

Waar staan wij nu?

- Planning uitvoering watersysteemanalyses is bijgesteld.
- Uitvoering maatregel Van Rijnstraat is uitgevoerd, officiële opening vindt 6 maart 2019 plaats.
- Verkenning calamiteitenberging is uitgevoerd, en besluitvorming voor twee bergingen is in december 2018 besloten.
- Afspraken rond de Oostelijke Randweg De Lier zijn gemaakt.
- Gebiedsproces Kralingerpolder is in uitvoering.
- Rainlevelrs: 100 ha aangesloten op het systeem. Dat is 44 ha meer dan begin 2017. Diverse bedrijven zitten in de intakefase, samen goed voor ca. 16 ha.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Uitvoering watersysteemanalyse voor de boezem en afronding watersysteemanalyses voor de polder Nieuwland- Noordland, Heen- en Geestvaartpolder, Waalblok en Staalduinen.	Is gerealiseerd
Uitwerking oplossingsrichtingen Kralingerpolder, in samenwerking met Delfland en de bewoners Beoordeling kansrijke locaties volgend uit de verkenning Calamiteitenberging op haalbaarheid. Besluitvorming hierover vindt plaats in de nieuwe bestuursperiode.	Proces is opgestart Is gerealiseerd Is gerealiseerd
Rainlevelrs: gemeente en hoogheemraadschap zetten hun samenwerking in de opstartfase naar reguliere toepassing nog twee jaar voort. Toepassing wordt geborgd in de processen van vergunningverlening en advisering bij de beoordeling van ruimtelijke initiatieven.	Proces is gecontinueerd Is continu proces

2. Verwerken hemelwater

Ambitie Beleid en richtlijnen voor het verwerken van hemelwater in de openbare ruimte en door particulieren geïmplementeerde maatregelen in De Lier en de Oranjepolder in 2018.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De inzet is om regenwater meer vast te houden op de plek waar het valt. Daarbij gaat het om slimme oplossingen in de ruimtelijke inrichting.	
De hemelwatervisie is opgenomen in het uitvoeringsprogramma van het 'Waterplan Westland'. Met deze visie en het programma 'Hemelwater vasthouden in Westland' is aangegeven hoe Westland omgaat met de hemelwaterzorgplicht. Zo voldoen we aan de verplichtingen van de waterwet.	

Waar staan wij nu?

- Het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2017-2021 (vGRP) maakt onderdeel uit van het beheerkader afvalwater, hemelwater en grondwater en is in 2018 vastgesteld.
- Handhaving gebruik riolering buitengebied is geëvalueerd en procesmatig verbeterd. Jaarlijks worden 125 bedrijven bezocht naar aanleiding van hun lozingsgedrag. Bij de 125 aangeslotenen wordt een communicatiespoor opgestart ten einde hun lozingsgedrag in overeenstemming te brengen met de regels in de aansluitverordening.
- Projectvoorstel SPONGE2020 is goedgekeurd voor Europese subsidie. Project heeft als doel de sponswerking in verhard gebied te vergroten door het nemen van kleinschalige vasthoudmaatregelen. Bij het World Horti Center zijn diverse maatregelen gekomen. Aanvullende maatregelen in De Lier zijn in ontwerp.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetting handhaving op het gebruik van de riolering.	Proces is gecontinueerd
Uitvoeren projecten SPONGE 2020.	Uitvoering is gedeeltelijk gerealiseerd. Ontwikkeling bij World Horti Center is gerealiseerd. Uitvoeringsmaatregelen bij nieuwbouwwijk Liermolensloot zijn vervangen door het project Holleweg Van Rijnstraat. Verder continueren we, gezamenlijk met lokale stakeholders, het verkennen van mogelijkheden voor klimaatadaptief bouwen.

Externe Ontwikkelingen & risico's

Uit nieuwe neerslagreeksen blijkt dat de omvang van extreme buien gemiddeld tien procent hoger ligt dan in eerdere statistieken. De kans op extreme neerslag is met ongeveer een factor 2 toegenomen. Uit de nieuwe neerslagreeksen blijkt wederom dat de Randstad, de Veluwe en het zuidelijkste puntje van Limburg in Nederland het meest getroffen worden door extreme neerslag. Dit kan er toe leiden dat er een extra opgave in het verschiet ligt voor vasthoudmaatregelen in het Westlandse riolering- en watersysteem.

3. Verbeteren waterkwaliteit

Ambitie

Regionaal uitvoeringsprogramma gereed in 2015. Implementatie in de jaren erna tot 2021.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
<p>Samen met het hoogheemraadschap zoeken we naar haalbare en betaalbare maatregelen om in 2027 aan de normen van de Europese Kaderrichtlijn water (KRW) te kunnen voldoen. Met LTO, Delfland en andere glastuinbouwgemeenten wordt gewerkt aan een regionaal uitvoeringsprogramma dat moet leiden tot een (nagenoeg) nullozing van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen naar water in 2027.</p> <p>Het huidige beleid voor het verbeteren van de chemische waterkwaliteit wordt voortgezet. Westland voldoet inmiddels aan de basisinspanning voor beperking van emissies uit de riolering. Door middel van monitoring, toezicht en handhaving op de aansluitverordening wil de gemeente Westland zorgen voor goed functionerende riolering in het buitengebied, zodat de waterkwaliteit daadwerkelijk verbetert.</p> <p>Daarnaast zullen wij voor het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit in samenwerking met verschillende partijen natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen programmeren en uitvoeren.</p>	

Waar staan wij nu?

- Regionaal Afsprakenkader Emissieloze kas is opgesteld (met vier jaar verlengd) en in uitvoering.
- Gebiedsgericht meten en handhaven is in uitvoering.
- Handhaving gebruik riolering buitengebied is geëvalueerd en procesmatig verbeterd. Jaarlijks worden 125 bedrijven bezocht naar aanleiding van hun lozingsgedrag. Bij de 125 aangeslotenen wordt een communicatiespoor opgestart ten einde hun lozingsgedrag in overeenstemming te brengen met de regels in de aansluitverordening.
- Het eerste collectief voor zuiveren van het afvalwater (De Vlot) is gevormd en wordt momenteel ingeregeld. Diverse andere initiatieven voor het collectief zuiveren van afvalwater worden beoordeeld.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetting handhaving op het gebruik van de riolering.	Proces is gecontinueerd
Onderzoek naar de meest effectieve locaties voor natuurvriendelijke oevers. Waar mogelijk wordt de realisatie gekoppeld aan ruimtelijke ontwikkelingen.	Onderzoek is gerealiseerd Koppeling is geborgd met de bestuurlijke overeenkomst Schoon en Gezond water
Uitwerking en beoordeling diverse businesscases voor collectieve zuiveringen en mogelijk verlening maatwerk.	Proces is gecontinueerd. Gemeente adviserend, ODH beslissend. Circa 590 stuks businesscases en mogelijk nog 80 stuks maatwerk.
In bedrijf nemen collectieve zuivering De Vlot.	Nagenoeg gerealiseerd, maar het in bedrijf nemen wordt voorzien medio 2019
Uitvoering maatregelen uit het Afsprakenkader Emissieloze kas. Het gaat onder andere om: <ul style="list-style-type: none"> • onderzoek naar het beïnvloeden van gedragsverandering bij ondernemers (en het toepassen van de uitkomsten hiervan • monitoren van de waterkwaliteit • bezem door de kast (inleveren van 	Maatregelen uitgevoerd. Afsprakenkader Emissieloze kas met vier jaar verlengd.

gewasbeschermingsmiddelen) • gebiedsgericht meten en monitoren (ter verbetering van waterkwaliteit in de polders en bewustwording bij ondernemers) • specifieke voorlichting aan nieuwe/vernieuwde bedrijven	
--	--

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

- In 2018 is de scope van de KRW verbreed en verdiept. Bij de KRW-problematiek heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu het over de delta-aanpak waterkwaliteit en zoet water. Er doen zich mogelijk ontwikkelingen voor die extra aandacht vragen ten aanzien van het grondwater. Daarom is en wordt er gewerkt aan een visie op de ondergrond.
- Normoverschrijdingen bij gewasbescherming komen zowel in het oppervlaktewater als in het grondwater voor en vormen daarmee een probleem voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit. Er zijn duidelijke parallellen met het thema nutriënten. In regionaal verband is en wordt verkend op welke manier de problematiek van de gewasbescherming binnen het deelstroomgebied kan worden opgepakt (geïnspireerd door de nutriëntenaanpak Rijn-West). Doelstelling van deze verkenning is zicht te krijgen op de problematiek binnen Rijn-West, op het effect van de huidige aanpak via het generieke beleid en de instrumenten die de regio heeft. Om KRW-doelen te halen moet er meer gebeuren dan tot nu toe, in het bijzonder voor diffuse bronnen. In de regio en landelijk wordt toegewerkt naar een 'Bestuursakkoord Water plus' met een nieuw werkprogramma en een nieuw stroomgebiedbeheerplan.

**Gerelateerde
links**

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Waterplan Westland Wateragenda 2015-2018	2015	2018
Waterklimaatplan Westland 2019-2022	Gepland 2019	2022
Groenblauwe deelvisie	Gepland 2019	2030-2040
Klimaatvisie	Gepland 2019	p.m.
Visie op de ondergrond	Gepland 2019	p.m.

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Kwaliteit in toerisme en recreatie

Doel Versterking van de kwaliteit en het imago van toerisme en recreatie in Westland.

Activiteiten

1. Bieden platform voor toerisme en recreatie
2. Onderzoek naar Westlandpas

1. Bieden platform voor toerisme en recreatie

Ambitie Platform Recreatie en Toerisme in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Om recreatieve activiteiten met elkaar te verbinden bieden we een platform voor ondernemers in de toerisme- en recreatiesector. Op deze wijze faciliteren we dat ondernemers elkaar versterken. Gedacht kan worden aan de speerpunten arrangementen en promotie. Wij streven ernaar dat ook VVV Westland participeert in het platform.

Waar staan wij nu? • Platform voor toerisme en recreatie ('Bezoek Westland') is gerealiseerd.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Stichting Bezoek Westland breidt arrangementen uit en zet gericht marketing- en pr-instrumenten in. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met andere marketingpartijen, zoals de ANWB en citymarketingorganisaties van steden zoals Rotterdam, Delft, Den Haag en Amsterdam.

Externe Ontwikkelingen & risico's De financiering van het toeristisch platform in de opstartfase is een uitdaging. In de opstartfase (2016-2019) is de gemeente een belangrijke financiële partner. In de opstartfase is een gemeentelijke bijdrage van € 75.000 benodigd om onder meer betaalde ondersteuning van het platform te garanderen en om Westlandse producten te promoten en te ontwikkelen (aanpassingen website, communicatie, marketing).

In 2018 is de stichting samenwerkingsverbanden aangegaan om kosten te delen en is daarnaast op zoek gegaan naar andere financieringsbronnen. Ondanks deze financiële aanvullingen is de stichting nog niet voldoende ontwikkeld om de huidige taken van de ingehuurd marketing coördinator over te nemen.

2. Onderzoek naar Westlandpas

Ambitie Onderzoek naar Westlandpas afgerond in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
In samenwerking met het bedrijfsleven gaan wij de mogelijkheden voor een 'Westlandpas' onderzoeken. Met deze pas kunnen inwoners van Westland gratis of met korting gebruik maken van recreatieve, culturele en sportvoorzieningen.

Waar staan wij nu?

- Het advies is afgerond.
- Op grond van bespreking van het advies in de gemeenteraad is besloten om de ontwikkeling van een Westlandpas aan de Stichting Westlandpas als initiatiefnemers over te laten.
- Het Kindpakket is in 2018 uitgevoerd door Stichting Leergeld Westland in samenwerking met WestlandPas. Deze constructie bleek in de praktijk niet uitvoerbaar en is om die reden per 1 januari 2019 beëindigd. Per die datum is de uitvoering van het Kindpakket volledig ondergebracht bij WestlandPas.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Beleidsvisie "Beleef Westland"	2012	2030
Minimabeleid 2015: addendum op Nota minimabeleid 2013 e.v.	2014	onbepaald

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Duurzame leefomgeving

Doel Verduurzaming van de leefomgeving in Westland

Activiteiten 1. Duurzame woningbouw

1. Duurzame woningbouw

Ambitie Kwaliteit van de woningvoorraad met 1% per jaar verbeterd (gemeten op basis van het gasverbruik)

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	We maken met de verschillende betrokken partijen afspraken over de manier waarop er in Westland duurzamer gebouwd kan worden.

Waar staan wij nu?

- Westland heeft zich aangesloten bij de green deal aardgasvrije wijken. Naast het uitvoeren van pilots met bestaande wijken is de inzet dat nieuw te ontwikkelen wijken gasloos zijn.
- De aanvraag voor Rijksbijdrage Polanen is afgewezen.
- De focus voor wat betreft verduurzaming van de woningvoorraad ligt op zowel de bestaande woningvoorraad, als nieuwbouw. De bestaande bouw is daarbij speerpunt, omdat hier nog de grootste besparing is te behalen.
- Concept "Westland woont duurzaam", om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen, is in 2016 van start gegaan met campagnes gericht op ondernemers en bewoners. Naast het nemen van concrete maatregelen, is de campagne ook gericht op gedragsverandering.
- Om het Westlandse bedrijfsleven zoveel mogelijk actief bij "Westland woont duurzaam" te betrekken is een campagne opgezet in samenwerking met een gespecialiseerde ingehuurde partij.
- In 2018 hebben 2 bewonersavonden plaatsgevonden om geïnteresseerde bewoners te informeren over duurzaam wonen.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Onderzoeken of het haalbaar is om van het Polanen een aardgasvrije wijk te maken.	
Inzet om te bewerkstelligen dat diverse nieuwbouwwijken aardgasvrij worden aangelegd.		Gerealiseerd
Verdere uitrol concept "Westland woont duurzaam". Hierbij worden de resultaten van de evaluatie die medio september/oktober van 2017 worden gemaakt meegenomen. In de zomer van 2018 wordt een tweede evaluatie uitgevoerd.		Integrale oppak van Westland Woont Duurzaam, Energiescans
Voortzetting bewonersaanpakken gedurende in ieder geval vier jaar, waarbij jaarlijks 2 kernen aan bod komen. Binnen die vier jaar komen al de kernen in Westland aan de beurt. Bij de bewonersaanpakken ligt de focus per aanpak op een bepaalde grotere kern of meerdere kleine kernen. Kernen als Heenweg, Ter Heijde etc. worden uiteraard opgepakt samen met een andere (grotere) kern.		Twee bewonersavonden gerealiseerd

Uitbreiding aanbieden pakketten om straten/wijken te verduurzamen door het "Westland woont duurzaam collectief".	Gerealiseerd (energiescans)
--	-----------------------------

Facultatieve Indicatoren

Effect-indicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2017	2018	2019	2020	
Gasverbruik woningvoorraad in m3	61.412,910 (temperatuur gecorrigeerd) (2012)	56.388.780 (2015, temperatuur gecorrigeerd)	55.266.643	54.707.976	54.160.896	53.619.287	Klimaat monitor Rijks waterstaat

Externe Ontwikkelingen & risico's De onzekerheid ten aanzien van de ontwikkeling van energieprijzen maakt dat het nemen van een beslissing op maatregelen te nemen moeilijker voor onze bewoners.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Duurzaamheidsagenda	2013	2020

Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling

**Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern)
en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten**

Doel Het doelmatig en rendabel beheren van het gemeentelijk vastgoed.

- Activiteiten**
1. Efficiënter portefeuillebeheer, maximalisatie van de verkoopopbrengst
 2. Verkleinen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille
 3. Vergroten van transparantie van kosten/opbrengsten binnen de maatschappelijke vastgoedportefeuille.

1. Efficiënter portefeuillebeheer, maximalisatie van de verkoopopbrengst

Ambitie Realisatie van de (herijkte) verkooptaakstelling.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	We stoten overtollig vastgoed uit de vervreemdingsportefeuille af. Daarvoor kiezen we een verkoopstrategie die zorgt voor maximalisatie van de verkoopopbrengst.

Waar staan wij nu? De totale verkooptaakstelling over de periode 2011 t/m 2015 bedraagt € 4,8 mln. Deze is in 2017 gerealiseerd.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Afhankelijk van het stadium en aard van het verkoopproces: <ul style="list-style-type: none">• Voorbereidingen treffen en onderzoeken (laten) uitvoeren• Starten verkoopproces• Onderhandelen• Afronden verkoop (juridische en economische levering)	Verkopen die in 2018 hebben plaatsgevonden: Voormalige brandweerpost Honselersdijk (Nieuweweg 6 ^e); Grond aan Oudendijk 14a, Maasdijk; Grond aan Nieuweweg nabij 63, Poeldijk; 's-Gravenhof Ontwikkeling (levering gronden Multimate locatie); Voormalig AZC aan Hoefweg, De Lier; Voormalige school aan Kreeklaan 10, 's-Gravenzande

Externe Ontwikkelingen & risico's Sommige verkooptrajecten verlopen langzamer dan verwacht vanwege voorbereidende onderzoeken en bestemmingsplanwijzigingen. Maatschappelijke vraagstukken kunnen ertoe leiden dat specifiek met partijen wordt gesproken en niet direct wordt gekozen voor opbrengstmaximalisatie. Verder zijn we afhankelijk van de bereidwilligheid/interesse van kopers.

2. Verkleinen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille

Ambitie Een afname van de maatschappelijke vastgoedportefeuille.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	We voeren maatregelen door voor meer multifunctionele inzet van bestaande accommodaties. Dit moet leiden tot een krimp in de maatschappelijke portefeuille.

- Waar staan wij nu?**
- Na verbouwing van Nederland 3 in Wateringen is Oikos erbij ingetrokken. Na vertrek van de duivenvereniging is de Eendenburcht in het 4e kwartaal leeg opgeleverd.
 - Na de asbestsanering van De Leuningjes in Poeldijk moeten besluiten worden genomen over eventuele tijdelijke ingebruikname van de accommodatie (zalen).

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Van de accommodaties in Honselersdijk, Naaldwijk en Wateringen die hun maatschappelijke functie verliezen worden voorbereidingen getroffen om ze af te stoten. Het nieuwe plan van stichting De Noviteit dat zij samen met Bibliotheek Westland en Vitis Welzijn heeft voor de accommodatie, worden verder onder regie van de stichting uitgewerkt.	Voor de accommodatie in Naaldwijk is een verkennend verkoopgesprek geweest. De locatie in Wateringen krijgt definitief een huisvestingsfunctie voor onderwijs. Stichting Noviteit heeft een architect in de arm genomen om het plan uit te werken in een schetsontwerp en kostenraming.

Externe Ontwikkelingen & risico's

Tot aan het feitelijk gereedkomen van aangepaste accommodaties in Wateringen en Poeldijk (i.c. mogelijkheid van multifunctioneler gebruik van deze accommodaties), kunnen overbruggingskosten ontstaan voor de gebruikers die tijdelijk elders moeten worden gehuisvest.

3. Vergroten van transparantie van kosten/opbrengsten binnen de maatschappelijke vastgoedportefeuille

Ambitie

Aangepaste tarievenstructuur maatschappelijke portefeuille.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Een helder overzicht van inkomsten en uitgaven in de maatschappelijke portefeuille maakt inzichtelijk welke indirecte subsidiëring in dit deel van de vastgoedportefeuille plaatsvindt. Transparantie is inzet voor kostendekkende c.q. marktconforme tarieven in dit deel van de portefeuille.

Waar staan wij nu?

De brede aanpak laten we los. Het accommodatiebeleid krijgt praktijkgericht vorm. Daarmee vervalt de implementatie van tarievenbeleid voor deze collegeperiode. Gekeken wordt naar het feitelijk gebruik van gebouwen, de kosten en de mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Geen nader gedefinieerde activiteiten	Er zijn gesprekken gevoerd met de gebruikers van de Hofboerderij om multifunctioneel gebruik mogelijk te maken

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Uitgangspuntennota Vastgoedbeleid	2009	

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
A05	Bereikbaarheid en mobiliteit	352	269	382	292
A10	Economische stimulering	3.508	3.173	4.949	4.356
A15	Ruimtelijk beleid	2.784	2.753	4.684	3.672
A20	Milieu	653	749	1.073	858
A25	Wonen	752	2.536	1.891	884
A30	Bouwgrondexploitatie	18.018	36.283	68.542	42.259
A35	Vastgoedexploitatie	8.476	6.547	12.893	12.508
Totaal lasten		34.542	52.310	94.413	64.829
Baten					
A05	Bereikbaarheid en mobiliteit	3	0	0	0
A10	Economische stimulering	780	466	848	1.383
A15	Ruimtelijk beleid	460	114	776	409
A20	Milieu	56	6	709	631
A25	Wonen	384	798	1.288	528
A30	Bouwgrondexploitatie	22.108	37.588	66.322	45.097
A35	Vastgoedexploitatie	5.737	2.502	6.637	8.064
Totaal baten		29.530	41.474	76.580	56.112
Saldo van baten en lasten		-5.013	-10.836	-17.833	-8.717

Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		-5.183	-4.008	-3.084	-2.323
Onttrekkingen reserves		6.994	4.049	9.883	4.060
Totaal mutaties reserves		1.812	41	6.799	1.736
Het resultaat Programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling		-3.201	-10.795	-11.034	-6.981

Stortingen voorzieningen		-1.416	-1.466	-1.181	-1.281
Onttrekkingen voorzieningen		4.824	2.904	3.513	3.459
Totaal mutaties voorzieningen		3.408	1.438	2.332	2.178

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma A bedraagt voordelig € 9.116.000 voor bestemming en voordelig € 4.053.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

A05 Bereikbaarheid en mobiliteit € 0,1 mln. voordeel

Mobiliteitsvisie € 80.000 voordeel (incidenteel)

Gedurende de tweede helft van 2018 zijn de voorbereidende werkzaamheden benodigd voor het opstellen van de Mobiliteitsvisie Westland uitgevoerd. De gemeente stelt de mobiliteitsvisie in samenwerking met de ketenpartners en de stakeholders op. Gezien het belang starten we in de tweede helft van 2018 zodat de visie in de eerste helft van 2019 kan worden vastgesteld.

Bij het raadsvoorstel ter bestemming van het resultaat stellen wij u daarom voor het bedrag van € 80.000 over te brengen naar 2019.

Het restant van de afwijkingen laat zich verklaren door kleine afwijkingen

A10 Economische stimulering € 1,1 mln. voordeel

Investeringsagenda MKB € 0,2 mln. voordeel (incidenteel)

Er zijn in 2018 aanvragen toegekend voor projecten die in 2019 plaatsvinden.

Bij het raadsvoorstel ter bestemming van het resultaat stellen wij u daarom voor het bedrag van € 0,2 mln. over te brengen naar 2019.

Nieuwe bedrijvigheid / Incentives bedrijven € 0.1 mln. voordeel (incidenteel)

In 2018 is een aantal projecten opgestart ten behoeve van nieuwe bedrijvigheid, kennis en innovatie, dat pas deels in 2019 financiering nodig heeft.

Bij het raadsvoorstel ter bestemming van het resultaat stellen wij u daarom voor het bedrag van € 0,1 mln. over te brengen naar 2019.

Doordat de geraamde onttrekking aan de reserve in 2018 niet heeft plaatsgevonden is dit voor de jaarrekening een budgettair neutrale post.

Westland Agenda II € 0,1 mln. voordeel (incidenteel)

De Stuurgroep Westland Agenda II adviseert om het restant-bedrag, ca. € 0.1 mln. in te brengen in het per begin 2019 nieuw op te starten Kennis en Innovatie fonds. Dit wordt betrokken bij de actualisatie van de bestedingsplannen reserves t.b.v. de 1^e actualisatie 2019.

Externe Positionering € 0,2 mln. voordeel (incidenteel)

Het college heeft medio 2018 besloten om even pas op de plaats te maken voor wat betreft activiteiten op het gebied van externe positionering en alleen de strikt noodzakelijke activiteiten op te pakken. Dit in afwachting van een nader uit te werken nieuwe economische koers met daarbij aansluitende activiteiten. De nieuwe economische koers zal in het voorjaar van 2019 ter besluitvorming aan uw Raad worden voorgelegd

Coalitie HOT € 0,1 mln. voordeel (incidenteel)

Herstructurering

Broekpoldertraject wordt grotendeels door de bedrijven in de Broekpolder getrokken. Vanuit gemeente Westland stellen we vooralsnog met name capaciteit beschikbaar (vanuit de huidige bezetting). Pilot Broekpolder wordt in 2019 voortgezet.

Ontwikkeling van instrumenten: Regeling VORM is opgezet. Een tweede mogelijk instrument, gekoppeld aan WILG, is onderzocht, maar is vooralsnog niet tot uitvoering in een beleidslijn gekomen. WILG heeft vooralsnog onvoldoende toegevoegde waarde voor de casussen in Westland.

Energie

Begin 2018 heeft PZH haar budget voor de energietransitie verlegd van Coalitie HOT naar Greenport. De geplande gezamenlijke activiteiten hebben voor Westland niet meer onder de beoogde voorwaarden kunnen plaatsvinden. Een aantal activiteiten zijn opgepakt via ketenpartners, een beperkt aantal activiteiten zijn zelfstandig door gemeente Westland uitgevoerd. Deze activiteiten betreffen grotendeels juridische toetsing en onderzoek.

De planningen van de integrale gebiedsuitwerking lopen wel volgens planning.

Het restant van de afwijkingen laat zich verklaren door afwijkingen kleiner dan € 0,1 mln.

A15 Ruimtelijk beleid € 0,6 mln. voordeel

Invoering omgevingswet € 0,2 mln. voordeel (incidenteel)

In 2018 zijn na de bestuurswissel werkzaamheden herijkt, getemporiseerd en in de planning doorgeschoven. Dit maakt dat we dit jaar minder aan de reserve hebben onttrokken dan gepland. Het zwaartepunt aan activiteiten en uitgaven is voorzien in 2019 en 2020. De resterende middelen uit de bestemmingsreserve zullen hiervoor worden aangewend.

Doordat de geraamde onttrekking aan de reserve in 2018 niet heeft plaatsgevonden is dit voor de jaarrekening een budgettair neutrale post.

Visies centrum Poeldijk en Wateringen € 0,1 mln. voordeel (incidenteel)

Plan van aanpak met werkzaamheden vastgesteld in het najaar van 2018, hierna zijn de eerste werkzaamheden verricht. Verwachting is dat in 2019 het volledige budget wordt aangewend.

Bij het raadsvoorstel ter bestemming van het resultaat stellen wij u daarom voor het bedrag van € 0,1 mln. over te brengen naar 2019.

Mutaties aanpak Waterproblematiek € 0,1 mln. voordeel (incidenteel)

Onderdeel van de raming was realisatie van fysieke klimaat adaptieve maatregelen in de ontwikkeling de Molensloot (in de Lier). Echter deze valt buiten de tijdsscope van Sponge2020. Om de subsidiemogelijkheden optimaal in te zetten is een alternatief gevonden in een verkenning voor de realisatie van aanvullende maatregelen aansluitend op de waterbergingskelder in de Van Rijnstraat, De Lier. Hierdoor heeft er een verschuiving in tijd plaatsgevonden.

Doordat de geraamde onttrekking aan de reserve in 2018 niet heeft plaatsgevonden, is dit voor de jaarrekening een budgettair neutrale post.

Het restant van de afwijkingen laat zich verklaren door afwijkingen kleiner dan € 0,1 mln.

A20 Milieu € 0,1 mln. voordeel

De afwijkingen laten zich verklaren door afwijkingen kleiner dan € 0,1 mln.

A25 Wonen € 0,2 mln. voordeel.

De belangrijkste afwijkingen betreffen lagere uitgaven en inkomsten op Volkshuisvesting € 276.000 (V) en Startersleningen € 106.000 (N). Deze resultaten worden verrekend met de reserves.

Het restant van de afwijkingen laat zich verklaren door afwijkingen kleiner dan € 0,1 mln.

A30 Bouwgrondexploitatie € 5 mln. voordeel.

Product A 30 Bouwgrondexploitatie sluit ten opzichte van de begroting met een voordelig resultaat van € 5 mln. Voor het bepalen van het resultaat dient het verschil in de mutaties in de reserves, die aan dit product gekoppeld zijn te worden meegenomen. Inclusief deze mutaties bedraagt het resultaat voor dit product € 2,8 mln. voordelig.

De grondverkoop bedragen in 2018 € 44,4 mln., en hebben betrekking op Westlandse Zoom € 27,9 mln. (incl. € 6,5 mln. aan vooruit ontvangen bedragen voor grondafname in 2019), ONW € 3,5 mln., Molensloot Noord-West € 4,8 mln., Hoogeland € 7 mln. en Teylingen € 1,2 mln.

Geraamd was een opbrengst van € 62 mln. Het verschil van € 17 mln. wordt onder meer veroorzaakt door lagere verkopen aan de Westlandse Zoom dan geraamd (- € 13 mln.), uitstel verrekening openbaar gebied Juliahof (- € 7,5 mln. kasronde) en de niet geraamde verkopen aan ONW (+ € 3,5 mln.). In de Prorap 2018 is ingegaan op de geraamde grondverkopen aan OBWZ, die afhankelijk zijn van de evaluatie van de convenantsbijdragen en aanvullende garantstelling binnen het verstrekt mandaat. Hierover wordt in 2019 een standpunt ingenomen.

De grondaankopen bedragen in 2018 € 4,5 mln. en hebben voornamelijk betrekking op Westlandse Zoom. Geraamd was een aankoop van € 14 mln. Het verschil wordt veroorzaakt door uitgestelde grondaankopen binnen het project Westlandse Zoom (€ 2 mln.) en uitstel verrekening openbaar gebied Juliahof (€ 7,5 mln. kasronde).

De kosten en opbrengsten binnen de bouwgrondexploitatie worden geactiveerd en hebben, behoudens de winstnemingen en mutaties in voorzieningen, geen invloed op het rekeningsresultaat.

Het resultaat op het product A30, inclusief de mutaties in de reserves bedraagt € 2,8 mln. voordelig. Dit voordeel bestaat voornamelijk uit :

- € 1,9 mln. (V) bijstelling getroffen voorzieningen deelnemingen. Bij de vaststelling van het MPG 2019 was melding gemaakt van € 2 mln. Verschil heeft betrekking op een nadere bijstelling van de voorziening ONW.
- € 0,12 mln. (N) bijstelling van de getroffen voorzieningen gemeentelijke grexten. In het MPG 2019 is hiervan melding gemaakt.
- € 0,95 mln. (V) tussentijdse winstneming 2018 en afsluiting projecten. Volgens de BBV-voorschriften is het verplicht om jaarlijks op basis van voorzichtigheids- en realisatiebeginselen tussentijds winst te nemen. In het MPG 2019 is melding gemaakt van een geraamde winstneming van in totaal € 0,7 mln.. Het verschil wordt voornamelijk door een tussentijdse winstneming (€ 0,05 mln.) van project Horticoop en door vrijval van de gecalculeerde fondsstortingen (€ 0,1 mln.) binnen het afgesloten project Molensloot-West. Gelet op het negatieve resultaat van het project wordt, conform het raadsbesluit van 24 januari 2017, dit afgewikkeld ten gunste van het rekeningsresultaat.

Het verschil in de reserves mutaties van € 2,2 mln. wordt voornamelijk veroorzaakt door de niet uitgegeven kosten voor de centrumplannen Monster en Honselersdijk.

In de begroting van 2018 is in de grondexploitatie voor de uitwerking van de gebiedsvisie voor de gemeentehuislocatie te Monster een budget van circa € 1,7 mln. opgenomen. Momenteel worden de mogelijkheden voor hergebruik en sloop nader onderzocht, waardoor de verwachting is dat de grondexploitatie in 2019 aan de raad zal worden voorgelegd.

Ten behoeve van de aankoop van een woning binnen het centrumplan Honselersdijk is € 0,5 mln. opgenomen. Nadere besluitvorming over dit centrumplan zal in 2019 plaatsvinden.

Aan de raad zal een voorstel worden gedaan tot overheveling van de resterende gelden naar 2019. Bij de Prorap 2018 bent u hierover geïnformeerd..

A35 Vastgoedexploitatie € 1,8 mln. voordeel

Product A35 Vastgoedexploitatie sluit ten opzichte van de begroting met een voordelig resultaat van € 1,8 mln. Voor het bepalen van het resultaat dient het verschil in mutaties in de reserves, die aan dit product gekoppeld zijn, te worden meegenomen (€ 1,8 mln. negatief). Inclusief deze mutatie is het resultaat voor dit product nihil.

Ontwikkelingen in de verkoopportefeuille.

In 2018 zijn 10 objecten juridisch geleverd. Naast enkele grondverkopen kunnen worden genoemd AZC locatie De Lier, perceel Oudendijk Maasdijk, Kreeklaan 10 's Gravenzande en Nieuweweg 6^e te Honselersdijk. Daarmee is in totaal een opbrengst gegenereerd van € 5,6 mln.

Daartegenover hebben uitgaven, zoals de grondaankoop Hoefweg (€ 1,6 mln.) en extra afschrijvingen (€ 1,7 mln.), geleid tot € 4,1 mln. aan kosten.

Ten opzichte van de bijgestelde raming is er op product A35 per saldo een netto meeropbrengst gerealiseerd van € 1,1 mln., voornamelijk door de verkoop van het perceel Oudendijk in Maasdijk en enkele overige grondverkoppen.

Bodemsanering

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 is een budget van € 0,46 mln. naar 2018 overgeheveld voor de bodemsanering terrein Zuidgeestlaan in afwachting van de mogelijke exploitatie van moestuinen. Er heeft zich echter geen initiatiefnemer gemeld. Het College wil de bestemming van het terrein heroverwegen. Momenteel wordt voor dit gebied een visie opgesteld. De sanering van de grond is in verband daarmee opgeschort maar wordt verwacht in 2019. In de Prorap 2018 is hiervan melding gemaakt. De geraamde onttrekking aan de reserve heeft in 2018 dan ook niet plaats gevonden.

Sloop gemeentekantoor Naaldwijk

De geraamde kosten voor sloop van het voormalige gemeentekantoor Naaldwijk zijn € 0,12 mln. lager uitgevallen, voornamelijk door lagere kosten asbestverwijdering. De onttrekking aan de algemene reserve is hierdoor eveneens lager uitgekomen.

Uitvoeringsplan vastgoedbeleid

In 2018 is € 0,2 mln. van het gereserveerde budget niet uitgegeven. Duidelijkheid over hoe een en ander zich ontwikkelt in de vastgoedportefeuille, vraagt meer tijd. Dit hangt samen met de op te stellen deelvisie voorzieningen. De uitvoering van het vastgoedbeleid zal in 2019 verder worden gerealiseerd. De onttrekking aan de bestemmingsreserve is hierdoor eveneens lager uitgekomen.

Groot onderhoud Zwembaden

Met ingang van 2018 worden de kosten van het groot onderhoud aan zwembaden gedekt uit de bestemmingsreserves zwembaden. In 2018 is € 0,99 mln. minder uitgegeven dan geraamd, voornamelijk doordat de geraamde kosten aan zwembad de Hoge Bomen, in afwachting van verdere besluitvorming, niet zijn uitgegeven. Het beschikbare budget voor De Hoge Bomen wordt alleen aangewend bij calamiteiten. Een aantal geplande werkzaamheden zijn geclusterd en worden daardoor in 2019 uitgevoerd, opdrachten daarvoor zijn in 2018 verstrekt. De onttrekking aan de bestemmingsreserve is hierdoor eveneens lager uitgekomen.

Sportbesluit

Er is een mogelijk nadeel ontstaan na de periode voor wijziging van het sportbesluit. In de jaarrekening 2018 wordt hiervoor een voorziening getroffen van € 1,045 mln.

Overige kosten/opbrengst per saldo nadeel € 0,05 mln.

De kosten aan de sportvelden zijn € 0,13 mln. hoger uitgevallen dan geraamd. De meerkosten worden onder meer veroorzaakt door tijdelijke inzet van externen, meerkosten door alternatieve methode voor bestrijding van onkruiden en extra (advocaat)kosten velden sportpark De Lier. De kosten en huren voor het overige vastgoed zijn, per saldo, € 0,08 mln. lager uitgevallen dan geraamd, mede door meeropbrengsten van benzine- en gasstations (€ 0,02 mln.).

2.1.2. Sterke Samenleving

Programma Sterke Samenleving

Thema Sociale Kracht

Accent Participatiemaatschappij met goede basisfuncties dichtbij

Doel Het vergroten van de eigen kracht van inwoners en de samenleving

Activiteiten

1. Versterken van preventie
2. Afronden en uitvoeren accommodatiebeleid

1. Versterken van preventie

Ambitie

- Versterken van preventie
- Afronden en uitvoeren accommodatiebeleid

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect

Omschrijving

Wij zetten in op preventieve maatregelen en interventies in het normale leven om de kans dat mensen in dure eerste- of tweedelijnszorg terecht komen te verkleinen. Bewezen preventieve oplossingen worden ingezet en afhankelijk van het resultaat verder uitgewerkt. Sociaal makelaars en zorgregisseurs gaan extra ondersteuning geven in het onderwijs en de kinderopvang. Zo versterken we de signalerende kracht van (voor)scholen, komen kinderen eerder in beeld als ze hulp of ondersteuning nodig hebben en kunnen we sneller en eenvoudiger hulp bieden.

We verbreden de inzet van respijtzorg om mantelzorgers te ontlasten.

Waar staan wij nu?

- De samenwerking en communicatie tussen Sociaal Kernteam (SKT) en huisartsen, JGZ, scholen en Vitis is doorontwikkeld.
- Respijtzorg aan huis is uitgebreid.
- Geldelijke mantelzorgwaardering van € 100 is opnieuw uitgevoerd, na positieve evaluatie over 2017.
- De Vereniging, laagdrempelige dag invulling voor kwetsbare senioren, heeft een structureel karakter gekregen als algemene voorziening. Er zijn 8 ontmoetingsplekken voor senioren waarbij ze indien gewenst ook de maaltijd kunnen gebruiken.
- Er zijn drie schakelklassen voor kinderen van 4 tot 12 jaar gerealiseerd. De schakelklas is eind 2018 opgenomen als reguliere voorziening in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB).
- Pilot zelfstandig leren reizen in het leerlingenvervoer loopt gedurende schooljaar 2018-2019 en heeft in 2018 er voor gezorgd dat 9 leerlingen uit het leerlingenvervoer inmiddels zelfstandig kunnen reizen met openbaar vervoer of fiets.
- Bij Vitis is de respijtzorg Dementie uitgebreid; er is extra coördinatie van de bezoeken dienst gerealiseerd waardoor meer klanten kunnen worden geholpen. De coördinator verzorgt de intakegesprekken met de zieke en de mantelzorger, de matching met de vrijwilliger, de werving, selectie, opleiding en ondersteuning en coördinatie van de vrijwilligers.
- Bij Vitis is de coördinatie budgetcoaching uitgebreid, zodat de wachtlijst van mensen die behoefte hebben aan begeleiding en die grote kans hebben om in de schulden te raken, kon worden verkort.
- De Vereniging, een samenwerkingsproject van Careyn, Pieter van Foreest en Vitis, is uitgebreid, waardoor meer eenzame senioren hiervan gebruik kunnen maken.
- De methodiek van 'Activering naar Werk' is ontwikkeld. Dit is een aanpak waarbij Vitis en Patijnenburg vrijwilligerswerk inzetten als opstap naar betaald werk voor mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Specifieke activiteiten in 2018

- De tweede editie van Westland Ontmoet heeft plaatsgevonden. In deze week worden allerlei verschillende soorten ontmoetingsactiviteiten georganiseerd om een bijdrage te leveren aan het verminderen van eenzaamheid.
- Verkenning nieuwe vormen van laagdrempelige dag invulling voor senioren.
- Versterking ondersteuning pleegzorg.

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2018
Voorkomen is beter dan genezen		
Aanbod collectieve voorzieningen en e-health	250	75
Waakvlamfunctie en onafhankelijke cliëntondersteuning	350	200
Financiële zelfredzaamheid	50	
Ondersteunen vrijwilligers en mantelzorgers	60	
Westland Gezond (handhaving en beleid)	205	315
Totaal	915	590
Erbij horen en meedoen		
Van ontmoeting tot participatie (incl. Vereniging)	330	
Nieuwe vormen dag invulling kwetsbare senioren		
Burgerinitiatieven	40	
Van ontmoeting tot participatie		60
Verbreden opdracht partners sport en cultuur		50
Amateurkunsten		30
Totaal	370	140

Verbonden partijen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Veilig Thuis Haaglanden

In 2018 is de Gemeenschappelijke Regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden van start gegaan. De GGD Haaglanden bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid door toezicht of actief ingrijpen. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

2. Afronden en uitvoeren accommodatiebeleid

Ambitie

Accommodatiebeleid en uitvoeringsplan in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij stellen een breed accommodatiebeleid op voor de dorpen in aansluiting op de ontwikkelingen in het sociaal domein. Kernvraag is welke functies nodig zijn per dorp en hoe deze functies moeten worden gehuisvest. Initiatieven vanuit de samenleving die de eigen kracht en sociale samenhang vergroten, worden hierin meegenomen.

Waar staan wij nu?

- Plan voor betere exploitatie en multifunctioneel gebruik Hofboerderij in Wateringen wordt uitgewerkt.
- Multifunctioneel gebruik ruimtes in NED3 doorgevoerd door fusie met Oikis in Wateringen.
- Onderzoek naar maatschappelijke voorzieningen in Poeldijk.
- Er wordt een schetsontwerp en kostenraming opgesteld voor optimalisatie gebruik pand Noviteit i.s.m. Bibliotheek Westland en Vitis Welzijn..
- Er wordt een rapportage betreffende 'huizen van de buurt' opgewerkt. Dit zijn multifunctionele plekken voor ontmoeting en zelfontplooiing waar kwetsbare en zelfredzame Westlanders op een natuurlijke manier met elkaar in contact komen. Vitis Welzijn en Bibliotheek Westland werken samen om deze 'huizen van de buurt', wellicht samen met derden, te realiseren.

- In verband met achterblijvende resultaten in de samenwerking en innovatie is de subsidiëring aan Voor Westland voor de preventieve functies beëindigd en zijn deze taken bij de kernpartners van het dienstverleningsconcept belegd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Na besluitvorming over genoemde ontwikkelingen en bespreking van de onderzoeken volgt eventuele uitwerking van de plannen.	Niet gerealiseerd, er is prioriteit gegeven aan de voorzieningen visie.

Programma	Sterke Samenleving
Thema	Sociale Kracht
Accent	Goed onderwijs en adequate onderwijsvoorzieningen

Doel Optimale ontwikkelingskansen en passende ondersteuning voor de Westlandse jeugd

Activiteiten 1. Ondersteuning brede schoolontwikkeling

1. Ondersteuning brede schoolontwikkeling

Ambitie Concrete afspraken met scholen over beheer en exploitatie van brede scholen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Er wordt vervangende nieuwbouw en brede schoolvorming voor de Eben-Haëzerschool en Zeester in Monster en de Pieter van der Plasschool in Wateringen gerealiseerd. De Andreashof in Kwintsheul wordt uitgebreid. Verder wordt er uitvoering gegeven aan het Masterplan 2016-2019 waarin vervangende nieuwbouw en brede schoolontwikkeling in diverse kernen is opgenomen.

- Waar staan wij nu?**
- Nieuwbouw Pius X (thans Hofvilla) Wateringen is gerealiseerd .
 - Nieuwbouw Blinkerd (Ichthus/Immanuelschool) Monster is gerealiseerd .
 - Andreashof maakt gebruik van twee lokalen in de Leeuwerik 9.
 - Montessorischool met 13e, 14e en 15e groep uitgebreid.
 - Uitbreiding ISW Gasthuislaan ten behoeve van verplaatsing ISW Monster is gerealiseerd .
 - Ingebruikname van een deel van de Lentiz-locatie (Holwerdalaan) door ISW Hoogeland.
 - Uitbreiding de Kijckert in Wateringen is gerealiseerd
 - Het samenwerkingsverband Westland Natuur en Techniek (WNT) web is in 2018 opgericht.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Bij elf brede scholen worden afspraken gemaakt over het beheer en onderhoud. Deze afspraken worden vastgelegd in gebruikersovereenkomsten ter vervanging van de huidige VVE's.	Als basis voor de beheerovereenkomsten zijn gesprekken gevoerd met de individuele scholen om het huidige ruimtegebruik binnen de brede school. Daarbij is de kostenverdeelstaat per school opgesteld. Verder hebben de schoolbesturen onderling afstemming gehad over de (vastgoed)beheertaak van de brede scholen en de gecombineerde inzet op dit vlak. Onderzoek loopt nog.
	Uitbreidingen en aanpassingen van basisscholen in Naaldwijk, Wateringen, Monster en 's-Gravenzande en nieuwbouw van de Achtsprong in De Lier (verplaatsing Achterlaantje) (2018/2019).	Uitbreiding van de Montessori-school in Monster en de Joannesschool in Naaldijk is gerealiseerd. De voorbereidingen voor de nieuwbouw in De Lier voor 'De Achtsprong' zijn gestart. Over de overige geplande uitbreidingen vindt nog overleg plaats met de schoolbesturen. Er wordt

	onderzocht op welke wijze de uitbreidingen het beste gerealiseerd kunnen worden.
Investeren in het binnenklimaat van scholen die tussen de 5 en 15 jaar oud zijn, om te voldoen aan de norm Frisse scholen (2018/2019).	In 2018 is er een gemeentelijke subsidieregeling ingesteld. Scholen kunnen subsidie aanvragen om de scholen op het gewenste niveau (Frisse Scholen niveau B) te krijgen. Het gaat om schoolgebouwen (9) die tussen 2003 en 2013 zijn opgeleverd en de bijdrage is € 9.000 per lokaal. Verder heeft WNT-web een Pilot Plant in de klas gedaan met 20 klaslokalen.

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2018
Talenten ontwikkelen		
Talentontwikkeling	100	
Peuteropvang	50	
Taal, lezen, talentontwikkeling, uitval (RMC)		255
Totaal	150	255

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

Door intensivering van woningbouwprogramma's groeit het aantal leerlingen in de kernen Wateringen, 's-Gravenzande, Monster en Naaldwijk.

**Gerelateerd
links**

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Masterplan Onderwijshuisvesting	2015	2016-2019
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020

Programma **Sterke Samenleving**

Thema **Sociale Kracht**

Accent **Sociale Westland Agenda**

Doel

Een sociaal sterk Westland, waarin inwoners in hun kracht worden gezet en de samenleving haar verantwoordelijkheid pakt.
--

Activiteiten

1. Opstellen Sociale Westland Agenda

1. Opstellen Sociale Westland Agenda

Ambitie Een Sociale Westland Agenda (strategie en uitvoering).

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
	Samen met maatschappelijke instellingen en bedrijven gaat de gemeente een Sociale Westland Agenda opstellen. Dit is een programma waarin innovatieve projecten en diensten zijn opgenomen die de omslag die binnen het sociaal domein gemaakt moet worden, ondersteunen. De agenda draagt bij aan de uitvoering van de nieuwe taken van de gemeente en maatschappelijke partners op het terrein van Opgroeien Meedoen en Werken. Hierbij brengen we verbinding aan met de bestaande taken.

Waar staan wij nu?

- Subsidieregeling opgesteld voor innovatieve initiatieven van inwoners en maatschappelijke partners.
- Structureel worden werkconferenties georganiseerd, waarbij partners actief betrokken worden bij de organisatie en invulling. Door middel van innovatieve communicatiemiddelen, zoals een digitaal magazine, worden na afloop van iedere werkconferentie maatschappelijke partners geïnformeerd. Thema's voor de werkconferenties worden samen met onze maatschappelijke partners bepaald.

Specifieke activiteiten in 2018

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2018
Samen komen we verder		
Sociale Westland Agenda		100
Betrekken van partners bij transformatie		25
Subtotaal SBK		125

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
 <u>Subsidieregeling innovatiefonds Sociaal domein</u>	2016	2017-2020
 <u>Kadernota Kunst en Cultuur vanuit de kern</u>	2009	Onbepaald
 <u>Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal</u>	2016	Onbepaald
 <u>Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal</u>	2016	2016-2020
 <u>Algemene subsidie-verordening Westland 2016</u>	2016	onbepaald

Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern) en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten

Doel Een Westlandse samenleving waaraan zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen.

- Ambitie**
- Actieve en zelfredzame burgers.
 - Inwoners weten waar zij terecht kunnen voor maatschappelijke ondersteuning.
 - Integrale resultaatgerichte ondersteuning voor kwetsbare burgers.
 - Bewaking, bevordering en bescherming van de gezondheid van de inwoners van Westland.
 - Een aantrekkelijk sportklimaat.
 - Passend cultuuraanbod.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben publieksinformatie en persoonlijke informatie gegeven om inwoners en gebruikers van zorg te informeren over ondersteuning en de wijze van toegang. • In samenwerking met maatschappelijke partners (GGD, GGZ Delfland, Brijder (verslavingszorg), Vitis etc.) zijn preventieve interventies bij specifieke doelgroepen gerealiseerd. • Integraal uitvoeringsplan preventie en handhaving alcohol en drugs is uitgevoerd. • De evaluatie en actualisatie van de Lokale educatieve agenda is nog niet gerealiseerd. • Deelname aan Regenboogsteden 2015-2017 waarbij samen met andere gemeenten en het ministerie van OCW gewerkt wordt aan het LHBT-beleid (lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender burgers) is gerealiseerd • het topsportbeleid Westland is uitgevoerd. • We hebben gezonde sportkantines en gezonde scholen gestimuleerd. • We hebben de 25%-regeling voor sportverenigingen gerealiseerd. • Voortzetting van zwembad de Hoge Bomen in Naaldwijk is gerealiseerd. • Verbeteren bereikbaarheid, veiligheid en parkeren op de sportparken de Hoge Bomen in Naaldwijk en het Julianasportpark in 's-Gravenzande. Is gerealiseerd. • We hebben kunstgrasvelden vervangen. • Via Cultuurweb zijn culturele activiteiten gefaciliteerd. • De regeling Cultuureducatie met kwaliteit is uitgevoerd. • Het maatwerk bibliotheekaanbod in de kernen en op scholen is gefaciliteerd. • Stimuleren van cultuureducatie is gerealiseerd • Ondersteuning kleine culturele activiteiten is gerealiseerd • In het kader van de jongerenparticipatie hebben we het jaarlijkse jongerenlintje 'De Uitbinker' uitgereikt. • We hebben jeugdparticipatie gestimuleerd.

Waar staan wij nu?

- Jaarlijks worden vanuit het Topsportfonds bijdragen verstrekt t.b.v. talentontwikkeling van topsporters
- Jaarlijks worden investeringssubsidies (25%-regeling) verstrekt voor de vernieuwing en renovatie van sportaccommodaties.
- De huur- en subsidieovereenkomst met Stichting De Waterman is verlengd tot en met 31 december 2018.
- Deelname aan de regeling cultuureducatie met kwaliteit is, conform de rijksregeling, verlengd tot en met 2020.
- Er is in 2017 een subsidieregeling kleine culturele initiatieven vastgesteld. Uitvoering is in handen van Cultuurweb gelegd. De regeling loopt tot en met 2020 en wordt in 2019 geëvalueerd.
- Voor het faciliteren van culturele activiteiten is aan Cultuurweb een meerjarige subsidie voor de periode 2017-2020 verleend.
- In 2018 zijn projectsubsidies beschikbaar gesteld om de cultuurparticipatie van

kwetsbare doelgroepen (jong en oud) te bevorderen.

- Onder de noemer 'Regenboogsteden 2015-2017' is in de afgelopen jaren invulling gegeven aan het LHBT-beleid. De aanpak is erop gericht om de sociale veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT-ers binnen de gemeente te bevorderen. We zijn aangesloten bij het vervolg op het regenboogprogramma voor de periode 2019-2022.
- Er is een start gemaakt met een gebiedsvisie waarin een aantal scenario's voor de toekomst van in ieder geval de voetbal- en de tennisvereniging en mogelijk andere sportvoorzieningen in Monstere worden opgenomen.
- Er is een start gemaakt met een gebiedsvisie voor sportpark De Hoge Bomen.
- Aan de hand van ingevulde preventiematrix (inventarisatie van alle programma's, activiteiten en interventies) wordt een nieuw integraal uitvoeringsplan preventie en handhaving alcohol en drugs 2019-2020 opgesteld.

Specifieke activiteiten in 2018

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2018
Programma organisatie		
Monitoring en verantwoording	65	
Programma/procesleiding en alg. ondersteuning		90
Communicatie		90
Totaal	65	180
Samen komen we verder		
Calamiteiten GGD	15	
Totaal	15	

Beleids-indicatoren

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Absoluut verzuim	0,92	Ingrado	
<p>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners leeftijd 5-18 jaar.</p> <p>De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".</p>			
	Jaar	Westland	Nederland
	2014	0,85	2,82
	2015	0,73	2,34
	2016	2,08	1,81
	2017	0,92	1,82

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Relatief verzuim	21,44	Ingrado	
<p>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners leeftijd. 5-18 jaar.</p> <p>De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".</p>			
	Jaar	Westland	Nederland
	2014	20,06	31,32
	2015	18,30	28,65
	2016	18,90	26,55
	2017	21,44	26,58

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,1 %	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	
<p>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</p> <p>De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2".</p>			
	Jaar	Westland	Nederland
	2007	3,1 %	4,2 %
	2008	3,0 %	3,8 %
	2009	2,6 %	3,4 %
	2010	2,3 %	3,4 %
	2011	2,9 %	3,5 %
	2012	2,1 %	3,2 %
	2013	1,7 %	2,1 %
	2014	1,4 %	2,0 %
	2015	1,0 %	1,7 %
	2016	1,1 %	1,7 %

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Niet sporters	46,5 %	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	
<p>Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.</p>			
	Jaar	Westland	Nederland
	2012	41,3 %	46,6 %
	2016	46,5 %	48,7 %

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	Actueel cijfer (2015)	
	0 - 11 jr.	96%
Waardering algehele persoonlijke gezondheid	12 - 18 jr.	90%
	19 - 64 jr.	85%
	65 jaar en ouder	64%

Externe

Conform onze bestuurlijke ambitie vindt in samenspraak met Stichting Waterman

Ontwikkelingen Natuurlijk onderzoek plaats om open zwemwater in Wateringen na 2018 te behouden.

& risico's**Gerelateerde links**

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
B05	Algemene voorzieningen	25.192	24.395	27.216	26.339
B10	Preventie	2.965	5.326	4.784	3.748
Totaal lasten		28.157	29.721	32.000	30.088
Baten					
B05	Algemene voorzieningen	1.849	1.407	1.402	1.674
B10	Preventie	714	142	659	673
Totaal baten		2.564	1.549	2.061	2.347
Saldo van baten en lasten		-25.593	-28.172	-29.939	-27.741

Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		-1.707	-259	-106	-328
Onttrekkingen reserves		2.500	2.812	4.329	2.446
Totaal mutaties reserves		792	2.553	4.223	2.117
Het resultaat Programma Sterke Samenleving		-24.801	-25.619	-25.716	-25.624

Stortingen voorzieningen		-100	-100	-100	-100
Onttrekkingen voorzieningen		39	0	0	0
Totaal mutaties voorzieningen		-61	-100	-100	-100

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma B bedraagt voordelig € 2.198.000 voor bestemming en voordelig € 93.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

B05 Algemene voorzieningen.

Voordelig saldo € 1.148.000 (V) laat zich verklaren door:

- Een onderschrijving op de incidentele uitgaven SBK 2018 van € 245.000 (V) omdat de onderzoeken pas in 2019 gaan plaatsvinden.
- Lagere uitgaven Basisgezondheidszorg € 125.000 (V) door suppletie-uitkeringen BTW/BCF voorgaande jaren voor de uitgaven aan de GGD € 40.000 en minder kosten voor het lokaal gezondheidsbeleid € 85.000.
- Lagere uitgaven Sociaal cultureel werk € 101.000 (V) omdat er werkzaamheden en activiteiten doorgeschoven zijn naar 2019.
- Hogere kapitaallasten € 288.000 (N) door afboeking van de restant boekwaarde van een eerdere verbouwing van De Veiling in Poeldijk (voorheen De Leuningjes). Hierdoor vervallen de kapitaallasten voor de restant looptijd.
- Lagere uitgaven Innovatiefonds € 169.000 (V) In 2018 zijn er diverse subsidies verleend die een uitvoeringsperiode van 2 jaar hebben, waarbij de subsidiebedragen in evenzovele termijnen worden uitbetaald. Het beschikbare budget blijft nodig om aan deze verplichtingen te voldoen. Daarnaast zijn er diverse initiatieven in voorbereiding die kunnen worden gehonoreerd.
- Voordelig saldo voorbereiding decentralisaties ad € 124.000 (V) (hogere uitgaven € 15.000 en hogere inkomsten € 139.000). Een belangrijk deel van de kosten kon worden doorberekend aan de overige gemeenten van het H4 verband.
- Lagere uitgaven Onderwijshuisvesting € 344.000 (V) en lagere uitgaven Subsidie binnenklimaat en € 95.000 (V) omdat de werkzaamheden aan de scholen nog niet in 2018 waren afgerond.
- Hogere kapitaallasten € 462.000 (N) door afboeking restant boekwaarden van inmiddels gesloopte schoolpanden. Hierdoor vervallen de kapitaallasten voor de restant looptijd.
- Lagere uitgaven Wmo subsidies € 164.000 (V) omdat er minder inwoners gebruik hebben gemaakt van de tegemoetkoming mantelzorg.
- Lagere uitgaven voor school De Blinkerd € 90.000 (V) omdat het schoolbestuur de kosten nog niet gedeclareerd heeft.
- Restant € 536.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

B10 Preventie:

Voordelig saldo € 1.050.000 (V) laat zich verklaren door

- Een onderschrijving op de incidentele uitgaven SBK 2018 € 649.000 (V) en van € 132.000(V) op de structurele uitgaven SBK 2018 door een personele onderbezetting in 2018 en omdat de projecten voor aanpasbaar wonen pas de komende jaren zijn beslag gaat krijgen.
- Lagere uitgaven onderwijs achterstandenbeleid € 77.000 (V) als gevolg lagere vaststelling en terugbetaling subsidies voorgaande jaren.
- Het restant ad € 192.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

Reserves:

Voordelig saldo reserves € 2.105.000 bestaat uit:

- Lagere onttrekking SBK € 1.363.000.
- Lagere onttrekking Burgerinitiatieven en maatschappelijke organisaties € 169.000.
- Hogere storting in de reserve ad € 196.000 betreft de niet geraamde storting voordelig saldo Sociaal domein product B05.
- Hogere storting in de reserve ad € 133.000 betreft de niet geraamde storting voordelig saldo Sociaal domein product B10.
- Het resterende bedrag ad € 244.000 bestaat uit diverse afwijkingen < € 100.000.

2.1.3. Ondersteuning, zorg en participatie

Programma **Ondersteuning, zorg en participatie**

Thema **Sociale Kracht**

Accent **Participatiemaatschappij met goede basisfuncties dichtbij**

Doel **Het vergroten van de eigen kracht van inwoners en de samenleving**

- Activiteiten**
1. Samenhang aanbrengen in basisfuncties
 2. Organiseren van zorg dichtbij
 3. Uitbouw aanbod voorzieningen brede doelgroep minima

1. Samenhang aanbrengen in basisfuncties

Ambitie Effectieve kernnetwerken via een nieuwe opdracht voor Vitis, aanvullend op de subsidieafspraken.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>Het dienstverleningsconcept wordt geïmplementeerd. Per kern worden netwerken gevormd van professionele en vrijwilligersorganisaties die samenwerken om de eigen kracht van inwoners te vergroten. Als gemeente regisseren en faciliteren we dit.</p> <p>De sociaal makelaars werken samen met zorgregisseurs van het Sociaal Kernteam om formele oplossingen te vervangen of aan te vullen met informele oplossingen. De sociaal makelaars werken aan gebiedsprofielen die na analyse de basis vormen voor actieplannen op het gebied van preventie, participatie en versterking van sociale structuren.</p>

- Waar staan wij nu?**
- Sociale en ruimtelijke ontwikkelingen zijn in 2017 met de sociaal makelaars van Vitis per kern geanalyseerd en vastgelegd in een digitale voorzieningenkaart. Deze is in 2018 in GIS geïmplementeerd.
 - In 2018 zijn de veiligheidskringen omgezet naar leefbaarheidskringen. Daarbij is de doelgroep aangepast: het gaat nu zowel om overlast gevende jongeren als volwassenen en er is een aantal extra partners aangeschoven. Nu werken gemeente (beleid en BOA's), politie, Vitis (sociaal makelaars en jongerenwerkers) en woningcorporaties samen om de overlast terug te dringen.
 - Vitis Welzijn heeft de opdracht gekregen om per 2019 trainingen, cursussen en lotgenotencontact aan te bieden en coördineren.
 - SKT heeft de opdracht gekregen om per 2019 zorg te dragen voor de waakvlamfunctie, onafhankelijke cliëntondersteuning voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel en een licht verstandelijke beperking te beleggen bij een derde partij, en de mogelijkheden op het gebied van e-health voor Westlanders in kaart te brengen.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Gesprekken met maatschappelijke partners per kern, op basis van een digitale voorzieningenkaart, waarbij we gezamenlijk toewerken naar een gebiedsopgave per kern.

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2018
Van denken naar doen		
Versterken gemeentelijke dienstverlening		70
Totaal	0	70

Externe Ontwikkelingen & risico's Te weinig of te laat signaleren kan tot gevolg hebben dat inzet van zwaardere zorg noodzakelijk wordt.

2. Organiseren van zorg dichtbij

Ambitie Dienstverleningsaanpak Sociaal domein, met als specifiek onderdeel een daadwerkelijke 'er-op-af-aanpak'.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	De gemeente zet sociale kernteams in die mensen met een hulpvraag snel in beeld hebben. De zorgregisseurs, die onderdeel zijn van de sociale kernteams, helpen bij het vinden van ondersteuning en zorg. Dit is een 'er-op-af-aanpak' in aanvulling op de rol die Vitis heeft in de kernen om ook samen met burgers informele zorg te organiseren.

- Waar staan wij nu?**
- Alle cliënten hebben een actuele indicatie voor ondersteuning.
 - Onderzoek naar de gewenste schaalgrootte van de samenwerking op het gebied van de inkoop van jeugdhulp heeft plaatsgevonden.
 - De H4 Inkoopvisie 2019 – 2022 Ondersteuning volwassenen is vastgesteld;
 - De aanbesteding van ondersteuning aan volwassenen heeft geresulteerd in contracten met 35 zorgaanbieders. Op alle percelen zijn voldoende aanbieders gecontracteerd, zodat de keuzevrijheid van de inwoner gewaarborgd blijft.
 - Om continuïteit te bieden in 2019 zijn overgangsafspraken met aanbieders gemaakt.
 - Implementatie van de resultaatgerichte inkoopstrategie Wmo 2019 is voorbereid.
 - Inkoopstrategie 2020 jeugdhulp is vastgesteld door de gemeenteraad. Voorbereidingen voor de implementatie van de resultaatgerichte manier van werken zijn gestart.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Verdere uitwerking en implementatie samenwerkingsafspraken met betrekking tot onderwijs en zorg.

Verbonden partijen Regionaal Inkoopbureau H10
 Het inkoopbureau sluit in opdracht van de gemeenten in de regio Haaglanden de contracten met de aanbieders van jeugdhulp af. Daarnaast verzorgt het inkoopbureau het contractmanagement en de administratieve afhandeling en controle van toewijzingen en declaraties. Daarnaast heeft het Inkoopbureau een belangrijke rol op het gebied van data-analyse en duiding. Door de inzet van het inkoopbureau wordt de administratieve last van partners en gemeenten beperkt. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en de efficiency van de zorginfrastructuur.

Sociaal Kernteam
 Het Sociaal Kernteam (SKT) waarborgt de toegang tot jeugdhulp en faciliteert de toegang tot maatschappelijke ondersteuning.

- Externe Ontwikkelingen & risico's**
- De privacywetgeving is niet bevorderend voor het integraal werken. Zo komt het voor dat de samenwerking met andere partijen wordt belemmerd omdat informatie-uitwisseling wettelijk gezien niet is toegestaan.
 - Jeugdhulpkosten lopen op
 - De nieuwe resultaatgerichte inkoop van jeugdhulp en van ondersteuning aan volwassenen heeft een grote impact op de werkwijze van dienstverlening..
 - Het werven en behoud van medewerkers met de juiste competenties (zoals regisseren, omgevingssensitiviteit, gespreksvaardigheden en benodigde kennis en ervaring) is door schaarste op de arbeidsmarkt complex.

3. Uitbouw aanbod voorzieningen brede doelgroep minima

Ambitie Ruimhartig minimabeleid en integraal armoedebeleid als onderdeel van beleidskader sociaal domein.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>De toegang tot de voorzieningen voor de brede doelgroep minima is verruimd. Ook gaan we armoedebeleid ontwikkelen en samenhang tot stand brengen in de bestrijding van armoede en preventie van schuldenproblematiek.</p> <p>Het aanbod voor kinderen wordt op een andere wijze ingericht.</p> <p>Op basis van het Sociaal Beleidskader zetten wij in op het vergroten van de doelgroep en toename van het gebruik van de voorzieningen.</p>

Waar staan wij nu?

- Regeling Zorgkosten en regeling Sociale participatie zijn verruimd.
- Er is uitvoering gegeven aan de motie om het Kindpakket over te hevelen naar Stichting Leergeld Westland. In 2018 heeft Stichting Leergeld Westland samen met de WestlandPas het Kindpakket uitgevoerd. Deze samenwerking heeft geleid tot een stijging van het aantal kinderen dat gebruik maakt van het Kindpakket van ongeveer 300 kinderen. Omdat Stichting Leergeld Westland de gekozen constructie niet langer uitvoerbaar achtte, is per 1 januari 2019 de WestlandPas alleen verantwoordelijk voor de uitvoering van het Kindpakket.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Voortzetting acties om het bereik en gebruik van de minimaregelingen te vergroten. Specifieke aandacht voor de regelingen in het belang van kinderen in armoede.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Minimabeleid 2015: addendum op Nota minimabeleid 2013 e.v.	2014	Onbepaald
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020
Algemene subsidie-verordening Westland 2016	2016	Onbepaald
H4 Inkoopvisie 2019 – 2022 Ondersteuning volwassenen	2018	2019-2022

Programma **Ondersteuning, zorg en participatie**

Thema **Sociale Kracht**

Accent **Duurzame arbeidsmarkt**

Doel Zoveel mogelijk mensen (inclusief mensen met een arbeidsbeperking) aan de slag bij reguliere werkgevers

Activiteiten 1. Uitvoering Participatiewet
2. Uitbouwen MVO Westland
3. Verbinden onderwijs en bedrijfsleven

1. Uitvoering Participatiewet

Ambitie Een sociaal akkoord met het bedrijfsleven en afspraken voor het uitvoeren van een lokale aanpak, inclusief een effectieve werkgeversbenadering in samenwerking met de arbeidsmarktregio H5.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>De gemeente werkt samen met Patijnenburg als uitvoeringsorganisatie aan de uitvoering van de Participatiewet. Er is een lokaal sociaal akkoord met afspraken tussen gemeente en werkgevers over een duurzame arbeidsmarkt. Als gemeente geven we het goede voorbeeld door ook zelf stage- en werkplekken en traineeships te creëren.</p> <p>De gemeente krijgt met de invoering van de Participatiewet de taak om mensen met een arbeidsbeperking en/of een afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen naar werk bij reguliere werkgevers. De instroom in de Wsw wordt afgesloten. Binnen het op te richten regionaal werkbedrijf wordt in de arbeidsmarktregio Haaglanden afstemming gezocht over de inzet van instrumenten en worden afspraken gemaakt over de matching op de garantiebanen.</p>

Waar staan wij nu?

- Lokaal sociaal akkoord is gesloten onder de naam Westlands Actieplan MVO 2020.
- Westlands Actieplan MVO 2020 is in uitvoering.
- Plan van aanpak extra inzet op uitstroom uitkeringsbestand is opgesteld en wordt uitgevoerd.
- Voorziening Beschut werk is geïmplementeerd en er worden plaatsingen gerealiseerd conform rijkstaakstelling.
- Integratienota Nieuwkomers is vastgesteld.
- Op basis van de integratienota Nieuwkomers wordt casemanagement inburgering ontwikkeld.
- Jaarlijks wordt een re-integratie opdracht aan Patijnenburg verleend met daarin opgenomen de te behalen resultaten.

Verbonden partijen Patijnenburg BV
De stichting Patijnenburg is omgevormd tot een overheids BV
Patijnenburg is uitvoerder voor de gemeente Westland voor zowel de Wsw (in afbouw) als de re-integratie voor de doelgroep Participatiewet.

Externe Ontwikkelingen & risico's De extra uitstroom van het uitkeringsbestand is mede afhankelijk van de werkgelegenheid. Indien de huidige economische groei niet doorzet kan dit gevolgen hebben voor het te behalen resultaat.

2. Uitbouwen Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) Westland

Ambitie Jaarlijks toenemend aantal 'proud partners' MVO Westland. Concrete afspraken met Patijnenburg en brancheorganisaties hierover, als onderdeel van het sociaal akkoord.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij spannen ons samen met Patijnenburg in om het aantal werkgevers dat is aangesloten bij MVO Westland uit te breiden. Hierbij worden o.a. de betrokken werkgevers gevraagd als ambassadeurs op te treden. Ook de gemeente Westland zelf is ambassadeur voor MVO Westland in haar contacten met werkgevers.

Waar staan wij nu?

- Aantal MVO (proud) partners is dit jaar gestabiliseerd.
- Doorontwikkeling label MVO Westland naar MVO Westland 2.0 is gestart.
- LTO-Westland, MKB-Westland en VNO-NCW Westland zijn betrokken bij doorontwikkeling MVO 2.0.
- De eerste bijeenkomsten van brancheplatforms zijn door Patijnenburg samen met werkgevers opgestart in het kader van de doorontwikkeling van MVO Westland.
- Binnen de arbeidsmarktregio Haaglanden is gezamenlijk ingezet op versterking van de regionale werkgeversbenadering.
- Om de opbrengst SROI te kunnen optimaliseren is regionaal een methode ontwikkeld en geïmplementeerd waarbij de opdrachtnemer zelf een pakket kan samenstellen uit verschillende maatregelen waarmee de waarde van de SROI verplichting kan worden bereikt (de zgn. Bouwblokkenmethode).

Externe Ontwikkelingen & risico's

Het resultaat is afhankelijk van de bereidheid van ondernemers om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. De economische situatie speelt hierbij een rol. Er kan een spanningsveld ontstaan tussen het beschikbare Participatiebudget en de omvang van de groep inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

3. Verbinden onderwijs en bedrijfsleven

Ambitie

Samen met het onderwijs en bedrijfsleven ontwikkelde aanpak gericht op voldoende reguliere arbeidsplaatsen, stage- en leerwerkplekken voor leerlingen uit praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs in 2016.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
We maken afspraken met het onderwijs en bedrijfsleven over voldoende reguliere arbeidsplaatsen, stage- en leerwerkplekken voor leerlingen uit het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs. Daarnaast zetten we in op betere aansluiting van het praktijk- en voortgezet (speciaal) onderwijs op de vraag vanuit de arbeidsmarkt.

Waar staan wij nu?

- In regionaal verband is een sluitende aanpak ontwikkeld en geïmplementeerd voor leerlingen in het 'Voortgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs' (VSO/PRO).
- Om de samenwerking verder te verbeteren is er een regionaal (RPA Haaglanden en Zuid Holland West) samenwerkingsmodel praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs ontwikkeld.

Externe Ontwikkelingen & risico's

De beschikbaarheid van voldoende plekken is uiteindelijk afhankelijk van de bereidheid van ondernemers om deze categorie leerlingen (VSO/PRO) een plek aan te bieden. De economische situatie speelt hierbij een rol.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020
Algemene subsidie-verordening Westland 2016	2016	Onbepaald

Programma **Ondersteuning, zorg en participatie**

Thema **Sociale Kracht**

Accent **Goed onderwijs en adequate onderwijsvoorzieningen**

Doel Optimale ontwikkelingskansen en passende ondersteuning voor de Westlandse jeugd

Activiteiten 1. Faciliteren passend onderwijs
2. Versterken WNME en SOB Westland

1. Faciliteren passend onderwijs

Ambitie Schoolgebouwen die geschikt zijn voor minder valide leerlingen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	De gemeente zorgt voor ondersteuning van de scholen vanuit de zorgstructuren. Aanpassingen aan schoolgebouwen voor mindervalide leerlingen in het kader van passend onderwijs worden betrokken in het integraal huisvestingsplan onderwijs.

Waar staan wij nu? Inventarisatie van noodzakelijke aanpassingen door schoolbesturen is gereed en schoolbesturen hebben aangegeven dat er nu geen knelpunten zijn.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Start faciliteren onderwijskundige vernieuwing (aanpassing gebouwen zodat ze passen bij het onderwijsconcept van de school). Passend onderwijs is één van de zaken die hierin kunnen worden meegenomen door de schoolbesturen.

2. Versterken WNME en SOB Westland

Ambitie 75 % van de scholen in 2015 aangesloten bij het programma voor Westlandse Natuur- en Milieueducatie en 90 % van de scholen in 2020.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	We stimuleren dat nog meer scholen aansluiten bij het programma Westlandse Natuur- en Milieueducatie (WNME). WNME en Samenwerking Onderwijs en Bedrijfsleven (SOB) Westland worden programmatisch samengevoegd. Techniek wordt een nieuw thema binnen het programma WNME. Hiervoor wordt een pilot uitgevoerd.

Waar staan wij nu?

- >90 % van de basisscholen is aangesloten bij WNME-programma.
- Website Westland Natuur en Techniek (WNT) Web is ontwikkeld.
- WNME-aanbod is uitgebreid met natuur- en techniek aanbod.
- Binnen een nieuwe organisatievorm genaamd Westland Natuur en Technologie (WNT)-web wordt gewerkt aan een professioneel en toegankelijk aanbod op het gebied van wetenschap, natuur, milieu en technologie.
- Website WNT-web wordt verder uitgebreid, en er wordt gewerkt aan een breder aanbod vanuit het bedrijfsleven en verschillende pilotprojecten en leerlijnen.

Externe Ontwikkelingen & risico's Tijdgebrek bij de scholen en geringe medewerking van het bedrijfsleven vormen een mogelijk risico voor het implementeren van techniekeducatie.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Evaluatie en plan van aanpak Westlandse Natuur- en Milieu Educatie (WNME)	2013	2014-2018
Oprichting Westland Natuur- en Techniek Web en bijbehorende samenwerkingsovereenkomst 2018-2022	2018	2018-2022

Programma **Ondersteuning, zorg en participatie**

Thema **Sociale Kracht**

Accent **Innovatieve woon- en vervoersconcepten**

Doel Innovatieve woon- en vervoersconcepten gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners.

Activiteiten 1. Uitvoeren pilot innovatief woonconcept
2. Ontwikkelen innovatieve vervoersconcepten

1. Uitvoeren pilot innovatief woonconcept

Ambitie Onderzoek naar kansrijke complexen in 2014 en gefaciliteerde pilot vanaf 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Faciliteren van een pilot om mensen te ondersteunen zodat zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarbij gaat het om een combinatie van technologische toepassingen, levensloopbestendige woningen en de organisatie van zorg en welzijn.

Waar staan wij nu?

- Herontwikkeling Naaldhorst (terrein); Verdiepende gesprekken t.b.v. de gewenste samenhang Cure-Care keten hebben plaatsgevonden tussen RdGG/ BCW, HAP-Westland, Pieter van Foreest en Gemeente Westland.
- Uitwerking Bouwbesluit+: April 2018 participatieve bijeenkomst gehouden; medio/najaar 2018 gesprekken met corporaties t.b.v. uitvoeringsprogramma. Voorjaar 2019 besluitvorming uitvoeringsprogramma Bouwbesluit+.
- Ontwikkeling woongroepen op brandweerlocatie te Naaldwijk en op voormalige gemeentehuislocatie in De Lier. Verkenning gestart met Seniorenraad voor aanjagen bottom-up geïnitieerde innovatieve woonconcepten voor medioren/senioren.
- Herontwikkeling De Ark Wateringen: Afronding realisatie extra verpleeghuiscapaciteit naar 38 plaatsen. Afronding realisatie 15 extra plaatsen 'verblijf licht'. Samenwerking keten preventie-toeleiding-care-cure is gestart. Verkenning voor ontwikkeling aanpak horeca/ontmoetingsconcept en gezondheidscluster. Verkenning met Wonen Wateringen om onderzoek naar integrale gebiedsvisie/woonzorgzone ontwikkeling rondom de Ark in 2019 te laten plaatsvinden i.p.v. 2020.
- Kleinschalige woonzorg initiatieven en projecten.
- Realisatie medio 2018 GZ woonconcept Nederhorst te Honselersdijk,
- Aloysiusschoolgebouw te Monster; intentieovereenkomst voorjaar 2018, afronding haalbaarheidsfase en indiening Quick Scan aanvraag door Wonen Wateringen najaar 2018.
- Zuyt Brugge; intentieovereenkomst voorjaar 2018. Haalbaarheidsfase integrale gebiedsontwikkeling geheel 2018.
- Zorginitiatief Maasdijk: 2018-Q2 start bouwfase; haalbaarheid ontwikkeling GOED 2018-Q3.
- GZ wooninitiatief 'Iris' te Naaldwijk. Afronding ontwerpfase mei 2018. Bestek/aanbesteding 2018-Q3.
- GZ Wooninitiatief Zonneberg te Wateringen. 2018-Q2 Aanbesteding. 2018-Q3 Contractering en afronding ontwerp/bestek. 2018-Q4 Bouwaanvraag en omgevingsvergunning. 2019-Q2/3 Bouwvergunning. 2019-Q3 start Bouw.
- Eerste blijverslening in eerste kwartaal 2018 verstrekt.
- 2018-Q2 start wooncoachprogramma; uitvoering door Vitis.
- Herontwikkeling locatie Westerhonk ('s Heerenloo). 2018-Q4 Reflectie gemeente op gebiedsvisie Westerhonk. Informatieavond Gebiedsvisie Westerhonk aan omwonenden februari '19. 2019-Q2 aangaan anterieure overeenkomst en

voorontwerp bestemmingsplan. 2019-Q3/4 vernieuwing bestemmingsplan.

- Najaar 2018 is lobbytraject rondom verpleeghuisplaatsen met zorgkantoor DSW opgepakt. Afgesproken is om kwantitatieve opgave V&V en GZ doelgroepen i.s.m. zorgkantoor DSW in 2019-Q2 op te pakken.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
De aanpak op het gebied van Wonen, Welzijn, Zorg vindt plaats op een drietal hoofdgebieden: Hardware, human ware en software. In 2018 worden onder andere de volgende (deel)projecten op deze hoofdgebieden uitgevoerd.	
1. Hardware <ul style="list-style-type: none"> o Blijvers-lening wordt in 2018 geëvalueerd o Nieuw woonconcept in De Ark o Herontwikkeling Naaldhorst(terrein) o Uitwerking en implementatie 'bouwbesluit+' o Woonzorginitiatieven in Maasdijk o Prikkelarme woningen o Kleinschalige woonzorg initiatieven, zoals "Droom je thuis". 	Analyse en evaluatie over inzet Blijverslening in 2017 en de eerste helft van 2018 heeft medio 2018 plaatsgevonden. In De Ark zijn extra plaatsen scheiden wonen & zorg gerealiseerd en is de verpleeghuiscapaciteit vergroot van 30 naar 38 plaatsen. Het woonzorg initiatief te Maasdijk nadert de oplevering. Vorming van een bijbehorend GOED-cluster is in verkenning. Haalbaarheids-onderzoek naar planologische en ruimtelijk inpasbaarheid van woonzorg initiatief Droom je thuis heeft plaatsgevonden en inbreng gemeentelijk perceel t.b.v. dit initiatief is door de raad vastgesteld. Haalbaarheidsonderzoek naar herontwikkeling Aloysiuschool t.b.v. een tweetal wooninitiatieven voor jongeren loopt nog.
2. Human ware <ul style="list-style-type: none"> o Bewustwordingscampagne 'langer zelfstandig wonen' o Pilot Dementievriendelijke gemeente Westland o Bijdrage aan de Zelfstandigheidsacademie 's-Heerenloo.(€ 50.000) 	Is gerealiseerd
3. Software <ul style="list-style-type: none"> o E-health pilots om langer thuis wonen mogelijk te maken. 	Is gerealiseerd

Uitvoeringsprogramma SBK	Structureel	Incidenteel 2017
Gewoon thuis		
Zorg en samenwerking	30	
Wonen (geschikt en beschikbaar maken)	55	
Samenwerken zorg voor thuis wonen		80
Welzijn op recept & maatschappelijk werk nieuwe stijl		95
Outreachinge hulp voor jong en oud		90
Geschikte woningen sociale huur (cofinanciering ROV)		300
Aanpassingen woningen (cofinanciering ROV)		100
Subtotaal SBK	85	665

- Externe Ontwikkelingen & risico's**
- De financiering rondom WLZ, ZVW, WMO is veranderd en het is onzeker of het zo zal blijven dan wel opnieuw veranderen. De verwachting is dat demografische veranderingen – waaronder vergrijzing – de komende jaren meer druk zullen geven op bovengenoemde financieringsstelsel.
 - De financiële scheiding van wonen en zorg zal verder toenemen waardoor we een grotere vraag naar levensloopgeschikte woningen en innovatieve woonconcepten krijgen en zorg aan huis.

2. Ontwikkelen innovatieve vervoersconcepten

Ambitie Slimme vervoerscombinaties

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Wij zoeken naar combinaties tussen vervoersvormen. De diverse vormen van Wmo-doelgroepenvervoer bekijken we in onderlinge samenhang en in samenhang met het reguliere openbaar vervoer en leerlingenvervoer.	

Waar staan wij nu?

- Lokaal plan van aanpak maatwerkvervoer wordt momenteel opgesteld. Dit plan is in 2018 herijkt en het programmateam is gestart met het uitwerken van de herijkte plannen.
- In 2018 is een pilot gestart voor het zelfstandig leren reizen van kinderen uit het leerlingenvervoer (in het Openbaar Vervoer of met de fiets).
- In 2018 heeft een aanbesteding plaatsgevonden voor het callcenter van de regiotaxi. In het programma van eisen van deze aanbesteding is de optie meegenomen dat de klant gewezen wordt op de mogelijkheden van het reizen met het reguliere openbaar vervoer.
- De gemeente Westland neemt deel aan de klankbordgroep Doelgroepenvervoer Westland waar verschillende lokale vervoerders aan deelnemen om slimme verbindingen en afspraken te maken.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Vorbereiding in 2018 en aanbesteding van het vervoer in 2019 (regionaal ontkokeren en bundelen van vervoer).	Verdere voorbereiding van de aanbesteding, er is vertraging in gebruik name van de Hoekse lijn.
Na de invulling van de nieuwe busconcessie Haaglanden Streek zal een advies vanuit het regionale programmateam Doelgroepenvervoer volgen over de mogelijkheden tot integreren van het OV en doelgroepenvervoer.	Is gerealiseerd

Externe Ontwikkelingen & risico's

De nieuwe dienstregeling (met in gebruik name van de Hoekse Lijn) gaat naar verwachting 2e kwartaal 2019 in. Dit betekent bij ingang van dit "Vervoerplan 2019" een kleiner aantal bushaltes in Westland.

Beleidskaders

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Woonvisie	2016	2030
Visie Openbaar Vervoer plus + bijlage	2014	Onbekend
Implementatieplan doelgroepenvervoer Haaglanden	2016	2019
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020

Programma **Ondersteuning, zorg en participatie**

**Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern)
en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten**

Doel Voorzieningen aanbieden in het kader van wettelijke taken.

Ambitie Inwoners kunnen participeren, zijn goed geïnformeerd, financieel zelfredzaam en doen mee in de samenleving.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Wij bieden informatie, advies en ondersteuning waar nodig.

Waar staan wij nu?

- Uitvoeringsplan Schuldhulpverlening is vastgesteld en in uitvoering genomen.
- Handhavingplan Participatiewet is vastgesteld en in uitvoering.
- Met de toezichthouder kwaliteit Wmo, de GGD Haaglanden, zijn meerjarige afspraken gemaakt.

Beleids-indicatoren

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Banen	903,4	LISA	
Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.			
	Jaar	Westland	
	2008	952,7	746,0
	2009	953,4	747,5
	2010	951,2	744,0
	2011	933,3	747,2
	2012	918,0	746,1
	2013	913,5	741,9
	2014	897,1	738,0
	2015	889,0	741,2
	2016	911,0	750,3
2017	903,4	758,2	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Jongeren met een delict voor de rechter	0,93 %	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen			
	Jaar	Westland	
	2006	2,39	3,39
	2007	3,55	3,49
	2008	2,84	3,27
	2009	2,44	3,18
	2010	2,61	3,15
	2011	2,58	2,96
	2012	2,14	2,57
	2013	1,98	2,35
	2014	1,56	2,00
2015	0,93	1,45	

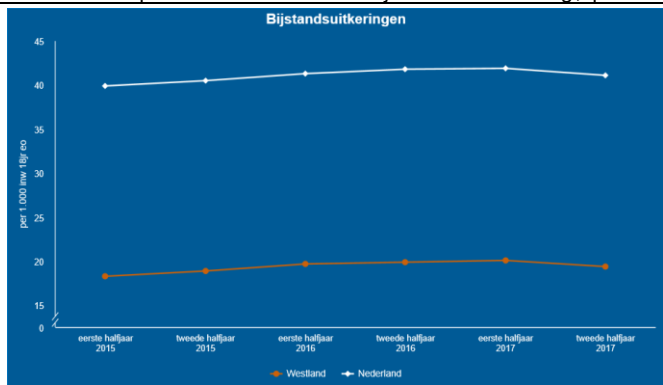
**Beleids-
indicatoren**

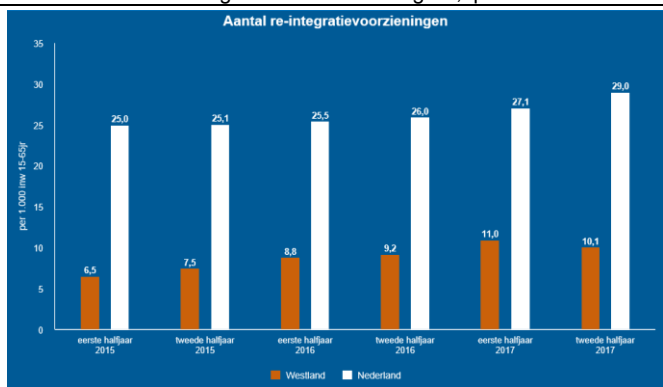
Naam indicator	Resultaat	Bron	
Kinderen opgroeïend in armoede	3,83 %	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	
Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2006	2,61	6,39
	2007	2,49	6,10
	2008	1,96	5,47
	2009	1,81	4,97
	2010	2,31	5,22
	2011	2,52	5,53
	2012	2,83	5,66
	2013	3,09	6,15
	2014	3,53	6,47
	2015	3,83	6,58

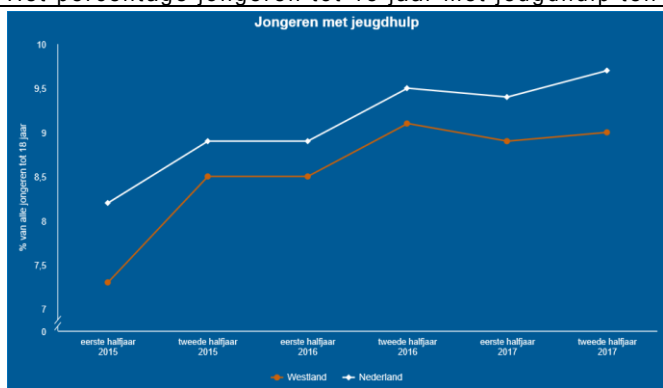
Naam indicator	Resultaat	Bron	
Netto arbeidsparticipatie	71,9 %	CBS - Arbeidsdeelname	
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	72,0	67,9
	2009	72,4	67,6
	2010	71,1	66,7
	2011	71,2	66,5
	2012	70,7	66,4
	2013	68,6	65,4
	2014	69,1	64,9
	2015	69,9	65,4
	2016	70,5	65,8
2017	71,9	66,7	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Werkloze jongeren	1,16 %	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	
Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).			
	Jaar	Westland	Nederland
	2006	0,71	2,25
	2007	0,57	1,43
	2008	0,34	0,93
	2009	0,33	0,99
	2010	0,65	1,43
	2011	0,35	1,17
	2012	0,62	1,21
	2013	0,62	1,35
	2014	0,74	1,27
	2015	1,16	1,52

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Bijstandsuitkeringen	19,4	CBS - Participatie Wet	
Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	18,9	40,5
	2016	19,9	41,8
	2017	19,4	41,1

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Aantal re-integratievoorzieningen	10,1	CBS - Participatie Wet	
Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	7,5	25,1
	2016	9,2	26,0
	2017	10,1	29,0

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Jongeren met jeugdhulp	9,0	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	8,5	8,9
	2016	9,1	9,5
	2017	9,0	9,7

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Jongeren met jeugdbescherming	0,6 %	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	
Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	0,6	1,1
	2016	0,6	1,0
	2017	0,6	1,0

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Jongeren met jeugdreclassering	0,2 %	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	
Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	0,2	0,4
	2016	0,2	0,4
	2017	0,2	0,4

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	42	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	
Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op 137 deelnemende gemeenten.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2015	45	55
	2016	42	56
	2017	42	57

Facultatieve indicatoren

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Melding kindermishandeling	0,66 %	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	
Het percentage mishandelde kinderen tot 18 jaar dat bij de Bureaus AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling) is gemeld.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2005	0,30	0,45
	2006	0,32	0,57
	2007	0,34	0,72
	2008	0,40	0,73
	2009	0,48	0,76
	2010	0,40	0,65
	2011	0,54	0,70
	2012	0,46	0,70
	2013	0,66	0,72
	2014	0,66	0,70

Externe Ontwikkelingen & risico's

Voor jeugdhulp en Wmo geldt dat de gemeente tegemoet moet komen aan de vraag. Budgetten, contracten of begrotingen mogen dit niet inperken. Een toename van zorggebruik is zichtbaar voor wat betreft aantallen cliënten en intensiteit van zorg. Westland groeit voor wat betreft jeugdhulp richting het landelijke gemiddelde. De resultaatgerichte inkoop 2020 zal naar verwachting gaan bijdragen aan effectiviteit, innovatie, kostenbeheersing en de bedoeling: het resultaat voor de burger.

Beleidskaders

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Visie van de gemeente Westland op de Wet sociale werkvoorziening en de uitvoering door Patijnenburg.	2008	Onbepaalde tijd
Uitvoeringsplan schuldhulpverlening	2017	2017-2020
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal.	2016	2016-2020
Algemene subsidie-verordening Westland 2016.	2016	Onbepaald

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
C05	Toegang en toeleiding	8.489	8.798	9.607	9.044
C10	Ondersteuning	36.855	30.621	35.246	42.269
C15	Financiële zelfredzaamheid	36.476	36.479	37.358	34.661
Totaal lasten		81.819	75.899	82.210	85.974
Baten					
C05	Toegang en toeleiding	93	128	93	93
C10	Ondersteuning	3.993	1.724	2.156	1.764
C15	Financiële zelfredzaamheid	19.258	19.109	19.093	20.223
Totaal baten		23.344	20.961	21.342	22.080
Saldo van baten en lasten		-58.476	-54.938	-60.868	-63.894

Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		-1.245	<u>0</u>	-69	-3.861
Onttrekkingen reserves		5.153	<u>169</u>	2.581	9.970
Totaal mutaties reserves		3.907	169	2.512	6.109
Het resultaat Programma Ondersteuning, zorg en participatie		-54.568	-54.769	-58.356	-57.785

Stortingen voorzieningen		0	<u>0</u>	0	0
Onttrekkingen voorzieningen		0	<u>0</u>	0	0
Totaal mutaties voorzieningen		0	0	0	0

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma C bedraagt nadelig € 3.026.000 voor bestemming en voordelig € 571.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

C05 Toegang en Toeleiding

Voordelig saldo ad € 563.000 (V) laat zich verklaren door:

- Een overschrijding op de uitgaven SBK van € 66.000 (N) doordat de activiteiten voor het dienstverleningsconcept nu volledig ter hand is genomen.
- Lagere uitgaven Jeugd en gezin van € 476.000 (V) als gevolg van uitstel van een aantal activiteiten.
- De kosten voor aanpassing van CJG locaties, die uit de reserve bekostigd worden, zijn € 114.000 (V) lager dan begroot. De werkzaamheden zijn in 2018 afgerond.
- Het restant ad € 39.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

C10 Ondersteuning

Nadelig saldo ad. € 7.415.000 (N) laat zich verklaren door:

- Nadelig saldo voor Jeugdhulp (ZIN) van € 7.354.000 (N). Door de toename van het zorggebruik (ZIN) is er in 2018 een nadeel ad € 5.679.000 (N) ten opzichte van de begroting. Als gevolg van een herwaardering balanspositie over voorgaande jaren is er een nadeel van € 1.877.000
- Lagere uitgaven Leerlingenvervoer ad € 110.000 (V). Er heeft aanzienlijk minder solovervoer plaatsgevonden dan oorspronkelijk was verwacht en meer leerlingen zijn in combinatie met elkaar vervoerd. Hierdoor waren per saldo minder voertuigen nodig om de leerlingen te vervoeren. Daarnaast heeft het project “zelfstandig reizen binnen het leerlingevervoer” in 2018 zijn intrede gedaan en dit heeft ertoe geleid dat negen leerlingen vanuit het relatief dure taxivervoer nu met het openbaar vervoer reizen.
- Voor het regionale project Versterking jeugdhulp in gezinsvormen is een bedrag van € 347.000 (V) nog te besteden in 2019.
- Lagere uitgaven PGB Begeleiding en PGB huishoudelijke hulp ad € 1.028.000 (V) doordat er minder PGB rechten in 2018 zijn verzilverd dan toegekend.
- Hogere uitgaven PGB jeugd € 263.000 (N) doordat er meer PGB rechten zijn toegekend.
- Lagere uitgaven huishoudelijke hulp € 576.000 (V) In de begroting 2018 is de raming van uitgaven met € 316.000 gestegen in lijn met een hogere integratie uitkering Wmo. Deze stijging is volledig ten goede gekomen van het budget voor huishoudelijke hulp. Deze lasten zijn in 2018 echter nauwelijks gestegen ten opzichte van 2017. Het daadwerkelijke gebruik van hulp bij het huishouden blijft hiermee achter bij het budget.
- Hogere uitgaven Wmo Begeleiding (ZIN) incl. kortdurend verblijf € 1.314.000 (N) enerzijds door toename van het aantal klanten. Anderzijds door nagekomen lasten voorgaande jaren € 286.000 en een extra incidentele zorgvraag € 135.000.
- Lagere eigen bijdragen Wmo ad € 597.000 (N). Dit is deels te verklaren door de daling van het aantal klanten huishoudelijke hulp. Daarnaast is de berekening van de eigen bijdrage voor de Wmo met ingang van 1 januari 2017 veranderd waardoor bijna iedereen minder eigen bijdrage hoeft te betalen. Bovendien hoeven meerpersoonshuishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een verzamelinkomen lager dan € 35.000 geen eigen bijdrage meer te betalen.
- Het restant € 227.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

C15 Financiële zelfredzaamheid

Voordelig saldo ad € 3.826.000 (V) laat zich verklaren door:

- Lagere uitgaven WSW ad € 1.550.000 (V), omdat er in 2018 geen tekort was bij Patijnenburg op de uitvoering van de WSW en ook de gemeentelijke bijdrage aan Patijnenburg ad € 300.000 niet benodigd was. Daarnaast is het overschot van de bijdrage 2017 van € 808.000 (V) teruggestort door Patijnenburg.
- Voordelig saldo jeugdwerkloosheid ad € 64.000 (V) (lagere lasten € 3.000 (V) en hogere inkomsten € 67.000 (V)). Eind 2018 zijn extra ESF middelen ontvangen waarvoor voorgesteld zal worden deze in 2019 in te zetten.
- Voordelig saldo bijzondere bijstand van € 71.000 (V) (hogere lasten € 223.000 (N) en hogere inkomsten € 294.000 (V). Dit is mede het gevolg van toename van het aantal statushouders waardoor er hogere uitgaven leenbijstand ad € 153.000 en ook hogere inkomsten leenbijstand ad € 205.000 zijn.
- Voordelig saldo van € 879.822 met betrekking tot de Wet Buig (hogere lasten ad € 269.330 en hogere inkomsten ad € 1.139.152). Dit bedrag wordt gedoteerd aan de bestemmingsreserve Werk & Inkomen. De voornaamste oorzaak is de hogere definitieve Rijksbijdrage € 858.301 (V)
- Lagere uitgaven Uitvoeringslasten € 68.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000. Dit bedrag zal worden gedoteerd in de bestemmingsreserve Werk & Inkomen.
- Het restant € 358.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

Reserves:

Per saldo is er een hogere storting in de reserves € 3.792.000 bestaande uit:

- Hogere storting in de reserve € 515.000 betreft de niet geraamde storting voordelig saldo Sociaal domein product C05.
- Hogere storting in de reserve € 2.358.000 betreft de niet geraamde storting voordelig saldo Sociaal domein product C15.
- Niet geraamde dotatie voordelig saldo wet BUIG ad € 879.822.
- Restant € 61.000 laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

Per saldo is er een hogere onttrekking uit de reserve € 7.388.000 bestaande uit:

- Hogere onttrekking € 7.842.000 betreft niet geraamde onttrekking nadelig saldo product C10.
- Lagere onttrekking invoering resultaatsturing € 201.000.
- Restant € 253.000 laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

2.1.4. Fysieke Leefomgeving

Programma Fysieke Leefomgeving

Thema Sterke economie

Accent Goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Doel Het vergroten van de bereikbaarheid en het verbeteren van de verkeersveiligheid in Westland.

Activiteiten

1. Verbeteren infrastructuur
2. Verbeteren openbaar vervoer
3. Verbeteren verkeersveiligheid

1. Verbeteren infrastructuur

Ambitie Aangepaste en nieuwe wegen en goede fietsverbindingen

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect

Omschrijving

Samen met de provincie worden de volgende infrastructurele projecten uitgevoerd:

- 3-in-1 project (Westerlee-Maasdijk en Verlengde Veilingroute)
- N223 - Duurzaam Veilig
- Verbreding N213 tussen Middel Broekweg en Dijkweg
- Verbreding N222 tussen Lange Broekweg en Middel Broekweg (inclusief aanpassing aansluiting Flora Holland)

Als gemeente voeren we de volgende projecten uit:

- Verbindingsweg Honderdland-Maasdijk
- Ontsluiting bedrijventerrein Teylingen in 's-Gravenzande
- Oostelijke Randweg De Lier

De gemeente en het bedrijfsleven voeren daarnaast een gezamenlijke lobby voor het verbeteren van de infrastructuur in de toekomst.

Waar staan wij nu?

- De rotonde N223/Noord-Lierweg/Oostbuurtseweg is gerealiseerd. De financiële afhandeling vindt plaats in 2019.
- Realisatie van de verbreding N222/aansluiting Flora Holland en Verlengde Veilingroute is in uitvoering.
- Aanleg voetverbinding Boerenlaan is gerealiseerd.
- Bestemmingsplan voor verbreding N213 (Burg. Elsenweg/Dijkweg) is vastgesteld. De samenwerkingsovereenkomst is in concept opgesteld. De werkzaamheden ten behoeve van het verleggen van kabels en leidingen zijn gestart.
- Voorbereidingen voor de uitvoering Oostelijke Randweg De Lier loopt.
- Voorbereidingen voor de Kasteelweg De Lier loopt.
- Voorbereidingen voor aanleg van de rotonde Coldenhovelaan/Poortcamp loopt.
- Aanleg eerste deel verbindingsweg Honderdland-Maasdijk is gerealiseerd. De aanleg van de aantakking van de verbindingsweg op de Maasdijk (N220) is in voorbereiding.
- De rotonde ter plaatse van de Naaldwijkseweg en Heenweg is gerealiseerd. De benodigde nieuwe ontsluitingsweg vanaf Naaldwijkseweg tot en met bedrijventerrein Teylingen (bypass) wacht op bestemmingsplan procedure.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
De verbindingsweg Maasdijk-Maasdijkplein wordt naar verwachting in 2018 in gebruik genomen.	Onteigeningsprocedure is afgerond. De voorbereiding loopt.
De verkeersveiligheidsmaatregelen Opstalweg/Geestweg worden gerealiseerd.	Is gerealiseerd.
De rotonde ter plaatse van de Naaldwijkseweg en Heenweg wordt gerealiseerd.	De rotonde is gerealiseerd. De benodigde nieuwe ontsluitingsweg vanaf Naaldwijkseweg tot en met bedrijventerrein Teylingen (bypass) wacht op bestemmingsplan procedure.
Herinrichting kruising Molenweg/Haagweg wordt gerealiseerd.	Verkeerskundige onderzoeken zijn afgerond. Voorbereiding is in afrondende fase.
Reconstructie integraal project Sportlaan De Lier.	Is gerealiseerd.
In samenwerking met het bedrijfsleven is een bereikbaarheidsvisie opgesteld. Deze visie wordt in samenhang met het WVVP geactualiseerd met als doel actief samen te werken met regionale/landelijke partners voor verbetering van de infrastructuur in Westland.	Uitgesteld naar 2019 in verband met koppeling op te stellen mobiliteitsvisie. Deze wordt door middel van participatie mede met het bedrijfsleven opgesteld.
Onze bijdrage aan het mobiliteitsfonds van de MRDH is vervallen. Dit bedrag wordt in 2018 omgezet in een storting in een reserve 'regionale infrastructurele projecten'. Meerjarig wordt die keuze aan een nieuwe raad gelaten.	Bij vaststelling van het Uitvoeringsprogramma 2019 is besloten deze bijdrage in de periode 2019 t/m 2020 jaarlijks in de reserve 'regionale infrastructurele projecten' te storten.
Mobiliteitsmanagement (bereikbaarheid en omgeving) vraagt blijvende inzet.	In 2018 is binnen diverse projecten aandacht geweest voor mobiliteitsmanagement (o.a. aansluiting Leehove). De uitwerking van mobiliteitsmanagement vindt gelijktijdig plaats met het opstellen van de mobiliteitsvisie in 2019.
Onderzoek wordt uitgevoerd om de randvoorwaarden en uitgangspunten te formuleren voor de realisatie van warmte-infrastructuur.	Onderzoek loopt. In 2019 worden beleidsuitgangspunten voor Warmte Systeem Westland opgesteld en ter vaststelling voorgelegd aan de raad.
Faciliteren en eventueel regisseren van de realisatie van fysieke infrastructuur (warmtenetten) met als doel de energietransitie in Westland mogelijk te maken. In het bijzonder de Uitbreiding Westland dekkend Warmtenet (o.a. Trias warmtenet en gebouwde omgeving).	Het faciliteren en regisseren van de realisatie loopt. Er zijn inmiddels 6 geothermiedoubletten gerealiseerd. Op verzoek van de Coalitie HOT hebben Juva en HVC Energie Transitie Partners opgericht (ETP). Onder de regie van ETP zijn een 7-tal warmtecoöperaties opgericht. Daarnaast wordt er vanuit de initiatiefnemers ETP, Glaskracht Nederland, Warmte Bedrijf Westland en de gemeenten Westland en Midden Delfland nagedacht over Warmte Systeem Westland (WSW).

Faciliteren van een Multi Smart Commodity Grid (o.a. het verzwaren en elektriciteitsnetten).	Het faciliteren van een Multi Smart Commodity Grid loopt. De gemeente oefent lobby activiteiten uit bijvoorbeeld om beperkende regelgeving op te kunnen heffen. Daarnaast worden samen met initiatiefnemers pilots uitgevoerd en worden subsidies aangevraagd om projecten te kunnen realiseren.
In verband met de bereikbaarheid van De Lier dient de verbreding van de Kasteelweg gelijktijdig uitgevoerd te worden met de aanleg van de Oostelijke Randweg.	De voorbereiding is in afrondende fase.

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

Om de bereikbaarheid en de doorstroming zoveel mogelijk te borgen worden grootschalige activiteiten in het kader van beheer en onderhoud op elkaar afgestemd en stemt de gemeente de planning van haar activiteiten af met die van andere partijen. Omgevingsmanagement, dat wil zeggen afstemming met direct betrokken omwonenden, bedrijven en instellingen, is inherent aan de nieuwe manier van werken met programmatisch beheer en onderhoud. Deze afstemming van grootschalige activiteiten vraagt zorgvuldigheid en tijd en levert mogelijk een temporisatie van de realisatie op. Daarnaast zorgen maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. toename aantal inwoners en bedrijfsactiviteiten) voor steeds meer druk op de infrastructuur.

**Gerelateerde
links**

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Structuurvisie Westland	2013	2025 met perspectief naar 2040
Beheerplan Openbare Ruimte Wegen – 2015-2018 Nieuw GGP in ontwikkeling voor 2019-2022	2015	2018

2. Verbeteren openbaar vervoer

Ambitie Onderzoek hoogwaardige busverbinding en lightrail.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Het voornemen is om samen met de provincie Zuid-Holland en de Vervoersautoriteit een onderzoek uit te voeren naar de realisatie van een hoogwaardige busverbinding tussen de Haagse en Rotterdamse regio via Westland. Daarin wordt ook de ambitie ten aanzien van een light-railverbinding meegenomen.	

Waar staan wij nu?

- De gemeente heeft samen met de PZH en in nauwe samenwerking met Coalitie Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector (HOT) de startnotitie ten behoeve van het bo Mirt voor de verbreding van de Veilingroute/Centrale As opgesteld. Hiervoor zijn ruimtelijke schetsen opgesteld en is een vervoerkundige analyse uitgevoerd. Parallel daaraan is door de Vervoersautoriteit van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) een regio breed MIRT onderzoek uitgevoerd mede voortvloeiend uit de Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid. Door de gemeente is eveneens zelfstandig onderzoek naar hoogwaardig openbaar vervoer, in lijn met de hiervoor genoemde onderzoeken uitgevoerd. De focus van dit onderzoek lag op de verbinding van Westland met de omliggende stedelijke gebieden. Hierbij zijn de Metropoolregio en de provincie betrokken.
- De vrijwel definitieve versie van de HOV studie Westland is besproken met de raads werkgroepen MRDH en Openbaar Vervoer.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
In het vervoersplan 2018 krijgen Lijn 31 en 36 HOV-niveau. In de tweede helft van 2017 wordt het onderzoek gestart naar mogelijke alternatieve routes voor lijn 32 waardoor het World Horti Center met het OV goed bereikbaar wordt. De R-net verbinding lijn 36 start in de zomer van 2019, gelijktijdig met de nieuwe concessie.	Dit onderzoek wordt meegenomen gelijktijdig met het opstellen van de mobiliteitsvisie.
Lijn 31 van Den Haag via Monster en 's Gravenzande naar Hoek van Holland en lijn 32 van Naaldwijk naar Delft krijgen HOV-niveau. Westland krijgt daarmee 3 HOV-lijnen, waardoor het openbaar vervoer sterk zal verbeteren na openstelling van de Hoekse lijn in 2018.	Door de latere ingebruikname van de Hoekse lijn is dit uitgesteld naar mei 2019. Lijn 36 wordt R net en lijn 31 en 32 krijgen HOV frequentie.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- Tot en met 2018 zijn de gelden voor het investeringsprogramma verkeer en vervoer (IPVV) vastgelegd in de begroting van de MRDH/Vervoersautoriteit.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Visie Openbaar Vervoer Plus + bijlage	2014	-

3. Verbeteren verkeersveiligheid

Ambitie

- Toename van het aantal scholen met een SCHOOL-op-SEEF certificaat
- Het aanpakken van knelpunten op school/thuisroutes heeft blijvende aandacht.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Naast het afronden van het school-thuisrouteproject richten wij ons op het beïnvloeden van het gedrag van verkeersdeelnemers via educatieprogramma's en campagnes. Zo ondersteunen wij actief de programma's SCHOOL-op-SEEF (basisonderwijs) en De kunst van veilig fietsen (voortgezet onderwijs).	

Waar staan wij nu?

- Het aanpakken van verkeersveiligheidsknelpunten hebben blijvende aandacht.
- Acht Westlandse scholen zijn in het bezit van een SCHOOL-op-SEEF certificaat.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
De laatste maatregelen die voortvloeien uit het school-thuisrouteproject zijn integraal voorbereid en worden uitgevoerd.	Afgerond.
Verkeersveiligheid vraagt blijvende inzet. Contact met scholen met betrekking tot verkeersveiligheid wordt geïntensiveerd.	Structurele aanpak ingezet. Daarnaast zijn we in 2018 gestart met een informatiecampagne richting ouders en andere weggebruikers over relevante onderwerpen met betrekking tot de verkeersveiligheid van kinderen in de basisschoolleeftijd.

Externe Ontwikkelingen & risico's

Het behalen van het SCHOOL-op-SEEF certificaat is een proces waar scholen minimaal drie jaar voor nodig hebben. Scholen worden geacht de ambitie te hebben aan alle voorwaarden die aan de certificering worden gesteld te voldoen. Als gemeente kunnen we dit wel stimuleren en de scholen faciliteren, maar de scholen zullen het zelf moeten doen.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Westlands Verkeer en Vervoerplan	2006	2015
Permanente Verkeerseducatie	2007	-
Verkeersplannen per kern: <ul style="list-style-type: none"> • 's-Gravenzande • Monster • De Lier 	2006	-
Beheerplan Openbare Ruimte Wegen – 2015-2018 Nieuw GGP in ontwikkeling voor 2019-2022	2015	2018

Programma Fysieke Leefomgeving

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Droge voeten en schoon water

Doel Een waterproof Westland, zonder wateroverlast, met veilige boezemkades, schoon en helder water en efficiënte afvalwaterafvoeren. Dit tegen zo laag mogelijke kosten en met behoud van zo veel mogelijk glastuinbouwgrond.

Activiteiten

1. Veilige boezemkades
2. Samenwerking afvalwaterketen

1. Veilige boezemkades

Ambitie Versterkte kades die goed zijn ingepast in de ruimtelijke omgeving.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Het Hoogheemraadschap van Delfland en de gemeente verhogen en versterken de boezemkades. Bij de projecten van het Hoogheemraadschap van Delfland zorgt de gemeente voor een goede ruimtelijke inpassing en afstemming.

Waar staan wij nu?

- Het project Zwethkade Noord is afgerond.
- Het verleggen van de Lee-oeverkader in De Lier is in de voorbereidingsfase.
- Het project Kijckerweg in De Lier wordt afgerond.
- Het project Lange Wateringkade Zuid in Kwintshoek is in de initiatieffase.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		In 2018 vindt met het Hoogheemraadschap van Delfland verdere afstemming plaats over de aanpak van nieuwe dijkvakken.
	De nieuwe kadeprojectwerkzaamheden worden opgenomen in de uitvoeringsprogramma's openbare ruimte voor de periode 2018 tot 2022.	Is gerealiseerd.

Externe Ontwikkelingen & risico's De evaluatie naar aanleiding van het convenant 'Beheer en onderhoud Watergangen' waaronder hoe om te gaan met wegen op kades is bijna afgerond. De evaluatie vormt het uitgangspunt voor toekomstige beheer- en onderhoudskaders voor en tussen gemeente en waterschap. In het kader van klimaatadaptatie zijn verkenningen gestart.

2. Samenwerking afvalwaterketen

Ambitie Een goedkoper en effectiever beheer van de afvalwaterketen door samenwerking met het hoogheemraadschap en aanliggende gemeenten.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Wij werken aan een goedkoper en effectiever beheer van de afvalwaterketen door samenwerking met het hoogheemraadschap en omliggende gemeenten. De koepelorganisaties Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben in hun notitie "Gezamenlijke doelgerichte aanpak Afvalwaterketen" een ombuiging van de landelijke kosten met € 380 mln. ("minder meer") in 2020 afgesproken. Vertaling hiervan naar gemeenten afzonderlijk, waaronder Westland, vindt in de komende jaren plaats.

Waar staan wij nu?

- Drinkwaterbedrijven Dunea en Evides zijn bestuurlijk aangesloten bij Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD).
- Meerdere samenwerkingsprojecten zijn opgestart. Westland heeft meegedaan aan het maken van een gezamenlijke opzet vGRP, opstellen van het bestek Reiniging & Inspectie, kostenvergelijking naar aanleiding van benchmark, invulling van het kernteam en transitieteam.
- Binnen de regio meegedaan aan de landelijke 'Week-van-het-water', thema waterkwaliteit. In het project Meten & monitoren worden de mogelijkheden van koppeling van de gegevens binnen de regio onderzocht.
- Het beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater is vastgesteld.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Vervolg op het communicatieprogramma Niet-in-het-riool wordt gestart. Ook wordt in 2018 een stresstest uitgevoerd. De stresstest houdt in dat onderzocht wordt waar eventuele wateroverlastproblemen optreden door het veranderende klimaat.
	Afronding van het verbreed Gemeentelijke RioleringsPlan (vGRP).	Is gerealiseerd. Het beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater is vastgesteld.

Externe Ontwikkelingen & risico's Regionale samenwerking is een intensief proces dat de nodige tijd vergt. Het gebiedsgericht en integraal werken vormt een belangrijke opgave, waarbij systeemoptimalisatie en klimaatontwikkelingen belangrijke aandachtspunten zijn.

Gerelateerde links	Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
		Waterplan Westland Nieuwe waterklimaatplan in ontwikkeling voor 2019-2022	2008
	Beheerplan Openbare Ruimte Waterhuishouding – 2015-2018 Nieuw GGP in ontwikkeling voor 2019-2022	2015	2018
	Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater	2018	2023

Programma Fysieke Leefomgeving

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Kwaliteit in toerisme en recreatie

Doel Versterking van de kwaliteit en het imago van toerisme en recreatie in Westland.

- Activiteiten**
1. Bieden platform voor toerisme en recreatie
 2. Uitbreiden mogelijkheden vaarrecreatie
 3. Uitbreiden mogelijkheden verblijfsrecreatie
 4. Uitbreiden ruiterspaden
 5. Onderzoek skatenetwerk
 6. Leefomgevingsfonds

1. Bieden platform voor toerisme en recreatie

Ambitie Platform recreatie en toerisme in 2015

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Om recreatieve activiteiten met elkaar te verbinden bieden we een platform voor ondernemers in de toerisme- en recreatiesector. Op deze wijze faciliteren we dat ondernemers elkaar versterken. Gedacht kan worden aan de speerpunten arrangementen en promotie. Wij streven ernaar dat ook VVV Westland participeert in het platform.

Waar staan wij nu? • Platform voor toerisme en recreatie ('Bezoek Westland') is opgericht

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Stichting Bezoek Westland breidt arrangementen uit en zet gericht marketing- en pr-instrumenten in. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met andere marketingpartijen, zoals de ANWB en citymarketingorganisaties van steden zoals Rotterdam, Delft, Den Haag en Amsterdam.

Externe Ontwikkelingen & risico's De financiering van het toeristisch platform in de opstartfase is een uitdaging. In de opstartfase (2016-2019) is de gemeente een belangrijke financiële partner en is een gemeentelijke bijdrage van € 75.000 benodigd om onder meer betaalde ondersteuning van het platform te garanderen en om Westlandse producten te promoten en te ontwikkelen (aanpassingen website, communicatie, marketing).

In 2018 is de stichting samenwerkingsverbanden aangegaan om kosten te delen en is daarnaast op zoek gegaan naar andere financieringsbronnen. Ondanks deze financiële aanvullingen is de stichting nog niet voldoende ontwikkeld om de huidige taken van de ingehuurd marketing coördinator over te nemen. Om de continuïteit en kwaliteit te waarborgen is het nodig om de activiteiten voorlopig financieel te blijven ondersteunen.

2. Uitbreiden mogelijkheden vaarrecreatie

- Ambitie**
- Betere bereikbaarheid Westland voor de vaarrecreatie
 - Vaarroute-knooppuntensysteem
 - Het treffen van kleinschalige voorzieningen

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
In regionaal verband wordt een vaarrouthenetwerk aangelegd: via handige knooppunten wordt Westland makkelijk toegankelijk. Ook realiseren we een aantal kleinschalige vaarrecreatieve voorzieningen, zoals aanmeerpalen en aanlegsteigers.	

Waar staan wij nu?

- Alle beoogde (kleinschalige) voorzieningen zijn gerealiseerd, zoals aanlegsteigers voor de drie vaarcategorieën, bolders op kade, twee boothellingen en overdraagvoorzieningen voor kano's.
- Vaarroute-netwerk is opgeleverd en aangesloten op andere netwerken.
- In Honselersdijk is het eerste commerciële jachthaventje van Westland aangelegd.
- Vaarverbinding Strijp-Reijnerwatering is opengesteld voor kleinschalig vaarverkeer tussen Westland en Den Haag. Het gaat om een proef van twee jaar waarbij wordt gemonitord wat de effecten zijn op de waternatuur
- Aansluiting op het kanonetwerk Haaglanden heeft plaatsgevonden.
- Eerste onderzoek naar de mogelijkheden van een "Erasmusverbinding" tussen Westland en Den Haag is afgerond.
- Er heeft een onderzoek plaatsgevonden naar de mogelijkheden voor verbinding rondom de Brede Lee, welke is gepresenteerd.
- Door informatievoorziening via nieuwsbrief hebben belanghebbenden al meerdere keren met succes watervergunningen laten wijzigen en vinden ondernemers elkaar steeds makkelijker voor gezamenlijke initiatieven.
- Opdracht is uitgezet naar mogelijkheid borging doorvaartcriteria in bestemmingsplannen/omgevingsplan in verband met planschadeclaims.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Er wordt ingezet op de start van de inrichting van de overnameplaatsen ten behoeve van calamiteiten. Dit door middel van werk met werk maken en participatie.	Is gestart, afronding in periode is onduidelijk. Er is geen budget, en de zoektocht met samenhangende ontwikkelingen, kost zeer veel tijd.

Externe Ontwikkelingen & risico's

Bij invoering van de omgevingswet wordt een optimalisatie doorgevoerd van de borging van doorvaarbaarheid van het vaar netwerk in Westland. Tot die tijd zijn de criteria zoals opgenomen in de vigerende (conserverende) bestemmingsplannen van toepassing.

3. Uitbreiden mogelijkheden verblijfsrecreatie

- Ambitie**
- Rapportage ruimtelijk-economische mogelijkheden uitbreiding verblijfsrecreatie; toetsingskader voor nieuwe initiatieven in 2015.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Wij gaan inventariseren of het mogelijk is ruimte te creëren voor nieuwe initiatieven van toeristische ondernemers, zoals recreatieparken, campings en strandhuizen (verblijfstoerisme).	

Waar staan wij nu?

Inventarisatie onder ondernemers en ambtenaren is uitgevoerd. Er zijn mogelijkheden voor uitbreiding van kleinschalige verblijfsaccommodaties binnen de bestaande kaders van Beleef Westland en de huidige ruimtelijke kaders. Nieuwe initiatieven voor grootschalige verblijfsaccommodatie zullen naar verwachting niet eerder komen dan wanneer er sprake is van substantiële groei van het aantal toeristen.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
De resultaten van de ruimtelijk-economische verkenning komen in 2018 beschikbaar.	Onderzoek is eind 2018 gestart. Resultaten komen in 2019 beschikbaar.
Er wordt een kustvisie opgesteld waarin ook eventuele mogelijkheden voor verblijfsrecreatie op of rond de kust worden meegenomen.	Kustvisie is opgesteld, maar niet vastgesteld.

Verbonden partijenRecreatieschap Midden-Delfland

De gemeente is lid van deze gemeenschappelijke regeling. Doelstelling van het recreatieschap is het behartigen van de belangen van de openluchtrecreatie en het beheer van recreatiegebieden in Midden-Delfland. Een klein gebied bij het Kraaiennest ligt in de gemeente Westland. Omdat het Rijk inmiddels is uitgetreden en de provincie dit ook gaat doen, is het recreatieschap per 1 januari 2018 opgeheven. De activiteiten worden per die datum voortgezet door een in oprichting zijnde coöperatieve vereniging, waaraan de gemeente Westland ook deelneemt. De beheerstaken van het schap werden uitgevoerd door de inmiddels opgeheven Groenservice Zuid-Holland en zijn voor een periode van 2 jaar overgenomen door Staatsbosbeheer.

4. Uitbreiden ruiterspaden

Ambitie

Rapportage ruiterspaden en -routes

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij voeren een onderzoek uit naar de wenselijkheid en mogelijkheden van extra ruiterspaden in Westland. Als dit onderzoek uitwijst dat er mogelijkheden zijn die beantwoorden aan de behoefte van de doelgroep, zullen wij deze plannen uitwerken. Ook het creëren van ruiterroutes wordt onderzocht.

Waar staan wij nu?

- Inventarisatie van de mogelijkheden van een ruiterspadenstelsel in Westland is uitgevoerd.
- Ruiterspaden zijn (obv de inventarisatie) uitgevoerd in project ruiterspaden Midden-Delfland ihkv van Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam (IODS)
- Ruiterspaden worden (o.b.v. de inventarisatie) meegenomen in de projecten Oostelijke Randweg De Lier, Kasteelweg, Zwethzone in het kader van verbreding Wippolderlaan
- Behoeftte aan ruiterspaden op diverse plekken langs de provinciale wegen is ingebracht bij de provincie Zuid-Holland met het verzoek hier rekening mee te houden bij reconstructie.
- Behoeftte aan ruiterspaden is ingebracht bij diverse andere projecten, zoals Van Zee tot Zweth langs fietspad door de duinen, Greenport Horti Campus, Hoekse lijn, Poelzone, Waelpark en Dijckerwaal.
- Besluitvorming over het ruiterspadennetwerk en de hiermee samenhangende kosten heeft plaatsgevonden. Voor de financiering hiervan wordt, zeker voor mogelijke quick-wins, gekeken naar middelen die hiervoor in het Leefomgevingsfonds zijn vrijgemaakt.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Realiseren van onderdelen van het ruiterpadennetwerk met behulp van de inzet van middelen vanuit het leefomgevingsfonds.	Ruiterpaden zijn uitgevoerd (obv de inventarisatie) ihkv Leefomgevingsfonds in de Hoge Bomen in Naaldwijk, langs de Strandweg 's Gravenzande, en in de groenzone Van Luykiaan in Kwintsheul
Als zich in 2018 nieuwe kansen voordoen om ruiterpaden mee te nemen in gemeentelijke projecten, dan worden deze op haalbaarheid onderzocht en waar mogelijk meegenomen.	Het ruiterpadennetwerk (uit de inventarisatie) is volledig opgenomen in het provinciale Project Recreatieve Routestructuren waarvoor een provinciale subsidieregeling wordt opgesteld. Inzet is gericht om deze provinciale subsidies binnen te halen.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- Een deel van de gewenste ruiterpaden loopt in het grensgebied van Westland of op eigendommen van derden. Daardoor is uitvoering afhankelijk van samenwerking met andere (semi) overheidsinstanties en organisaties.
- Realisatie van een deel van de gewenste ruiterpaden is afhankelijk van de reconstructie van wegprofielen en inpassing in lopende projecten zoals Poelzone, Oostelijke randweg De Lier, Hoogeland en Greenport Horti Campus.
- Door het provinciale project Recreatieve Routenetwerken is het mogelijk om versneld ons ruiterpadennetwerk te realiseren.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Beleidsvisie "Beleef Westland"	2012	2030
Uitvoeringsagenda toerisme 2013 -2015	2013	2015

5. Onderzoek skatenetwerk

Ambitie

Toename van recreatiemogelijkheden op het gebied van skaten

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
We gaan een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden van realisatie van een skatenetwerk

Waar staan wij nu?

In overleg met skateverenigingen inventariseert de gemeente mogelijke skateroutes in aansluiting op het bestaande skatenetwerk in Midden-Delfland. Hierbij wordt ook gekeken naar verkeersveiligheid en de kwaliteit van de verharding.

- Door de slechte kwaliteit van de verharding en het gebrek aan geasfalteerde fietspaden is er op korte termijn slechts een kleine uitbreiding van het netwerk mogelijk
- Inventarisatie richt zich nu op de mogelijkheden die ontstaan door de reconstructie van provinciale fietspaden en of asfalteren van gemeentelijke fietspaden
- De behoefte aan het mede inrichten c.q. geschikt maken van fietspaden voor skaters wordt (op basis van de inventarisatie) bij diverse projecten onder de aandacht gebracht.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Nadere uitwerking van en besluitvorming over een kosten-/stappenplan ten aanzien van de uitvoering.	De kosten zijn in beeld gebracht voor trajecten waar uitsluitend bebording geplaatst moet worden en geen aanpassingen aan infrastructuur nodig zijn.
De behoefte aan skatepaden bij andere projecten onder de aandacht brengen en zo mogelijk mee laten liften, bijvoorbeeld via projecten die worden gefinancierd vanuit het Leefomgevingsfonds.	Dubbelzijdig fietspad in asfalt, geschikt voor skaters is meegenomen in project Kasteelweg

Externe Ontwikkelingen & risico's

- De aanleg van een skatenetwerk moet over verkeersluwe asfaltwegen/brede fietspaden gerealiseerd worden. De delen van het gewenste netwerk die hier niet aan voldoen moeten aangepast worden. Dit heeft hogere kosten tot gevolg en kan effecten hebben op de planning
- Een deel van de gewenste paden loopt over eigendommen van derden. Daardoor is uitvoering afhankelijk van samenwerking met vooral de provincie.
- Realisatie van een deel van de gewenste skatepaden is afhankelijk van de reconstructie van wegprofielen en inpassing in lopende projecten zoals Poelzone, Kasteelweg en Oostelijke Randweg De Lier.
- Kosten van bebording van het routenetwerk zijn in beeld gebracht. De dekking van deze kosten moet nog gevonden worden.

6. Leefomgevingsfonds

Ambitie

Versterking van de leefomgeving in het Westland

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Wij stellen een Leefomgevingsfonds in om projecten te financieren die bijdragen aan de versterking van de leefomgeving. De omvang van het fonds bedraagt € 3,75 mln.

Waar staan wij nu?

- Raad heeft ingestemd met het bestedingsvoorstel voor het Leefomgevingsfonds. In het bestedingsvoorstel is het beschikbare geld verdeeld over een veertigtal projecten.
- Binnen het Leefomgevingsfonds ligt de focus op samenwerking met andere partijen en burgers, de kwaliteit van projecten, uitputting van het fonds en zichtbaarheid van het fonds.
- Het overgrote deel van de projecten is gerealiseerd of zijn in voorbereiding en worden dus op afzienbare termijn gerealiseerd.
- Enkele projecten zijn nog niet gestart, omdat deze projecten afhankelijk zijn van andere ontwikkelingen.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Een deel van de projecten wordt in 2018 gerealiseerd. Afhankelijk van de voortgang in 2017 worden (delen van) projecten in 2018 afgerond. Randvoorwaarde vanuit het Leefomgevingsfonds is dat het geld besteed of verplicht moet zijn voor de raadsverkiezingen in maart 2018.	Verschillende projecten zijn gerealiseerd; waaronder, vergroenen burgemeester Woutersplein Monster, skatebaan in Poeldijk, Groenepad Kwintsheul, Albert Schweitzerlaan 's-Gravenzande en enkele ruiterspaden.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- Het Leefomgevingsfonds is een dynamisch geheel. Op basis van de voorbereiding van de projecten blijkt dat eerdere aannames over kosten en planning in de praktijk niet altijd uitkomen. Dit betekent dat soms een bestaand project uit het fonds geïntensiveerd kan worden of dat er ruimte is voor een nieuw project binnen de doelstellingen van het Leefomgevingsfonds.

- De extra investeringen in de openbare ruimte die de gemeente doet via het Leefomgevingsfonds leiden mogelijk op termijn tot hogere beheerkosten. Of dit effect ook daadwerkelijk optreedt, is afhankelijk van de gekozen invulling in de projecten.

Programma Fysieke Leefomgeving

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Duurzame leefomgeving

Doel Verduurzaming van de leefomgeving in Westland

Activiteiten

1. Verduurzamen wagenpark en openbare verlichting
2. Ontwikkeling ecologische zones
3. Subsidiereregeling Duurzame Energie Westland (SDEW)

1. Verduurzamen wagenpark en openbare verlichting

Ambitie Wagenpark en openbare verlichting die zo duurzaam mogelijk zijn.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect

Omschrijving

Het gemeentelijk wagenpark en de openbare verlichting worden zoveel mogelijk verduurzaamd. Daarbij wordt de functionaliteit niet uit het oog verloren. Bij aankoop van de nieuwe voertuigen worden, door het Agentschap opgestelde, duurzaamheidseisen toegepast. Waar mogelijk worden voertuigen met alternatieve aandrijving ingekocht.

Waar staan wij nu?

- Duurzaamheidskaders zijn opgenomen in het beheerplan openbare ruimte: Wegen 2015-2018.
- Conventionele verlichting wordt uitgefaseerd en LED-verlichting wordt steeds meer (bij vervanging) toegepast. Vanwege de grootschaligheid, zowel qua omvang als investering, betreft het een geleidelijk proces. De eerste ervaringen worden verder uitgewerkt in de beheerplannen.
- Bij vervanging van openbare verlichting wordt ook rekening gehouden met een gebiedsgerichte aanpak waarbij slim energiemanagement wordt toegepast, dit in de vorm van dimregimes in de nachtelijke uren. De opgedane ervaringen van de gemeente Midden-Delfland worden hierbij gevolgd en toegepast in de gemeente Westland.
- Gemeente is aangesloten bij de concessie van MRDH met betrekking tot het plaatsen van E-laadpalen. Inmiddels staan er circa 60 in de buitenruimte.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Aanbesteding 'Gemeentelijk Wagenpark' conform het in 2017 opgestelde milieucriteria document van Economische Zaken.	De voorbereiding voor de Europese aanbesteding van het 'gemeentelijk wagenpark' is in afrondende fase.
Met de verplaatsing van de gemeentewerven wordt ook gekeken naar de mogelijkheden voor verduurzaming van het wagenpark.	Dit loopt mee in aanbesteding 'gemeentelijk Wagenpark' en verdere uitwerking van verplaatsing van de gemeentewerven.
Uitbreiding van het aantal E-laadpalen tot een maximum van 110 stuks.	Het streven is om tot circa 110 laadpalen te komen. Er wordt echter binnen de concessie markt gestuurd gewerkt waardoor er tot op heden circa 60 laadpalen zijn geplaatst.
Subsidiereregeling Duurzame Energie Westland loopt af. Gelet op het restantbudget wordt overwogen de regeling voort te zetten in 2018 (e.v.) tot beschikbaar budget op is.	Eind 2017 heet de Raad besloten een budget van € 250.000 extra beschikbaar te stellen voor de subsidiereregeling en het subsidiepercentage voor sportverenigingen die LED

	verlichting willen toepassen te verhogen van 25% naar 50% van het totale investeringsbedrag. Alle andere aanvragen voor duurzaamheidsmaatregelen komen in aanmerking voor een subsidiebijdrage van 25% van het totale investeringsbedrag.
Bij nieuwe aanleg of herstructurering van openbare verlichting wordt LED toegepast. Hierbij wordt gekeken naar de investering, de besparing op (energie)kosten en de onderhoudskosten over de hele levensduur. Vooral in de kernen is de sfeer van licht een bepalende factor.	In het structurele vervangingsplan wordt de verlichting vervangen door LED. Voor 2018 heeft dit een besparing opgeleverd van 7% (reductie t.o.v. 2013). In de kernen is in grootschalige projecten de verlichting vanuit de reguliere vervangingsopgave op een aantal locaties (zoals Nederhof, Wilhelminaplein Marktplein) vervangen voor energiezuinigere karakteristieke sfeerverlichting.

Externe Ontwikkelingen & risico's LED-verlichting in de openbare ruimte is bezig met een opmars nu de techniek verder is ontwikkeld en de aanschafkosten dalen.

2. Ontwikkeling ecologische zones

Ambitie Robuuste ecologische zones

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	De gemeente werkt via verschillende projecten aan behoud en ontwikkeling van ruimte voor groen, natuur en recreatie. De grote ecologische verbindingen tussen de kust en het achterland en de dwarsverbindingen daartussen worden gerealiseerd via de Poelzone, Zwethzone, Westlandse Zoom, de Gantel en de Blakervaart.

Waar staan wij nu?

- Zwethzone is gereed.
- Ecologische zones Westlandse Zoom maken onderdeel uit van bouwplannen
- Poelzone is gereed tot Rusthovenlaan, inclusief tunnel en fietspad.
- Het bouwrijp maken van de Groene Schakel in de Poelzone is afgerond. De Inrichting van (de ecologische zone van) de Groene Schakel is gerealiseerd.
- Ecologische zone door Waelpark is in ontwerpfasen.
- Deel ecologische zone langs Blakervaart maakt onderdeel uit van project Oostelijke Randweg De Lier.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Afronding van de aanleg van de ecologische zones staat gepland voor de volgende bestuursperiode.	Ecologische zones worden meegenomen in gebiedsontwikkelingen
Inrichting van De Groene Schakel is gereed, met uitzondering van de weg naar de uitgegeven kavels. Deze wordt aangelegd als de woningen zijn opgeleverd. Verwachting is dat de weg medio 2018 is gerealiseerd.	Vorbereiding voor realisatie is gestart. Uitvoering is gepland voor 2 ^{de} helft 2019.
Eerste gedeelte van de ecologische zone nabij de Naaldwijkseweg is in 2017 opgeleverd. Voor het gedeelte in Rijnvaart (nabij de Rijnvaartweg) is in 2017 een ontwerp gemaakt. De uitvoering van dit gedeelte vindt gefaseerd plaats in 2018. De verdere ontwikkeling van de ecologische zone zal zoveel mogelijk gelijktijdig met de omliggende woningbouw worden gerealiseerd.	Een deel is uitgevoerd en opgeleverd. Voor wat betreft het gedeelte Rijnvaart is de ecologische zone in 2018 qua uitvoering gestart.

- Ontwikkelingen & risico's**
- Eventuele stagnatie van woningbouwontwikkelingen zorgt mogelijk ook voor stagnatie van de aanleg van de ecologische zones.
 - De exploitatie van woningbouwgebieden zorgt voor druk op de omvang en inrichting van ecologische verbindingzones.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Duurzaamheidsagenda	2013	2020
Structuurvisie Westland	2013	2025 met perspectief naar 2040
Beheerplan Openbare Ruimte Nieuw GGP in ontwikkeling voor 2019-2022	2015	2018

3. Subsidieregeling Duurzame Energie Westland (SDEW)

Ambitie Vergroten van energiebesparing en de toepassing van duurzaamheidsmaatregelen voor het glastuinbouwcluster, bedrijventerreinen en de gebouwde omgeving.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
We verlenen subsidie voor zonnepanelen, kleine windturbines, bio-wkk's wko-systemen en energiebesparingsmaatregelen in de vorm van LED, ten behoeve van instellingen met maatschappelijke doelen.

Waar staan wij nu?

Hieronder een overzicht van subsidietoekenningen in de afgelopen jaren voor zonnepanelen en LED armaturen:

- 2014: 720 zonnepanelen
- 2015: 369 zonnepanelen en 259 ledverlichting armaturen
- 2016: 1082 zonnepanelen en 487 ledverlichting armaturen
- 2017: 194 zonnepanelen en 273 ledverlichting armaturen
- 2018: 2413 zonnepanelen en 178 ledverlichting armaturen

Vanaf de start in 2014 zijn in totaal 55 subsidiebeschikkingen afgegeven voor het treffen van duurzame energiemaatregelen (ledverlichting en zonnepanelen) door maatschappelijke instellingen. Totaal verstrekt (van 1-1-2014 t/m 31-12-2018) subsidiebudget: € 423.330,-.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Op grond van de evaluatie en het resterend budget ad € 239.000 wordt in 2018 een separaat voorstel gedaan om de regeling in 2018 (e.v.) voort te zetten en uit te breiden met de mogelijkheden om subsidie aan te vragen voor het treffen van isolatiemaatregelen.	Begin 2018 bedroeg het beschikbare budget € 452,259. Hierna is in 2018 en 2019 minimaal al weer € 125.859 aan subsidie verstrekt.

Externe Ontwikkelingen & risico's

Het aantal aanvragen is mede afhankelijk van de eigen financiële mogelijkheden en draagkracht van verenigingen e.d. Een mogelijkheid om het gebruik van de regeling te stimuleren is het minimum investeringsbedrag evenals het jaarlijks subsidieplafond los te laten.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Duurzaamheidsagenda 2012-2020	2012	2020

Programma **Fysieke Leefomgeving**

**Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern)
en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten**

- Activiteiten**
1. Beheerplannen Openbare Ruimte 2015-2018
 2. Oplossingsrichtingen verzakkingen bodem De Lier

1. Beheerplannen Openbare Ruimte 2015-2018

**Wat zouden we
daarvoor
doen?**

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
	<p>In 2015 zijn voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte tot en met 2018 de volgende beheerplannen vastgesteld en inhoudelijk en financieel doorvertaald in de begroting voor desbetreffende periode:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Woonwijken en dorpscentra2. Recreatiegebieden en begraafplaatsen3. Bedrijventerreinen4. Wegen5. Waterhuishouding <p>De vijf beheerplannen tezamen vormen het kader waarbinnen de gemeente, door middel van programmatisch beheer en onderhoud en binnen de financiële kaders, werkzaamheden in de openbare ruimte uitvoert. Van de vijf beheerplannen zijn er drie gebiedsgericht en twee civieltechnisch van aard. De werkzaamheden hangen nauw met elkaar samen. Zo heeft bijvoorbeeld het beheer en onderhoud van woonwijken en dorpscentra direct invloed op het beheer en onderhoud van wegen en vice versa.</p> <p>Op basis van de visie beheer openbare ruimte zijn door de gemeente per beheerplan kernwaarden geformuleerd. Aan elk van deze kernwaarden is een kwaliteitsniveau gekoppeld. Bij het beheer van de openbare ruimte staan de volgende kernwaarden centraal:</p> <p>Gebiedsgerichte beheerplannen</p> <ul style="list-style-type: none">• Woonwijken & dorpscentra: Leefbaarheid, aantrekkelijkheid, bereikbaarheid• Bedrijventerreinen: Bereikbaarheid, veiligheid en omgevingskwaliteit• Recreatiegebieden en begraafplaatsen: Omgevingskwaliteit, bereikbaarheid en veiligheid <p>Civieltechnische beheerplannen</p> <ul style="list-style-type: none">• Wegen: Veiligheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit• Waterhuishouding: Veiligheid en aantrekkelijkheid <p>In de uitvoering pakt de gemeente het beheer en onderhoud van de openbare ruimte gebiedsgericht op en waar mogelijk samen met haar partners in de buitenruimte. De ervaringen die hierbij worden opgedaan vormen weer input voor de nieuwe beheerplancyclus, voor de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's en voor de nadere productgerichte beheerkaders.</p> <p>Grootschalige activiteiten worden geïnitieerd, voorbereid en gerealiseerd op basis van kwaliteit, risico's en budget (programmatisch beheer & onderhoud). Bij het dagelijkse beheer en onderhoud worden de maatregelen zodanig ingezet dat wordt voldaan aan de kernwaarden en ambities zoals opgenomen in de beheerplannen (programmatisch beheer & onderhoud).</p>

- Waar staan wij nu?** De effecten van het werken met beheerplannen en uitvoeringsprogramma's hebben geleid tot duidelijke prioritering van projecten en bijbehorende inspanningen. De grootschalige activiteiten en het dagelijkse beheer en onderhoud worden conform afgesproken kwaliteitsniveaus integraal en gebiedsgericht gerealiseerd. Door gebruik te maken van de

beschikbare geografische-, object- en financiële data informatie kunnen we steeds beter transparant en meervoudig data informatie ontsluiten.

Door gewijzigde wetgeving voor onkruidbestrijding en areaaluitbreiding zijn werkzaamheden aangepast aan de nieuwe situatie. De vastgestelde beheerkaders voor begraven en afvalwater, hemelwater en grondwater geven verder sturing aan de inhoudelijke programmering van beheer en onderhoud. Het beheerkader afval is in ontwikkeling.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Implementeren van beheerkaders afvalwater, hemelwater en grondwater, begraven en afvalinzameling in uitvoeringsprogramma's openbare ruimte.	Implementatie van de vastgestelde beheerkaders 'afvalwater, hemelwater en grondwater' en "begraven" is een continu proces. Implementatie beheerkader afval is niet gerealiseerd. Afronding in 2019.
Opstellen nieuwe beheerplannen voor de periode 2019-2022, in lijn met het nieuwe CWP. Zie ook voor de totale doorkijk de paragraaf kapitaalgoederen, waarin concreet wordt ingegaan om budget, kwaliteit en risico's.	Is gestart. Afronding voor de zomer 2019.
Opstellen beheerplan gemeentelijk vastgoed en grond, analoog aan de bestaande beheerplannen voor de openbare ruimte, met aandacht voor grondstrategie.	Is gestart. Afronding voor de zomer 2019.
Realisatie uitvoeringsprogramma's 2018.	Is gestart. Afronding conform projectplanningen.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- Gebiedsgericht en integraal werken kan leiden tot een toename van de complexiteit in projecten met als gevolg een langere doorlooptijd.
- De huidige beheerplannen zijn vastgesteld voor de periode 2015-2018. Voor de nieuwe cyclus van vier jaar (2019-2022) geldt dat wijzigingen in beleid en regelgeving, areaaluitbreiding en indexatie kunnen leiden tot een gewijzigde budgetbehoefte.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Beheerplan Openbare Ruimte – Wegen	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Waterhuishouding	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Woonwijken en Dorpscentra	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Bedrijventerreinen	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Recreatiegebieden en Begraafplaatsen	2015	2018

2. Oplossingsrichtingen verzakkingen bodem De Lier

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De Bomen- en Druivenbuurt in De Lier hebben te maken met ernstige verzakkingen van de openbare ruimte als gevolg van bodemdaling. Er zijn oplossingsrichtingen in beeld gebracht. Afhankelijk van de technische uitvoerbaarheid worden de oplossingsrichtingen fasegewijs per deelgebied uitgewerkt in een uitvoeringsplan in combinatie met de integrale reguliere opgave voor riolering, verharding etc. Tevens wordt een meerjarige monitoring opgezet voor verdere kennisopbouw en het bepalen van de effectiviteit van (genomen) maatregelen. Voor de verkenning van de deelgebieden en monitoring heeft de gemeente in de Midterm review additioneel geld gereserveerd.	

Waar staan wij nu?

- Uitvoering door middel van ophoging is afgerond met de fasegewijze aanpak van het deelgebied Eikenhof.
- Benutten van het (technische) monitoringssysteem, dat zich voornamelijk richt op zakking en grondwater, is van start gegaan. De gegevens worden verzameld voor analyse.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Afronding uitvoeringswerkzaamheden pilot Eikenhof.	Is gerealiseerd.
Voortzetting gegevensverzameling en monitoring.	Continu proces (activiteiten die jaarlijks terugkeren)
Verdere verkenning en waar mogelijk voorbereiding van de oplossingsrichtingen voor de vervolgfases in de wijken inclusief financiële doorvertaling.	Is gerealiseerd: De notitie is gedeeld met de gemeenteraad op 8 januari 2018
De gemeente blijft ervaringen opbouwen met betrekking tot de zettings-problematiek. Toepasbare ervaringen voor Westland van elders worden vanzelfsprekend meegenomen.	Continu proces

Externe Ontwikkelingen & risico's

Een aantal woonwijken is gebouwd op slappe bodems. Verwacht wordt dat delen van de openbare ruimte (wegen, riolering en openbaar groen) zullen gaan verzakken. Dit betekent dat deze objecten extra onderhoud vergen of eerder vervangen moeten worden, wat extra investeringen meebrengt. Deze investeringen zijn opgenomen in het nieuwe WP 2018-2022.

3. Overig

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Afhankelijk van voortgang en besluitvorming wordt vanaf 2018 invulling gegeven aan de uitwerking van concrete activiteiten op basis van de Kustvisie.	Is gestart.

Beleids-indicatoren

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	8 %	VeiligheidNL	
Verkeersongeval met motorvoertuig als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2013	8 %	7 %
	2014	8 %	7 %
	2015	8 %	8 %

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met fietser	13 %	VeiligheidNL	
Verkeersongeval met fietser als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2013	12 %	8 %
	2014	13 %	10 %
	2015	13 %	9 %

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
E05	Wegen en verkeer	13.916	14.975	15.263	13.320
E10	Parkeren	365	225	332	299
E15	Openbare verlichting	1.705	1.629	1.884	1.967
E20	Water	1.402	1.495	1.548	1.317
E25	Groen en recreatie	7.537	7.284	7.379	7.234
E30	Riolering	10.196	10.014	10.396	10.357
E45	Vergunningen	2.269	2.751	2.906	2.852
Totaal lasten		37.390	38.373	39.708	37.345
Baten					
E05	Wegen en verkeer	666	496	645	1.088
E10	Parkeren	134	138	138	157
E15	Openbare verlichting	176	169	169	200
E20	Water	3	0	0	2
E25	Groen en recreatie	236	231	345	171
E30	Riolering	163	129	129	104
E45	Vergunningen	4.528	3.840	4.413	4.828
Totaal baten		5.906	5.003	5.840	6.550
Saldo van baten en lasten		-31.484	-33.370	-33.868	-30.795

Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		105	<u>-954</u>	-960	-960
Onttrekkingen reserves		1.213	<u>2.138</u>	2.980	1.556
Totaal mutaties reserves		1.108	1.184	2.019	595
Het resultaat Programma Fysieke Leefomgeving		-30.377	-32.186	-31.849	-30.199

Stortingen voorzieningen		-750	<u>-450</u>	-1.000	-1.036
Onttrekkingen voorzieningen		0	<u>122</u>	49	0
Totaal mutaties voorzieningen		-750	-328	-951	-1.036

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma E bedraagt voordelig € 3.073.000 voor bestemming en voordelig € 1.650.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

E05 Wegen en verkeer € 2,4 mln. voordeel.

Ten opzichte van de raming laat de post kapitaallasten van het product wegen en verkeer een voordeel zien van € 1,36 mln. Voor € 1,09 mln. wordt dit voordeel veroorzaakt doordat enkele nieuwe investeringen zijn doorgeschoven naar 2019. De hiervoor in 2018 geraamde kapitaallasten worden niet aangewend.

Het betreft de Verbreding N213 (€ 840.000), Verkeersveiligheid Kasteelweg (€ 75.000) en parkeerplaats Sand Ambachtstraat (€ 175.000). Daarnaast wordt een deel van de investering aankoop en sloop woningen v.d. Laarweg (€ 270.000) doorgeschoven naar 2019.

De genoemde kapitaallasten worden gedekt uit reserves. Doordat de geraamde onttrekking aan de reserves in 2018 ook niet heeft plaatsgevonden is dit voor de jaarrekening een budgettaire neutrale post.

Aan onkruidbestrijding op verharding is in 2018 € 0,5 mln. minder uitgegeven dan geraamd. In 2018 was er voordeel vanwege de aanhoudende droogte tussen april en oktober.

Uit de beeldkwaliteit monitoring van het jaar blijkt dat in 2018 aan de afgesproken beeldkwaliteit, zoals gecontracteerd, werd voldaan.

Een geplande grootonderhoudsactiviteit wegonderhoud is uitgesteld naar 2019 in verband met weersomstandigheden, synergie met OCAP en het beperken van overlast voor bewoners. Daarnaast wordt de ontwikkeling visie A4 veilingroute A20 in 2019 opgesteld. Dit heeft in 2018 geleid tot een voordeel van € 0,18 mln.

Het weer heeft in 2018 zowel in de winterperiode als in de zomerperiode invloed gehad op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Met name de extreme weersomstandigheden van deze zomer hebben gezorgd voor het optreden van risico's voor onder andere het wegenonderhoud. Dit heeft in 2018 geleid tot een nadeel van € 0,08 mln. op gladheidbestrijding.

Als gevolg van afwikkeling subsidies over voorgaande jaren is bij straatreiniging in 2018 een voordeel ontstaan van € 0,1 mln.

De raad is via een memo aan de commissie Ruimte op 22 december 2016 op de hoogte gesteld van de problematiek met betrekking tot versnelde slijtage van straatstenen en de aanpak daarvan. In 2018 is met de leverancier tot een overeenstemming gekomen en is o.a. een vergoeding ontvangen van € 0,25 mln. Voorgesteld zal worden om het resterende budget van € 0,22 mln. naar 2019 over te hevelen ter dekking van de nog te maken kosten

E20 Water € 0,23 mln. voordeel

Als gevolg van personele onderbezetting (door verloop, capaciteitstekort en vacatures) is vertraging ontstaan in werkzaamheden die zijn gerelateerd aan het baggeren.

E25 Groen en recreatie € 0,03 mln. nadeel

De kosten op groen en recreatie zijn in totaal € 0,27 mln. lager uitgevallen dan geraamd.

Bij schoffelen en hagen knippen heeft het invoeren van beeldbestekken in 2018 tot lagere uitgaven geleid. In 2018 is hier Westland breed aan de afgesproken beeldkwaliteit voldaan.

In de Prorap 2018 is besloten om € 0,3 mln. over te hevelen vanuit programma Fysieke Leefomgeving naar programma Dienstverlening als dekking voor overschrijding van kosten voor het beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen. Gelet op het resultaat op product E25 is dekking binnen dit product nagenoeg gerealiseerd.

E30 Riolering € 0,01 mln. voordeel

Als gevolg van personele onderbezetting (door verloop, capaciteitstekort en vacatures) is vertraging ontstaan in werkzaamheden die zijn gerelateerd aan het (afval-)watersysteem. Deze ondercapaciteit heeft ertoe bijgedragen dat er niet adequaat is geanticipeerd op ruimtelijke ontwikkelingen en bijbehorende beheermaatregelen. Daarnaast neemt de complexiteit van deze watervraagstukken is eveneens toe. Dit als gevolg van bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik en meerdere belangen. Dit betekent dat het definiëren van maatregelen meer tijd en capaciteit vergt waardoor een deel van deze werkzaamheden (voor € 0,2 mln.) nog niet is uitgevoerd. Zodra de capaciteit weer op orde is, verwachten we deze werkzaamheden direct in uitvoering te kunnen nemen. Door onder meer een stijging van de kosten (€ 0,05 mln.) voor energie en datacommunicatie en verrekening van de voorzieningen (€ 0,08 mln.) is het voordeel op dit product beperkt.

E45 Vergunningen € 0,47 mln. voordeel

De opbrengsten van vergunningen zijn in 2018 € 0,41 mln. hoger uitgevallen dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal projecten/aanvragen in het laatste kwartaal 2018 die niet was voorzien. Het gaat om zowel woningbouw- en industriebouwprojecten. In 2018 is geen gebruik gemaakt van het gereserveerde budget voor externe advisering. Voordeel € 0,04 mln.

2.1.5. Dienstverlening en Belastingen

Programma **Dienstverlening en Belastingen**

Thema **Eigentijdse dienstverlening**
Accent **Digitaal aanbod van producten en diensten**

Doel Het verbeteren van de externe dienstverlening en het realiseren van een betrouwbare en vooral digitale overheid

Activiteiten

1. Inrichten basisinfrastructuur voor de e-overheid: I-NUP
2. Digitaliseren van de informatievoorziening
3. Digitaal ontsluiten van gemeentelijke informatie
4. Digitaal zaken doen
5. Uitbouwen Klant Contact Centrum (KCC)

1. Inrichten basisinfrastructuur voor de e-overheid: I-NUP

Ambitie Geïmplementeerde bouwstenen I- (I-NUP = Implementatieagenda voor het Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en E-overheid)

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Het overheidsbrede programma I-NUP (Implementatieagenda voor het Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en E-overheid) omvat de implementatie van meer dan 20 ICT-bouwstenen. Deze bouwstenen zijn noodzakelijk om de basisinfrastructuur op orde te brengen en de dienstverlening aan burgers en ondernemers sneller, beter en efficiënter te maken.

Waar staan wij nu?

- I-NUP is overgegaan in het Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) welke onder de Digitale agenda 2017 en 2020 vallen. We liggen op koers met de invoering van de 20 genoemde bouwstenen.
- Implementatie van de BRO (Basisregistratie Ondergrond) is verdeeld over 5 tranches. Uiterlijk 2023 treedt de BRO volledig in werking. We voldoen aan de eerste tranche.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Verdere implementatie van de BRO.
	Vanuit de Digitale Agenda 2017 en 2020 zullen nieuwe GDI-componenten ontstaan.	

Externe Ontwikkelingen & risico's De component interconnectiviteit (verbinding) van de Digikoppeling wordt meegenomen in de verdere uitwerking van het programma Digitale Overheid 2017 en 2020. Digikoppeling is de standaard digitale wijze van verzenden voor het gestructureerd en gecontroleerd uitwisselen van berichten tussen (semi-)overheidsorganisaties. Bijvoorbeeld de basisregistraties zoals LV-WOZ, het Omgevingsloket of Digimelding.

2. Digitaliseren van de informatievoorziening

Ambitie Digitaal en papierarm werkende gemeente in klantgerichte processen, met digitale documenten die zijn opgeslagen in digitale dossiers.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Om volledig digitaal te kunnen werken, richten wij ons op het digitaliseren van de informatie in de klantprocessen. Enerzijds door het digitaal maken van alle inkomende en uitgaande documenten en het digitaliseren van de processen. Anderzijds door aan te sluiten bij een nieuwe technische infrastructuur waarbij e-diensten, automatische opslag in het Document Management System (DMS) en het verkrijgen van status-informatie onderdeel zijn van de inrichting van informatiemanagement binnen de gemeente.	
In het Masterplan 'Digitaliseren' zijn projecten opgenomen om verschillende klantprocessen van de gemeente digitaal in te richten.	

Waar staan wij nu? In aanloop naar de ingebruikname van de nieuwe huisvesting is een grote slag gemaakt in het digitaliseren van de nog aanwezige fysieke archieven. Ook is een groot aantal processen verder gedigitaliseerd. Daarmee is het aanwezige papier sterk gereduceerd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Inrichten burgerportal van het digitale bouwarchief.	Is gedeeltelijk gerealiseerd, Er is een migratie uitgevoerd van de bouwdoSSIers, deze zijn deels beschikbaar in een nieuw gebouwd portaal.
Digitaliseren van de resterende processen	Is gedeeltelijk gerealiseerd. Digitale ondertekening is nog niet in alle processen beschikbaar.

Externe Ontwikkelingen & risico's Medio 2018 vond er een heroriëntatie digitaliseren plaats. Daarin zijn de visie en een doelarchitectuur geschetst en is het realiseren daarvan gekoppeld aan een actieplan. Besluitvorming vindt in 2019 plaats. Thema's als Zaakgericht werken, Common Ground, Moderne overheid worden gevolgd.

3. Digitaal ontsluiten van gemeentelijke informatie

Ambitie Direct en zonder persoonlijk contact toegang tot alle gemeentelijke informatie en dienstverlening, tenzij de aard van de dienstverlening persoonlijk contact vraagt.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Via de gemeentelijke website wordt alle gemeentelijke informatie toegankelijk gemaakt. De website wordt vraaggericht ingericht en van goede zoekmogelijkheden voorzien. Ook is een centraal gestuurde contentbeheersorganisatie ingericht.	
De website wordt ingericht op basis van zogenaamde 'toptaken': biedt content en functionaliteit die de meeste toegevoegde waarde biedt aan de klanten en stelt de klant centraal.	

- Waar staan wij nu?**
- Website is ingericht op basis van zogenaamde toptaken, dit zijn de meest gevraagde onderwerpen van dat moment.
 - Belangrijkste klantreizen worden gemonitord.
 - Contentstrategie is geïmplementeerd.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetting professionaliseringsslag webcare.	Continu proces
Voortzetting doorontwikkeling van toptaken en klantreizen.	Continu proces
Onderzoek mogelijkheden van het bieden van wijkgerichte informatie. Waar mogelijk wordt inwoners online inzage geboden in de status van hun aanvraag.	Is niet gerealiseerd,
Start uitvoering van de taak functionaris gegevensbescherming.	Is gerealiseerd.

- Externe Ontwikkelingen & risico's**
- De ontwikkelingen binnen het programma Samen Organiseren/ Agenda 2020 worden gevolgd.

4. Digitaal zaken doen

- Ambitie**
- Gemeentelijke website is het primaire dienstverleningskanaal voor burgers en ondernemers. Mogelijkheid om langs digitale weg geïnformeerd te worden over de behandeling/afhandeling van zaken.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
De gemeente Westland heeft een centrale webredactie, die ervoor zorgt dat de website makkelijker toegankelijk wordt voor het digitaal zaken doen, met als effect een toegenomen aantal digitale aanvragen.
We maken het mogelijk dat inwoners en bedrijven volledig digitaal zaken kunnen doen met de gemeente. Via een eigen persoonlijke pagina op overheid.nl wordt steeds meer informatie ontsloten. Inwoners en bedrijven hebben toegang tot de eigen gegevens en inzage in bijvoorbeeld gemeentelijke belastingen.

- Waar staan wij nu?**
- Aantal webformulieren is uitgebreid.
 - Alle webformulieren voldoen aan het besluit Digitale Toegankelijkheid.
 - Zaken uit het voormalige ondernemersdossier zijn intern gerealiseerd via e-formulieren.
 - Door aansluiting op het Handelsregister zijn de administratieve lasten voor bedrijven verminderd.
 - Naar aanleiding van een analyse zijn verbeteringen aangebracht op de toegankelijkheid van de op de website en intern (Babs) gepubliceerde documenten.
 - WhatsApp is ingevoerd als dienstverleningskanaal.
 - Het grofvuilproces is gedigitaliseerd.
 - De kaart 'Bij mij in de buurt' is volledig toegankelijk gemaakt.
 - Er wordt een inventarisatie uitgevoerd om vergunningaanvragen met de Persoonlijke Internet Pagina te integreren.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Optimaliseren van de kwaliteit en kwantiteit van de klantreizen.	Continu proces
Onderzoeken hoe de toegang van het sociale domein online het beste kan worden aangeboden.	Is gestart, afronding in 2019.
Uitbreiding van het aantal digitaal af te nemen producten.	Continu proces.

Externe Ontwikkelingen & risico's

- De gemeente is afhankelijk van het Rijk voor de tijdige oplevering van de landelijke voorzieningen die nodig zijn om integraal digitaal zaken te kunnen doen met onze inwoners en ondernemers.
- De gemeente is afhankelijk van ICT-leveranciers om ook lokaal de digitale dienstverlening tijdig te kunnen implementeren.
- Digitale dienstverlening leidt pas tot hoogwaardige dienstverlening wanneer van begin tot eind alle dienstverleningsprocessen in de organisatie optimaal zijn gestroomlijnd en kunnen worden gemonitord. Digitale dienstverlening is dus niet alleen de techniek, maar ook het inrichten van digitale werkprocessen.

5. Uitbouwen Klant Contact Centrum (KCC)**Ambitie**

Een professioneel KCC waar 80 % van de vragen en verzoeken van burgers en ondernemers in één keer wordt afgedaan of goed wordt doorgeleid.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Het KCC wordt verder geprofessionaliseerd. Hiertoe worden de medewerkers getraind en gecoacht, wordt de ondersteunende ICT kwalitatief verbeterd en worden ondersteunende processen geïmplementeerd.

Waar staan wij nu?

- 60% van de binnenkomende telefoongesprekken wordt binnen 30 seconden opgenomen
- 80% van de vragen en verzoeken wordt in één keer afgehandeld of doorgezet.
- MBO3 opleiding in het kader van Maatschappelijk Verantwoord ondernemen.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Verdere integratie vindt plaats met de teams Inkomen, Participatie en Zorg door middel van het project Herontwerp Sociaal Domein.	Gedeeltelijk gerealiseerd. Proces KCC meegenomen in project Brede Toegang Sociaal Domein.
Het klanttevredenheidsonderzoek vindt nu om het jaar plaats. Er wordt onderzocht of een continue enquête (online) kan worden ingezet, zodat snel kan worden ingespeeld op signalen.	Klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd in 2018.
Doorontwikkeling en permanente educatie van het KCC is een continu proces en wordt voortgezet.	Continu proces
In het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen uitbreiding van het Klant Contact Centrum door inzetten van inwoners uit de bijstand als medewerker KCC.	Continu proces.

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2019	2020	2021	2022	
Servicelevel bereikbaarheid	1-7-2014	60% binnen 30 sec.	80%	80%	80%	80%	Telefooncentrale
In één keer afdoen of goed doorgeleiden	1-7-2014	80%	80%	80%	80%	80%	Klantcontactstelsysteem
Digitalisering van de inkomende post	1-9-2013	60%	95%	95%	95%	95%	Rapportage Postkamer

Effect-indicator	Actueel cijfer		
		Westland	Nederland
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening	Digitaal	7,7	6,9
	Balie	8,6	8,3

Externe Ontwikkelingen & risico's

- We zien een toename van e-formulieren en email. Nu ook de burgerzaken formulieren worden gedigitaliseerd (deze werden eerst als papier gearchiveerd en nu digitaal gearchiveerd), zien we een toename in het digitaliseren van de papieren formulieren.
- Er is nog geen afname te zien van het telefoonverkeer door digitalisering. Het is nog onduidelijk hoe dit zich gaat ontwikkelen.
- Het aantal verzonden Whatsapp berichten is met een factor twee toegenomen van 3000 in 2017 tot 6500 in 2018.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Visie "Dienstverlening dichtbij"	2009	doorlopend

Programma **Dienstverlening en Belastingen**

Thema **Eigentijdse dienstverlening**

Accent **Aantrekkelijke dienstverlening voor ondernemers**

Doel Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers door goede en snelle dienstverlening.

Activiteiten 1. Uitbreiden Ondernemingsdossier
2. Verminderen regeldruk

1. Uitbreiden Ondernemingsdossier

Ambitie Toegenomen aantal bedrijven dat is aangesloten op het Ondernemingsdossier

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Het Ondernemingsdossier wordt voor meer branches ingevoerd. Hierbij leggen ondernemers hun informatie eenmalig vast om vervolgens beschikbaar te stellen aan verschillende overheden. Dit levert een bijdrage aan een meer klantgerichte dienstverlening en brengt voor de overheid ook efficiencywinst met zich mee. De brancheorganisaties NRK (Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststoffindustrie) en LTO Glaskracht gaan de samenwerkingsovereenkomst met de gemeente sluiten. Vanuit programmabureau ondernemingsdossier Nederland lopen er gesprekken met LTO.

Waar staan wij nu?

- Het ondernemingsdossier is per 7 augustus 2017 stopgezet. Dit in opdracht van de Ministerie van EZ.
- De samenwerkingsovereenkomst tussen de brancheorganisaties en de gemeente is per 7 augustus 2017 komen te vervallen

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Lancering MijnOverheid voor Ondernemers, dat momenteel als onderdeel van de Generieke Digitale Infrastructuur en de Generieke Transactievoorziening ontwikkeld wordt. De functionaliteiten van het ondernemingsdossier krijgen hierin een plek.

Externe Ontwikkelingen & risico's Het succes van de overgang naar het alternatief voor het ondernemingsdossier is afhankelijk van de implementatie van MijnOverheid voor Ondernemers door het ministerie.

2. Verminderen regeldruk

Ambitie

- Minder regels en administratieve lasten voor ondernemers
- Gerealiseerde pilot ontslakken

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
<p>Binnen het project Herontwikkeling gemeentehuislocatie De Lier wordt geëxperimenteerd met 'ontslakken'. Daarbij werken we met minder regels. Om meer ervaring op te doen, wordt ontslakken ook bij andere projecten toegepast. Het is de bedoeling om bij de herontwikkeling van de gemeentehuislocaties Wateringen en 's Gravenzande of ander gebruik hiervan, ook op een 'ontslakte manier' vorm te geven.</p> <p>Ook nemen we als gemeente deel aan de landelijke beweging 'Doorbraak in dienstverlening', die projecten start waarin wordt geëxperimenteerd met eenvoudiger en meer op de bedrijven en burgers toegesneden dienstverlening.</p> <p>Door verdergaande digitalisering worden steeds meer beschikbare gegevens van ondernemers hergebruikt, waardoor de administratieve lasten verminderen.</p> <p>Wij blijven actief luisteren naar belemmeringen die ondernemers ondervinden bij regelgeving en administratieve verplichtingen, o.a. via onze website (meldpunt regelgeving), onze contacten met ondernemers vanuit accountmanagement en onze overleggen en samenwerkingsverbanden met brancheorganisaties.</p> <p>Te vereenvoudigen hogere regelgeving brengen wij onder de aandacht van provincie en Rijk.</p>	

Waar staan wij nu?

- Pilot regelluw bestemmingsplan gemeentehuislocatie De Lier is afgerond
- Ruimtelijke besluitvormingsprocessen zijn herijkt
- Bestemmingsplanprocedures zijn verkort met minimaal 16 weken.
- Procedure voor een omgevingsvergunning met verklaring van geen bedenkingen is 8 weken korter dan voorheen.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Herontwikkeling van de gemeentehuislocaties Wateringen en 's-Gravenzande wordt op 'ontslakte' manier vormgegeven.	Is gerealiseerd

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	Actueel cijfer (2015)	
	Waardering ondernemers algehele gemeentelijke dienstverlening	Alle bedrijven
Land- & tuinbouw en visserij		6,2

Effectindicator	Actueel cijfer (2015)
Waardering ondernemingsklimaat gemeente	6,7

Programma **Dienstverlening en Belastingen**

Thema **Eigentijdse dienstverlening**

Accent **Maatwerk in dienstverlening in sociaal domein**

Doel

Realisatie dienstverleningsaanpak Sociaal domein Tussenevaluatie kernnetwerken (rol Vitis)

Activiteiten

1. Dienstverleningsaanpak sociaal domein

1. Dienstverleningsaanpak sociaal domein
--

Ambitie

Op basis van het CWP is door de Raad in juni 2014 de integrale visie op het sociaal domein vastgesteld:

- Investeren in preventie
- Eén gezin/huishouden, één plan, één regisseur (door ons zorgregisseurs genoemd)
- Lichte ondersteuning als het kan, zwaar als het moet
- Minder bureaucratie, snelle en effectieve ondersteuning
- Sociaal rendement staat voorop
- Ondersteuning in de eigen omgeving
- Formele en informele zorg met elkaar verbinden
- Naar de klant toe

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>De gemeente hanteert het 'no wrong door'-principe. Het maakt niet uit waar de inwoner met een zorg- of ondersteuningsvraag bij de gemeente aanklopt: hij komt altijd op de juiste plek terecht. De inwoner wordt snel en effectief doorgeleid naar de juiste zorgoplossing. We volgen daarbij de weg van de burger: voor de burger herkenbare en laagdrempelige instanties zoals scholen en consultatiebureaus vervullen een belangrijke rol in signalering en doorgeleiding als er een zorgvraag is. Er wordt geïnvesteerd in versterking van de preventie en brede basisvoorzieningen waarvan alle inwoners van Westland profiteren. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn de waakvlamfunctie, versterking van de cliëntondersteuning en uitbreiding van de digitale dienstverlening/zelfhulp. Het groepswerk gaat vanuit het Sociaal kernteam (SKT) naar het voorveld en wordt meer laagdrempelig toegankelijk.</p> <p>Zorgregisseurs en consultants werken intensief samen met Vitis en dit zorgt voor een aanpak op maat voor iedere cliënt. Uitgangspunt daarbij blijft informeel waar dat kan en formeel als het moet (één gezin/huishouden-één plan-één regisseur).</p>

Waar staan wij nu?

- Sociaal kernteam is actief in alle kernen.
- Samenwerking tussen de kernpartners van het dienstverleningsconcept is basaal op orde maar moet nog verder uitgewerkt en versterkt worden.
- In verband met achterblijvende resultaten in de samenwerking en innovatie is de subsidiering aan Voor Westland voor de preventieve functies beëindigd en zijn deze taken bij de kernpartners van het dienstverleningsconcept belegd.
- Burgers met zorgvragen weten frontoffice (KCC/FOSAM) van de gemeente steeds beter te vinden.
- De implementatie van de resultaatsturing Wmo is gestart.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Bijstelling dienstverleningsmodel op basis van evaluatie (gereed zomer 2017).	Is gerealiseerd
	Integratie frontoffice met de teams Inkomen, Participatie en Zorg door middel van het project Herontwerp Sociaal Domein.	Is gerealiseerd

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

We krijgen steeds meer inzicht in de structurele zorgvraag, maar deze exact bepalen blijft moeilijk, mede door wijzigingen in het Rijksbeleid en afwenteleffecten tussen de zorgstelsels. Kortom het zorglandschap is nog volop in beweging. Duidelijk is inmiddels dat de zorgbudgetten die Westland ontvangt in 2018 niet toereikend waren voor de uitgaven. Overschrijdingen worden vooralsnog gedekt uit de reserve sociaal domein.

**Gerelateerde
links**

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal	2016	Onbepaald
Uitvoeringsprogramma 2016-2020 Kernachtig Sociaal	2016	2016-2020

Programma	Dienstverlening en Belastingen
Thema	Eigentijdse dienstverlening
Accent	Naar buiten gerichte en slagvaardige organisatie

Doel	Makkelijke, snelle en goede dienstverlening aan burgers, ondernemers en organisaties
-------------	--

Activiteiten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Procesgericht werken en procesmanagement 2. Uitbouwen accountmanagement 3. Inzetten klantpanels
	1. Procesgericht werken en procesmanagement

Ambitie De gemeente werkt als één geheel, we kunnen overal volgen wat we doen en sturen op het nakomen van onze afspraken en servicenormen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>Alle dienstverleningsprocessen zijn opnieuw ingericht en worden stuk voor stuk gedigitaliseerd. Vanuit het KCC wordt gemonitord of processen goed lopen en of wordt voldaan aan de geldende servicenormen. Waar nodig worden processen bijgesteld/verbeterd. De herontworpen dienstverleningsprocessen worden geleidelijk geïmplementeerd en gedigitaliseerd. Dit is een complexe ontwikkeling, waarbij verbeteringen worden doorgevoerd in zowel processen en systemen als in organisatie en medewerkers.</p> <p>Processturing waarborgt een integrale en procesgerichte organisatie op alle onderdelen van de gemeentelijke dienstverlening, ook in het persoonlijke contact.</p> <p>Wij willen alle (keten-)dienstverleningsprocessen tot op individueel niveau kunnen volgen (en ook ontsluiten naar burgers en ondernemers). Daartoe moet per proces én over alle processen heen managementinformatie worden gestructureerd en geïmplementeerd.</p>

Waar staan wij nu?

- Groot deel van de digitaliseringsprojecten is afgerond en sommige zijn nog gedeeltelijk in uitvoering zoals de “2e fase digitale postkamer” .
- Herontwerpen van een deel van de dienstverleningsprocessen zijn gemaakt, zoals voor de Wmo.
- Projecten lopen om de klantprocessen in het sociaal domein te optimaliseren vanaf het eerste klantcontact (KCC) t/m de uitvoering van ondersteuningstrajecten door externe partners.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Operationeel maken van een deel van de herontworpen processen.	Gedeeltelijk gerealiseerd zoals de Wmo en diverse (Keten)-dienstverleningsprocessen.
	Onderzoeken hoe de toegang van het sociaal domein online het beste kan worden aangeboden (Sociaal Plein Westland).	Gerealiseerd. Doorontwikkeling volgt.
	Uitvoeren project samenwerking ketenpartners.	Loopt door in 2019

Externe Ontwikkelingen & risico's

Ontwikkelingen in het sociaal domein, zowel landelijk als regionaal en lokaal, kunnen van invloed zijn op de inhoud, vormgeving en snelheid van realisatie van de plannen. Landelijke ontwikkelingen en prioriteiten op het gebied van dienstverlening en ICT kunnen ertoe leiden dat onze plannen moeten worden aangepast of dat zij vertraging oplopen.

Voor de digitale dienstverlening en de digitale ondersteuning van de uitvoering zijn we afhankelijk van ICT-leveranciers met een – bijna – monopoliepositie. Dit werkt vertragend en soms belemmerend om de gewenste oplossingen voor onze dienstverlening te realiseren.

2. Uitbouwen accountmanagement

Ambitie Plan van aanpak accountmanagement

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>We gaan accountmanagement uitbouwen. Onder accountmanagement verstaan we het structureel onderhouden van ambtelijk en bestuurlijk contact met onze maatschappelijke partners en het bedrijfsleven (brancheorganisaties, bedrijventerreinverenigingen, detailhandelsverenigingen en individuele ondernemers).</p> <p>In het kader van de onderwerpen verdien capaciteit en participatiemaatschappij gaan wij de sturing op de ontwikkelingen van de gemeentelijke dienstverlening binnen de economische en maatschappelijke taakvelden versterken. Dit doen we onder andere door het voortzetten van interactieve overleggen met bedrijven, brancheorganisaties, detailhandel, horeca, marktcommissies en maatschappelijke instellingen.</p>

Waar staan wij nu?

- Strategisch accountmanager sterke economie is aangesteld
- Strategisch accountmanagementplan is opgesteld
- Accountmanagement is verder geprofessionaliseerd door opleiding en training.

Externe Ontwikkelingen & risico's Wanneer de regierol (opdracht en verantwoording) niet helder is, bestaat het risico dat de regierol hierdoor negatief wordt beïnvloed.

3. Inzetten klantpanels

Ambitie Directe inbreng van betrokkenen bij alle vormen van dienstverlening om onze dienstverlening zo veel mogelijk vraaggericht te maken

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>Inwonerparticipatie krijgt vorm door onder andere het structureel inzetten van klantpanels en het inzetten van social media. Ook gaan we gericht bepaalde doelgroepen betrekken bij specifieke dienstverleningsvraagstukken.</p> <p>Digitale informatieverstrekking, dienstverlening en onderzoek maken het mogelijk om direct betrokken burgers en ondernemers sneller, gemakkelijker en gericht feedback te vragen op onze dienstverlening en tips en klachten door te geven.</p> <p>Naast het luisteren naar onze eigen klanten, leren en ontwikkelen wij ook samen met externe organisaties, regiogemeenten en landelijke netwerken.</p>

Waar staan wij nu?

- Inrichting inwoners- en ondernemerspanel (Westlandpanel) is gestart.
- Voorbereidingen voor onderzoeksonderwerpen en de werving van panelleden zijn gaande. Het Westland Panel wordt in huidige vorm al ingezet.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Verzamelen van onderzoeksonderwerpen voor de jaaragenda van het Westlandpanel.

Externe Ontwikkelingen & risico's Een succesvol Westlandpanel moet een meerwaarde hebben en voelen. Om deze meerwaarde te kunnen realiseren moeten er voldoende relevante onderzoeken zijn waarvan de uitkomsten gebruikt worden voor de gemeentelijke (beleids)ontwikkeling. Hierop moet intensief gestuurd worden vanuit de gemeente.

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Visie "Dienstverlening Dichtbij"	2009	n.v.t.
Accountmanagement	2011	n.v.t.

Programma **Dienstverlening en Belastingen****Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern) en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten****Activiteiten**

1. Stimuleren gebruik digitaal dienstverleningskanaal
2. Bieden maatwerk inschrijving arbeidsmigranten
3. Het voeren van een maatschappelijk verantwoord tarievenbeleid
4. Overige activiteiten (o.a. Historisch Archief Westland)

1. Stimuleren gebruik digitaal dienstverleningskanaal

Ambitie

- Burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen die een gemeentelijk product willen afnemen waarbij het KCC als aanspreekpunt fungeert, zijn tevreden over de snelheid en de kwaliteit van de dienstverlening.
- De klanttevredenheid wordt gewaardeerd met een 7 of hoger.
- Bezoekers van de balie kunnen binnen maximaal twee werkdagen op afspraak terecht voor de aanvraag van hun product of dienst.
- Bezoekers op afspraak worden in 90% van de gevallen binnen 5 minuten na de afspraaktijd geholpen.
- De gemiddelde wachttijd aan de balie bedraagt maximaal vijf minuten.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Voor een snellere dienstverlening wordt het gebruik van de digitale dienstverlening gestimuleerd. De toegang via de website moet kwalitatief goed zijn en inwoners en ondernemers worden zoveel mogelijk op de voordelen van het gebruik van de website gewezen. Ondernemers in de glastuinbouw en uitzenders zullen proactief worden geïnformeerd over het Westlandse RNI-loket (Registratie niet ingezetenen), ter bevordering van het gebruik van dit loket.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
<u>Frontoffice-BZ:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden van de mogelijkheden van de digitale dienstverlening, waarbij wordt aangehaakt bij de uitkomsten van de landelijke pilots van de digitale identiteit vaststelling. • Promoten gebruik Mijn Overheid als communicatiemiddel voor het verlengen van paspoorten, identiteitskaarten en/of rijbewijzen. 	In 2018 is gestart met de voorbereiding voor het traject nieuwe applicatie voor de volledige automatisering van de burgerzaken producten Continu proces
<u>KCC:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Het meten van de klanttevredenheid d.m.v. een enquête. 	Continu proces

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2018	2019	2020	2021	
Klanttevredenheid centrale balie	>7	7,5	>7	>7	>7	>7	Digitaal klanttevredenheids-onderzoek (In 2018 niet gedaan)
Gemiddelde wachttijd aan de centrale balie (op afspraak)	>5 minuten	1-10 minuten	<5 minuten	<5 minuten	>5 minuten	<5 minuten	Burgerzaken

ExterneFrontoffice-BZ:**Ontwikkelingen & risico's**

Door de in het verleden aangepaste geldigheidsduur, ten opzichte van 2015 zal er sprake zijn van een verhoogd aantal af te geven rijbewijzen over de periode van oktober 2016 tot 2021. Vanaf het laatste kwartaal van 2018 zal gedurende een periode van vijf kalenderjaren een aanzienlijk lager aantal reisdocumenten worden aangevraagd. Het gemiddeld aantal jaarlijks af te geven reisdocumenten zal, als gevolg van de verlengde geldigheidsduur van 5 naar 10 jaar in de periode 2019 t/m 2023 dalen van 20.000 naar ongeveer 5.000 exemplaren.

KCC:

Er is een lichte daling van de telefoniecontacten maar een toename van contacten via chat/ WhatsApp/ Facebookmessenger.

2. Bieden maatwerk inschrijving arbeidsmigranten
--

Ambitie

Buiten reguliere openingstijden worden afhankelijk van het aantal aanmeldingen 1 tot 3 inschrijfavonden per maand georganiseerd.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
<ul style="list-style-type: none"> In samenwerking met de uitzendbranche en werkgevers bieden wij maatwerk. Inschrijfavonden voor arbeidsmigranten in de Basisregistratie personen (BRP). Continuering van het op 1 januari 2016 in Westland geopende 19de RNI (Registratie niet ingezetenen)-loket.

Waar staan wij nu?

Het RNI loket heeft in 2018 een duidelijke meerwaarde in het Westlandse dienstverleningspakket opgeleverd voor de Westlandse tuinders en uitzendbureaus. In 2018 hebben 12.386 personen het Westlandse RNI loket bezocht.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Ondernemers en uitzendbureaus worden actief betrokken bij het doorontwikkelen van het RNI-loket ten behoeve van de verstrekking van Burgerservicenummers voor hun buitenlandse werknemers.	Continue proces

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2018	2019	2020	2021	
Bieden van maatwerk inschrijfavonden voor arbeidsmigranten wonend in Westland	2.000 actuele inschrijvingen in de Brp	3.515	3.500	3.500	4.000	4.500	Brp

Externe**Ontwikkelingen & risico's**

De toekomstige ontwikkeling van de landelijke economie en van de tuinbouw in het bijzonder kan het aantal bezoekers van het RNI-loket sterk beïnvloeden. Ontwikkeling van nieuwe huisvestingslocaties arbeidsmigranten zal hoogstwaarschijnlijk bijdragen tot

meer inschrijvingen.

3. Het voeren van een maatschappelijk verantwoord tarievenbeleid

Ambitie Het realiseren van een optimale kostendekkendheid van tarieven.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Wij stellen kostendekkende tarieven vast voor Wabo-gerelateerde leges, afvalstoffen- en rioolheffingen en maatschappelijk aanvaardbare tarieven voor overige leges, marktgeden en lijkbezorgingsrechten.

Waar staan wij nu? Nieuwe beheerkaders zijn vastgesteld voor:

- Begraven;
- Afvalwater, hemelwater en grondwater verwerking van water;

Het beleid 'afvalstoffen' wordt n.a.v. een aantal exogene ontwikkelingen herzien. In overleg met een raads werkgroep wordt in 2019 nieuw beleid (o.b.v. een beheerkader) opgesteld:

- Het nieuwe beleid is conform landelijk beleid meer gericht op de inzameling van grondstoffen en de reductie van huishoudelijk afval.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Implementeren van de beheerkaders 'afvalwater, hemelwater en grondwater', 'begraven' en 'afvalstoffen' in uitvoeringsprogramma's openbare ruimte.
	Voortzetting van het werken met beheerplannen door middel van het opstellen van nieuwe beheerplannen voor de periode 2019-2022 (start halverwege 2018).	Continu proces

Externe Ontwikkelingen & risico's

Afvalstoffeninzameling

- De vergoedingen vanuit de Raamovereenkomst verpakkingen dalen de komende jaren, waardoor de inkomsten onder druk komen te staan. Het verhogen van het afvalscheidingspercentage kan ervoor zorgen dat de inkomsten op een gelijk niveau blijven.
- Door de forse kostenstijging van de aanbesteding voor het inzamelen van afval is een tariefstijging voor de toekomst niet uit te sluiten

Lijkbezorging

De leges voor de lijkbezorgingsrechten zijn niet kostendekkend. De kostendekkendheid van de leges blijft in de komende jaren onder druk staan. De reden hiervoor is een stijging van de kosten die gemaakt worden voor het beheer van begraafplaatsen (conform de uitgangspunten uit het beheerplan Recreatiegebieden en begraafplaatsen 2015-2018) in combinatie met een verwachte daling van het aantal begrafenissen.

Rioolheffing

Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van klimaat en kostentoedeling leiden tot nieuwe inzichten en wellicht versnelde maatregelen. Dit kan de kostendekkendheid van rioolheffing beïnvloeden.

4. Overige activiteiten (o.a. Historisch Archief Westland).

Ambitie

Het is onze ambitie om archiefstukken (fysiek en digitaal) op een laagdrempelige manier beschikbaar te stellen voor iedereen.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Digitale bronnen worden steeds gangbaarder binnen de overheid. Het Historisch Archief Westland heeft beleid ontwikkeld om de komende jaren meer digitale bronnen te kunnen aanbieden.	

Waar staan wij nu?

In 2018 is een inventarisatie gemaakt van de achterstanden in het bewerken en toegankelijk maken van de overgebrachte, papieren, archieven. Zowel het openbare deel als het niet openbare deel van de akten burgerlijke stand zijn gedigitaliseerd. In 2018 is het merendeel van de gescande openbare akten online beschikbaar gesteld. In 2018 een concept beleidsplan 2019 – 2023 opgesteld met een scherp gestelde ambitie en bijbehorende financiële paragraaf.

Beleids-indicatoren

Naam indicator	Resultaat	Bron
Fijn huishoudelijk restafval	208 kg	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.		
	Jaar	Westland
	2011	222
	2012	216
	2013	211
	2014	209
	2015	207
	2016	208
		Nederland
		-
		-
		-
		-
		-
		189

Naam indicator	Resultaat	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	1,5	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.		
	Jaar	Westland
	2010	0,4
	2011	0,4
	2012	0,4
	2013	0,6
	2014	0,7
	2015	0,8
	2016	1,5
		Nederland
		10,9
		11,0
		12,0
		11,1
		10,1
		12,2
		12,6

Verbonden partijen

NV Huisvuilcentrale Noord-Holland

Vanuit een publieke verantwoordelijkheid is het belangrijk controle te houden op de integrale keten van afvalbeheer. Op die manier kunnen de maatschappelijke belangen het beste worden gediend door bijvoorbeeld minimalisering van milieurisico's, verduurzaming van het afvalbeheer en daarnaast een hoge kwaliteit van dienstverlening tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. In opdracht van de deelnemende overheden (aandeelhouders) werkt HVC aan het realiseren van de doelstellingen op het gebied van grondstoffen, afvalbeheer en duurzame energie.

Gerelateerde links

Beheersverordeningen decentrale wet-/regelgeving	Jaar van vaststelling	Looptijd
Algemene Plaatselijke verordening Westland 2016	2016	
Beheersverordening begraafplaatsen gemeente Westland 2013	2013	doorlopend
Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2016	2015	doorlopend
Afvalstoffenverordening 2012 gemeente Westland	2011	doorlopend
Verordening afvalstoffenheffing 2016	2015	doorlopend
Verordening Afvalwaterverwerking	2014	doorlopend
Rioolheffing verordening 2018	2017	2018
Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Visie "Dienstverlening Dichtbij"	2009	n.v.t.
Beheerplan Openbare Ruimte – Waterhuishouding	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Woonwijken en Dorpscentra	2015	2018
Beheerplan Openbare Ruimte – Recreatiegebieden en Begraafplaatsen	2015	2018

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
F05	Persoonsdocumenten	4.578	3.446	4.838	4.792
F20	Afvalinzameling	7.413	6.977	7.507	7.889
F25	Begraafplaatsen	2.160	1.688	1.918	2.038
F30	Milieuheffingen	85	113	117	78
F35	Heffing en invordering gem. belastingen en heffingen	1.242	1.374	1.450	1.278
Totaal lasten		15.477	13.598	15.829	16.074
Baten					
F05	Persoonsdocumenten	2.648	1.875	2.491	2.508
F20	Afvalinzameling	736	700	584	613
F25	Begraafplaatsen	-3.962	1.478	1.090	1.071
F30	Milieuheffingen	19.844	19.782	20.161	20.174
F35	Heffing en invordering gem. belastingen en heffingen	147	190	170	195
Totaal baten		19.413	24.025	24.496	24.561
Saldo van baten en lasten		3.936	10.427	8.667	8.487

Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		0	0	0	0
Onttrekkingen reserves		1.232	477	908	980
Totaal mutaties reserves		1.232	477	908	980
Het resultaat Programma Dienstverlening en Belastingen		5.168	10.904	9.575	9.467

Stortingen voorzieningen		-5.268	-237	-511	-489
Onttrekkingen voorzieningen		19	61	36	248
Totaal mutaties voorzieningen		-5.249	-176	-475	-241

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma F bedraagt nadelig € 179.000 voor bestemming en nadelig € 108.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

F05 Persoonsdocumenten:

Voordelig saldo € 63.000 (V)

De afwijking laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000

F20 Afvalverzameling

Nadelig saldo € 353.000 (N) laat zich verklaren door het stijgen van de kosten voor verwerking huishoudelijk afval, stijgen van de kosten voor inzameling kunststof en een stijging van het aangeboden afval per huishouden ten opzichte van voorgaande jaren. Dit leidt tot hogere verbrandingskosten.

F25 Begraafplaatsen

Nadelig saldo € 138.000 (N) laat zich verklaren door:

De hogere kosten onderhoud van begraafplaatsen komen voor een deel door hogere kosten voor het beheer en onderhoud van de aula's (€ 50.000.). Daarnaast was er in 2018 sprake van een aantal incidentele uitgaven met betrekking tot de begraafplaatsen (o.a. een nieuw sleutelplan en noodzakelijke koelvoorzieningen).

F30 Milieuheffingen

Lagere lasten € 52.000 (V)

De afwijking laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

F35 Heffing en invordering gemeentelijke belastingen en heffingen

Voordelig saldo € 197.000 (V) laat zich verklaren door:

Heffing en invordering gemeentelijke belastingen en heffingen € 171.000 (V).

Het voordeel op dit product is voor € 127.000 ontstaan doordat diverse ondersteunende kosten lager zijn uitgevallen dan geraamd. De toelichting daarop is beschreven bij de analyse van de overhead in het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen.

De overige € 70.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

Reserves

Ter dekking van het verschil tussen lasten en baten wordt € 980.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Afval. Dit is € 70.000 meer dan in de begroting was vermeld. Voor een nadere onderbouwing wordt verwezen naar paragraaf lokale heffingen.

:

2.1.6. Bestuur en Veiligheid

Programma Bestuur en Veiligheid

Thema Aantrekkelijk Westland

Accent Veilig Westland

Doel Het vergroten van de veiligheid in Westland

Activiteiten

1. Opstellen Westlands Veiligheidsbeleid
2. Betrekken inwoners en bedrijven (burgerparticipatie)
3. Inzet op preventie

1. Opstellen Westlands Veiligheidsbeleid

Ambitie Een breed gedragen Westlands Veiligheidsbeleid 2015-2018.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	<p>Op het gebied van veiligheid willen we de burgers en ondernemers meer eigen verantwoordelijkheid laten nemen door hen goed te informeren, bij plannen te betrekken en een rol te geven.</p> <p>Samen met onze ketenpartners voeren we het Westlands Veiligheidsbeleid uit voor de periode 2015-2018.</p> <p>Onderdeel van het veiligheidsbeleid is de handhaving. Daarbij gaat het om de handhavingstrategie voor het toezicht openbare ruimte en het handhavingbeleid voor de horeca.</p>

Waar staan wij nu?

- Westlands Veiligheidsbeleid (WVB) 2015-2018 uitgevoerd volgens planning.
- Voorbereidingen getroffen voor een nieuw Westlands veiligheidsbeleid 2019-2022
- Beleidsregels voor de Wet aanpak woonoverlast vastgesteld.
- Nieuw evenementenbeleid opgesteld.
- Verkennend onderzoek gedaan naar de uitbuiting van arbeidsmigranten.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Voortzetting uitvoering WVB 2015-2018.
	Start opstellen nieuw veiligheidsbeleid voor de periode 2019-2022.	Gestart, realisatie in maart 2019

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Misdrijven	1,5	CBS - Geregistreeerde criminaliteit/Diefstallen	
Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	1,5	2,3
	2009	1,8	2,5
	2010	2,9	2,5
	2011	2,7	2,6
	2012	2,3	2,6
	2013	2,2	2,6
	2014	1,9	2,5
	2015	1,9	2,4
	2016	2,0	2,3
2017	1,5	2,2	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Misdrijven	3,9	CBS - Geregistreeerde criminaliteit/Diefstallen	
Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	5,7	4,3
	2009	5,7	4,5
	2010	5,9	5,0
	2011	6,5	5,4
	2012	6,1	5,5
	2013	4,7	5,2
	2014	4,5	4,2
	2015	3,9	3,8
	2016	3,9	3,3
2017	3,9	2,9	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Misdrijven	3,0	CBS - Geregistreeerde criminaliteit/Diefstallen	
Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	3,7	7,3
	2009	3,8	7,3
	2010	4,3	7,0
	2011	4,3	6,8
	2012	3,7	6,6
	2013	3,3	6,2
	2014	3,3	5,9
	2015	3,0	5,5
	2016	3,1	5,3
2017	3,0	5,0	

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Misdrijven	3,9	CBS - Geregistreeerde criminaliteit/Diefstallen	
Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2008	11,1	12,3
	2009	10,5	10,8
	2010	9,5	9,1
	2011	9,5	8,9
	2012	6,2	8,0
	2013	6,4	7,0
	2014	5,5	6,5
	2015	6,1	6,0
	2016	6,9	5,6
2017	3,9	4,8	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Hardekern jongeren	0,8	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)	
Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.			
	Jaar	Westland	Nederland
	2005	1,3	2,7
	2006	1,5	2,6
	2007	1,2	2,7
	2008	1,6	2,4
	2009	1,5	2,1
	2010	1,0	1,9
	2011	1,5	1,8
	2012	1,3	1,7
	2013	1,1	1,4
2014	0,8	1,3	

Naam indicator	Resultaat	Bron	
Verwijzingen Halt	92	Bureau Halt	
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar			
	Jaar	Westland	Nederland
	2013	86	142
	2014	94	138
	2015	87	134
	2016	130	137
	2017	92	131

Facultatieve Indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	Streefwaarde				Bron
			2017	2018	2019	2022	
Het rapportcijfer dat de Westlandse burger toekent aan de veiligheid		7,4 (2017)	7,3	7,3		7,5	Integrale Veiligheidsmonitor (tweejaarlijks) Dit cijfer wordt achteraf gemeten en kan dus pas achteraf gecommuniceerd worden.

Effect-indicator	Actueel cijfer (2017)
Aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt	11,6%

Effect-indicator	Actueel cijfer (2017)	
	Westland	Nederland
Mate van overlast van buurtbewoners (fysieke verloedering, sociaal en verkeer)	41,0%	43,6%

2. Betrekken inwoners en bedrijven (burgerparticipatie)

Ambitie

- Meer burgerparticipatie: toename deelnemers aan buurtpreventie, telefoon-/WhatsApp-groepen en Burgernet
- Minder burenc conflicten door de (eventuele) inzet van mediation

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
Omschrijving
Om onze inwoners en bedrijven meer te betrekken bij een veilige leefomgeving stimuleren wij de deelname aan Buurtpreventie, telefooncirkels, WhatsApp-groepen en Burgernet door de inzet van wervingscampagnes en onze reguliere communicatiekanalen.

Waar staan wij nu?

- 10 buurtpreventieteams met ca. 400 buurtpreventen actief.
- Explosieve stijging van aantal whatsappgroepen in de afgelopen jaren. In Westland kennen we nu ca. 4.000 deelnemers.
- Meer dan 10.000 deelnemers aan Burgernet.
- Week 41 van 2018 stond in het teken van de week van de veiligheid via onder meer "Boef in de wijk" in Wieringen, een themapagina in Groot Westland, een facebookcampagne en een voorlichtingsavond voor ouderen in Heenweg.
- Aansluiting bij bureau Bemiddeling en Mediation is voortgezet.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Voortzetting faciliteren en promoten verschillende vormen van burgerparticipatie.	Continu proces
Implementatie nieuwe (technische) ontwikkelingen burgerparticipatie in beeld. brengen WhatsApp-groepen om de samenwerking tussen deelnemers, politie en gemeente te verbeteren.	Continu proces
Evaluëren samenwerking met het Bureau Bemiddeling en Mediation.	Is gerealiseerd

3. Inzet op preventie

Ambitie Grotere zelfredzaamheid van inwoners en winkeliers/bedrijven

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Wij gaan inzetten op preventie-activiteiten, zoals voorlichtingsbijeenkomsten en overvaltrainingen voor winkeliers/bedrijven.

Waar staan wij nu?

- Jaarlijks peilen interesse bij vertegenwoordigers bedrijfsleven
- Aanbieden veiligheidsscan aan winkeliers/bedrijven.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Inzet op het onderwerp cybersecurity, in overleg met het Platform Veilig Ondernemen en onze lokale ondernemers.	

Gerelateerde links

Kaderstellende beleidsnota's	Jaar van vaststelling	Looptijd
Handhavingsstrategie Toezicht Openbare Ruimte gemeente Westland 2013	2013	Onbepaalde tijd
Westlands Veiligheidsbeleid	2015	2015-2018

Programma Bestuur en Veiligheid

**Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern)
en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten**

- Activiteiten**
1. Handhaving Wabo-taken
 2. Griffie
 3. Prioritaire handhavingdossiers glastuinbouwgebied bestuurlijk verwerkt

1. Handhaving Wabo-taken

- Ambitie**
- “Handhavingsbeleid Integrale Handhaving Wabo-taken” uitgevoerd
 - Een veilig en leefbaar Westland

**Wat zouden we
daarvoor
doen?**

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
Elke vier jaar wordt het “Handhavingsbeleid Integrale Handhaving Wabo-taken” geëvalueerd. Het hebben van handhavingsbeleid is een wettelijke verplichting. Dit beleid geeft de kaders voor het uitvoeren van de werkzaamheden op het gebied van milieuhandhaving en bouw- en woningtoezicht (Wabo-taken). Wij willen een prettige woon-, werk- en leefomgeving voor onze burgers en ondernemers. Dat willen wij bereiken door de duurzaamheid, veiligheid en leefbaarheid in Westland te vergroten en te waarborgen. Handhaving is hierbij één van de middelen die worden ingezet. Handhaving is dus geen doel op zich, maar een onderdeel van de reguleringketen (ontwikkeling wet- en regelgeving – normstelling – vergunningverlening – uitvoering – toezicht - handhaving). Uitgangspunt is dat de huidige aanpak (kern: modern toezicht) wordt voortgezet.	

**Specifieke
activiteiten in
2018**

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Uitvoering van activiteiten die staan vermeld in het “Handhavingsbeleid Integrale Handhaving Wabo-taken” en het handhavinguitvoeringsprogramma 2018.	Activiteiten zoals hiernaast beschreven zijn uitgevoerd

**Verbonden
partijen**

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH):

Het doel van de ODH is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialisatievorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio.

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH):

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

InnovationQuarter (IQ):

IQ heeft als doelstelling het ontwikkelen van Zuid-Holland tot één van de meest innovatieve regio's van Europa. Alle activiteiten richten zich op drie pijlers: innovatie, investeringen en vestigen met name op het gebied van Life Sciences & Health, Safety & Security, Cleantech en Horticulture

Externe Ontwikkelingen & risico's

- De wet VTH (Vergunningverlening Toezicht en Handhaving) is per april 2016 in werking getreden. Gemeenten zijn verplicht om een verordening kwaliteit VTH te hebben. De raad van Westland heeft deze verordening vastgesteld. Gemeenten bepalen zelf het kwaliteitsniveau van de VTH-taken. Jaarlijks wordt hierover verantwoording afgelegd aan de raad. De provincie controleert, in het kader van interbestuurlijk toezicht, of de gemeente een vastgestelde verordening heeft en hoe er uitvoering aan gegeven wordt. De zorg voor de toekomst is dat het meer en meer een uitdaging gaat worden om gekwalificeerd technisch personeel aan te trekken om de medebewindtaken uit te voeren.
- De wet Kwaliteitsborging voor het bouwen zal gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet ingevoerd worden. Dit wetsvoorstel regelt dat voor gebouwen in een lage risicoklasse de technische toets en toezichtstaken van de gemeente verschuiven naar de markt.
- Met de Omgevingswet, die in 2021 in werking treedt, wil het kabinet het omgevingsrecht makkelijker maken. Veel marktpartijen en gemeenten vinden de regels voor ruimtelijke plannen nu ingewikkeld en onduidelijk. Door regels te vereenvoudigen en samen te voegen is het straks makkelijker om bouwprojecten te starten. De Crisis- en herstelwet (Chw) maakt dit nu al mogelijk door bijvoorbeeld bestaande regels aan te passen. Uiteindelijk zal de Chw opgaan in de Omgevingswet.
- In het milieudomein gaan steeds meer branches onder algemene regels vallen. Dat betekent dat er meer mogelijkheden komen voor lokaal maatwerk. De gemeente bepaalt de kaders. Algemene trend is dat er een verschuiving in werkzaamheden plaatsvindt van de voorkant (vergunningverlening) naar de achterkant (toezicht en handhaving).

2. Griffie

Ambitie

Optimalisering van de digitale dienstverlening van de griffie ten behoeve van de besluitvorming van de raad en de betrokkenheid van de burgers bij de lokale besluitvorming en democratie.

Wat zouden we daarvoor doen?

Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect	
Omschrijving	
De toegankelijkheid voor de raadsleden en de burgers van Westland van informatiebronnen en de volledig gedigitaliseerde stukkenstroom in het besluitvormingsproces zijn blijvende aandachtspunten voor de griffie.	

Facultatieve Indicatoren

Effectindicator	Actueel cijfer (2016)	
		Westland
Belevingsonderzoek Motivaction		
Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	Zeer weinig vertrouwen	8%
	Tamelijk weinig vertrouwen	16%
	Niet veel, maar ook niet weinig	40%
	Tamelijk veel vertrouwen	20%
	Zeer veel vertrouwen	1%
	Ik volg het onvoldoende	15%

Uit de tabel blijkt dat meer dan 60% van de geënquêteerden zich neutraal dan wel positief heeft uitgelaten over het gemeentebestuur van Westland".

3. Prioritaire handhavingdossiers bestuurlijk verwerkt

Ambitie 70 prioritaire handhavingdossiers bestuurlijk verwerkt

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Met behulp van ons ruimtelijk instrumentarium wordt bijgedragen aan het verminderen van obstakels in het glastuinbouwgebied. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de modernisering van het teeltareaal in Westland.

Waar staan wij nu? Bij de herstart van het project Ruimte voor de glastuinbouw in 2015 waren er 771 handhavingzaken. Op dit moment zijn er nog 586 handhavingdossiers, waarvan er 41 in verschillende stadia van behandeling door o.a. bezwaar en (hoger) beroepsprocedures alsmede invordering van de dwangsommen. De afgehandelde handhavingdossiers zijn bestuurlijk verwerkt, uiteenlopend van oplossingen zonder 'bestuurlijke inmenging' tot het handhavend optreden middels het opleggen van een last onder dwangsom.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		<p>Wij zijn bezig met het aanpakken van strijdig gebruik van glastuinbouwgrond op basis van de prioritering in de reconstructie. Wij zullen ervaringscijfers opbouwen voor de juridische afwikkeling van deze dossiers. Door de lange (meerjarige) juridische doorlooptijden kan de volledige afwikkeling praktisch gezien niet worden afgebakend. Afhankelijk van de ervaringscijfers en het beschikbare budget, vindt nadere bepaling plaats van het aantal te behandelen dossiers.</p> <p>Daarnaast is begin 2017 een start gemaakt met het oplossen van een aantal zaken door gebruikmaking van een koopoptie in combinatie met een tijdelijke omgevingsvergunning. Op deze wijze wordt het strijdige gebruik tijdelijk opgeheven. In een aantal dossiers is deze mogelijkheid geboden en naar verwachting worden in het derde kwartaal van 2017 de eerste zaken ook op deze wijze bestuurlijk verwerkt.</p>

	<p>voor het positief bestemmen (van bestaand gebruik)</p> <p>e. Communicatie over werkwijze (Er wordt een communicatiestrategie opgesteld om de samenleving te informeren over de aanpak van de strijdigheden en inzicht te bieden in de achtergronden daarvan. Een ieder is gebaat bij helderheid over hoe Westland met welk type strijdigheden omgaat, mede in relatie tot het hogere doel: rechtszekerheid (en ruimte voor moderne tuinbouw).</p>
--	--

Externe Ontwikkelingen & risico's Maatregel 19 Met het oog op toekomstige handhaving vindt een heroverweging plaats ten aanzien van de prioritering en het beëindigen van het strijdig gebruik

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
G05	Gemeenteraad	2.155	2.216	2.268	2.211
G10	Burgemeester en Wethouders	1.930	1.473	2.512	2.990
G15	Bestuurlijke samenwerking	362	488	365	365
G20	Verkiezingen	304	186	295	339
G25	Algemene voorlichting	300	270	275	243
G30	Bezwaar en beroep	0	0	0	0
G35	Brandweer	207	232	178	149
G40	Integrale veiligheid	2.229	2.459	2.677	2.592
G45	Fysieke veiligheid	6.752	6.785	6.804	6.774
G50	Integrale handhaving	4.552	4.235	4.862	4.857
Totaal lasten		18.791	18.344	20.236	20.521
Baten					
G05	Gemeenteraad	28	0	0	0
G10	Burgemeester en Wethouders	36	15	15	7
G15	Bestuurlijke samenwerking	245	0	0	0
G20	Verkiezingen	0	0	0	0
G25	Algemene voorlichting	9	0	0	0
G30	Bezwaar en beroep	0	0	0	0
G35	Brandweer	440	446	621	603
G40	Integrale veiligheid	-637	32	67	-821
G45	Fysieke veiligheid	200	85	108	17
G50	Integrale handhaving	237	204	230	239
Totaal baten		559	782	1.042	44
Saldo van baten en lasten		-18.232	-17.562	-19.195	-20.477

Reserves en voorzieningen				
Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves	1.039	-2.474	-2.474	-2.474
Onttrekkingen reserves	309	8	301	293
Totaal mutaties reserves	730	-2.466	-2.173	-2.181
Het resultaat Programma Bestuur en Veiligheid				
	-18.963	-20.028	-21.368	-22.658

Stortingen voorzieningen	-727	-263	-1.020	-1.453
Onttrekkingen voorzieningen	323	321	470	595
Totaal mutaties voorzieningen	-404	58	-551	-858

Cijfermatige analyse tussen programmabegroting en –verantwoording 2018.

Deze cijfermatige analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

De totale afwijking binnen programma G bedraagt nadelig € 1.282.000 voor bestemming en nadelig € 1.290.000 na bestemming. De belangrijkste afwijkingen bestaan uit:

G05 Gemeenteraad

Voordelig saldo € 56.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G10 Burgemeester en Wethouders:

Nadelig saldo € 486.000 (N) laat zich verklaren door:

De salarislasten van de wethouders zijn € 87.000 (V) lager uitgevallen doordat er de eerste 4,5 maand van het jaar één wethouder minder is geweest dan geraamd. Tegenover dit voordeel staat echter een nadeel door incidentele extra toevoegingen aan een tweetal voorzieningen. Door aanpassingen van de rekenrente was de stand van de Voorziening Wethouder pensioenen te laag. Om de voorziening op peil te houden is in 2018 incidenteel € 138.000 (N) toegevoegd. De Voorziening wachtgelden wethouders was ook te laag als gevolg van de opgebouwde rechten van 6 nieuwe wethouders. Om aan toekomstige wachtgeldverplichtingen te kunnen voldoen moest incidenteel € 295.000 (N) toegevoegd worden.

De overige € 140.000 laat zich verklaren door diverse afwijkingen kleiner dan € 100.000.

Naar aanleiding van de motie d.d. 28 juni 2016 worden in de jaarrekening de gegevens verstrekt van de gemaakte opleidingskosten en de met studie/training verband houdende uren van het College van Burgemeester en Wethouders voor het jaar 2018.

Leverancier	Naam opleiding/cursus/etc.	Bedrag	Deelnemers	Uren 201
Congres- en Studiecentrum VNG	VNG Jaarcongres 26 en 27 juni 2018	3.712,50	Allen	87*
Mediavrouw	Mediatraining nieuwe wethouders	12.775,50	Allen	21*
Chance B.V.	Coaching	400,00	J.A. Gardien	4,5
Congres- en Studiecentrum VNG	Masterclass Wethouderschap	695,00	J.A. Gardien	2
Flevum Loenemark B.V.	Geothermie Conferentie	395,00	P. Varekamp	4

* Is tijdsbesteding voor het voltallige college

Daarnaast is er ten laste van het opleidingsbudget € 27.600 uitgegeven ten behoeve van advies en begeleiding van de oud-wethouders

G20 Verkiezingen

Nadelig saldo € 44.000 (N) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G25 Algemene voorlichting

Voordelig saldo € 32.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G35 Brandweer

Voordelig saldo € 12.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G40 Integrale Veiligheid

Het nadelig saldo van € 804.000 (N) is voornamelijk het gevolg van een storting in de voorziening dubieuze debiteuren van € 948.000. De raad is hierover geïnformeerd middels de raadsbrief 'voortgang verhaal kosten asbest Wateringen' die behandeld is in de raad van 19 maart 2019.

Het restant € 144.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G45 Veiligheidssubsidies

Nadelig saldo € 61.000 (N) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

G50 Integrale handhaving

Voordelig saldo € 14.000 (V) laat zich verklaren door diverse afwijkingen < € 100.000.

Reserves

Een lagere onttrekking uit de reserve Brandweerkazerne Naaldwijk € 8.000.

2.1.7. Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen

Thema Financiën

Accent Beperken woonlasten

Doel De gemeentelijke woonlasten stijgen gemiddeld niet meer dan met het inflatiepercentage, waarbij voor de ozb geldt dat uiterlijk in 2018 de macronorm niet meer wordt gehanteerd als stijgingspercentage.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	De OZB wordt maximaal verhoogd met de macronorm tot 2018. Als de financiële positie van de gemeente deze bestuursperiode verbetert en er ruimte ontstaat voor een verlaging van de woonlasten, dan wordt met voorrang invulling gegeven aan het minder laten stijgen van de OZB dan met de zogenoemde macro-norm of zo mogelijk de inflatiecorrectie. Daarentegen zullen de tarieven voor de afvalstoffen- en rioolheffing gelijk blijven of slechts beperkt stijgen.

Waar staan wij nu? Conform de motie van 10 november 2015 is met ingang van 2017 uitvoering gegeven aan hetgeen in het bestuursakkoord is afgesproken. In de motie wordt verwezen naar het bestuursakkoord waarin is vastgelegd dat zodra de financiële situatie van de gemeente deze bestuursperiode verbetert, met voorrang invulling wordt gegeven aan het minder laten stijgen van de tarieven van de OZB dan de macronorm, respectievelijk het inflatiepercentage, tot mogelijk 0% OZB-verhoging.

In 2018 zijn de tarieven OZB en rioolheffing eigenaren behoudens een correctie voor de waardeontwikkeling gelijk gebleven. De tarieven rioolheffing gebruikers en afvalstoffenheffing bleven ongewijzigd.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		Voor de begroting 2018 streven wij naar gelijkblijvende woonlasten.

Ontwikkelingen & risico's De tarieven van de afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn niet verhoogd en derhalve ook niet aan de inflatie aangepast. Het gereserveerde saldo van de Bestemmingsreserve bedraagt op 31 december 2018 € 0,96 mln. Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten van de rioolheffing van € 0,6 mln. wordt gestort in de Voorziening rioolheffing artikel 44 lid 2.

Het doel van de bestemmingsreserve Afval is het bestemmen van efficiency- en aanbestedingsvoordelen van afvalinzameling en -verwerking ter dekking van projecten die in relatie staan met afvalinzameling en -verwerking. De reserve kan ook ter dekking worden ingezet van saldotekorten tussen kosten en baten van de afvalstoffenheffing zoals voorzien in de meerjarenraming. In 2018 is een bedrag onttrokken aan de reserve van € 1,3 miljoen. Onderdeel hiervan is een bedrag van € 0,3 miljoen ter uitvoering van het raadsbesluit uit 2015 om de digitaliseringsopgave van de gemeente voor deel te dekken uit deze reserve. Het saldo per 31 december 2018 (€ 1,0 miljoen) is ook volledig voor dat doel beklemd.

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator		Resultaat	Bron
Gemiddelde WOZ-waarde		€ 259	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
De gemiddelde WOZ waarde van woningen.			
Jaar	Westland	Nederland	
2012	274	232	
2013	262	223	
2014	247	211	
2015	237	206	
2016	237	209	
2017	244	216	
2018	259	230	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden		€ 678	COELO, Groningen
Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.			
Jaar	Westland	Nederland	
2014	662	627	
2015	659	644	
2016	679	651	
2017	674	644	
2018	678	649	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden		€ 758	COELO, Groningen
Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.			
Jaar	Westland	Nederland	
2014	743	698	
2015	739	714	
2016	758	723	
2017	754	723	
2018	758	721	

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

De kostenstijging van afvalinzameling met € 337.000 is te verklaren door stijgen van de kosten voor verwerking huishoudelijk afval, stijgen van de kosten voor inzameling kunststof en een stijging van het aangeboden afval per huishouden ten opzichte van voorgaande jaren. Dit heeft invloed op de verbrandingskosten. Hierdoor is de reserve afval in 2019/2020 volledig uitgeput. Inmiddels zijn verschillende scenario's met betrekking tot de kosten van de afvalinzameling en de inzameling van afvalstoffen voorgelegd aan de raad.

Algemene dekkingsmiddelen

Thema

Financiën

Accent

Financiële duurzaamheid

Ambitie

De gevolgen van de economische recessie zijn van invloed op de financiële positie van de gemeente. De ontwikkelingen op de woningmarkt, de onder druk staande grondexploitaties en de grondpositie van Westland maken een terughoudend financieel beleid noodzakelijk. Onder financiële duurzaamheid verstaan wij ook een relatie met externe financiële toezichthouders die is gebaseerd op vertrouwen en waarbij zelfsturing van de gemeente uitgangspunt is. In navolging van de bestuursovereenkomst die daarvoor met de provincie gesloten is, willen wij met de Belastingdienst een arrangement voor Horizontaal Toezicht aangaan. Bij deze vorm van toezicht staat samenwerking centraal. Dat betekent afstemming vooraf waar nodig, in plaats van controles achteraf. Met duidelijke afspraken over de kwaliteit van de fiscale werkzaamheden worden daarmee dubbel werk en risico's op naheffing voorkomen.

Doel

Een financieel duurzaam beleid dat zorgt voor solide gemeentefinanciën

Activiteiten

1. Structureel sluitende meerjarenbegroting
2. Geen nieuwe belastingen
3. Voldoende weerstandsvermogen
4. Kostendekkende tarieven
5. Verkleinen grondpositie en rentelast
6. Minimaliseren gemeentelijke vastgoedportefeuille
7. Kengetal sociaal domein

1. Structureel sluitende meerjarenbegroting

Ambitie

We presenteren een gemeentelijke begroting die per jaar en in meerjarig perspectief sluitend is. Structurele uitgaven worden hierbij gedekt met structurele inkomsten. Dit betekent dat incidentele middelen alleen worden ingezet om incidentele uitgaven te dekken.

Waar staan wij nu?

Gedurende deze bestuursperiode hebben wij de raad steeds een structureel sluitende meerjarenbegroting aangeboden.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Het doet recht aan de verantwoordelijkheid van een nieuwe raad/college dat deze de keuzes voor de nieuwe bestuursperiode maken. Dit betekent dat wij alleen exogeen/onontkoombare mutaties én intensiveringen die strikt noodzakelijk zijn voor de afronding van het CWP in de conceptbegroting opnemen. Daarmee is sprake van een begroting 'bestaand beleid'.	In november 2018 is aan de raad een structureel sluitende meerjarenbegroting 2019-2022 aangeboden. De provincie heeft daarbij aangegeven dat een door de gemeente opgenomen taakstelling voor de organisatie niet als structurele dekking wordt beschouwd. Meer informatie over deze stelpost is te vinden in de paragraaf Bedrijfsvoering.

2. Geen nieuwe belastingen

Ambitie Er worden geen nieuwe gemeentelijke belastingen ingevoerd.

Waar staan wij nu? Er zijn in deze bestuursperiode geen nieuwe belastingen ingevoerd

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
	Dit uitgangspunt geldt ook voor het laatste jaar van deze collegeperiode.	Er zijn geen nieuwe gemeentelijke belastingen ingevoerd in 2018.

Externe Ontwikkelingen & risico's In het meest recente regeerakkoord (oktober 2017) is niets opgenomen over een uitbreiding van het lokaal belastinggebied. Op 14 februari 2018 ondertekenden het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen echter een interbestuurlijk programma (IBP) met bijbehorende gezamenlijke agenda. Over de fiscale thema's zijn daarbij de volgende procesafspraken gemaakt:

- Decentrale belastingstelsels hebben regulier onderhoud nodig om in goede staat te blijven en toekomstbestendig te zijn. Rijk en medeoverheden gaan aan dit onderhoud werken en verkennen daarnaast de mogelijkheden die decentrale belastingstelsels bieden om de realisatie van gezamenlijke ambities te faciliteren.
- Afsproken is om eventuele knelpunten in de fiscale regelgeving, op het niveau van zowel de rijksoverheid als de medeoverheden, te inventariseren die belangrijke doelstellingen van Rijk en medeoverheden in de weg staan (bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid en de circulaire economie). En of er oplossingen kunnen worden geboden, met inachtneming van bestaande wet- en regelgeving.

Hiermee staat de deur naar een uitbreiding van het lokale belastinggebied toch weer voorzichtig op een kier.

3. Voldoende weerstandsvermogen

Ambitie Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële risico's op te vangen, zodat taken voortgezet kunnen worden en doelen bereikbaar blijven. Dit weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen).

Onder voldoende weerstandsvermogen verstaan we een ratio van minimaal 1,0 zodat er voldoende vermogen aanwezig is om de risico's op te kunnen vangen. Het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement beschouwt deze score op grond van de door haar ontwikkelde en door veel gemeenten gebruikte indeling als voldoende.

Risicomanagement zien we hierbij als een belangrijk middel om risico's in beeld te brengen, te evalueren en beter te beheersen. Het nemen van risico's is ook voor een gemeente in haar beleidsuitvoering onvermijdelijk maar wij zullen eventuele risico's steeds vroegtijdig in beeld brengen en waar mogelijk beheersingsmaatregelen treffen. De kadernota Risicomanagement is op 26 januari 2016 door de raad vastgesteld.

Het weerstandsvermogen bestond in onze gemeente tot voor kort voornamelijk uit de algemene reserve en een als zodanig geormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit. In september 2018 bleek de algemene reserve intussen toereikend te zijn als weerstandsvermogen en kon het resterende geormerkte deel van de reserve Versterking financiële soliditeit worden gedeblokkeerd.

Waar staan wij nu? Door een toename van de algemene reserve en een daling van de risico's kon bij de eerste actualisatie 2018 het als weerstandsvermogen geormerkte deel van de soliditeitsreserve volledig worden gedeblokkeerd. Ultimo 2014 bedroeg dit geormerkte deel overigens nog € 41,2 mln. De omvang van de algemene reserve is nu toereikend als

weerstandscapaciteit.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Ook voor de begroting 2018 hanteren wij voor het weerstandsvermogen een ratio van 1,0.	Ook in de jaarrekening hanteren wij een ratio van 1,0 voor het weerstandsvermogen.

4. Kostendeckende tarieven

Ambitie

Leges en tarieven waarbij nog geen sprake is van volledige kostendeckendheid willen wij meer kostendeckend maken. Wij willen hierbij stapsgewijs te werk gaan om eventuele tariefstijgingen niet te schoksgewijs te laten plaatsvinden.

Waar staan wij nu?

Met uitzondering van de wettelijke maximumtarieven leges zijn de tarieven gelijk gebleven .

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Wij streven ernaar om in de begroting 2018 de kostendeckendheidspercentages minimaal op hetzelfde niveau te houden.	In 2018 zijn de tarieven gelijk gebleven. De kostendeckendheid van de marktgelden, de lijkbezorgings-rechten en de afvalstoffenheffing zijn lager geworden. De kostendeckendheid van de leges en de rioolheffing is hoger geworden
Bij de afvalstoffenheffing zien wij in meerjarig perspectief druk op de tarieven ontstaan door stijgende verwerkingskosten, een hogere verbrandingsbelasting en dalende vergoedingen voor ingezameld kunststof. In 2017 wordt een aantal scenario's uitgewerkt op basis waarvan bezien kan worden of een toekomstige stijging van tarieven noodzakelijk is.	De Reserve afval is volledig uitgeput. De raad zijn verschillende scenario's voorgelegd.

5. Verkleinen grondpositie en rentelast

Ambitie

Onze inzet is gericht op verdere afspraken met actoren op de woningmarkt om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.

Waar staan wij nu?

De totale schuldpositie is vanaf ultimo 2014 geleidelijk gedaald van € 378 mln. naar € 340 mln. ultimo 2018. De schuldpositie is niet alleen afhankelijk van de grondpositie maar hangt onder meer ook samen met het investeringsvolume van de gemeente.

Specifieke activiteiten in 2018

Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
Wij blijven ons inzetten om de grondpositie en daarmee de schuldpositie verder te verlagen.	Met ONW zijn afspraken gemaakt om in 2019 de 2 ^e tranche gronden uit de grondbank af te nemen van circa € 13 mln., vooruitlopend daarop is in 2018 al voor circa € 3,5 mln. aan gronden afgenomen. OBWZ heeft voor circa € 8,0 mln. aan gronden afgenomen (inclusief een vooruitbetaling van circa € 6,5 mln.).

Externe Ontwikkelingen & risico's

De risico's betreffen met name de opnamecapaciteit in de markt en het onherroepelijk worden van bestemmingsplannen. De woningbouwmarkt is en blijft voorlopig naar verwachting goed. Het opstellen en actualiseren van de bestemmingsplannen blijft een aandachtspunt. Ons college houdt hierbij nadrukkelijk de vinger aan de pols.

6. Minimaliseren gemeentelijke vastgoedportefeuille

Ambitie Maatregelen op het gebied van onder meer tariefharmonisering, kostendekkende tarieven en meer multifunctioneel inzetten van bestaande accommodaties moeten leiden tot inkrimping van het vastgoedbestand.

Wat zouden we daarvoor doen?	Activiteiten die hebben bijgedragen aan het gewenste effect
	Omschrijving
	Van vrijkomend maatschappelijk vastgoed zoals schoolgebouwen wordt bepaald of een maatschappelijke herbestemming noodzakelijk is. Bij het ontbreken van de noodzaak wordt de accommodatie afgestoten. Het brede accommodatiebeleid is losgelaten. De aanpak is nu meer kerngericht.

Waar staan wij nu? Het beleid dat zich richt op onze accommodaties wordt in goed overleg met en met inspraak en ideeën van gebruikers en gemeenschap uit de kern ontwikkeld. Daardoor zijn plannen en de financiële uitwerking daarvan volop in beweging. De Eendenburcht komt vrij en maakt plaats voor semipermanente onderwijshuisvesting. Voor het bedrijfspand aan de meloenstraat in Naaldwijk zijn gesprekken met de huidige huurder opgestart over verkoop. leeggemaakt. De plannen en kostenramingen voor de Hofboerderij en Noviteit worden nog concreter uitgewerkt. De grote zaal in De Veiling (=De Leuningjes is hersteld en in oktober 2018 in gebruik genomen. Pas na duidelijkheid over verhuizing van de WOS naar De Veiling volgt de afbouw.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		De uitbreiding van de Hofboerderij voor de nieuwe horecafaciliteit krijgt in 2018 gestalte.

Externe Ontwikkelingen & risico's Een aantal nieuwe gewenste ontwikkelingen met gemeentelijke vastgoed uit de vastgoedportefeuille vraagt om aanzienlijke investeringen. De afweging daarover is doorgeschoven naar de voorzieningendiscussie bij behandeling van de voorjaarsnota.

7. Kengetal sociaal domein

Waar staan wij nu? Na vaststelling van het Sociaal Beleidskader (SBK) is de feitelijke invulling ervan (voor zover geen sprake was van de voortzetting van al lopend beleid) van start gegaan. De voortgang is mede beïnvloed door het ontstaan van een aantal vacatures en de voorbereiding op en invoering van de nieuwe structuur per 1 januari 2017. Inmiddels is de nieuwe organisatiestructuur een feit en wordt hard gewerkt aan de invulling van de formatieve bezetting.

Specifieke activiteiten in 2018	Begroting 2018	Wat hebben we gedaan?
		In het SBK is het belang van adequate sturing benadrukt. De monitoring van de beleidsdoelen en van de projecten die hieraan bijdragen, is hiervoor een belangrijk instrument. Het dashboard SBK, de eerste voortgangsrapportages op de 13 doelen over de periode juli 2016 tot en met juni 2017 en de projectrapportages komen nog in 2017 beschikbaar en zullen in 2018 worden doorontwikkeld.
	In 2017-2018 werken we vanuit de bestaande inkoopssystematiek aan een aanpak vanuit een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens (diverse kengetallen, o.m. met betrekking tot ingekochte jeugdhulp en de duiding daarvan – aangeduid als 'tellen en vertellen'). Op deze wijze komen wij tot monitoring en sturing.	Er zijn regionale "tellen en vertellen" bijeenkomsten georganiseerd.

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator		Resultaat	Bron
Demografische druk			CBS - Bevolkingsstatistiek
De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	52,1	51,5	
2014	53,0	52,2	
2015	53,3	52,7	
2016	54,1	53,0	
2017	54,7	53,3	
2018	54,8	53,7	

**Facultatieve
indicatoren**

EffectIndicator	0-meting	Begroting 2018	Werkelijk 2018	Bron
Uitputting budget: WMO	100	94	100	
Uitputting budget Jeugd	100	79	115	
Uitputting Participatie	100	106	89	
Totaal	300	280	303	
Kengetal 2015=100	100	93	109	

**Externe
Ontwikkelingen
& risico's**

Met ingang van 2019 verandert de inkoopssystematiek Wmo en per 2020 de inkoopssystematiek jeugd en gaan we over op sturing op resultaat. Dat zullen we verwerken in onze systematiek van 'tellen en vertellen'

Risico:

De beide stelselwijzigingen bij Wmo en Jeugd brengen risico's met zich mee rondom definiëring en meting van het resultaat. Om dit risico te beperken wordt ingezet om goede monitoring en de geleerde lessen bij andere regio's (die al op deze inkoopssystematiek zijn overgestapt) erbij te betrekken.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

**Continuïteit van de bedrijfsuitoefening (going concern)
en overige intensiveringen niet toe te delen aan accenten**

**Beleids-
indicatoren Beleidsindicatoren niet toe te delen aan accenten**

Naam indicator		Resultaat	Bron
Formatie		6,75%	Eigen gegevens
Formatie per 1.000 inwoners			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	8,23 %	-	
2014	7,79 %	-	
2015	6,93 %	-	
2016	7,04 %	-	
2017	7,00 %	-	
2018	6,75 %	-	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Bezetting		6,63%	Eigen gegevens
Bezetting per 1.000 inwoners			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	7,34 %	-	
2014	7,20 %	-	
2015	6,70 %	-	
2016	6,40 %	-	
2017	6,81 %	-	
2018	6,63 %	-	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Apparaatskosten per inwoner		€ 609	Eigen gegevens
De totale apparaatskosten gedeeld door het aantal inwoners			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	647	-	
2014	543	-	
2015	527	-	
2016	579	-	
2017	571	-	
2018	609	-	

**Beleids-
indicatoren**

Naam indicator		Resultaat	Bron
Externe inhuur		12,9 %	Eigen begroting
Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	8,2 %	-	
2014	10,8 %	-	
2015	8,6 %	-	
2016	8,7 %	-	
2017	11,8 %	-	
2018	12,9 %	-	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Overhead		8,91 %	Eigen begroting
De kosten van overhead gedeeld door de totale lasten.			
Jaar	Westland	Nederland	
2013	9,26 %	-	
2014	8,13 %	-	
2015	8,01 %	-	
2016	8,71 %	-	
2017	9,28 %	-	
2018	8,91 %	-	

Naam indicator		Resultaat	Bron
Schuldpositie		340 mln	Eigen begroting
Vaste schulden (schuldpositie) in miljoenen.			
Jaar	Westland	Nederland	
2010	257		
2011	299		
2012	277		
2013	320		
2014	368		
2015	378		
2016	373		
2017	337		
2018	340		

Naam indicator		Resultaat	Bron
Reservepositie			Eigen begroting
De reservepositie (incl. voorzieningen) in miljoenen.			
Jaar	Westland	Nederland	
2010	298		
2011	278		
2012	283		
2013	279		
2014	280		
2015	280		
2016	288		
2017	314		
2018	318		

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente Westland. Daarom houdt de gemeente een gering aantal aandelen de bank.

NV JUVA (voorheen Holding Westland Infra)

De gemeente Westland ziet het houden van aandelen in JUVA NV als belangrijk onderdeel van haar maatschappelijke taak: het gaat om het transporteren van energie en daaraan gerelateerde producten en diensten binnen met name de regio's Westland en Midden-Delftland.

Evides

De gemeente Westland ziet het houden van haar 118.904 aandelen in Evides als onderdeel van haar maatschappelijke taak. Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoet.

Voor de drie bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen van de bedrijven vormen een relevante inkomstenpost voor Westland.

7.1 Algemene dekkingsmiddelen

Als dekkingsmiddel voor de programma's dienen de algemene dekkingsmiddelen. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Lokale belastingen (onroerende zaakbelasting, toeristen- en forensenbelasting)
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen

Ook de concernstelposten vormen een onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen, bijvoorbeeld de in de begroting opgenomen stelposten ten behoeve van nader te stellen beleidsprioriteiten of als taakstelling voor nog te concretiseren bezuinigingen.

In tabel 1 zijn de ramingen opgenomen van hierboven genoemde algemene dekkingsmiddelen.

Tabel 1: Algemene dekkingsmiddelen

(x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijziging	Rekening 2018	Saldo
Concernstelposten	1.817	-/- 379	0	379 N
Geldleningen en deelnemingen	13.232	13.166	12.418	748 N
Dividend nutsbedrijven	12.422	12.370	12.370	
Beleggingen / Deelnemingen	500	1.500	1.432	68 N
Renteresultaat	310	166	-/- 652	818 N
Reservemutaties		-/- 870	-/- 732	138 V
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	118.857	121.236	122.212	976 V
Onroerendezaakbelastingen	26.843	27.294	27.336	42 V
OZB eigenaren niet-woning	8.163	8.294	8.174	120 N
OZB eigenaren woning	13.702	13.886	13.986	100 V
OZB gebruikers niet-woning	4.978	5.114	5.176	62 V
Overige belastingen	398	361	382	21 V
Toeristenbelasting	303	253	270	17 V
Forensenbelasting	95	108	112	4 V

7.1.1 Concernstelposten

Een overzicht van het verloop van de stelposten in 2018 is opgenomen in de volgende tabel:

Tabel 2: Concernstelposten

(x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2018	Begroting 2018 incl. wijziging	Rekening 2018	Saldo
Algemeen en bedrijfsvoering	2.949	233	0	233 V
Post onvoorzien	100	33	0	33 V
Loon- en Prijscompensatie	2.226	0	0	0
Stelpost m.b.t. salarissen	200	200	0	200 V
Stelpost rente-afhankelijkheid	176	0	0	0
Stelpost garantiebanen	247	0	0	0
Bezuiniging / ombuigingen	-/- 1.132	-/- 612	0	612 N
Taakstelling organisatie	-/- 612	-/- 612	0	612 N
Sturen op kapitaallasten	-/- 520	0	0	0
Totaal	1.817	-/- 379	0	379N

Algemeen en bedrijfsvoering

Van de post onvoorzien resteert ultimo 2018 een bedrag van € 33.250. Onvoorzien is in de loop van 2018 aangewend voor de gemeentelijke kosten voortvloeiend uit de brand Witte Brug (€ 66.750). In de ProRap hebben wij dit reeds gerapporteerd.

De in de begroting opgenomen stelposten voor loon- en prijscompensatie zijn in de 1^e Actualisatie 2018 en ProRap 2018 aangewend voor de doelen waarvoor zij gevormd waren.

Om presentatie-technische redenen is de taakstelling op de organisatie hier te zien. Voor een verdere toelichting bij deze taakstelling wordt korthedshalve verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering. Voor een toelichting op de post Sturen op kapitaallasten wordt korthedshalve verwezen naar het hoofdstuk investeringen in de financiële begroting.

7.1.2 Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds in de primitieve begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2017. In de 1e actualisatie 2018 en in de ProRap 2018 zijn de mutaties verwerkt tot en met de septembercirculaire 2018. De begrote stand inclusief wijzigingen is hierop gebaseerd. De werkelijk verantwoorde uitkering is op basis van de decembercirculaire in 2018 € 975.000 hoger dan deze raming.

De raad is eind januari 2019 per brief reeds geïnformeerd over de effecten van deze circulaire. De positieve afwijking is een gevolg van:

- na de septembercirculaire is de belastingcapaciteit over 2016 vastgesteld. Dit vertaalt zich in een bijstelling van de uitkering over 2016 met incidenteel € 75.000 (voordelig).
- Voor de uitkering 2017 is sprake van een incidenteel voordeel van € 125.000 als gevolg van een landelijke bijstelling van uitkeringsmaatstaven.
- Voor 2018 is er een voordeel van circa € 775.000. Dit voordeel is een gevolg van de volgende factoren:

- Pilots woningmarkt (a)	€	400.000
- Voorziening knelpunten sociaal domein (b)	€	345.700
- Overig (c)	€	<u>29.300</u>
Totaal	€	775.000

(a) Pilots woningmarkt

Als onderdeel van de Nationale Woonagenda geeft het Ministerie van BZK ter uitvoering van de aanpak goed verhuurderschap, de actie-agenda vakantieparken en de totstandkoming van de woningmarktdeals veertien gemeenten een financiële impuls. De financiële impuls bedraagt in totaal € 6,2 miljoen. Met de pilot woningmarkt wordt gewerkt aan het zo effectief mogelijk inrichten van handhaving en versnelling van woningbouwproductie. De rijksbijdrage is eenmalig en bij de afronding worden de leerpunten in beeld gebracht door de gemeenten. Door het rijk zal nog nadere informatie aan de betrokken gemeenten worden verstrekt over de verdere uitwerking van deze pilot. De gemeente Westland ontvangt in dit kader € 400.000.

(b) Voorziening knelpunten sociaal domein

In het IBP (InterBestuurlijk Programma) is afgesproken om een tijdelijke voorziening te treffen voor gemeenten, die geconfronteerd worden met een stapeling van tekorten bij de uitvoering van de taken in het sociaal domein. Op 1 november 2018 heeft het VNG-bestuur bekend gemaakt het advies van de onafhankelijke commissie Fonds Tekortgemeenten te volgen om de middelen over 77 gemeenten te verdelen. De fondsbeheerders nemen deze verdeling over. De gemeente Westland ontvangt € 345.700 (incidenteel).

a. Overig

Het betreft de volgende incidentele posten:

1. bijstellingen maatstaven	€ -45.100
2. Implementatie richtlijn EED	€ 15.700
3. Schulden en armoede	€ 36.700
4. Informatieplicht energiebesparende maatregelen	€ <u>22.000</u>
Totaal	€ 29.300

Ad 2. Implementatie richtlijn EED (Energy Efficiency Directive)

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de vierjaarlijkse uitvoering van energie-audits door grote ondernemingen. Voor de uitvoeringslasten 2019, die namens de gemeente door de Omgevingsdienst Haaglanden wordt uitgevoerd, wordt € 15.700 ontvangen.

Ad 3. Schulden en armoede

Ter versterking van het gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid zijn incidentele middelen voor drie jaar ter beschikking gesteld. Van dit geld wordt € 8 mln. in december 2018 uitbetaald in plaats van in 2019 in verband met de uitvoering van de motie Segers e.a. (afspraken met organisaties om in samenwerking met gemeenten geld te besteden voor armoedebestrijding onder kinderen). Voor Westland betekent dit een incidentele verschuiving van een bedrag van € 36.700 van 2019 naar 2018.

Ad 4. Informatieplicht energiebesparende maatregelen

Per 1 juli 2019 treedt de informatieplicht inzake energiebesparende maatregelen in werking voor bedrijven met een middelgroot energieverbruik. Bedrijven worden verplicht te rapporteren aan de gemeenten (of namens deze de omgevingsdiensten). De gemeente Westland ontvangt hiervoor incidenteel € 22.000.

Ten aanzien van het incidentele voordeel in 2018 wordt bij het voorstel tot vaststelling van de jaarrekening 2018 een voorstel tot resultaatbestemming ten behoeve van de volgende specifieke onderwerpen gedaan:

- a. Pilot woningmarkt ad € 400.000
- c2. Implementatie richtlijn EED ad € 15.700
- c3. Schulden en armoede ad € 36.700
- c4. Informatieplicht energiebesparende maatregelen ad € 22.000

7.1.3 Lokale heffingen

Voor een toelichting bij de lokale heffingen verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen.

7.1.4 Leningen en beleggingen

De opbrengst van de winstuitkeringen en rente-effecten was in 2018 € 962.000 lager dan geraamd (na wijziging):

Specificatie (* € 1.000)	Raming na wijz.	Werkelijk	Saldo
2a Dividend Nutsbedrijven	12.370	12.370	0
NV JUVA	11.232	11.232	0
Gemeenschappelijk Bezit Evides NV	1.138	1.138	0
2b Beleggingen / deelnemingen	1.500	1.432	68 N
BNG	764	764	0
HVC	250	325	75 V
Premies garantstellingen OBWZ/ONW	486	343	143 N
2c Renteresultaat	166	-/- 652	818 N
2d Reservemutaties	-870	-732	138 V
Reserve Provisie garantstelling	-486	-343	143 V
Egalisatiereserve rente grondbanken	-384	-389	5 N
Totaal	13.166	12.418	748 N

Toelichting:

2a Dividend Nutsbedrijven

De dividenden zijn in de ProRap al op de juiste hoogte geraamd.

2b Beleggingen / deelnemingen

De gemeente staat garant voor door de ONW en OBWZ afgesloten kredietfaciliteiten en wij ontvangen daar een garantstellingsprovisie voor. De provisie wordt jaarlijks achteraf in rekening gebracht. In de begroting wordt uitgegaan van de maximum-kredietfaciliteit terwijl die in de praktijk niet volledig wordt gebruikt door ONW en OBWZ.

De garantstellingsprovisie van HVC is ca. € 75.000 hoger dan geraamd, voornamelijk als gevolg van het niet-geraamde deel in relatie tot de Triasboring (HVC Geothermie).

2c Renteresultaat

Voor een toelichting op dit nadelige resultaat wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

2d Reservemutaties

Er is sprake van een lagere storting in de reserve provisie garantstelling (zie ook 2b).

OVERHEAD

Wat is overhead?

Onder de term overhead verstaan we alle ondersteunende activiteiten die nodig zijn om gemeentelijke producten en diensten te leveren (de verstrekking van een uitkering, aanleg van wegen et cetera). De term "ondersteunende activiteiten" geeft daarbij volgens ons beter weer wat bedoeld wordt dan de term "overhead". Vandaar dat wij in dit onderdeel verder deze term gebruiken.

Vernieuwing BBV

In het vanaf 2017 gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is door de wetgever voor gekozen om de kosten van ondersteunende werkzaamheden op 1 taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Deze systematiek voorkomt dat gemeenten op een andere wijze met kostentoerekening omgaan waardoor de vergelijking van kosten van producten / diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, bevat het BBV een uniforme definitie voor de ondersteunende diensten.

Het dienstjaar 2018 is het tweede jaar waarin de ondersteunende diensten op deze wijze worden verwerkt. De navolgende tabel is reeds ingericht in lijn met de opzet in de begroting 2019. In die zin wijkt deze derhalve iets af van de beknoptere tabel in de begroting 2018.

Nacalculatie

Vanaf 2017 worden de personele en overige organisatiekosten gesplitst in 2 delen:

1. Personele kosten die direct aan programma's zijn toe te rekenen
2. Personele- en organisatiekosten die volgens het BBV tot de ondersteunende diensten behoren.

Bij beide onderdelen moeten de werkelijke kosten in de jaarrekening worden nagecalculeerd:

Ad 1. De direct aan de programma's toe te rekenen personele kosten zijn in de begroting 2018 op basis van een urenraming aan de programma's toegedeeld. De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft bepaald dat de werkelijke kosten op basis van de geraamde urenverdeling over de verschillende programma's moeten verdeeld. Het vorenstaande houdt in dat op dit onderdeel in de jaarrekening afwijkingen ontstaan tussen de geraamde doorbelasting en de werkelijke doorbelasting.

In de jaarstukken wordt een rapportagegrens gehanteerd. De afwijkingen tussen de werkelijk direct toe te rekenen personele kosten en de ramingen terzake zullen de rapportagegrens veelal niet overstijgen. Bij doorbelastingen van grotere omvang zal de afwijking evenredig groter zijn en in die gevallen kan de rapportagegrens worden overstegen. Bij die onderdelen zal naar deze toelichting worden verwezen.

Ad 2. In de onderstaande tabel zijn de kosten van ondersteunende diensten opgenomen. De centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat (alleen bij bouwgrondexploitatie en bij de investeringen wordt op grond van de begrotingsvoorschriften de toegerekende overhead begroot en nagecalculeerd). Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen / kennen. In dat verband houden wij extra-comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs en vindt op die wijze ook nacalculatie plaats.

Overzicht lasten en baten ondersteunende activiteiten

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen van de lasten en baten van de ondersteunende activiteiten.

Overzicht lasten en baten ondersteunende activiteiten (in €)

	Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten				
<i>Personele kosten</i>				
Loonkosten	21.608.647	21.885.973	22.510.999	21.672.471
<i>Af: nog niet toegerekende taakstellingen</i>	- 159.959	- 160.000	0	0
Materiële kosten	3.944.584	5.520.318	5.584.427	4.530.217
<i>Huisvesting</i>				
Materiële kosten	1.606.609	2.919.774	2.770.718	2.563.025
Kapitaallasten (incl. voorbereidingskrediet)	679.944	1.260.092	1.970.159	1.940.979
<i>Facilitaire kosten / ICT</i>				
Materiële kosten	2.929.070	4.059.263	2.913.252	2.424.097
Kapitaallasten	2.091.303	1.946.864	1.526.587	1.526.592
Ondersteunende activiteiten	32.160.198	37.432.284	37.276.142	34.657.381
<i>Toe te rekenen ondersteunende activiteiten aan:</i>				
Investeringen	- 1.416.003	- 1.797.043	- 1.797.043	- 1.337.896
Grondexploitaties en projecten	- 857.709	- 703.065	- 703.065	- 868.047
Totaal lasten ondersteunende activiteiten na toerekening	29.886.486	34.932.176	34.776.034	32.451.438
Baten				
<i>Personele kosten</i>				
Inkomsten uit externe detachering	471.157	150.000	150.000	291.177
Materiële baten	104.011	0	12.000	104.244
<i>Huisvesting</i>				
Materiële baten	0	0	850.000	849.400
<i>Facilitaire kosten / ICT</i>				
Bijdrage derden	2.164.265	1.992.790	2.044.603	2.173.783
Totaal baten	2.739.433	2.142.790	3.056.603	3.418.604
Ondersteunende activiteiten	27.147.053	32.789.386	31.719.431	29.032.834
<i>Verrekening reserves</i>				
Algemene reserve	520.174	0	706.177	404.757
Reserve tariefegalisatie afvalstoffenheffing	751.052	45.000	533.904	281.705
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	407.122	1.667.000	1.656.592	1.656.592
Reserve garantielonen	34.506	35.196	35.196	35.196
Reserve financiële soliditeit	0	856.176	856.176	0
Garantiebanen	0	132.915	218.249	183.471
Totaal ondersteunende activi- teiten na verrekening reserves	25.434.199	30.053.099	27.713.137	26.471.113
<i>Incidentele uitgave digitalisering</i>	0	1.455.000	0	0
Totaal excl. incidentele uitgaven	25.434.199	28.598.099	27.713.137	26.471.113

Toelichting op de tabel

De totale kosten voor de ondersteunende activiteiten zijn in 2018 uiteindelijk ca. € 1,2 mln. lager uitgevallen dan geraamd. De relevante afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Lonen en inhuur

Deze kosten maken deel uit van het zogenoemde P-budget van de organisatie, zoals dit ook aan de orde komt in de paragraaf bedrijfsvoering. De werkelijke uitgaven op het P-budget zijn in zijn totaliteit in 2018 binnen de raming gebleven. Voor een overzicht van het P-budget in 2018 wordt u verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Materiële lasten

De materiële kosten zijn rekening houdend met de baten en onttrekkingen aan de reserves ca. € 1,5 mln. lager dan geraamd.

Er zijn minder uitgaven gedaan voor de Westlandse School en de Talentencoach (samen € 0,6 mln.). De huisvestingslasten zijn € 0,2 mln. lager dan geraamd. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2018 was de nieuwe huisvesting nog niet gereed en kon de te betalen bruto beschikbaarheidsvergoeding aan de Groene Schakel nog niet definitief berekend worden.

De facilitaire kosten zijn per saldo ca. € 0,7 mln. lager dan geraamd, onder meer doordat enkele ICT-projecten gefaseerd zijn naar andere jaren en er meer opbrengsten zijn gegenereerd door aanvullende dienstverlening op het gebied van ICT en externe detachering. Voor de gefaseerde activiteiten geldt dat hiervoor via de besluitvorming bij deze jaarrekening een verzoek tot overheveling van budget wordt gedaan.

Toe te rekenen ondersteunende activiteiten aan Investerings en grondexploitaties en projecten
Aan de investeringen en grondexploitaties is op basis van tijdschrijven per saldo € 0,3 mln. minder aan ondersteunende kosten doorbelast.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

(x € 1.000)

Wat heeft het gekost in 2018?

Programma-totaal					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Lasten					
H05	Concernstelposten	109	1.556	782	422
H10	Geldleningen en deelnemingen	99	- 1.009	-825	-296
H15	Algemene uitkering	0	0	0	0
H20	Onroerende-zaakbelastingen	174	0	179	159
H25	Overige belastingen	0	0	0	0
H30	Overhead	29.888	34.894	34.776	32.451
Totaal lasten		30.053	35.441	34.912	32.736
Baten					
H05	Concernstelposten	10	0	1.915	1.915
H10	Geldleningen en deelnemingen	19.803	17.965	18.970	19.215
H15	Algemene uitkering	115.720	118.857	121.236	122.212
H20	Onroerende-zaakbelastingen	26.726	26.843	27.294	27.336
H25	Overige belastingen	362	398	361	382
H30	Overhead	2.739	2.143	3.057	3.419
Totaal baten		165.360	166.206	172.833	174.479
Saldo van baten en lasten		135.308	130.765	137.921	141.743

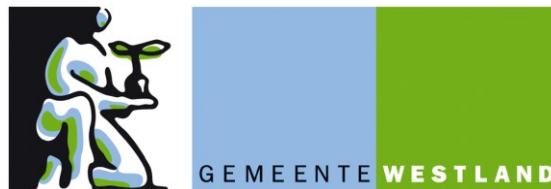
Reserves en voorzieningen					
Omschrijving		Realisatie 2017	Begroting 2018 voor wijziging	Begroting 2018 na wijziging	Realisatie 2018
Stortingen reserves		40.381	-4.318	-9.589	-9.641
Onttrekkingen reserves		40.376	6.046	10.416	6.708
Totaal mutaties reserves		5	1.727	826	2.933
Het resultaat Algemene dekkingsmiddelen		135.303	132.491	138.747	138.809

Stortingen voorzieningen		-64	0	0	0
Onttrekkingen voorzieningen		392	192	215	260
Totaal mutaties voorzieningen		328	192	215	260

Voor een toelichting bij de cijfers wordt voor de producten H05, H10, H15 en H30 verwezen naar de toelichting hiervoor en voor de producten H20 en H25 naar de paragraaf lokale heffingen.

2.2. Investeringsen

Inleiding

In de investeringsrapportage bij de jaarrekening 2017 c.q. bij de 1e actualisatie 2018 en vervolgens bij de ProRap 2018 bent u onder meer geïnformeerd over de benodigde bijstellingen op de lopende investeringskredieten en het verwachte resultaat op de kapitaallasten. Deze investeringsrapportage geeft u inzicht in de (fysieke) investeringen die in de Westlandse maatschappij worden gedaan. Het investeringsprogramma kent ambitie en is gebaseerd op uitvoering van besluiten zoals door de raad genomen. In dit hoofdstuk geven we u op hoofdlijnen inzicht in de werkelijke cijfers en achtergronden in relatie tot de bijgestelde begroting 2018.

2.2.1 Kapitaallasten

De kapitaallasten ultimo 2018 geven het volgende resultaat voor bestemming en na bestemming:

Begrote kapitaallasten 2018	€ 35,333 mln.	+
Bijstelling begrote kapitaallasten	€ 1,648 mln.	+
Bijgestelde begrote kapitaallasten 2018	€ 36,981 mln.	+
Definitieve werkelijke kapitaallasten 2018	€ 37,732 mln.	-
Resultaat kapitaallasten 2018	€ 0,751 mln.	-
Kapitaallasten MIP nieuw niet aangevraagd	€ 1,093 mln.	+
Kapitaallasten MIP vervanging niet aangevraagd	€ 0,000 mln.	+
Totaal kapitaallasten MIP niet aangevraagd	€ 1,093 mln.	+
Resultaat kapitaallasten 2018 voor bestemming	€ 0,342 mln.	+
Dekking via reserves kapitaallasten	€ 0,150 mln.	
Dekking via reserves kapitaallasten MIP niet aangevraagd	€ 1,093 mln.	-
Dekking uit reserves	€ 1,243 mln.	-
Resultaat kapitaallasten 2018 na bestemming	€ 0,901 mln.	-

Het in de tabel opgenomen nadelig resultaat na bestemming op de kapitaallasten ad € 0,901 mln. wordt veroorzaakt door:

1. Afboeking boekwaarde grond Oudendijk 14a, Maasdijk (verkocht)	€	-435.000	N
2. Toegerekende rente starters- en blijversleningen	€	304.000	V
3. Afboeken boekwaarde diverse investeringen	€	-737.000	N
4. Diverse kleine verschillen	€	<u>-33.000</u>	N
Totaal	€	901.000	N

Ad 2. Volgens de notitie Rente en de nadere toelichting hierop van de commissie BBV mag aan de verstrekte geldleningen geen omslagrente worden toegerekend. In de begroting was hiermee nog wel rekening gehouden.

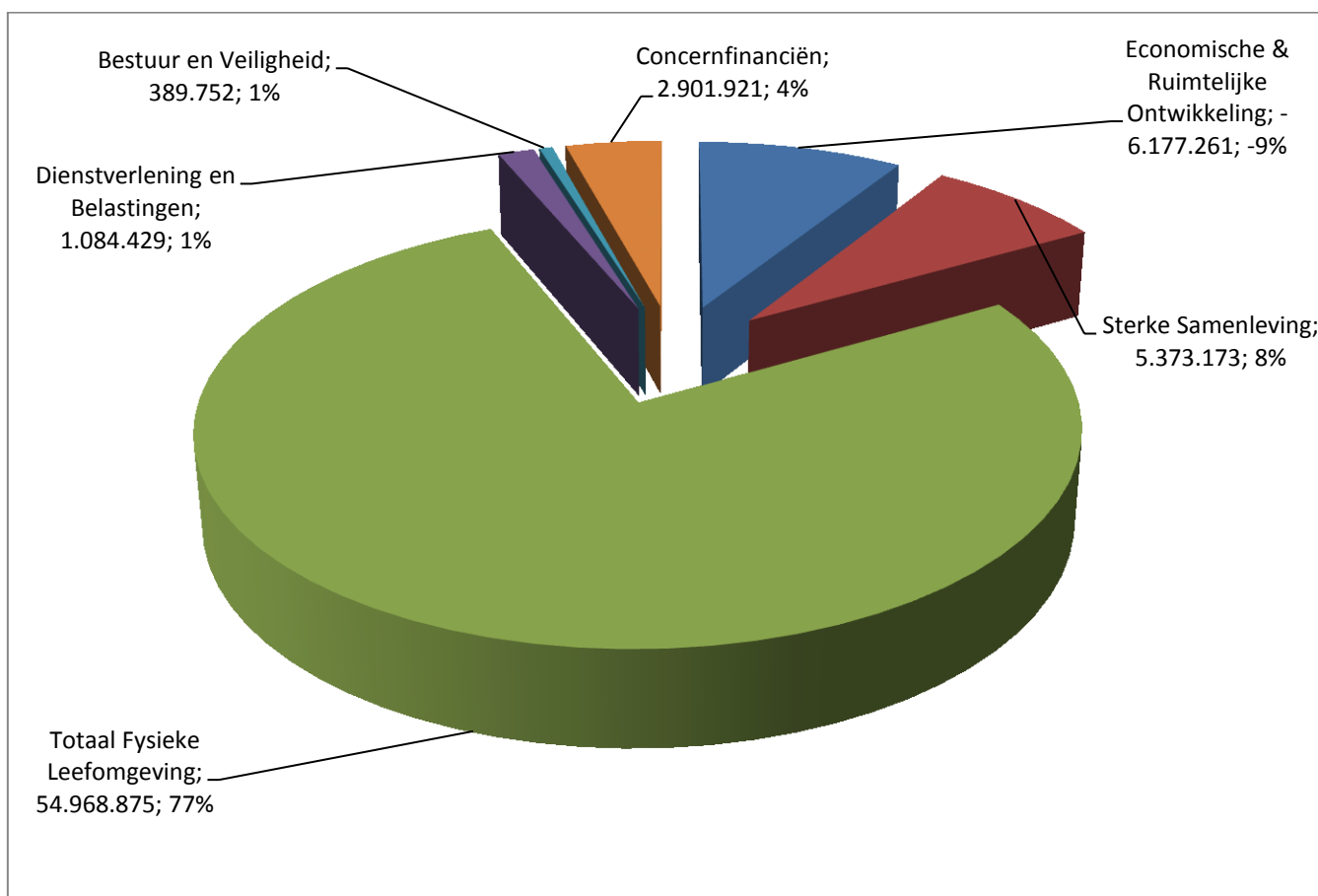
Overigens ontstaat op het taakveld treasury (renteresultaat) door het niet meer kunnen toerekenen een nadeel. Per saldo heeft deze post dus geen effect op het jaarresultaat 2018.

Ad 3. De boekwaarde van de volgende investeringen zijn afgeboekt, aangezien deze investeringen niet meer geactiveerd mogen zijn:

A Diverse schoolgebouwen	€	420.000
B Bibliotheek	€	28.000
C De Leuningjes	€	<u>289.000</u>
Totaal	€	737.000

2.2.2 Omvang investeringsportefeuille

De omvang van de restkredieten van de lopende investeringsportefeuille (circa 200 investeringen) bedraagt ultimo 2018 per saldo € 58.540.890. Het saldo van de restantkredieten is als volgt over de programma's in te delen:

In 2018 zijn er de volgende lopende kredieten (investeringsen waarvoor het krediet is gevoteerd en onderhanden zijn):

Lopende investeringen per programma	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Saldo	Restant krediet
Plaberum (stelpost)	83.875	0	1	0	83.874	83.874
Gebiedsontwikkeling Boomawatering BCF	23.916.787	15.714.295	24.566.628	9.843.093	-6.521.042	-6.521.042
Gebiedsontwikkeling Boomawatering rente	786.371	0	786.371	0	0	0
Gebiedsontwikkeling Boomawatering BTW	500.000	2.227.863	340.165	3.546.573	1.478.545	1.478.545
Plaberum gemeentelocatie 's Gravenzande	355.710	0	232.359	10	123.361	123.361
Plaberum gemeentelocatie Wateringen	184.920	0	143.621	3	41.302	Afgesloten
Plaberum Voorbereidingskosten Tuin van der Lely	49.400	0	36.711	3	12.692	12.692
Voorbereidingskosten (K) Driesprong	100.000	0	106.714	2	-6.712	Afgesloten
Voorbereidingskosten Centrumlocatie Monster	48.248	0	27.331	0	20.917	20.917
Voorbereidingskosten doorontwikkeling GHC	25.000	0	15.091	0	9.909	9.909
Aankoop pand Kerklaan 7 (W)	560.000	0	552.513	0	7.487	7.487
Herontwikkeling de Schakel Maasdijk	27.500	0	1.156	0	26.344	26.344
Aankoop woning Fazantlaan 8 (H)	455.000	0	0	0	455.000	455.000
Aankoop gebouw Rozemarijn 1 Wateringen	425.634	317.000	413.284	0	-304.650	-304.650
Aankoop grond Rozemarijn 1 Wateringen	480.000	480.000	480.000	0	-480.000	-480.000
Asbestsanering en herstel Leuningjes Poeldijk	408.323	0	427.878	0	-19.555	Afgesloten
In gebruikgeving Leuningjes (P) E-nut 4021	814.000	0	814.000	0	0	0
Verbeteren bereikb. Julianasp. (sG) parkeerterrein	345.000	0	283.880	2	61.122	Afgesloten
Bereikbaarheid Julianasportp. (sG) kunstgrasveld	500.000	0	498.926	1	1.075	Afgesloten
Verbouwing NED3 De Lange Spruit (W)	310.000	0	307.948	0	2.052	Afgesloten
Investering gebruiksklaar maken De Leuningjes	1.197.000	0	729.562	0	467.438	467.438
Strategisch, (DL), Vreeburchlaan 7 (nb), grond	785.000	0	785.000	151.600	151.600	Afgesloten
Strategisch, De Lier, gronden Molensloot	3.100.000	1.550.000	3.107.136	0	-1.557.136	-1.557.136
Totaal Economische & Ruimtelijke ontwikkeling	35.457.768	20.289.158	34.656.274	13.541.287	-5.946.377	-6.177.261
W Pieter vd Plasschool	5.460.100	0	5.412.746	0	47.354	47.354
Investeringssubsidie RKVV Westlandia 2011	165.000	0	152.635	0	12.365	Afgesloten
Bijdrage revitalisering Westlands Museum	1.019.365	0	939.365	0	80.000	80.000
Nieuwbouw Pius X (W)	5.490.640	0	5.477.634	3	13.009	13.009
M Nieuwbouw Ichtus/Immanuel	4.740.310	0	4.284.292	2	456.019	456.019
W Renovatie gymzaal Pius X	300.000	0	300.000	0	0	0
M Uitbreiding Montessorischool	573.600	0	550.617	0	22.983	Afgesloten
Uitbreiding ISW Gasthuislaan (G)	2.750.000	0	2.750.000	0	0	Afgesloten
G Uitbreiding Kameleon	900.000	0	0	0	900.000	900.000
N Uitbreiding Montessorischool	376.155	0	376.155	0	0	Afgesloten
Nieuwbouw Achtsprong (DL)	1.800.000	0	0	0	1.800.000	1.800.000
Strandwacht inrichting 4 groepen	164.700	0	164.622	0	78	Afgesloten
W Uitbreiding De Kykert	498.273	0	468.273	0	30.000	Afgesloten
M Uitbreiding Montessorischool	265.123	0	265.123	0	0	Afgesloten
G Uitbreiding De Wegwijzer	475.000	0	0	0	475.000	475.000
N Uitbreiding Joannesschool	688.507	0	689.443	0	-936	Afgesloten
dl Nieuwbouw Prins Willem Alexanderschool	264.000	0	264.000	0	0	0
N Uitbreiding Diamand	150.700	0	0	0	150.700	150.700
Restauratie kerktoeren Naaldwijk	517.308	12.439	516.691	12.439	617	Afgesloten
Vervanging kunstgrasvelden jaarschijf 2017	1.000.000	0	994.383	0	5.618	Afgesloten
Vervroegde vervanging kunstgrasvelden 2018	1.800.000	0	1.789.368	0	10.632	10.632
Renovatie sportvelden 2017	143.500	0	96.803	0	46.697	Afgesloten
Aanleg kunstgrasveld voetbalveld KMD (W)	650.000	0	489.674	0	160.326	160.326
Renovatie sportvelden 2018	146.370	0	96.237	0	50.133	50.133
Vervanging Kunstgrasvelden 2018 (Lyra)	1.230.000	0	0	0	1.230.000	1.230.000
Totaal Sterke Samenleving	31.568.651	12.439	26.078.061	12.444	5.490.595	5.373.173

Lopende investeringen per programma	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Saldo	Restant krediet
G: (ig) Maasdijk-Naaldwijkseweg grondverwerving	3.742.516	4.652.114	3.743.689	4.610.160	-43.126	-43.126
IRG Reconstructiegebied Wateringveldse Polder	30.852.659	18.209.836	30.525.231	18.075.045	192.637	192.637
IRG Reconstructie Wat. Polder verkoop gronden	268.000	268.000	268.000	0	-268.000	-268.000
IRG De Baak verkoop gronden	443.000	350.000	410.960	67.314	-250.646	-250.646
Aanleg Oostelijke Randweg De Lier	19.500.002	960.000	7.863.636	446.381	11.122.747	11.122.747
Aanleg oostelijke randweg (DL), bijdrage RBV	3.000.000	0	2.000.000	0	1.000.000	1.000.000
Waterkering De Lier centrum (M-nut)	1.880.754	530.570	1.739.179	530.570	141.575	141.575
Scope uitbreidingen 3-in-1 project	7.909.173	5.309.172	7.453.601	5.309.183	455.583	455.583
Scope uitbreidingen 3-in-1 project, dek. M-nut	550.302	0	0	0	550.302	550.302
Gebiedsontwikkeling Poelzone BCF	33.385.469	28.766.562	30.759.131	30.134.118	3.993.894	3.993.894
Gebiedsontwikkeling Poelzone (gem. deel) BCF	6.288.004	40.004	6.288.002	40.004	2	2
Gebiedsontwikkeling Poelzone BTW	1.357.400	5.976.307	1.030.644	5.479.182	-170.370	-170.370
Ontsluiting Teylingen BCF	11.333.811	2.680.000	6.975.891	847.589	2.525.509	2.525.509
Ontsluiting Teylingen KvH	100.139	0	139	0	100.000	100.000
Ontsluiting Teylingen BTW	0	0	455.232	299.574	-155.658	-155.658
Directe verbinding Maasdijk (N220) en Honderdland	22.138.891	12.878.891	12.009.355	3.511.138	761.784	761.784
Verbreding N213 incl. reconstructie N213-Dijkweg	1.648.552	104.168	800.160	7	744.231	744.231
Verbreding N213 bijdrage Elsenbosch (M-nut)	200.000	0	14.292	0	185.708	185.708
Aanleg rot.Patijnenburg/Secr.Verhoeffw (M-nut)	415.000	0	80.735	0	334.265	334.265
Aanleg rotonde Patijnenburg/Secr.Verhoeffweg	412.500	0	4.572	0	407.928	407.928
Herinrichting Graaf Florisplein e.o. 's Gravenz	1.087.500	1.085.285	980.548	980.548	2.215	2.215
Herinr. parkeerterrein Sand Ambachtstr ('s-G)	34.731	0	41.004	0	-6.272	-6.272
Tijdelijke verkorte verbinding Maasdijk-Oranjesl	300.000	0	179.734	1	120.267	120.267
Poeldijk centrum (bijdr.herinr.voorstr M-nut)	245.000	0	22.776	1	222.225	222.225
Sc 3 in 1: Koop en sloop woningen JvdLaarw (M-nut)	1.550.000	0	1.277.999	2	272.003	272.003
Bijdr.aanl.parkeerplaats en ontsl. Sonnehoeck Mnut	115.000	0	0	0	115.000	115.000
Plaberum hellingbaan Molenslag Monster	84.302	0	35.624	0	48.678	48.678
3 in 1 Pr.Aanp.Snelbinder, PietStr.weg en Leeweg	152.500	0	101.650	0	50.850	50.850
Verbreding N211 Wippolderlaan	554.600	0	91.980	26	462.647	462.647
Fietsverbinding Tuinveld / De Groene Schakel	480.000	0	24.623	1	455.378	455.378
Fietsverbinding Tuinveld/Groene Schakel (M-3034)	120.000	0	120.000	0	0	0
Calamiteitenberging Westland locatie glas 8a	2.810.500	0	25.226	4.100	2.789.374	2.789.374
Calamiteitenberging Westland locatie glas 3	1.501.500	0	0	0	1.501.500	1.501.500
LOF Groene kernen Groenvoorziening	1.240.000	0	710.694	3	529.310	529.310
LOF Groene gebieden Grond Prinsenbos	600.000	0	593.602	1	6.399	Afgesloten
LOF Groene entrees Westland Groenvoorziening	425.000	0	58.180	1	366.821	366.821
LOF Openbare ruimte speelvoorziening	850.000	0	312.273	2	537.729	537.729
LOF Levendige kernen Groenvoorziening	200.000	0	149.005	0	50.995	50.995
LOF Recreatie Groenvoorziening	435.000	0	145.718	1	289.283	289.283
Aanleg rotonde Coldenhovelaan	1.500.000	454.500	61.453	0	984.047	984.047
Verkeerssituatie Kerkstr-Vorkotterstraat Kw. BCF	450.000	0	268.826	0	181.174	181.174
Verkeerssituatie Kerkstraat-Verkottestr.Kw.BTW	0	0	173.013	0	-173.013	-173.013
Aanleg voetpad en bushalte Middelbroekweg (N)	222.000	0	118.964	0	103.036	103.036
2e oprit De Tuinen (N)(M-nut)	86.953	0	0	0	86.953	86.953
Aanleg geluidscherm Vogelaer (H) M-nut 3030	145.000	0	19.691	0	125.309	125.309
Geluidscherm Leeweg M-nut	600.000	0	42.172	0	557.828	557.828
Aankoop grond M.dijk Twee Pleinenweg- H.land BCF	970.000	450.000	0	0	520.000	520.000
Aankoop grond M.dijk Twee Pleinenweg- H.landBTW	0	0	27.063	26.175	-888	-888
Isolatiemaatregelen geluidbelasting Maasdijk	450.000	0	0	0	450.000	450.000
Herinrichting terrein vm gem.locatie(Nw) M-nut 3036	400.000	0	6.192	0	393.808	393.808
Gebouw Prinsenbos Grote Achterweg 17a (N)	150.000	0	167.738	1	-17.737	Afgesloten
WL: N223	1.418.336	22.071	1.420.362	22.070	-2.027	-2.027
L: Ophogen boezemkades totaal	510.306	0	497.713	0	12.594	12.594
Rioleringsplan bloemenbuurt (Mo)	831.704	0	682.841	15.010	163.873	163.873
Frankenthaler / Guldenland	1.459.300	44.300	1.410.383	44.300	48.917	Afgesloten
Vervanging Damwanden 2011	1.880.000	83.000	1.814.291	83.002	65.711	65.711

Lopende investeringen per programma	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Saldo	Restant krediet
DL - Riolering Kerklaan/Rijnstraat	439.999	0	466.369	487.771	461.401	461.401
Wateroverlast van rijnstraat DL (dekk.mnut)	600.000	0	616.429	3	-16.426	-16.426
Tractie - jaarplan 2010	182.000	0	165.819	0	16.181	16.181
Bruggen en kunstwerken, jaarplan 2012	1.476.732	617.295	1.469.825	617.297	6.909	6.909
Fietsvoorzieningen Lange Kruisweg	918.468	465.912	899.073	465.913	19.396	19.396
Reconstructie Kwaklaan	1.118.667	0	1.039.862	1	78.806	78.806
Rotonde Emmastraat Zwartendijk	132.252	0	84.363	2	47.891	47.891
Vervanging damwanden 2012-2013	1.000.300	0	915.204	0	85.097	85.097
Bruggen en kunstwerken - jaarplan 2013	285.000	0	179.677	1	105.323	Afgesloten
Bruggen (hout) en kunstwerken - jaarplan 2013	305.534	0	279.323	0	26.211	26.211
Vaar recreatieve voorzieningen	150.000	0	120.909	0	29.091	29.091
Vervanging duikers 2014	259.310	0	4.913	0	254.398	Afgesloten
Vervangen VRI's – jaarschijf 2012	248.000	0	245.044	0	2.956	2.956
Vervangen VRI's – jaarschijf 2013	248.000	0	94.447	0	153.553	153.553
Straatwerkzaamheden - jaarplan 2014	2.621.262	16.322	2.522.137	1	82.804	82.804
Vervanging damwanden 2014	500.643	0	380.465	0	120.178	120.178
Riolering Sportlaan – De Lier (GRP vervang.2014)	745.000	0	658.049	1	86.952	86.952
Operationeel programma waterplan 2014	491.800	0	415.284	0	76.516	76.516
Rioolvervanging Gantellaan Monster (2014 -A)	963.525	0	762.993	5	200.536	200.536
School-thuis routes, jaarschijf 2014	1.628.500	545.780	1.328.080	602.802	357.443	357.443
Effect. speelplaatsenplan jaarplan 2015 (klein)	50.367	0	50.092	0	275	Afgesloten
Riolering Kijckerweg / Hondert Margen	704.118	0	691.039	1	13.080	13.080
Riolering Emmaplein	175.000	0	129.181	3	45.822	45.822
Vervangen gemalen	250.000	0	276.629	1	-26.628	Afgesloten
Riolering buitengebied	300.000	0	273.631	2	26.371	26.371
Herinrichting diverse wegen rioolvervanging 2015	655.600	0	670.352	1	-14.751	Afgesloten
Straatwerkzaamheden - jaarplan 2015	2.132.305	0	1.832.614	26	299.716	299.716
Aanpassing kruising Haagweg-Molenweg	220.000	114.000	63.909	2	42.093	42.093
Aanleg VRI Haagweg – Molenweg	300.000	126.000	0	0	174.000	174.000
Aanpassing Noord Lierweg	650.000	325.000	38.147	325.000	611.853	611.853
Reconstructie Sportlaan	1.700.000	79.000	1.671.565	85.205	34.640	34.640
Vergroten rotonde Zwethlaan	100.000	0	18.190	1	81.811	81.811
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2016	449.034	0	398.632	1	50.404	50.404
Verharding 2016	3.955.969	526.102	3.840.535	381.753	-28.916	-28.916
Vervanging Damwanden 2016	335.083	0	149.890	0	185.193	185.193
Bruggen en Kunstwerken 2016	698.241	0	93.079	1	605.162	605.162
Vervanging Openbare Verlichting 2016	873.500	0	885.650	4	-12.147	-12.147
Aansch/vervanging gladheidsbestr-Jaarschrijf 2016	56.050	0	58.141	0	-2.091	-2.091
Aansluiten persleiding LT/RT/Waalblok, geb GD11	630.000	0	536.722	1	93.279	93.279
Aansluiten restant Dijkerwaal (Gz) VGRP	86.000	0	34.375	0	51.625	51.625
Ombouwen vacuümriol.Bloemenln/v Berckrln (Gz)	300.000	0	6.310	0	293.690	293.690
Riolering Bomenbuurt (fase Eikenhof) (DL) VGRP	625.000	0	586.152	2	38.850	38.850
Riolering Kerklaan (Po) VGRP	125.000	0	87.183	2	37.819	37.819
Riolering Lierweg oost (DL) VGRP	200.000	0	46.669	0	153.331	153.331
Riolering Suydervelt noord (W) VGRP	75.000	0	42.730	0	32.270	32.270
Spoelleiding de Lee / Kralingerpolder (DL) VGRP	50.000	0	53.938	1	-3.937	-3.937
Riolering buitengebied 2016	300.000	0	252.362	1	47.639	47.639
Vervangen gemalen 2016	750.000	0	408.346	1	341.655	Afgesloten
Aanbrengen beschoeiingen 2016	851.760	0	492.605	2	359.156	359.156
Groenrehabilitatie 2016	860.339	0	818.762	5	41.582	41.582
Herinrichting Wilhelminaplein Naaldwijk	1.283.000	60.000	1.330.670	58.873	-48.797	-48.797
Herinrichting Marktplein 's-Gravenzande	1.245.000	40.000	1.318.442	25.012	-88.430	-88.430
Herinrichting Marktplein 's-Grav. M-nut 3032	200.000	0	200.000	0	0	Afgesloten
Verharding 2017	2.266.625	95.120	1.952.619	110.120	329.006	329.006
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2017	797.480	83.508	700.479	83.508	97.001	97.001
Rotonde N223 Noordlierweg/Oostbuurtseweg	915.000	315.000	919.818	315.001	-4.818	-4.818

Lopende investeringen per programma	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Saldo	Restant krediet
Vervanging Damwanden 2017	374.955	0	22.492	0	352.463	352.463
Vervanging Openbare Verlichting 2017	470.774	0	370.752	2	100.023	100.023
Riolering Dijkweg (Nw)	206.000	0	186.105	0	19.895	Afgesloten
Vrijverval riolering 2017	1.050.000	0	870.892	2	179.110	179.110
Drukriolering buitengebied 2017	1.450.000	0	648.895	1	801.105	801.105
Relinewerkzaamheden 2017	325.000	0	299.156	1	25.845	25.845
Aanbrengen beschoeiing 2017	395.600	0	54.006	2	341.596	341.596
reconstructie groenvoorziening 2017	360.429	0	221.175	4	139.257	139.257
Bruggen en kunstwerken 2017, Hout	200.000	0	137.596	0	62.404	62.404
Fietsverbinding Kerkstraat-Heulweg	950.000	290.000	1.014.180	293.118	-61.062	-61.062
Herinrichting Boerenlaan	120.000	0	125.727	0	-5.726	Afgesloten
Herinrichting Havenplein Naaldwijk	597.000	0	411.769	0	185.231	185.231
Verbeteren verkeersveiligheid Opstalweg (N)	950.000	221.000	612.104	221.004	337.900	337.900
Vervanging Verhardingen - jaarplan 2018	5.483.000	150.000	1.786.465	204.600	3.751.135	3.751.135
Vervanging damwanden 2018 (beton/staal)	513.000	0	13.646	0	499.354	499.354
Vervanging damwanden 2018 (hout)	688.000	0	61.816	0	626.184	626.184
Vervanging bruggen en kunstwerken 2018 (B/S)	56.000	0	0	0	56.000	56.000
Vervanging bruggen en kunstwerken 2018 (hout)	503.000	0	18.098	0	484.902	484.902
Vervanging openbare verlichting-jaarplan 2018	624.000	0	274.241	0	349.759	349.759
Vervanging Riolering vrijval 2018	5.145.000	0	698.178	0	4.446.822	4.446.822
Vervanging drukriolering/relining 2018	589.000	0	14.846	0	574.154	574.154
Vervanging gemalen 2018	167.000	0	73.266	0	93.734	93.734
Aanbrengen beschoeiingen 2018	350.000	0	0	0	350.000	350.000
Effectuering speelplaatsenplan 2018	329.000	0	127.498	0	201.502	201.502
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2018	785.000	0	308.067	0	476.933	476.933
Aanschaf/vervanging gladheidsbestrijding 2018	91.050	0	32.819	0	58.231	58.231
Vervangen duikers 2018	150.000	0	0	0	150.000	150.000
Reconstructie groenvoorziening 2018	639.571	0	172.791	0	466.780	466.780
Gemalen-data inwinning 2018	50.000	0	1.178	0	48.822	48.822
Fietsenstalling Naaldwijk M-nut 3033	210.000	50.000	6.445	0	153.555	153.555
Vervangen straatmeubilair 2018	60.000	0	1.627	0	58.374	58.374
Aanleg parkeerplaatsen LTC Naaldwijk	150.000	0	161	0	149.839	149.839
Kustvisie herinrichting strandlagen	50.000	0	3.089	0	46.911	46.911
Kustvisie kwaliteitsimpuls parkeerplaatsen	0	0	3.089	0	-3.089	-3.089
Kustvisie vervanging parkeerinstantaties	50.000	0	0	0	50.000	50.000
Zettingsproblematiek- riolering - fase 1	1.219.000	0	200.423	0	1.018.577	1.018.577
Zettingsproblematiek - riolering - fase 2	150.000	0	0	0	150.000	150.000
Zettingsproblematiek - riolering - fase 3	50.000	0	0	0	50.000	50.000
Zettingsproblematiek - verhardingen - fase 1	0	0	100.000	0	-100.000	-100.000
Verbeteren verkeersveiligheid Kasteelweg (M. nut)	0	0	0	0	0	0
Totaal Fysieke Leefomgeving	234.317.246	86.984.819	166.454.103	74.802.570	55.680.894	54.968.875
Begraafplaatsen 2016	115.000	0	96.915	0	18.086	18.086
Vervangen inzamelmiddelen 2017	404.400	0	323.723	6	80.683	80.683
Begraafplaatsen 2017	57.500	0	66.958	0	-9.458	-9.458
Afvalpreventie 2018	280.000	0	29.126	0	250.874	250.874
Vervangen inzamelmiddelen jaarplan 2018	250.000	0	133.876	0	116.124	116.124
Begraafplaatsen 2018	657.500	0	29.379	0	628.121	628.121
Totaal Dienstverlening en Belastingen	1.764.400	0	679.977	6	1.084.429	1.084.429
Brandweerkazerne Naaldwijk	695.100	0	305.349	0	389.751	389.751
Brandweerkazerne Naaldwijk dekk. Ec.nut	119.900	0	119.900	0	0	0
Aankoop gronden Brandweerkazerne Naaldwijk	138.030	0	138.030	0	0	Afgesloten
Totaal Bestuur en Veiligheid	953.030	0	563.278	0	389.752	389.752

Lopende investeringen per programma	Krediet (uitgaven)	Krediet (inkomsten)	Uitgaven t/m 2018	Inkomsten t/m 2018	Saldo	Restant krediet
Voorber.kred. huisvesting gem. organisatie	3.500.000	0	3.207.918	3	292.085	Afgesloten
Nieuwbouw gemeentehuis	1.555.000	0	1.335.852	4	219.152	Afgesloten
Vervanging primaire softwarepakketten 2015-2018	909.566	0	643.285	0	266.281	266.281
Vervanging centrale infrastructuur 2016-2018	1.026.291	0	857.494	0	168.797	168.797
Vervanging netwerkcomponenten 2015-2018	650.812	0	321.576	0	329.236	329.236
Vervanging primaire softwarepakketten 2017-2018	475.000	0	86.941	0	388.059	388.059
ICT 3D's	149.000	0	0	0	149.000	Afgesloten
Administratieve werkstations 2018	50.000	0	38.267	0	11.733	11.733
Printers 2018	80.000	0	5.103	0	74.897	74.897
Mobiele telefoons 2018	190.000	0	12.654	0	177.346	177.346
Tractie - jaarplan 2011	125.000	0	29.405	0	95.595	95.595
Tractieplan 2018-2019, jaarschijf 2018	155.000	0	10.022	0	144.978	144.978
Tractieplan 2018-2019, jaarschijf 2019	1.119.600	0	0	0	1.119.600	1.119.600
Tractieplan 2018-2019, jaarschijf 2020	125.400	0	0	0	125.400	125.400
Total concernfinanciën	10.110.669	0	6.548.519	7	3.562.158	2.901.921
Totaal Generaal	314.171.764	107.286.416	234.980.212	88.356.315	60.261.451	58.540.890

Ten aanzien van de (restant)kredieten met een negatief saldo ultimo 2018 (> € 100.000) wordt het volgende vermeld:

Voor de volgende investeringen geldt dat het negatieve restantkrediet ermee verband houdt dat er op netto-basis (uitgaven -/- inkomsten) meer is uitgegeven dan het netto-krediet zou toestaan. Echter, in deze gevallen lopen de uitgaven op de geraamde inkomsten vooruit en dienen er nog inkomsten te worden gerealiseerd. Veelal betreft het hier (grond)verkoop binnen een project of gesubsidieerde projecten waarvoor de subsidie of bijdrage pas kan worden gedeclareerd bij afronding van het project. Bij deze investeringen is derhalve geen sprake van reële overschrijdingen:

Economische en ruimtelijke ontwikkelingen

- Gebiedsontwikkeling Boomawatering (deels verklaring van de overschrijding)
- Aankoop gebouw Rozemarijn 1 Wateringen
- Aankoop grond Rozemarijn 1 Wateringen
- Strategisch, De Lier, gronden Molensloot

Fysieke leefomgeving

- Maasdijk – Naaldwijkseweg grondverwerving
- Infrastructuur Regeling Glastuinbouw (IRG) Wateringveldse Polder verkoop gronden
- IRG De Baak verkoop gronden

Gebiedsontwikkeling Boomawatering

Zoals reeds gemeld in het MPG 2019-2022 heeft de bodemverontreiniging met asbest tot hogere kosten geleid. Ook is binnen de investering de uitvoering van de aangenomen motie om de gronden aan de Leeuwenhorst laan te Poeldijk beschikbaar te stellen aan bedrijven opgenomen in de ramingen. De motie voorziet er in om gewenste ontwikkelingen (transformatie, herstructurering) voor bedrijven binnen het Westland op de gronden aan de Leeuwenhorst laan mogelijk te maken. Zowel de uitgaven als de inkomsten binnen het krediet worden verhoogd met € 400.000.

Zettingsproblematiek - verhardingen (fase 1)

Als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma 2019 is inmiddels een vervangingsinvestering van € 656.000 vrijgegeven voor verhardingen als gevolg van de zettingsproblematiek in De Lier.

2.2.3 Afgesloten Investerings / in gebruik genomen investeringen

De ingebruikname van een investering is van belang, aangezien de ingebruikname bepalend is voor het starten van de afschrijving op de investering. In de meeste gevallen wordt met de ingebruikname ook de investering afgesloten.

In het onderdeel 2.2.2 is aangegeven welke lopende investeringen ultimo 2018 zijn afgesloten (zie kolom restant kredieten).

In de hierna volgende lijst is een overzicht opgenomen van investeringen die gedurende 2018 in gebruik zijn genomen, maar waarvan het krediet in een later jaar formeel wordt afgesloten aangezien de financiële afwikkeling van de investering op dat moment pas wordt afgerond.

In gebruik genomen investeringen per programma	Jaar 1e investering
<i>Economische & Ruimtelijke ontwikkeling</i>	
In gebruikgeving Leuningjes (P) E-nut 4021	2017
Investering gebruiksklaar maken De Leuningjes	2018
<i>Sterke Samenleving</i>	
W Renovatie gymzaal Pius X	2016
<i>Fysieke leefomgeving</i>	
Ontsluiting Teylingen BCF	2011
Ontsluiting Teylingen KvH	2016
Ontsluiting Teylingen BTW	2016
Directe verbinding tussen de Maasdijk (N220) en Honderdland	2011
Aanleg voetpad en bushalte Middelbroekweg (N)	2017
Herinrichting Marktplaats 's-Gravenzande	2016
Verharding 2017	2016
Grootschalige activiteiten verkeersveiligheid 2017	2016
<i>Algemene Dekkingsmiddelen</i>	
Administratieve werkstations 2018	2018

2.2.4 Bijstelling lopende investeringen

Sinds 2011 maakt de eerste Investeringsrapportage deel uit van de jaarrekening. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf. Hiermee kunnen de meerjarige effecten van de kapitaallasten bij de jaarrekening tegelijk met de jaarrekening zelf aan uw raad worden voorgelegd en meegenomen worden in het Financieel Meerjaren Perspectief 2019-2023 (FMP). Tevens wordt uw raad op deze wijze in een vroeg stadium geïnformeerd over de noodzakelijke bijstelling van investeringen en de daarmee verband houdende liquiditeiten.

In het kader van het budgetrecht van de raad (de begrotingsrechtmatigheid) moet bij (verwachte) overschrijdingen van beschikbaar gestelde kredieten een formele bijstelling van het krediet plaatsvinden. Deze bijstellingen van kredieten hebben wel consequenties voor de uit de investeringen voortvloeiende kapitaallasten vanaf 2020.

Bij deze jaarrekening is bij nadelige bijstellingen onderzocht of dekking mogelijk is door het aframen van beschikbaar gestelde kredieten als gevolg van gerealiseerde onderschrijdingen of door bijraming van de verwachte c.q. reeds gerealiseerde inkomsten.

De bijstelling op de uitgaven en inkomsten van de lopende investeringsportefeuille als gevolg van de aanpassingen door de hierboven genoemde componenten (over- en onderschrijding van het krediet, liquiditeitenplanningen en afsluitdata) geeft het volgende beeld:

Bedragen in € mln.						
Programma	Bijstelling uitgaven		Bijstelling inkomsten		Bijstelling per saldo	
Economische en Ruimtelijke ontwikkelingen	0,407	N	0,400	V	0,007	N
Sterke Samenleving	0		0		0	
Ondersteuning, zorg en participatie	0		0		0	
Fysieke Leefomgeving	2,852	N	3,576	V	0,724	V
Dienstverlening en Belastingen	0		0		0	
Bestuur en Veiligheid	0,091	N	0		0,091	N
Algemene Dekkingsmiddelen	0,050	V	0		0,050	V
Totaal	3,300	N	3,976	V	0,676	V

Op basis van de bijgestelde liquiditeitenplanning vanaf 2019 worden voor enkele investeringen overschrijdingen verwacht ná 2018 (de overschrijdingen ultimo 2018 zijn reeds toegelicht bij 2.2.2). De substantiële afwijkingen (> € 50.000) op kredieten (zowel uitgaven als op inkomsten) worden hieronder toegelicht:

Programma Economische en Ruimtelijke ontwikkelingen:

Gebiedsontwikkeling Boomawatering

Zoals reeds gemeld bij de overschrijdingen ultimo 2018 worden bij dit krediet de ramingen van zowel de inkomsten en de uitgaven met € 400.000 bijgesteld.

Programma Fysieke Leefomgeving:

Aanleg Oostelijke Randweg

Bij het project is sprake van een extra inkomstenbron. In het TMPG 2018 is hiervan al melding gedaan. Op basis van de afgesloten samenwerkingsovereenkomst (SOK) met het Hoogheemraadschap ontvangt de gemeente ruim € 1,1 mln. Daarnaast is een SOK afgesloten met ontwikkelaar BPD over de aan- en verkoop van gronden ten behoeve de Oostelijke randweg en het facilitaire project Liermolen en Molensloot . Op grond hiervan ontvangt de gemeente € 0,1 mln. De extra inkomsten dekken niet geraamde kosten voor het project. Zowel de inkomsten als de uitgaven worden verhoogd met € 1,25 mln. (budgettair neutraal).

Gebiedsontwikkeling Poelzone

Door onzekere factoren zoals de hoogte en aard van de toe te rekenen subsidiabele kosten en het effect van subsidies van derden (subsidie stapeling) zijn de geraamde subsidie-inkomsten voorzichtig ingeschat. De subsidie van de provincie is nu vastgesteld. De totale inkomsten kunnen hierdoor verhoogd worden met € 800.000.

Koop en sloop woningen Jan van de Laarweg

Alle woningen zijn verworven. De sloopwerkzaamheden zijn in voorbereiding. Tevens is de bestemmingswijziging in gang gezet om de locatie een bedrijvenbestemming te geven. De locatie zal worden verkocht aan een naastgelegen bedrijf. Hierover is overeenstemming bereikt . Voor de verkoop van de locatie wordt een opbrengst geraamd van € 267.650

Herinrichting parkeerterrein voormalige gemeentelocatie Naaldwijk

Bij de ProRap 2018 is een krediet van € 400.000 beschikbaar gesteld voor de herinrichting van de voormalige gemeentehuislocatie te Naaldwijk. In het dekkingsvoorstel behorende bij het Uitvoeringsprogramma 2019 is rekening gehouden met een verlaging van de investering naar € 150.000 in verband met een sobere uitvoering rekening gehouden. De verlaging met € 250.000 is in deze investeringsrapportage verwerkt.

Riolering Kerklaan/Rijnstraat De Lier

Het betreft neutrale bijstelling van zowel uitgaven en inkomsten met € 702.273 als gevolg van de samenwerkingsovereenkomst met het Hoogheemraadschap Delfland voor het uitvoeren van

werkzaamheden ten behoeve van de bergingskelder en de aanpassing van het rioleringsstelsel ter plekke.

School-thuis routes, jaarschijf 2014

Er is € 57.000 meer subsidie van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) ontvangen dan geraamd, met name voor de Arckelweg.

Verhardingen

Door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) wordt een subsidie verleend van € 205.000 voor aanpassingen kruispunt Kruisbroekweg/Kruisweg. Zowel de uitgaven en de inkomsten worden met € 205.000 verhoogd (budgettair neutraal).

Vervanging bruggen en (civieltechnische) kunstwerken

Het voordelig restant ad € 105.323 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging bruggen en kunstwerken jaarschijf 2013 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van bruggen en kunstwerken.

Vervanging gemalen

Het voordelig restant ad € 341.654 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging gemalen jaarschijf 2016 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van gemalen.

Vervanging duikers

Het voordelig restant ad € 254.398 van het ultimo 2018 afgesloten krediet vervanging duikers jaarschijf 2014 wordt overgebracht naar het vigerende krediet voor de vervanging van duikers.

Voorzieningen R-net lijn 36

Door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) wordt een subsidie verleend van € 250.000 in dit project.

Programma Bestuur en Veiligheid:

Brandweerkazerne Naaldwijk

Door kostenstijgingen en niet geraamde aanpassingen aan de kazerne is een kredietaanpassing van ruim € 90.000 noodzakelijk.

2.2.5 Overzicht subsidies

Onderstaand is een totaaloverzicht van subsidies opgenomen. Het overzicht is qua opzet vergelijkbaar met het overzicht, zoals dit nu voor een deel van de subsidies reeds is opgenomen in het MPG. Het overzicht is in 2 delen gesplitst:

Een overzicht van subsidies met betrekking tot projecten, niet zijnde investeringen.

Projectnaam	Subsidieregeling	Datum Beschikking	Beschikking	Datum Vaststelling	Bedrag Vaststelling	Voorschotten
Scan zonnepanelen bedrijventerrein Honsel	Provincie Zuid Holland	08-01-2018	€ 9.000,00	08-01-2018	€ 9.000,00	€ -
Technology Education Centre Hortitech	MRDH	08-12-2015	€ 145.000,00		€ -	€ 116.000,00
Opstart Field Lab Smart Food (Freshteq)	MRDH	08-12-2015	€ 375.000,00		€ -	€ 300.000,00
Nefertiti	Europa	23-06-2017	€ 43.210,00		€ -	€ 20.884,83
BioBoost - PZH	Provincie Zuid Holland	05-11-2015	€ 127.298,00		€ -	€ 50.000,00
Bioboost - europa	Europa		€ 3.381.512,83		€ -	€ 186.759,57
Uitkoop woningen onder hoogspanningsmasten	Provincie Zuid Holland		€ -		€ -	€ -
Uitplaatsen van woningen in gastuinbouwgebied	Provincie Zuid Holland	23-11-2017	€ 3.800.000,00		€ -	€ 3.800.000,00
Sponge (kleinschalige adaptiemaatregelen)	Europa	27-07-2016	€ 247.968,00		€ -	€ 2.495,33
Bewaking zandmotor 2018	Provincie Zuid Holland	23-01-2018	€ 93.458,00		€ -	€ 74.766,40
Bewaking zandmotor 2017	Provincie Zuid-Holland	24-02-2017	€ 238.616,00		€ -	€ 190.893,00
VRI	MRDH	31-03-2016	€ 59.025,00	04-12-2018	€ 47.678,66	
Projectsubsidie "Instandhouding 2013 - 2018 molen De Vier Winden te Monster"	Provincie Zuid Holland	19-03-2013	€ 24.450,00		€ -	€ 22.005,00

Een overzicht van subsidies met betrekking tot de in dit hoofdstuk behandelde investeringen:

Projectnaam	Subsidieregeling	Datum	Beschikking	Datum	Bedrag	Voorschotten
		Beschikking		Vaststelling		
Fruitmuur Poeldijkseweg	Provincie Zuid-Holland	30-05-2017	€ 110.919,00			
School- thuisroute 4e fase - Sportlaan te De Lier	MRDH	02-05-2018	€ 85.201,00			
Groene Schakel, woonrijpmaken fietspaden	MRDH	06-06-2017	€ 34.185,00		€ -	€ -
Rotonde Coldenhovelaan/ Herenlaan	MRDH	21-08-2018	€ 454.500,00		€ -	€ -
Verkeersaanpassingen Kerkstraat te Kwintshoel	MRDH	28-02-2017	€ 22.000,00	12-03-2018	€ 22.000,00	€ -
Poelzone	Provincie Zuid-Holland	10-10-2014	€ 3.000.000,00	4-2-2019	€ 1.798.383,00	€ 2.400.000,00
Snelfietspad Naaldwijk - Rijswijk	MRDH	08-08-2017	€ 293.118,00		€ -	€ -
Aanpassingen kruispunt Kruisbroekweg/ Kruisweg	MRDH	08-03-2018	€ 165.000,00		€ -	€ -
Aanpassingen kruispunt Kruisbroekweg/ Kruisweg	Min. van Infrastructuur en Milieu	24-04-2018	€ 39.600,00		€ -	€ -
Kruising Haagweg/ Molenlaan	MRDH	06-07-2018	€ 500.000,00		€ -	€ -
Bewaakte fietsenstalling verdilaan te Naaldwijk	MRDH		€ -		€ -	€ -
Boomawatering - fase 4	MRDH	08-09-2017	€ 315.445,00		€ -	€ -
Fietspad langs de Oostelijke Randweg	MRDH		€ -		€ -	€ -
Fietsvoorzieningen Lange Kruisweg	MRDH	20-09-2017	€ 465.907,76	01-11-2018	€ 465.907,76	€ -
School- thuisroute 3e fase - T-splitsing Groenepad- Poeldijkseweg	MRDH	28-02-2017	€ 16.321,00	12-03-2018	€ 16.321,00	€ -
School- thuisroute 3e fase "Fietsvoorzieningen Hoogwerf te Naaldwijk"	MRDH	10-11-2017	€ 83.500,00	03-12-2018	€ 83.500,00	€ -
School- thuisroute Arckelweg	MRDH	29-08-2017	€ 223.083,00	26-11-2018	€ 223.083,00	€ -
School- thuisroute 4e fase - "Van Lennepstraat"	MRDH	23-02-2018	€ 47.000,00		€ -	€ -
School- thuisroute 4e fase "Opstalweg"	MRDH	23-02-2018	€ 221.000,00	21-11-2018	€ 221.000,00	€ -
School- thuisroute 3e fase "Burg. Cramerlaan/ Veilingweg"	MRDH	29-08-2017	€ 12.915,00	23-01-2018	€ 12.915,00	€ -
N223/ Noord Lierweg	MRDH	25-09-2017	€ 315.000,00		€ -	€ 157.500,00

2.2.6 Bijstelling kapitaallasten 2019-2022

De bijstellingen van de lopende investeringskredieten door het aanpassen van afsluitdata, liquiditeitenplanning en bij- en aframingen zijn van invloed op de uit deze investeringen voortvloeiende meerjarige kapitaallasten. Dit geldt eveneens voor de actualisatie van het MIP.

Om een juist effect van de mutaties in de kapitaallasten weer te geven moeten de kapitaallasten wel gecorrigeerd worden voor de "gesloten circuits"; afvalverwerking, riolering of bouwgrondexploitatie. Mutaties bij deze onderdelen leiden namelijk niet tot een wijziging van het begrotingsresultaat, aangezien alle wijzigingen bij deze onderdelen worden gecorrigeerd door een mutatie in de reserve tariefegalisatie afvalstoffenheffing c.q. rioolrecht of door activering bij bouwgrondexploitaties. Eveneens geldt dat in de bijstelling van investeringen met een maatschappelijk nut met een (gedeeltelijke) dekking vanuit de reserve maatschappelijk nut de netto bedragen zijn opgenomen (dus dat deel wat niet via de reserve loopt).

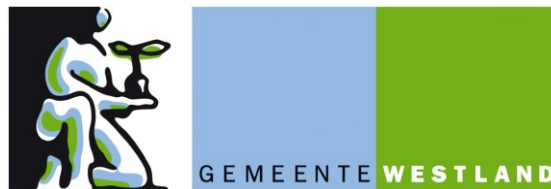
In het CollegeWerkProgramma 2015-2019 is een stelpost sturen op kapitaallasten opgenomen. Achtergrond bij de stelpost is, dat sommige investeringen vanwege externe factoren uitlopen of achter blijven in de planning ondanks de sturing op de financiële planning.

Op basis van de actualisatie van het MIP en de doorrekening van de lopende investeringen bij deze jaarrekening kan nu de volgende meerjarige bijstelling van de stelpost over de periode 2019-2022 worden gemaakt:

Effect (bedragen in mln.)	2019	2020	2021	2022
Resterende stelpost (c.q. nog in te vullen)	0,60 N	1,10 N	0,05 N	0,37 N
Invulling stelpost a.g.v. jaarrekening	0,60 V	1,10 V	0,05 V	0,37 V
Resterende stelpost na jaarrekening	0,00 V	0,00 V	0,00 V	0,00 V

Het vorenstaande resulteert uiteindelijk in het volgende voorstel zoals dat terugkomt in het bij deze jaarrekening behorende raadsvoorstel:

De lopende investeringen bij te stellen voor een bedrag van per saldo € 0,676 mln. (voordelig). Zie voor dit bedrag overigens de tabel onder 2.2.4 van dit hoofdstuk.

2.3. Paragrafen

2.3.1. Paragraaf Lokale Heffingen

1.1 Inleiding

De gemeentelijke heffingen zijn na de doeluitkeringen en de algemene uitkering uit het Gemeentefonds de belangrijkste bron van inkomsten. Bij gemeentelijke heffingen wordt onderscheid gemaakt tussen belastingen en rechten. Belastingen hebben een algemeen karakter. Een directe relatie tussen de belasting en de gemaakte kosten van de gemeente is in het algemeen niet aanwezig. Bij rechten is er wel sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. Bij rechten mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak. Na afloop van een jaar kunnen en mogen er wel afwijkingen zijn.

In deze paragraaf lokale heffingen gaat het om de gerealiseerde inkomsten en uitgaven.

1.2 Gemeentelijke belastingen

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Elk jaar wordt het onroerend goed gewaardeerd voor de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). Hiermee volgt de WOZ-waarde jaarlijks de marktontwikkeling. De gemeente Westland voert deze waardering in eigen beheer uit. Voor het belastingjaar 2018 geldt voor de aanslag OZB de naar prijspeil van 1 januari 2017 vastgestelde waarde van het onroerend goed. Er is geen wettelijk maximum gesteld aan de jaarlijkse stijging van de OZB-tarieven. Het gemeentelijk beleid is dat stijging of daling van de gemiddelde WOZ-waarde wordt gecompenseerd in de tarieven.

Realisatie OZB

In 2018 is de werkelijke opbrengst € 27,3 mln. De werkelijk opbrengst is vrijwel gelijk aan de aangepaste raming van de ProRap 2018. Ten opzichte van 2017 is de opbrengst in 2018 gestegen met € 611.000. Dit wordt met name veroorzaakt door een grotere areaaluitbreiding. Daarnaast heeft de verwerking van de dijkenvrijstelling (als gevolg van jurisprudentie) geleid tot minder nadelige gevolgen voor de OZB, dan vooraf was geraamd.

Toeristenbelasting

Dit betreft een belasting die wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene zijn opgenomen in de Basisregistratie Personen (BRP). Door het heffen van een toeristenbelasting dragen dus ook niet-inwoners bij in de kosten van de algemene voorzieningen.

Hoewel niet verplicht voorgeschreven, is de naam 'toeristenbelasting' ontleend aan artikel 224 Gemeentewet. Opgemerkt wordt dat de naam de lading van de belastingheffing op grond van deze verordening niet volledig dekt. In navolging van de Gemeentewet stelt de verordening toeristenbelasting aan de overnachting geen eisen van toeristische of recreatieve aard. Ook in de jurisprudentie is al meermalen bevestigd dat ook betaald verblijf met overnachting zonder toeristische of recreatieve aanleiding, tot belastingplicht leidt.

Met ingang van 2016 bestaat het tarief van de toeristenbelasting uit een percentage van 5% van de overnachtingsprijs met een minimum van € 1,25 per persoon per overnachting. In 2018 is dit tarief niet gewijzigd.

Realisatie Toeristenbelasting

In 2018 bedraagt de (nog te realiseren) opbrengst € 270.000. Dit is nagenoeg gelijk aan de gerealiseerde opbrengst 2017.

Bij de toeristenbelasting wordt weinig of geen gebruik meer gemaakt van voorlopige aanslagen. In de praktijk bleek dat er altijd verschillen waren tussen de voorlopige aanslagen en de definitieve aanslagen. Dit betekende dubbel werk. Belastingplichtigen werden geconfronteerd met te hoge of te

lage aanslagen en moesten hierop actie ondernemen. Met de lage rentestand is er ook nauwelijks sprake van rentederving. Nadeel van deze praktische werkwijze is dat eventuele meer- of minderopbrengsten pas laat bekend worden.

Forensenbelasting

Dit betreft een belasting die wordt geheven van degene die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning beschikbaar houdt. Het tarief voor 2018 is gelijk aan het tarief voor 2017.

Realisatie Forensenbelasting

In 2018 bedroeg de werkelijke opbrengst € 112.000. Dit is nagenoeg gelijk aan de geraamde opbrengst.

1.3 Gemeentelijke rechten

Onder de naam 'rechten' worden tarieven geheven voor diverse typen gemeentelijke dienstverlening. Bij rechten is er in feite sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor uitoefening van de taak. De aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend, is belastingplichtig. De rechten voor 2018 worden hieronder kort besproken.

Leges algemeen

De tarieven voor 2018 zijn gelijk aan de tarieven voor 2017, tenzij tarieven zijn begrensd door wettelijke tariefstellingen. In die gevallen gelden de wettelijke (afgeronde) maximumtarieven.

Kruissubsidiëring

Bij de parlementaire behandeling van de tarieven voor de fysieke leefomgeving (titel 2) heeft de minister gezegd dat kruissubsidiëring ongewenst is. Het in het "Kabinetsplan aanpak administratieve lasten" genoemde uitgangspunt ten aanzien van kruissubsidiëring heeft echter niet geleid tot wetgevende maatregelen. Evenmin is de bepaling in de Gemeentewet zelf gewijzigd. De Hoge Raad heeft op 13 februari 2015 beslist dat de beoordeling van de opbrengstlimiet moet plaatsvinden op het totaal van de geraamde baten en lasten. Dit betekent dat kruissubsidiëring nog steeds (deels) mogelijk is. Concreet betekent dit dat de kostendekkendheid van Titel 2 (omgevingsvergunning) meer dan 100% mag zijn, zolang de kostendekkendheid van de totale leges (Titel 1, 2 en 3) niet meer is dan 100%.

De kostendekkendheid van alle leges samen bedraagt 87,5%.

Conform het model van de VNG is de legestarieventabel onderverdeeld in drie titels:

1. titel 1 Algemene dienstverlening
2. titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
3. titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn

Kruissubsidiëring met titel 3 is op grond van de Europese Dienstenrichtlijn verboden.

Elk hoofdstuk van titel 3 dient de gemeente te controleren op kostendekkendheid. Indien uit controle blijkt dat er op het betreffende vergunningstelsel of samenhangende vergunningstelsels winst wordt gemaakt, dienen de tarieven te worden aangepast tot of onder 100% kostendekkendheid.

Leges titel 1. Algemene dienstverlening

Voor 2018 zijn de (secretarie)leges gelijk aan de tarieven voor 2017, tenzij tarieven zijn begrensd door wettelijke tariefstellingen. In die gevallen gelden de wettelijke (afgeronde) maximumtarieven. De maximumtarieven voor paspoorten en identiteitskaarten worden elk jaar door het Rijk vastgesteld. De verschillende tarieven zijn opgenomen in de tarieventabel. De totale inkomsten uit Titel 1 bedragen in 2018 € 2,28 mln. De kosten bedragen € 3,95 mln. Hiermee komt het dekkingspercentage op 57,6%.

Kostendekkendheid

Titel 1 Algemene dienstverlening

Titel 1	Algemene dienstverlening	Baten	Lasten	Dekking in %
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	€ 201.800*	€ 428.300*	47,1 %
	gerealiseerd	€ 199.500	€ 426.100	46,8 %
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	€ 1.200.000*	€ 1.165.000*	103,3 %
	gerealiseerd	€ 1.156.100	€ 1.146.200	100,9 %
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 580.200	€ 898.600	64,6 %
	gerealiseerd	€ 562.500	€ 875.600	64,2 %
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit BRP	€ 29.900	€ 191.900	15,6 %
	gerealiseerd	€ 26.100	€ 212.700	12,3 %
Hoofdstuk 5	t/m 8	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	€ 70.100	€ 484.100	14,5 %
	gerealiseerd	€ 61.100	€ 503.200	12,1 %
Hoofdstuk 10	Gemeentearchief	€ 2.000	€ 295.300	0,7 %
	gerealiseerd	€ 900	€ 310.000	0,3 %
Hoofdstuk 11	Huisvestingswet	€ 39.500	€ 72.000	54,9 %
	gerealiseerd	€ 63.300	€ 66.800	94,8 %
Hoofdstuk 12	Leegstandwet	€ 500	€ 34.500	1,5 %
	gerealiseerd	€ 100	€ 33.400	0,3 %
Hoofdstuk 13	Gemeentegarantie	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 14	Marktstandplaatsen en standplaatsen	€ 1.700	€ 11.100	15,3 %
	gerealiseerd	€ 2.700	€ 13.000	20,8 %
Hoofdstuk 15	Winkeltijdenwet	€ 0	€ 0	
	gerealiseerd	€ 0	€ 0	
Hoofdstuk 16	Kansspelen	€ 1.500	€ 21.900	6,9 %
	gerealiseerd	€ 3.300	€ 21.200	15,6 %
Hoofdstuk 17	Telecommunicatie	€ 120.000*	€ 263.400*	45,6 %
	gerealiseerd	€ 152.700	€ 240.400	63,5 %
Hoofdstuk 18	Verkeer en vervoer	€ 37.900	€ 67.200	56,4 %
	gerealiseerd	€ 45.400	€ 76.900	59,0 %
Hoofdstuk 19	Diversen	€ 1.800	€ 29.600	6,1 %
	gerealiseerd	€ 2.800	€ 28.800	9,8 %
Totaal	ProRap 2018	€ 2.286.900	€ 3.962.900	57,7 %
Totaal	gerealiseerd	€ 2.276.500	€ 3.954.300	57,6 %

*Dit zijn de geraamde baten en lasten ná de ProRap 2018.

Toelichting

Algemeen

De meeropbrengst van de Leges uit Titel 1 van € 50.000 ten opzichte van de ProRap 2018 wordt veroorzaakt door diverse kleine verschillen zoals is vermeld in het voorgaande overzicht.

Ondersteunende kosten

De ondersteunende kosten worden volledig omgeslagen naar rato van de op de taakvelden geraamde toerekenbare uren. Vanaf 2017 wordt op deze wijze de werkelijk gerealiseerde ondersteunende kosten toegerekend door middel van een algemene opslag. Op basis van de begroting was rekening gehouden met een opslagtariaf van € 55,00. Voor de buitendienst was een opslag tarief berekend van € 48,95 (Bij deze medewerkers worden de kosten voor de huisvesting en ICT voor respectievelijk 25% en 50% toegerekend. De reden hiervoor is dat de buitendienst medewerkers minder gebruik maken van deze faciliteiten). Op basis van de werkelijk gerealiseerde ondersteunende kosten bedraagt het opslagtariaf afgerond € 48 en € 40 voor de buitendienst. De opslag tarieven komen derhalve lager uit dan begroot. Dit is deels het gevolg een wijziging in de voorschriften in het BBV. Voor een verdere toelichting hierover wordt verwezen naar de toelichting daarop in de het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen.

Leges Titel 2. Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

WABO-leges

In 2018 zijn de legesopbrengsten € 4,94 mln. Dit is € 0,4 mln. meer dan de prognose van € 4,52 mln. ten tijde van de ProRap 2018. De meeropbrengst is te verklaren door:

- de doorlooptijd van aanvragen is korter dan ingeschat, waardoor de legesinkomsten nog in het jaar 2018 zijn gerealiseerd, en niet zoals verwacht in 2019.
- grote projecten in het laatste kwartaal die niet waren voorzien. Het gaat om extra plannen die niet in beeld waren ten tijde van de ProRap 2018 en daarom niet in de prognose zijn meegenomen, zowel woningbouw als industrie.

Titel 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	Baten	Lasten	Dekking in %
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hoofdstuk 2	Vooroverleg/beoordelen conceptaanvraag	€ 22.500	€ 99.100	22,7 %
	gerealiseerd	€ 19.700	€ 92.800	21,2 %
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 4.411.700	€ 3.964.200	111,3 %
	gerealiseerd	€ 4.809.300	€ 3.758.400	128,0 %
Hoofdstuk 4	Vermindering	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 5	Teruggaaf	€ 0	€ 198.200	0,0 %
	gerealiseerd	€ 0	€ 185.600	0,0 %
Hoofdstuk 6	Intrekking omgevingsvergunning	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 7	Wijziging omgevingsvergunning o.g.v. wijziging project	€ 2.500	€ 29.700	8,4 %
	gerealiseerd	€ 2.100	€ 27.800	7,6 %
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ 81.000	€ 42.400	191,1 %
	gerealiseerd	€ 112.200	€ 89.100	125,9 %
Hoofdstuk 9	Bouwvergunning 1e of 2e fase o.g.v. oude wetgeving	n.v.t.	n.v.t.	
Hoofdstuk 10	Diversen	€ 0	€ 0	
	gerealiseerd	€ 0	€ 0	
Totaal	ProRap 2018	€ 4.517.700	€ 4.135.400	109,2 %
Totaal	gerealiseerd	€ 4.943.300	€ 4.153.700	119,0 %

Kruissubsidiëring

Door kruissubsidiëring zijn de grote bouwprojecten meer dan kostendekkend. Hierdoor zijn de kosten niet in lijn met de toegenomen baten. In 2018 was nog geen extra personeel nodig, behoudens wat inhuur op piekmomenten. Daarnaast waren de werkelijke ondersteunende kosten lager dan begroot.

Leges Titel 3. Europese Dienstenrichtlijn

Ter bevordering van de vrijheid van vestiging en de vrije verrichting van grensoverschrijdende diensten streeft de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) naar:

- vereenvoudiging van administratieve procedures;
- de opheffing van belemmeringen voor dienstenactiviteiten en
- vergroting van het wederzijdse vertrouwen tussen lidstaten onderling en van dienstverrichters en consumenten in de interne markt.

Een vergunningstelsel valt alleen onder de EDR als het vergunningstelsel specifiek is gericht op dienstverrichters of dienstverleners. Een algemeen vergunningstelsel (bijv. de omgevingsvergunning voor bouw- of aanlegactiviteiten) valt niet onder de EDR omdat dit zich niet uitsluitend richt op dienstverrichters/dienstverleners, maar ook op particuliere burgers.

In de EDR is bepaald dat eventuele kosten voor de aanvragers in verband met hun vergunningaanvraag redelijk zijn en evenredig met de kosten van de vergunningsprocedures in kwestie en de kosten van de procedures niet mogen overschrijden.

Elk hoofdstuk van titel 3 dient de gemeente te controleren op kostendekkendheid. Indien uit controle blijkt dat er op het betreffende vergunningstelsel of samenhangende vergunningstelsels winst wordt gemaakt, dienen de tarieven te worden aangepast tot of onder 100% kostendekkendheid.

Realisatie Europese Dienstenrichtlijn

De producten of diensten uit Titel 3 mogen onderling niet worden verrekend (kruissubsidiëring), tenzij er sprake is van een onderling verband. Hiervan is in de huidige legestabel echter geen sprake. Per product of dienst mag geen winst worden gemaakt.

Titel 3	Europese dienstenrichtlijn	Baten	Lasten	Dekking in %
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 8.000	€ 25.200	31,7 %
	gerealiseerd	€ 11.900	€ 24.300	49,0 %
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	€ 5.000	€ 151.900	3,3 %
	gerealiseerd	€ 12.900	€ 146.400	8,8 %
Hoofdstuk 3	t/m 6	n.v.t.	n.v.t.	

Totaaloverzicht Leges

Titel	Leges	Baten	Lasten	Dekking in %
Titel 1	Algemene dienstverlening	€ 2.226.900	€ 3.958.200	56,3 %
	gerealiseerd	€ 2.276.500	€ 3.954.300	57,6 %
Titel 2	Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	€ 4.517.700	€ 4.135.400	109,2 %
	gerealiseerd	€ 4.943.300	€ 4.153.700	119,0 %
Titel 3	Europese dienstenrichtlijn	€ 13.000	€ 177.100	14,5 %
	gerealiseerd	€ 24.800	€ 170.700	14,5 %
Totaal	ProRap 2018	€ 6.757.600	€ 8.270.700	81,7 %
Totaal	gerealiseerd	€ 7.244.600	€ 8.278.700	87,5 %

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en door de gemeente te verlenen diensten betreffende de begraafplaatsen. De tarieven voor 2018 zijn gelijk aan de tarieven voor 2017. De tarieven zijn opgenomen in een afzonderlijke tarieventabel die deel uitmaakt van de Verordening Lijkbezorgingsrechten gemeente Westland.

Realisatie Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten	Baten	Lasten	Dekking in %
Kosten taakvelden incl. (omslag)rente begraafplaatsen en crematoria		€ 1.990.400	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen begraafplaatsen en crematoria		€ 0	
Netto kosten taakveld		€ 1.990.400	
Toe te rekenen kosten:			
Ondersteunende kosten incl. (omslag)rente		€ 585.900	
BTW		€ 31.600	
Totale kosten		€ 2.607.900	
Opbrengst heffingen:			
Begraafplaatsen en crematoria	€ 823.200		
Dotering en onttrekking voorziening grafrechten en onderhoud	€ 248.100		
Totale opbrengst	€ 1.071.300		
ProRap 2018	€ 1.089.700	€ 2.618.700	41,6%
Totaal gerealiseerd	€ 1.071.300	€ 2.607.900	41,1 %

Marktgeden

Onder de naam marktgeden wordt in de gemeente Westland een recht geheven voor het innemen van een standplaats op het marktterrein op de dagen en uren dat er markt wordt gehouden zoals dit in de 'Marktverordening Westland' is vastgesteld. Het tarief voor 2018 is gelijk aan het tarief voor 2017.

Realisatie Marktgeden

Marktgeden	Baten	Lasten	Dekking in %
Kosten taakvelden(en) incl. (omslag)rente		€ 107.200	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		€ - 500	
Netto kosten taakveld		€ 106.700	
Toe te rekenen kosten:			
Ondersteunende kosten incl. (omslag)rente		€ 46.000	
BTW		€ 0	
Totale kosten		€ 152.700	
Opbrengst heffingen	€ 94.600		
Totaal primair begroot	€ 96.000	€ 133.100	72,1 %
Totaal gerealiseerd	€ 94.600	€ 152.700	62,0 %

In 2018 is de werkelijke opbrengst € 94.600. De werkelijke kosten bedroegen in 2018 € 152.700. De stijging van de kosten is veroorzaakt door hogere energiekosten.

Afvalstoffenheffing

Onder de naam afvalstoffenheffing wordt in de gemeente Westland een belasting geheven van degene die gebruik maakt van een perceel waarvoor de gemeente op grond van de Wet milieubeheer een verplichting heeft tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen.

Bij het bepalen van de hoogte van de tarieven van de afvalstoffenheffing houden we er rekening mee dat de baten niet hoger mogen zijn dan de lasten. Het uitgangspunt is 100% kostendekkendheid. Eventuele tekorten worden onttrokken aan de "Bestemmingsreserve Afval".

De tarieven van de afvalstoffenheffing zijn in 2018 ten opzichte van 2016 en 2017 ongewijzigd.

Realisatie Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Baten	Lasten	Dekking in %
7.30 Afval Kosten taakvelden incl. (omslag)rente		€ 7.825.000	
2.10 Verkeer en Vervoer Kosten taakveld incl. (omslag)rente		€ 196.600	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		€ - 612.800	
Netto kosten taakveld		€ 7.408.800	
Toe te rekenen kosten:			
Ondersteunende kosten incl. (omslag)rente		€ 536.700	
BTW		€ 1.529.600	
Totale kosten		€ 9.475.100	
Opbrengst heffingen:			
7.30 Afval heffingen huishoudelijk afval	€ 8.308.400		
7.30 Afval grofvuil	€ 21.600		
6.30 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	€ - 235.600		
Totale opbrengst	€ 8.094.400		
Dekkingspercentage voor reservemutatie		85 %	
Onttrekking reserve afval	€ 979.900		
ProRap 2018	€ 8.041.200	€ 9.138.400	100 %
Totaal gerealiseerd	€ 8.094.400	€ 9.475.100	96 %

In 2018 bedroeg de werkelijke opbrengst € 8,3 mln. Dit is inclusief de opbrengsten grofvuil. Dit is nagenoeg gelijk aan de geraamde opbrengst.

De werkelijke kosten bedragen € 9,47mln. Dit is € 337.000 meer dan in de ProRap 2018 is vermeld. De stijging van de kosten met € 337.000 is te verklaren door stijgen van de kosten voor verwerking huishoudelijk afval, stijgen van de kosten voor inzameling kunststof en een stijging van het aangeboden afval per huishouden ten opzichte van voorgaande jaren. Dit heeft invloed op de verbrandingskosten.

Ter dekking van het verschil tussen lasten en baten kan nog € 0,98mln. worden onttrokken aan de bestemmingsreserve Afval. Dit is € 71.000 meer dan in de ProRap 2018 was vermeld. Hierdoor blijft een bedrag van € 0,2 miljoen ten laste van de algemene middelen. Over tekorten ten laste van de algemene middelen is de raad in relatie tot de uitkomsten van de aanbesteding van de afvalinzameling al eerder geïnformeerd. De kostendekkendheid bedraagt hiermee 96%. Vóór onttrekking uit de reserve is sprake van 85% kostendekkendheid.

Bestemmingsreserve Afval

Het doel van de reserve is het bestemmen van efficiency- en aanbestedingsvoordelen van afvalinzameling en -verwerking ter dekking van projecten die in relatie staan met afvalinzameling en -verwerking. De reserve kan ook ter dekking worden ingezet van saldotekorten tussen kosten en baten van de afvalstoffenheffing zoals voorzien in de meerjarenraming. In 2018 is een bedrag onttrokken aan de reserve van € 1,3 miljoen. Onderdeel hiervan is een bedrag van € 0,3 miljoen ter uitvoering van het raadsbesluit uit 2015 om de digitaliseringsopgave van de gemeente voor deel te dekken uit deze reserve. Het saldo per 31 december 2018 (€ 1,0 miljoen) is ook volledig voor dat doel beklemd. Het saldo voor digitalisering wordt via besluitvorming bij vaststelling van de jaarrekening opgenomen in een aparte reserve.

Rioolheffing

Rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een perceel (op basis van de WOZ-waarde) dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering en van de gebruiker van een perceel waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.

De opbrengst van de rioolheffing mag alleen worden gebruikt ter dekking van de kosten van:

- het inzamelen en transporteren van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater en het zuiveren van huishoudelijk afvalwater;
- het inzamelen van afvloeiend hemelwater en het verwerken hiervan alsmede maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken.

Om waardeontwikkelingen niet van invloed te laten zijn op de opbrengst van de rioolheffing, zijn de tarieven aangepast aan de waardeontwikkeling. De tarieven rioolheffing zijn – behoudens een correctie voor de waardeontwikkeling - in 2018 ten opzichte van 2017 gelijk gebleven.

Realisatie Rioolheffing

Rioolheffing	Baten	Lasten	Dekking in %
7.20 Kosten taakveld Riolering incl. (omslag)rente		€ 9.040.400	
7.20 Dotatie vervangingsinvestering artikel 44 lid 1		€ 450.000	
7.20 Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		€ - 14.400	
Netto kosten taakveld		€ 9.476.000	
Toe te rekenen kosten:			
0.4 Ondersteunende kosten incl. (omslag)rente		€ 701.300	
BTW		€ 890.300	
Totale kosten		€ 11.067.600	
Opbrengst heffingen:			
7.20 Riolering	€ 11.844.300		
6.30 Inkomstenregeling (kwijschelding)	€ - 190.100		
Totale opbrengst	€ 11.654.200		
Dekkingspercentage voor reservemutatie			105 %
Storting Voorziening artikel 44 lid 2	€ 586.600		
ProRap 2018	€ 11.654.000	€ 11.276.500	100 %
Totaal gerealiseerd	€ 11.654.200	€ 11.067.600	100 %

In 2018 is de werkelijke opbrengst € 11,8 mln. Dit is nagenoeg gelijk aan de geraamde opbrengst. De werkelijke kosten bedragen € 11,1 mln. en dit is € 0,2 mln. lager dan verwacht. Als gevolg van personele onderbezetting (door verloop, capaciteitstekort en vacatures) is vertraging ontstaan in werkzaamheden die zijn gerelateerd aan het (afval-)watersysteem. Deze ondercapaciteit heeft ertoe bijgedragen dat niet adequaat is geanticipeerd op ruimtelijke ontwikkelingen en bijbehorende beheermaatregelen. Daarnaast neem de complexiteit van deze watervraagstukken eveneens toe. Dit als gevolg van bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebrek en meerdere belangen. Dit betekent dat het definiëren van maatregelen meer tijd en capaciteit vergt, waardoor een deel van deze werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd. Zodra de capaciteit weer op orde is, verwachten we deze werkzaamheden direct in uitvoering te kunnen nemen.

Voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen (voorziening artikel 44 lid 1d BBV)

In het tarief mogen spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen worden meegenomen. Deze worden als last genomen in de exploitatie en toegevoegd aan de voorziening. Met ingang van 1 januari 2017 is deze voorziening gevormd. De eerste storting bedroeg € 450.000.

Voorziening rioolheffing artikel 44 lid 2

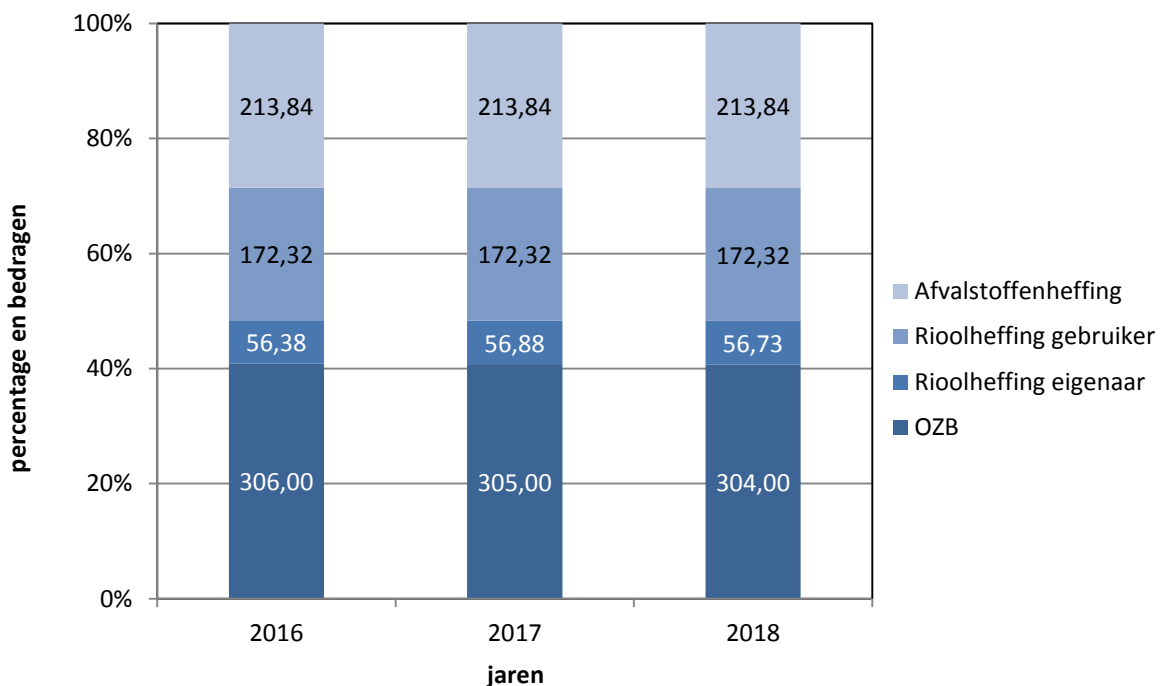
Het verschil tussen de kosten en de opbrengsten van € 0,6 mln. wordt gestort in de voorziening. Op 31 december 2018 bedroeg de voorziening € 10,54 mln.

Bestemmingsreserve riolering

De reserve bedroeg op 31 december 2018 € 1,08 mln. Hieruit zijn de kosten van de handhaving op de riolering bekostigd.

1.4 Lokale lastendruk

Bij de bepaling van de lokale lastendruk kijken we naar de ontwikkeling van de zogenaamde woning gebonden belastingen. Dit zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de navolgende tabel geven we inzicht in de opbouw van de lokale lastendruk in de gemeente Westland in 2016, 2017 en 2018. Bij de berekening zijn we uitgegaan van een gemiddelde waarde van een koopwoning in de gemeente Westland van € 232.000 in 2016, € 238.000 in 2017 en € 251.000 in 2018, die wordt bewoond door de eigenaar met een meerpersoonshuishouden.

Tabel 1.1: Lastendruk gemiddelde woning

De lokale lastendruk voor een meerpersoonshuishouden in een eigen woning met een gemiddelde waarde was in 2016 € 748,54 in 2017 € 748,04 en in 2018 € 746,89. De tarieven rioolheffing (gebruikers) en afvalstoffenheffing zijn gelijk gebleven. De waardeontwikkeling is gecorrigeerd in de tarieven OZB en rioolheffing (eigenaren). De verschillen 2018 ten opzichte van 2017 zijn het gevolg van kleine afrondingsverschillen. De woonlasten 2018 zijn hierdoor ten opzichte van 2017 gemiddeld gedaald. Dit geldt voor eigenaren/gebruikers van woningen met een meerpersoonshuishouden. De woonlasten voor gebruikers (huurders) bleven gelijk.

Omdat de ontwikkeling van de lokale lasten is gebaseerd op een gemiddelde, kan de feitelijke lastenontwikkeling voor een individuele burger hiervan afwijken.

1.5 Kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet 1990 en het gemeentelijke kwijtscheldingsbeleid kan een belastingschuldige die niet in staat is anders dan met buitengewoon bezwaar een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Bij Ministeriële regeling worden inkomensnormen vastgesteld, welke van toepassing zijn voor de eventuele toekenning van kwijtscheldingsaanvragen. De gemeente Westland hanteert ten aanzien van de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%.

De gemeente Westland verleent kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor het gebruik van een perceel door een particulier huishouden. De gemeente maakt sinds een aantal jaren naar tevredenheid gebruik van de diensten van Stichting Inlichtingenbureau. Waar mogelijk wordt dit uitgebreid. Voor een deel van de kwijtscheldingsverzoeken zal altijd een schriftelijke aanvraag moeten worden ingediend. De gemeente blijft zoeken naar mogelijkheden om de efficiency te vergroten en de administratieve lasten te verminderen.

Omschrijving	2016	2017	2018
Aantal aanvragen	1.759	1.604	1.564
Waarvan: -toegewezen	1.195	1.332	1.220
-gedeeltelijk toegewezen	44	42	49
-afgewezen	343	136	181
-buiten behandeling gesteld	177	94	114

Tabel 1.2: Overzicht behandelde kwijtscheldingen over 2018 (stand begin 2019)

1.6 Overzicht belangrijkste tarieven

De tarieven zijn opgenomen in de verordeningen die door de raad zijn vastgesteld. In het onderstaande overzicht zijn de ontwikkelingen van de tarieven weergegeven.

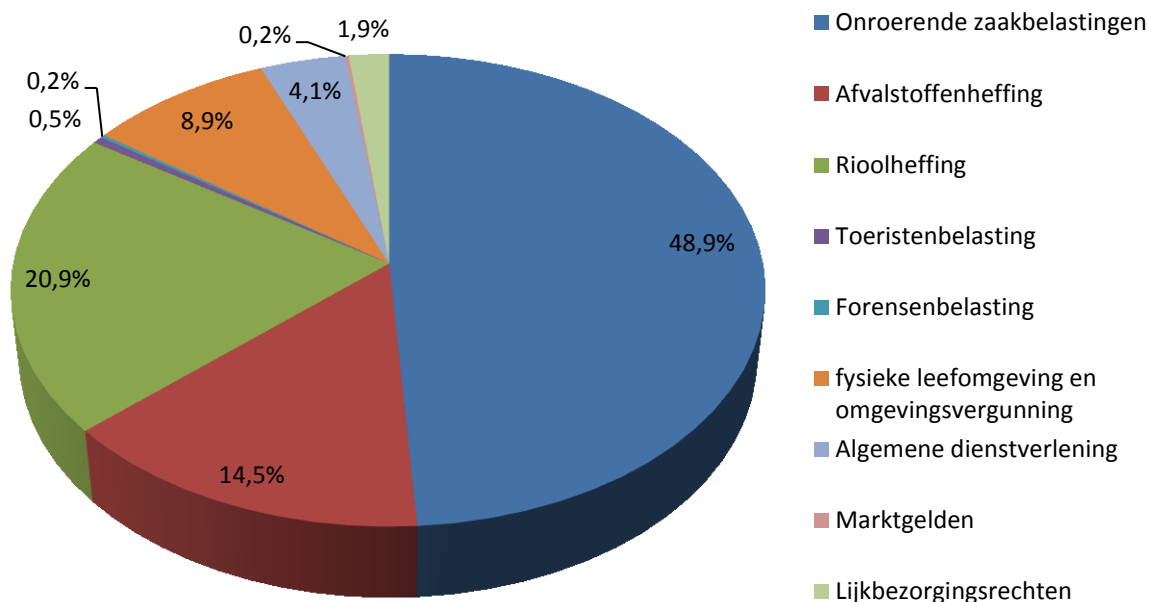
Overzicht belangrijkste tarieven			
	2016	2017	2018
OZB (% waarde)			
- eigenaar woning	0,1321%	0,1284%	0,1215%
- eigenaar niet-woning	0,2111%	0,2102%	0,2086%
- gebruiker niet-woning	0,1571%	0,1564%	0,1572%
Rioolheffing			
- eigendom (% waarde)			
- woning	0,0243%	0,0239%	0,0226%
- niet-woning	0,0389%	0,0395%	0,0394%
- gebruik (per aansluiting)			
- éénpersoonshuishouden	€ 136,92	€ 136,92	€ 136,92
- tweepersoonshuishouden	€ 154,56	€ 154,56	€ 154,56
- meerpersoonshuishouden	€ 172,32	€ 172,32	€ 172,32
- bedrijven	€ 177,48	€ 177,48	€ 177,48
Afvalstoffenheffing			
- éénpersoonshuishouden	€ 169,44	€ 169,44	€ 169,44
- tweepersoonshuishouden	€ 191,52	€ 191,52	€ 191,52
- meerpersoonshuishouden	€ 213,84	€ 213,84	€ 213,84

Tabel 1.3: Overzicht belangrijkste tarieven

	Geraamde Inkomsten 2018*	Werkelijke Inkomsten 2018
Onroerende-zaakbelastingen	27.294*	27.336
Afvalstoffenheffing	8.041*	8.094
Rioolheffing	11.654*	11.654
Toeristenbelasting	253*	270
Forensenbelasting	108*	112
Leges		
- Titel 1: Algemene Dienstverlening	2.227*	2.277
- Titel 2: Fysieke leefomgeving (Wabo-leges)	4.518*	4.943
- Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn	13	25
Marktgeden	96	95
Lijkbezorgingsrechten	1.090*	1.071
Totaal:	55.294	55.877

Tabel 1.4: Opbrengst van de lokale belastingen en heffingen (bedragen * € 1.000)

* betreft de geraamde inkomsten na ProRap 2018.

Tabel 1.5: Opbouw lokale belastingen en heffingen

Prestatie-indicatoren	nulmeting	2018 begroot	2018 gerealiseerd
Aanvragen kwijtschelding binnen 12 weken afhandelen	(2011) 100%	100%	90%
Tijdig opleggen gecombineerde aanslagen met WOZ-beschikking	(2011)		
1 maart: > 95%	96,20%	98%	96%
1 juni: 100%	98,30%	100%	99%
Bezwaren afhandelen voor:	(2010)		
1 oktober: > 80%	65%	98%	45%
31 december: 100%	86%	100%	90%*
Reacties burgers binnen 1 werkdag beantwoorden: > 95%	(2010) 93%	96%	95%
Automatische incasso uitbreiden tot: > 40 %	(2010) 40,15%	47%	44%
Saldo openstaande debiteuren over de laatste 6 jaar terugbrengen tot ≤ 0,50%	(2010) 1,09%	0,48%	0,44%

Tabel 1.6: Indicatoren

* Bezwaren 2018 zijn voor 1-3-2019 afgehandeld

2.3.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

2.1 Inleiding

Aan het realiseren van de doelstellingen van de gemeente zijn onvermijdelijk risico's verbonden. Hiertegen zijn diverse maatregelen te treffen zoals verzekeren (overdragen van risico's) en voorzien in interne beheersingsmaatregelen (voorkomen en beheersen van het risico). Voor resterende risico's is het nodig middelen vrij te houden om eventuele schade op te vangen.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat deze paragraaf weerstandsvermogen de volgende informatie:

1. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
2. een inventarisatie van de risico's;
3. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en risico's.

Daarnaast wordt in deze paragraaf een aantal verplichte financiële kengetallen opgenomen op grond van het BBV, dat erop gericht is om raadsleden meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

2.2 Definities

De volgende begrippen staan in deze paragraaf centraal:

Weerstandsvermogen: het vermogen van de gemeente Westland om financiële risico's op te kunnen vangen zodat taken voortgezet kunnen worden en doelen bereikbaar blijven.

Dit weerstandsvermogen wordt bepaald door de relatie te leggen tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt waarvoor geen voorzieningen getroffen zijn).

Risico: Een risico is de kans van het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de gemeente.

Weerstandscapaciteit: middelen die nodig zijn om risico's op te vangen. Voor de gemeente Westland gelden op begrotingsbasis de volgende posten als beschikbare weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve
- Reserve Versterking financiële soliditeit
- Post onvoorzien

In de vaktheorie wordt als onderdeel van de weerstandscapaciteit vaak ook de zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit meegeteld. Deze wordt berekend door de maximale tarieven van belastingen en leges te vergelijken met de tarieven van de gemeente Westland. Met name voor wat betreft de OZB is inzet van deze ruimte echter zo beperkt door de macronorm, dat het meetellen hiervan als weerstandscapaciteit als weinig realistisch wordt ingeschat. Daarom wordt deze niet meegeteld in Westland.

2.3 Risicomanagement

Risicomanagement is een middel om op een gestructureerde manier risico's in beeld te brengen, te evalueren en door er proactief mee om te gaan, ze beter te beheersen. Risico's worden geïnventariseerd, voor zover mogelijk worden de financiële gevolgen bepaald en, als dat mogelijk is, worden beheersmaatregelen getroffen.

Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid, zijn deze nog te voorkomen, of eventueel ernstige gevolgen ervan te beperken.

De belangrijkste risico's worden periodiek in beeld gebracht. Jaarlijks leidt dat bij de begroting en jaarrekening tot een actualisatie van het risicoregister en daarmee het risicoprofiel van de gemeente.

Hiermee wordt een belangrijk aspect van risicomanagement uitgevoerd, namelijk de inventarisatie van risico's.

Een ander belangrijk onderdeel van risicomanagement is de beheersing van risico's en het vergroten van het risicobewustzijn. Periodiek worden hiervoor diverse activiteiten uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld interne controles. Om een en ander meer gestructureerd aan te pakken, is het project Integraal risicomanagement in uitvoering genomen. In 2016 heeft de raad het beleidskader Risicomanagement vastgesteld.

2.4 Grondbedrijf

Het grondbedrijf rapporteert jaarlijks haar risicoprofiel in het "Meerjarenperspectief Grondbedrijf" (MPG). In dit MPG zijn de risico's gedetailleerd terug te vinden. De risico's van het grondbedrijf maken integraal onderdeel uit van de benodigde weerstandscapaciteit.

2.5 Benodigde weerstandscapaciteit

Methodiek van kwantificeren strategische risico's

In het beleidskader risicomanagement is vastgelegd dat de benodigde weerstandscapaciteit voor strategische risico's zal worden bepaald door de zgn. digitale methode. Hierbij worden de risico's, waarvan het waarschijnlijk wordt geacht dat deze zich voordoen (kans van optreden > 50%), in volle omvang meegenomen.

Deze werkwijze wordt eveneens gehanteerd voor de zogenoemde operationele financiële risico's.

De logische focus voor het beheersen van financiële risico's ligt op de risico's met de grootste invloed op de weerstandscapaciteit. De belangrijkste risico's hebben betrekking op grondexploitaties, projecten, waarbij de gemeente afhankelijk is van derden, en deelnemingen. De achtergrond van de risico's kunt u lezen in het MPG.

Top 10 risico's

De relatief grote impact van deze risico's op het gehele risicoprofiel van de gemeente blijkt ook uit de top 10 aan risico's. Mede gelet op wensen vanuit de raad wordt deze top 10 explicieter dan voorheen weer in de begroting en jaarrekening opgenomen.

Nr.	Omschrijving	Risico (x € 1.000)
2, 3, 5, 6, 7	Vijf risico's ten aanzien van de gebiedsontwikkelingen uit de top 10 zijn samengevoegd vanwege marktgevoelige informatie.	12.040
1	Ontsluiting Maasdijk/Honderdland (onzekerheid opbrengst van de niet voor de weg benodigde percelen)	6.250
4	Overnametermijn aandelenkapitaal gemeente in GHC (In 2018 zijn afspraken gemaakt met het GHC-bestuur/aandeelhouders aan de hand waarvan in 2019 beheersmaatregelen worden geëffectueerd en er nadere afspraken over de termijn van overdracht aandelen worden gemaakt. Naar verwachting leidt dit in 2019 tot een lagere risico-inschatting.)	2.000
8	Asbestbranden: kosten betreffen het opruimen van restanten e.d. Ondanks verhaalsmogelijkheden is er een kans dat de gemeente kosten maakt.	1.000
9	Vergroting rotonde Zwethlaan: nieuwe afweging subsidieaanvraag	1.000
10	Tijdelijke ingebruikname Leuningjes	960
	Totaal (86% van benodigde weerstandscapaciteit ad € 27,1 mln.)	23.250

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening doet de gemeente onderzoek naar mogelijke ongeoorloofde staatssteun t.a.v. garantstellingen door de gemeente. De gemeente heeft dit zelf gesignaleerd en heeft direct adequaat gehandeld door het signaal te analyseren en te beoordelen. Hiertoe heeft de gemeente advies gevraagd aan hierin gespecialiseerde externe juristen. Daarnaast heeft de gemeente een gevraagde garantstelling niet geëffectueerd. Voorlopig kan worden gesteld dat

de gemeente geen direct (negatief) financieel risico loopt, wat voorlopig wordt bevestigd door de externe juristen. Pas nadat de juristen definitief advies hebben verstrekt neemt de gemeente hierin een definitief standpunt in.

2.6 Beschikbare weerstandscapaciteit

Op grond van de nu bekende gegevens kan het volgende overzicht worden gegeven:

WEERSTANDSCAPACITEIT	
<i>Reservecapaciteit</i>	
- Algemene reserve	26,1
- Rekeningresultaat 2018	2,9
Totaal weerstandscapaciteit	29,0

Beschikbare weerstandscapaciteit: bedragen per 31-12-2018 (x € 1 mln.)

- De stand van de algemene reserve bedraagt ultimo 2018 € 37,8 mln., waarvan € 11,7 mln. beklemd is (vooral. voor de activiteiten uit het Uitvoeringsprogramma).
- Rekening houdend met het raadsvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken en de bestemming van het resultaat 2018 ad € 5,0 mln. kan een bedrag van € 2,8 mln. worden toegevoegd aan de algemene reserve.

2.7 Weerstandsvermogen

Op basis van een recente actualisatie van het gemeentelijk risicoprofiel ontstaat ten aanzien van de weerstandsratio het volgende beeld:

Omschrijving	Bedrag	Totaal
Risico's	27,1	
Benodigde weerstandscapaciteit		27,1
<i>Thans aangemerkt als beschikbare capaciteit:</i>		
Algemene reserve	26,1	
Rekeningresultaat 2018	2,8	
Beschikbare weerstandscapaciteit		28,9
Ratio		1,07

* € 1 mln.

De algemeen geaccepteerde norm voor het weerstandsvermogen is als volgt:

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$X < 0,6$	Ruim onvoldoende

Als we de ratio van de gemeente Westland voor 2018 afzetten tegen de norm, dan is er sprake van een voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie

Ultimo 2018 is de beschikbare weerstandscapaciteit van € 28,9 mln. hoger dan de benodigde weerstandscapaciteit van € 27,1 mln. Het gaat hierbij om een bedrag van € 1,8 mln. Hierbij wordt aangetekend dat in de beschikbare weerstandscapaciteit rekening is gehouden met de beklemmingen die op de algemene reserve liggen (te verwachten onttrekkingen in de komende 4 jaar) en met het voorstel tot resultaatbestemming, met name de overheveling van budgetten.

Een weerstandsratio van 1,0 wordt voldoende geacht. De huidige ratio van 1,07 is boven die norm. Het in het verleden als weerstandsvermogen geormerkte deel van de reserve Versterking financiële soliditeit is op dit moment niet benodigd; de algemene reserve en het rekeningresultaat zijn toereikend.

2.8 Financiële kengetallen

Met ingang van 2016 schrijft het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen een basisset van financiële kengetallen wordt opgenomen. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht over de financiële positie van hun gemeente. Het gaat om:

I-a Netto schuldquote

I-b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (correctie door de uitleenquote)

II Solvabiliteitsratio

III Grondexploitatie c.q. voorraadquote

IV Structurele exploitatieruimte

V Belastingcapaciteit; woonlasten meerpersoonshuishouden

I-a. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Onder de eigen middelen worden in deze context de gemeentelijke exploitatiebaten exclusief reservemutaties verstaan. De fluctuatie in baten wordt vooral veroorzaakt door de jaarlijkse verschillen in de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie.

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Vaste schulden	373.228	337.041	336.815	387.223	340.318
B	Netto vlottende schuld	31.515	28.354	40.152	28.354	34.412
C	Overlopende passiva	27.819	16.026	38.125	16.026	26.764
D	Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar	37.840	31.471	32.934	31.471	33.849
F	Liquide middelen	22	455	348	455	476
G	Overlopende activa	12.691	7.825	10.877	7.825	6.675
H	Totale baten (excl. reserves)	266.345	270.879	247.400	260.000	286.174
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H		143,4%	126,1%	149,9%	150,7%	126,0%

I-b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De verstrekte leningen worden uitgedrukt in de zogenaamde uitleenquote.

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Verstreckte leningen	37.521	25.263	22.433	21.514	20.741
B	Totale baten (excl. reserves)	266.345	270.879	247.400	260.000	286.174
Uitleenquote (A/B)		14,1%	9,3%	9,1%	8,3%	7,3%

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstreckte leningen wordt berekend door de uitleenquote af te trekken van de netto schuldquote. De afname van de verstreckte leningen laat zich met name verklaren door de aflossingen op de portefeuille personeelshypotheken (zie voor verdere toelichting paragraaf financiering).

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Netto schuldquote	143,4%	126,1%	149,9%	150,7%	126,0%
B	Uitleenquote	14,1%	9,3%	9,1%	8,3%	7,3%
Netto gecorrigeerde schuldquote (A-B)		129,3%	116,8%	140,8%	142,4%	118,7%

De VNG hanteert voor een gezonde financiële huishouding een richtlijn van 130%.

II. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten). Landelijk geldt als norm dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Eigen vermogen	234.811	259.343	259.788	230.528	258.395
B	Balanstotaal	720.861	695.171	732.741	713.672	718.556
Solvabiliteit (A/B)		32,6%	37,3%	35,5%	32,3%	36,0%

III. Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de (grond)voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

De voorraden kunnen als aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert de voorraadquote als kengetal op.

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Voorraden	229.323	217.802	219.208	220.686	196.633
B	Totale baten (exclusief reserve)	266.345	270.879	247.400	260.000	286.174
Voorraadquote (A/B)		86,1%	80,4%	88,6%	84,9%	68,7%

De gemeente beschikt over grote voorraden bouwgrond. De verkoopopbrengst van die gronden komt ten gunste van de financieringsbehoefte van de gemeente en heeft als zodanig een gunstige invloed op de ontwikkeling van de schuldpositie

De totale schuld dient mede te worden afgezet tegen de grondpositie van de gemeente. Dit kan plaatsvinden door bovenstaande voorraadquote van de netto-gecorrigeerde schuldquote af te trekken, zodat er een goede indruk ontstaat van de schuld die daadwerkelijk op de reguliere exploitatie drukt.

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Netto gecorrigeerde schuldquote *	129,3%	116,8%	140,8%	142,4%	118,7%
B	Voorraadquote	86,1%	80,4%	88,6%	84,9%	68,7%
Effectieve schuldquote (A-B)		43,2%	36,4%	52,2%	57,5%	50,0%

* In de begroting 2018 werd hier nog de netto schuldquote gehanteerd (nog vóór aftrek van de zogenoemde uitleenquote). In lijn met de factsheet van de VNG over de financiële ruimte en schuldpositie biedt de netto-gecorrigeerde schuldquote een betere indruk van de schuld die op de exploitatie drukt.

IV. Structurele exploitatieruimte:

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

(bedragen x € 1.000)		Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	Structurele lasten	240.661	236.486	233.552	253.926	271.070
B	Structurele baten	262.370	267.347	244.664	260.786	276.203
C	Structurele toevoegingen reserves	229	272	284	2.202	0
D	Structurele onttrekkingen reserves	888	653	706	2.896	334
E	Totale baten (excl. reserves)	266.345	270.879	247.400	260.000	286.174
Structurele exploitatieruimte (B-A+D-C) / E		8,4%	11,5%	4,7%	2,9%	1,9%

V. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1, uitgedrukt in een percentage.

		Rekening 2016	Rekening 2017	Begroot 2018	Rekening 2018
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 306	€ 305	€ 302	€ 304
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 228	€ 229	€ 228	€ 229
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 214	€ 214	€ 214	€ 214
D	Eventuele heffingskorting				
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A + B + C – D)	€ 748	€ 748	€ 744	€ 747
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin t-1	€ 716	€ 723	€ 723	€ 747
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E / F) x 100%		104,5%	103,5%	102,9%	100,0%

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen

Vooraf

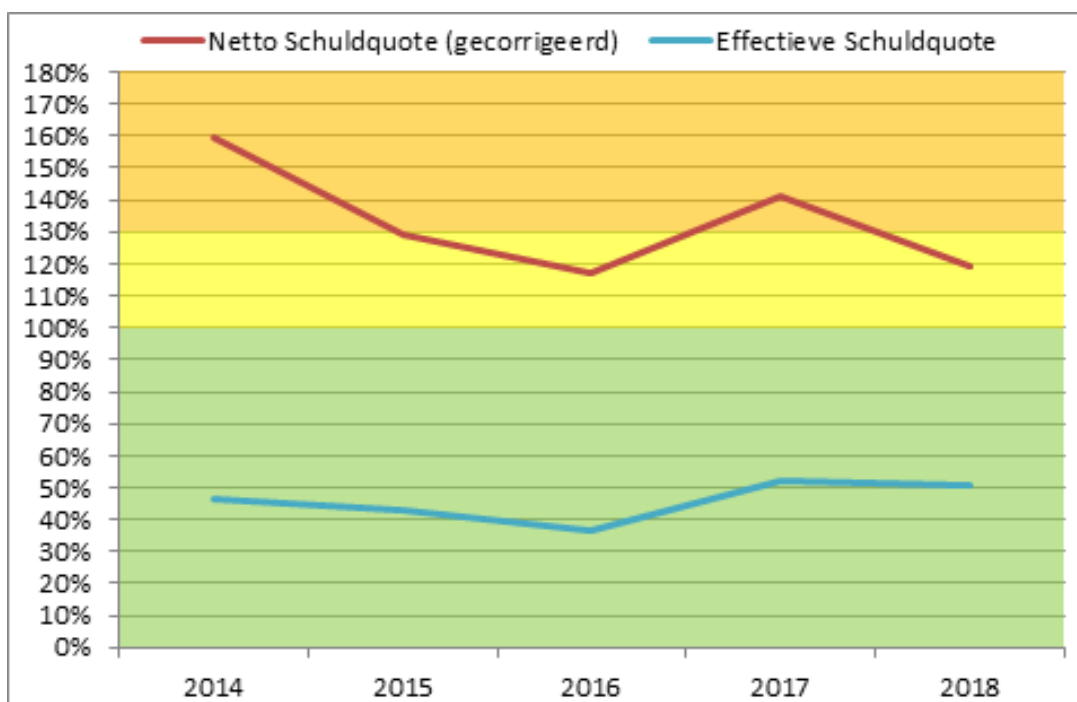
Voor een beoordeling van de financiële positie zullen de kengetallen altijd in samenhang moeten worden gezien. Juist gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding kunnen de cijfers een goed beeld geven van de financiële positie van gemeente Westland.

De kengetallen

De meeste kengetallen zijn in 2018 licht verbeterd. De schuldpositie (portefeuille langlopende leningen) is in 2018 wel iets gestegen maar aanzienlijk minder dan in de primitieve begroting 2018 nog werd verwacht.

De netto (gecorrigeerde) schuldquote vertoont niettemin een daling ten opzichte van de jaarrekening 2017 (en is ook lager dan de quote in de begroting 2018) en blijft hiermee onder de door de VNG als kritisch aangemerkte richtlijn van 130% (waarbij voor een percentage tussen 100% en 130% geldt dat voorzichtigheid is geboden). Dit wordt overigens (in technische zin) veroorzaakt doordat het totaal van de baten (excl. reservemutaties), waartegenover de schuldpositie wordt afgezet, in 2018 relatief hoog zijn. De komende jaren blijft dit kengetal voor de gemeente naar verwachting fluctueren rond de VNG-norm.

Door ook de voorraadquote (in feite de grondpositie) van de netto schuldquote af te trekken, krijgt men de zogenoemde effectieve schuldquote die een goede indruk van de schuld die op de exploitatie drukt. Deze beweegt zich de afgelopen jaren tussen de 40 en 50% hetgeen duidelijk binnen de VNG-richtlijnen valt. Daarbij wordt wel aangetekend dat de voorraadquote in Westland relatief hoog is. In onderstaande grafiek is het vorenstaande inzichtelijk gemaakt.

De solvabiliteitsratio vertoont al enige jaren een stabiel beeld en fluctueert rond de 36%, waarbij landelijk als norm geldt dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

Binnen de gemeentelijke exploitatie is er – net als in de afgelopen jaren - nog ruimte over om tegenvallers te kunnen opvangen (zie kengetal Structurele exploitatieruimte), zonder dat daarbij de woonlasten voor de Westlandse inwoners meer dan gemiddeld stijgen. Deze ruimte is in 2018 iets gedaald, maar daar staat tegenover dat de woonlasten in Westland snel zijn ontwikkeld richting het landelijke gemiddelde en intussen daaraan gelijk zijn.

De belastingdruk daalt derhalve. Ook de vermogenspositie blijft sterk. De conclusie is gerechtvaardigd dat de financiële positie van de gemeente op orde is .

2.3.3. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

3.1. Inleiding

De gemeente heeft aanzienlijk geïnvesteerd in de openbare ruimte in de vorm van wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderwerp gebouwen wordt beschreven in paragraaf 7 Vastgoed en Grondbeleid. Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van belang voor de zorg voor een veilige en aantrekkelijke leefomgeving voor onze inwoners.

De lasten van onderhoud en vervanging van kapitaalgoederen zijn voornamelijk binnen het programma Fysieke Leefomgeving opgenomen. Daar waar de begrotingsprogramma's de speerpunten van het beleid weergeven, geeft deze paragraaf inzicht in de jaarlijkse inspanningen van het reguliere beheer. De wijze waarop Westland het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen verricht, is vastgelegd in de beheerplannen Openbare Ruimte. Voor 2016-2018 zijn de volgende beheerplannen vastgesteld:

- Wijken en dorpscentra
- Recreatiegebieden en begraafplaatsen
- Bedrijventerreinen
- Wegen
- Waterhuishouding

De wettelijke basis voor het opstellen van de beheerplannen wordt gevormd door het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

3.2. Beheerplannen openbare ruimte

Met de vaststelling van de beheerplannen in 2015 is er voor gekozen om de beheerplannen synchroon te laten lopen met een bestuursperiode.

Gelet op het voorgaande en met inachtneming van de wettelijke taak om de kapitaalgoederen als goed huisvader te beheren en onderhouden, wordt gestuurd op basis van programma's voor het inrichten en beheren van de openbare ruimte. Bij programmasturing wordt door middel van het inzetten van maatregelen gestuurd op doelen en samenhang. Uiteindelijk willen we van elke maatregel weten hoeveel het aan welk doel bijdraagt, zodat scherpe keuzes gemaakt kunnen worden. Bij deze keuzes wordt de raad nadrukkelijk betrokken. Programmamanagement wordt vormgegeven aan de hand van de volgende programma's: Wegen, Waterhuishouding, Wijken, Bedrijventerreinen, Recreatiegebieden (inclusief strand) en Begraafplaatsen. De uitvoering van maatregelen vindt vervolgens zowel planmatig (beheer en onderhoud) als projectmatig (grootschalige en veelal complexe werkzaamheden) plaats. Hiertoe worden jaarlijks uitvoeringsprogramma's opgesteld, waarover aan de raad wordt gerapporteerd. Voor de integrale afhandeling van meldingen en klein onderhoud is één centraal servicecluster ingericht.

Beheerstrategie openbare ruimte

De inrichting en het beheer van de openbare ruimte leveren een bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving waarin met plezier kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Deze aantrekkelijke leefomgeving draagt bij aan het realiseren van een toekomstbestendige Greenport-economie (de belangrijkste economische pijler van de gemeente Westland).

Bestaande bedrijven blijven en nieuwe bedrijven worden aangetrokken. De centra zijn aantrekkelijk, de bereikbaarheid is vergroot en de verkeersveiligheid is verbeterd. Met het beheer van de openbare ruimte, worden deze ontwikkelingen gefaciliteerd.

Bij het beheren en onderhouden van de openbare ruimte, hebben wij oog voor ontwikkelingen, innovatie en het zo efficiënt mogelijk beheren en onderhouden van de fysieke leefomgeving die naast schoon, heel en veilig ook duurzaam, leefbaar en vitaal is. Door participatie van en samenwerking met burgers, bedrijven en overheden zorgen wij voor het behoud en verstevigen van de kernwaarden **veiligheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit**. Dit doen we door een integrale, gebiedsgerichte aanpak bij het beheren en onderhouden van de openbare ruimte.

Sturen op kernwaarden

De basiskwaliteit van de openbare ruimte in Westland heeft betrekking op de technische kwaliteit, de beeldkwaliteit en het in dat kader doorvoeren van functionele aanpassingen. Dit alles tegen minimale (maatschappelijke) kosten. Hierbij wordt voldaan aan regels die zijn vastgesteld in beleidstukken en wet- en regelgeving. De basiskwaliteit voldoet tenminste aan het minimaal vereiste niveau (niveau C) op het gebied van (verkeers)veiligheid, volksgezondheid en bereikbaarheid.

Binnen de verschillende beheerplannen zijn kernwaarden gespecificeerd naar onderwerp. Op deze waarden baseren we ons handelen en de afwegingen die dagelijks worden gemaakt wanneer maatregelen getroffen moeten worden, groot onderhoud gepleegd moet worden of investeringen gedaan worden.

Woonwijken en Dorpscentra

Wij streven naar leefbare, aantrekkelijke en bereikbare wijken en dorpscentra, waarbij een schone, groene en veilige omgeving centraal staat. Daarbij zetten we in op het versterken van samenwerking en betrokkenheid van en met bewoners en bedrijven en ondersteunen wij, waar mogelijk, evenementen en andere initiatieven die bijdragen aan het voor Westland typerende sociale karakter.

- Leefbaarheid
- Aantrekkelijkheid
- Bereikbaarheid

Bedrijventerreinen

Wij onderhouden op een doelmatige en efficiënte manier onze bedrijventerreinen, gericht op een representatieve, functionele en herkenbare uitstraling. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierbij voorop en daarnaast hebben wij aandacht voor de omgevingskwaliteit op de verschillende bedrijventerreinen.

- Bereikbaarheid
- Veiligheid
- Omgevingskwaliteit (zie verder plan bedrijventerreinen)

Wegen

Wij werken aan het in stand houden van een goed onderhouden wegennet, waarbij verkeersveiligheid hoog in het vaandel staat en de bereikbaarheid is gewaarborgd. Bij onderhoud en vervanging hebben wij aandacht voor duurzaamheid en innovatie.

- Veiligheid
- Bereikbaarheid
- Omgevingskwaliteit

Recreatiegebieden en Begraafplaatsen

Wij streven naar aantrekkelijke recreatiegebieden waarbij het vergroten van de natuurwaarde voorop staat. Daarnaast streven wij naar verzorgde en representatieve begraafplaatsen.

- Bereikbaarheid
- Omgevingskwaliteit
- Veiligheid

Waterhuishouding

Met onze waterketenpartners werken wij aan een 'Waterproof Westland', gericht op een toekomstbestendige watercyclus. Dit met als doel de volksgezondheid en de veiligheid te blijven garanderen. In het watersysteem verkleinen we, door innovatieve en duurzame maatregelen, de kans op wateroverlast en garanderen we voldoende schoon water tegen zo laag mogelijke kosten.

- Veiligheid
- Aantrekkelijkheid

Kwaliteit openbare ruimte

De hiervoor genoemde kernwaarden zijn ingedeeld in verschillende kwaliteitsniveaus, te weten: goed, voldoende en matig. Het referentiekader voor de kwaliteitsniveaus is opgenomen in onderstaande figuur.

KWALITEITSNIVEAUS			
	BURGERSCHOUW (cijfer 2-10)	BEELDKWALITEIT (CROW richtlijn)	TECHNISCHE KWALITEIT (CROW richtlijn)
GOED	Waarderingscijfer 7>8	A	R+
VOLDOENDE	Waarderingscijfer 6>7	B	R
MATIG	Waarderingscijfer 5>6	C	R-

Het monitoren van de kwaliteit van de openbare ruimte is een continu proces van inventariseren, inspecteren en schouwen. Bij de burgerschouw wordt de kwaliteit van de openbare ruimte gemeten met de burger op basis van waarderingscijfers. De beeldkwaliteit en de technische kwaliteit worden objectief gemeten met behulp van schaalbalken met referentiebeelden zoals weergegeven in de landelijke Kwaliteitscatalogus openbare ruimte.

3.3. Rapportage op kapitaalgoederen

In lijn met de ontwikkeling van de beheerplannen 2015 wordt aan de hand van de vijf programma's gerapporteerd. Daarbij beschrijven we hoe met de bij het programma horende kapitaalgoederen zijn omgegaan, welke grote ingrepen gedaan zijn om het in de beheerplannen vastgestelde kwaliteitsniveau te realiseren en hoe het achterstallig onderhoud wordt ingelopen. Westland hanteert bij de zorg voor de kapitaalgoederen een minimum-kwaliteitsniveau dat voldoet aan de CROW norm 'C'. In de beheerplannen is de relatie tussen de kwaliteitsniveaus die gehanteerd worden binnen gemeente Westland en die van de CROW aangegeven. Middels de tabel (bij de inleiding) is aangegeven dat onze ondergrens 'matig' gelijk is aan de kwaliteitsniveau 'C' volgens de CROW. Voor het beheerplan Bedrijventerreinen wordt niet separaat gerapporteerd. De openbare ruimte op bedrijventerreinen beslaat namelijk uitsluitend uit wegen, groen en water.

3.3.1. Beheerplan wegen

Verhardingen

Wegen dragen bij aan een bereikbare woon-, werk- en recreëromgeving. De te realiseren kwaliteitsniveaus van de wegen worden systematisch gemonitord. Op basis van de monitoringsgegevens blijkt dat de wegen in 2018 voor een groot deel voldoen aan de streefkwaliteit. De streefkwaliteiten zijn gedifferentieerd per functiegebied. Daar waar niet voldaan is aan de streefkwaliteit zijn de benodigde activiteiten middels meerjarenplanningen in het uitvoeringsprogramma opgenomen. Daarnaast is gelet op de toenemende verkeersintensiteit onverminderd aandacht besteed aan optimalisatie van de verkeersveiligheid. Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor het optimaliseren van de verkeersveiligheid in de uitvoeringsprogramma's opgenomen.

Civiele kunstwerken

De Westlandse civiele kunstwerken (bruggen, damwanden, geluidschermen) voldoen aan de gestelde eisen van veiligheid zoals opgenomen in het beheerplan. Dit wordt vastgesteld op basis van (technische) inspecties en daarnaast ook op belevingsgegevens gebaseerd die via meldingen openbare ruimte verzameld worden. Daar waar niet voldaan is aan de streefkwaliteit zijn de benodigde activiteiten middels meerjarenplanningen in het uitvoeringsprogramma opgenomen.

Openbare verlichting

In 2018 zijn de vervangingsplannen voor de openbare verlichting verder gebiedsgericht afgestemd op het behalen van de doelstellingen uit het Energieakkoord in 2020. Conventionele lichtbronnen die vervangen moesten worden zijn zoveel mogelijk geclusterd per gebied en worden van Ledverlichting voorzien. Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen opgenomen in de uitvoeringsprogramma's. Daarnaast is gewerkt aan slim energiemanagement, dat zich vertaalt in het dimmen van verlichting op momenten waarbij een lager verlichtingsniveau nauwelijks merkbaar is en daardoor geen effect heeft op de (verkeers)veiligheid.

3.3.2. Waterhuishouding

Afval-, hemel-, en grondwater (Riolering)

Het Westlandse rioolstelsel (leidingen en gemalen) voldoet aan de in het beheerplan vastgestelde eisen van veiligheid: "kwaliteitsniveau voldoende in alle functiegebieden". Dit wordt vastgesteld op basis van inspecties (technische gegevens) en belevingsgegevens gebaseerd op het meldpunt leefomgeving.

Daarnaast bereiden wij ons stelsel voor op toekomstige ontwikkelingen door beperkte systeemoptimalisaties. Het huidige systeem is sober en doelmatig. Gelet op de klimaatontwikkelingen, bestaat vooral behoefte aan extra berging. Deze wordt gezocht met initiatiefnemers bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen. Deze aanpassingen worden zoveel mogelijk gecombineerd met andere werkzaamheden.

In het afgelopen jaar is het Beheerkader afval - , hemel - en grondwater, vastgesteld waar in onder andere de beheermaat regelen en omvang van de investeringen zijn opgenomen

Water

Waterkanten en beschoeiingen voldoen nog niet overal aan de gestelde aantrekkelijkheidseisen. Vanwege de staat van sommige beschoeiingen fungeren deze niet overal voldoende als grondkering (technisch). Hierdoor wordt de doorvaart op die locaties beperkt (beleving).

Dit geldt ook voor het maaibeheer van onder andere ecologische oevers. Daarbij brengen we de particuliere en publieke verantwoordelijkheden scherper in beeld. Voor wat betreft de veiligheid door goede afvoer, wordt voldaan aan de kwaliteitseis "voldoende" (op basis van de schouw van het Hoogheemraadschap). In 2018 zijn minder baggerwerkzaamheden uitgevoerd als gevolg van (personeels)capaciteitstekort. De minimale afvoer is hierbij echter niet in gevaar geweest.

Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in de uitvoeringsprogramma's opgenomen. In 2018 is gestart grootschalige aanpak voor de aanpassing van beschoeiingen.

3.3.3. Woonwijken en dorpscentra

Afvalinzamelingsvoorzieningen

Volgens de Wet milieubeheer (Wm) is de gemeente verplicht tot het inzamelen van afvalstoffen. De gemeente werkt met inzamelvoorzieningen die passen bij de eigenschappen van de wijk (bijvoorbeeld hoog- en laagbouw) en bijdragen aan een schone en prettige leefomgeving. De kwaliteit van de afvalinzamelingsvoorzieningen wordt systematisch gemonitord. Op basis van de monitoringsgegevens blijkt dat de afvalinzamelingsvoorzieningen in 2018 voldoen aan de streefkwaliteit "voldoende". Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in het uitvoeringsprogramma opgenomen.

Straatreiniging

De kwaliteitsniveaus van de straatreiniging worden systematisch gemonitord, in dorpscentra behalen wij het niveau "goed", in woonwijken is het niveau "voldoende".

Groenonderhoud

Groenvoorzieningen dragen bij aan een leefbare woon-, werk- en recreëromgeving. De te realiseren kwaliteitsniveaus van het groen worden systematisch gemonitord. Op basis van de monitoringsgegevens blijkt dat het openbaar groen in 2018 voldoet aan de streefqualiteit. In woonwijken is het niveau 'voldoende', in dorpscentra is het 'goed'. Door ziektes is versterkt onderhoud aan bomen nodig, hier ligt een wettelijke taak voor de gemeente.

Speelvoorzieningen

Functionele en goed onderhouden speelvoorzieningen dragen bij aan een kindvriendelijke en aantrekkelijke woonomgeving. Op basis van monitoring blijkt dat de speelvoorzieningen in 2018 voldoen aan de streefqualiteit "goed". Daarnaast wordt met het oog op veiligheid specifiek geïnspecteerd volgens de Europese normen en procedures. Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in de uitvoeringsprogramma's opgenomen.

3.3.4. Recreatiegebieden en begraafplaatsen

Recreatiegebieden

Uit kwaliteitsmetingen blijkt dat de gemeentelijke recreatiegebieden voldoen aan het in het beheerplan vastgelegde kwaliteitsniveau "voldoende". Dit geldt ook voor het strand, waarvoor het hogere kwaliteitsniveau "goed" van toepassing is.

Begraafplaatsen

De bijzondere functie van de begraafplaatsen wordt benadrukt en gerealiseerd door de bijzondere inrichting en het beheer hiervan. Begraafplaatsen kennen een rustige uitstraling en het begraven en herdenken staat hier centraal. Hieraan wordt bijgedragen door het groen in te richten op basis van deze omgevingskwaliteit. Door middel van een beeldbestek worden de begraafplaatsen onderhouden *en beheerd op het afgesproken kwaliteitsniveau "goed"*.

3.4. Financiële verantwoording

Realisatie investeringen

Inherent aan de programmatische en gebiedsgerichte aanpak is de benodigde afstemming met betrokken (externe) partijen. Dit vraagt in veel gevallen een langere door looptijd van projecten. Het behalen van de kernwaarden en kwaliteitsniveaus blijft gewaarborgd door het uitvoeren van dagelijks beheer en onderhoud aan de kapitaalgoederen. In kader van het borgen van de veiligheid worden noodzakelijke beheersmaatregelen uitgevoerd. In juni 2017 en februari 2018 is aan de raadwerkgroep de stand van zaken van de beheerplannen en bijbehorende aanbevelingen gepresenteerd. De aandachtspunten en aanbevelingen worden meegenomen in het opstellen van de nieuwe gebiedsgerichte plannen. In 2019 wordt gewerkt aan betere afstemming tussen de liquiditeitsplanning en daadwerkelijke realisatie van projecten. Dit vindt plaats in de investeringsrapportage conform begrotingscyclus.

In onderstaande tabel zijn de uitgevoerde projecten vanaf € 100.000,- weergegeven. In hoofdstuk 2 is financiële verantwoording van het totale investeringsprogramma beschreven.

Project	Kern	realisatie 2018 (€ *1.000)
Ombouw vacuumriolering Maasdijk	's-Gravenzande	550
Herinrichting Marktplein	's-Gravenzande	870
Bouw CAD gemaal + Leidingen Waalblok	's-Gravenzande	370
Herinrichting Nederhof	Honselersdijk	1.050
Grootschalige aanpak Eikenhof (bodemproblematiek)	De Lier	200
Grootschalige aanpak Meidoornhof (bodemproblematiek)	De Lier	550
Grootschalige aanpak Kijkerweg en Honderd Margen	De Lier	1.530
Reconstructie Sportlaan	De Lier	2.280
Aanleg Bergingskelder van Rijnstraat	De Lier	850
Aanleg rotonde N223 / Noord-Lierweg	De Lier	1.110
Vervangen riolering Havenstraat Gantellaan	Monster	490
Grootschalige aanpak Kruisbroekweg	Naaldwijk	1.840
Herinrichting Opstal / Geestweg	Naaldwijk	300
Herinrichting Havenplein / Angulariusplein	Naaldwijk	350
Bereikbaarheidsopgave n.a.v. uitbreiding LTC toneelvereniging Naaldwijk	Naaldwijk	110
Aanpak Kwaklaan	Wateringen	140
Fietsverbinding Kerstraat-Heulweg	Wateringen	1.000

Realisatie beheerplannen 2018 (exploitatie):

	Primitieve Begroting	Begroting na wijzigingen	Realisatie
	2018	2018	2018
Bedragen * € 1.000			
01 – Wegen	14.727	14.905	13.487
1 Wegen (incl. belijning, bebording en pollers)	10.826	10.666	9.180
2 Verkeersregelinstantaties	330	280	262
3 Infrastructurele kunstwerken	1.215	1.234	1.186
4 Openbare verlichting	1.629	1.884	1.967
5 Gladheidsbestrijding	502	510	593
6 Parkeervoorzieningen	225	332	299
02 - Waterhuishouding	11.509	10.991	10.637
1 Riolering	10.014	9.443	9.320
2 Waterwegen	1.419	1.472	1.227
3 Duikers	76	76	90
03 – Wijken en dorpscentra	14.090	15.211	14.736
1 Afvalinzameling en –verwerking	6.977	7.392	7.797
2 Openbaar groen	3.720	4.253	3.765
3 Straatreiniging	2.102	2.403	1.985
4 Speelvoorzieningen	867	888	871
5 Straatmeubilair	41	41	76
6 Evenementen	373	224	233
7 Ongediertebestrijding	10	10	9
05 – Recreatiegebieden en bijzondere locaties	3.970	3.684	4.096
1 Recreatievoorzieningen	2.282	1.841	2.170
2 Begraafplaatsen	1.688	1.843	1.926
Endtotaal	44.296	44.791	42.956

2.3.4. Paragraaf Financiering

4.1. Inleiding

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkelingen op het gebied van financiering.

Kaders

In de Wet Financiering Decentrale Overheden, afgekort de Wet FIDO, zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie heeft als belangrijkste doel het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's, zoals renterisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's.

De gemeente heeft drie kader- en verantwoordingsinstrumenten op het gebied van treasury, te weten een treasurystatuut, waarin de verantwoordelijkheden en spelregels zijn opgenomen, een treasuryparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag en de door de Raad vastgestelde financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet.

Ontwikkeling langlopende lening portefeuille

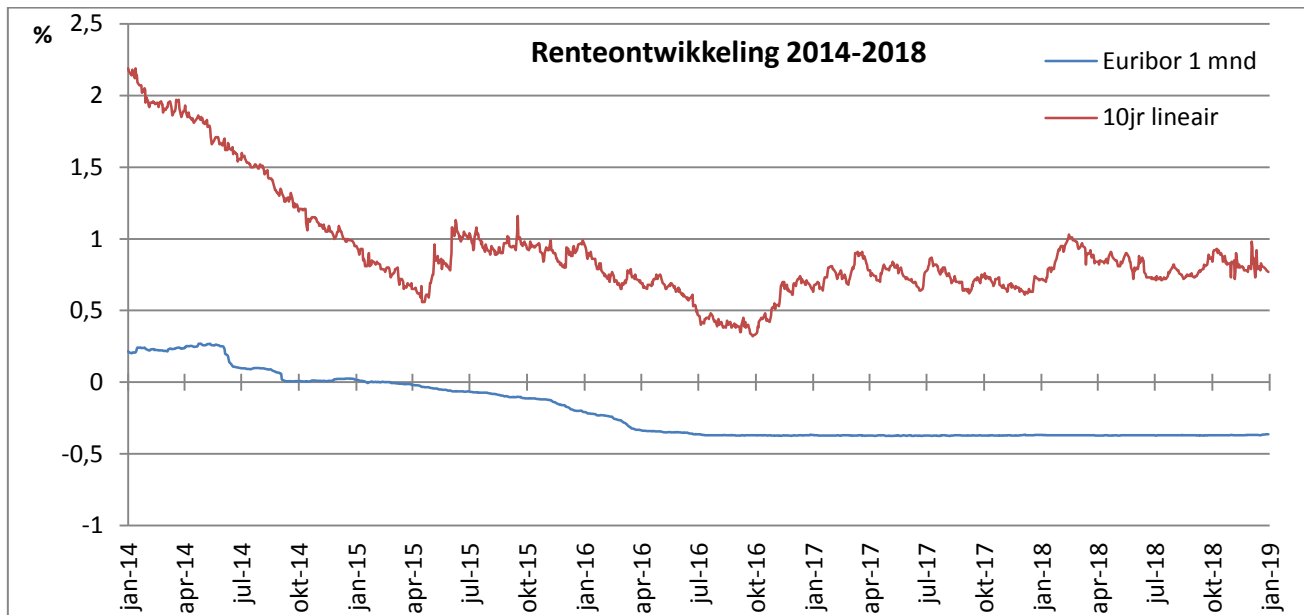
De langlopende lening portefeuille is in 2018 toegenomen met € 4 mln terwijl met de (meest recent vastgestelde) programmabegroting 2019-2022 een toename was verwacht van € 15 mln. De totale omvang van de leningportefeuille bedroeg op 31-12-2018 € 340 mln.

In deze paragraaf komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- 4.2 Renteontwikkelingen
- 4.3.1 Portefeuille opgenomen langlopende geldleningen
- 4.3.2 Portefeuille opgenomen kortlopende geldleningen
- 4.3.3 Portefeuille uitgezette langlopende geldleningen
- 4.4.1 Renterisico
- 4.4.2 Kredietrisico en garantstellingen
- 4.4.3 Liquiditeitsrisico
- 4.5. Relatiebeheer
- 4.6 Rente-omslag

4.2. Renteontwikkelingen

De renteontwikkeling 2014 – 2018 is in onderstaande grafiek weergegeven. Voor de kortlopende financiering is gekozen voor het 1-maands Euribor tarief en voor de langlopende financiering voor een 10 jaar lineaire lening.

De rente voor kortlopende financiering (1-maands Euribor) is al bijna 4 jaar negatief. Dat wil zeggen dat de gemeente rente ontvangt voor het afsluiten van kortlopende geldleningen. Naar verwachting blijven de negatieve rentes op kortlopende geldleningen nog wel even van kracht. De rente voor de langlopende financiering (BNG tarief lening 10 jaar lineair) beweegt zich al geruime tussen de 0,5% en 1%. De rentes zijn vanuit historisch perspectief zeer laag. De verwachting is dat deze rentes ook in 2019 laag zullen blijven als gevolg van afzwakkende groei die ontstaat door toegenomen macro-economische onzekerheden, zoals spanningen omtrent mogelijke handelsoorlogen, het begrotingsbeleid van Italië, brexit, overheidsbeleid van de VS en economische vertraging in opkomende markten.

4.3. Gemeentefinanciering

Dit hoofdstuk geeft inzicht in opgenomen en uitgezette geldleningen.

4.3.1. Portefeuille opgenomen langlopende leningen

In het onderstaande overzicht staan de mutaties 2018 in deze leningenportefeuille weergegeven.

Mutaties in leningenportefeuille o/g (x € 1 mln)	Jaarrekening	Jaarschijf 2018 conform meerjarenbegroting (2019-2022)
Stand per 1 januari 2018	336	336
Nieuwe leningen	34	45
Aflossingen	-30	-30
Stand per 31 december 2018	340	351

De stand van de portefeuille langlopende geldleningen per 31 december 2018 komt ca. € 11 mln. lager uit dan begroot. De ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente is nader toegelicht bij de kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen.

4.3.2. Portefeuille opgenomen kortlopende gelden

De gemeente streeft ernaar zo veel mogelijk gebruik te maken van kortlopende financiering. Dit omdat kortlopende financiering doorgaans goedkoper is dan langlopende financiering. Om die reden wordt er gebruik gemaakt van de rekening courant faciliteit bij de BNG en worden er kasgeldleningen aangetrokken. Over heel 2018 is er sprake geweest van een negatief percentage op beide financieringsinstrumenten. Dit heeft de gemeente uiteindelijk € 48.000 aan rente over de opgenomen kasgeldleningen opgeleverd.

4.3.3. Portefeuille uitgezette langlopende gelden

De gemeente kan in het kader van de publieke taak ook langlopende leningen verstrekken. In het onderstaande overzicht staan de mutaties in 2018 weergegeven.

Mutaties in uitgezette gelden portefeuille (x € 1 mln.)	Jaarrekening
Stand per 1 januari 2018	22,4
Nieuwe leningen	1,0
Aflossingen	-2,7
Stand per 31 december 2018	20,7
Rente over de uitgezette gelden 2018	0,4

Onderstaand een specificatie van de uitgezette gelden per 31 december 2018.

Specificatie saldo per 31 dec 2018 (x € 1 mln.)	Jaarrekening
Hypotheek personeel	3,7
Leningen woningcorporaties	0,3
Overige leningen	16,7
Totaal	20,7

Sinds 1 januari 2009 geldt op grond van de gewijzigde wet FIDO een verbod op het verstrekken van hypothecaire leningen en garanties ten behoeve van het eigen personeel. Op de personeelshypotheek is in 2018 voor een bedrag van € 0,8 mln. afgelost. Ultimo 2018 staat er nog voor een bedrag van € 3,7 mln. aan personeelshypotheek open. Verder is er voor € 1,9 mln. door derden afgelost. De nieuwe lening ad € 1 mln. betreft startersleningen.

4.4. Risicobeheer

Onder het financiële risicoprofiel van de gemeente Westland verstaan wij de volgende risico's:

- het renterisico
- het kredietrisico en garantstellingen
- het liquiditeitsrisico

4.4.1. Renterisico

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen, namelijk de kasgeldlimiet (renterisico kortlopende financiering) en de renterisiconorm (renterisico langlopende financiering).

Kasgeldlimiet (renterisico kortlopende financiering)

Volgens wet FIDO mogen decentrale overheden voor maximaal 8,5% van hun begrotingstotaal (voor wijzigingen) kort financieren (<1 jaar). Deze beperking wordt de kasgeldlimiet genoemd en is ingesteld om te voorkomen dat overheden renterisico's lopen door eenzijdig (kort) te financieren. De wetgever legde daarbij vast dat overschrijding van de kasgeldlimiet is toegestaan maar dat bij overschrijding van drie achtereenvolgende kwartalen de gemeente een plan aan de toezichthouder voorlegt om weer binnen de limiet te komen. In de financiële verordening 2017 is vastgelegd dat wij de raad vooruitlopend daarop informeren indien er één kwartaal sprake is van een overschrijding. In 2018 heeft zich geen overschrijding voorgedaan. In onderstaande tabel is de gemiddelde netto

vlottende schuld per kwartaal weergegeven, ten opzichte van de kasgeldlimiet. Uit de tabel is op te maken dat de kasgeldlimiet in 2018 niet is overschreden.

Gegevens kasgeldlimiet (x € 1 mln)	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Gemiddeld netto vlottende schuld	22,3	14,7	14,3	5,5
Kasgeldlimiet	23,5	23,5	23,5	23,5
Ruimte tov kasgeldlimiet	1,2	8,8	9,2	18,0

Renterisiconorm (renterisico langlopende financiering)

Om renterisico's van herfinanciering te beperken schrijft de wet Fido voor dat aflossingen of renteherzieningen in een jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal mogen bedragen. Het idee hierachter is dat decentrale overheden op deze wijze de aflossingen van hun leningenportefeuille moeten spreiden, zodat renterisico's gelijkmatig over de jaren worden verspreid.

Voor gemeente Westland komt de renterisiconorm voor 2018 uit op € 55 mln. De aflossing op de langlopende financiering bedraagt € 30 mln., waardoor we ruimschoots binnen de renterisiconorm zijn gebleven. Omdat de gemeente een voornamelijk lineaire leningenportefeuille heeft en aflossingen dus gelijkmatig verdeeld zijn over de jaren is de renterisiconorm een richtlijn die de financiering van de gemeente in de praktijk niet beïnvloed.

4.4.2. Kredietrisico en garantstellingen

Onder kredietrisico wordt het risico verstaan dat door de gemeente uitgezette gelden niet worden terugbetaald of dat de gemeente wordt aangesproken voor de restschuld en rente van een gegarandeerde geldlening. Het kredietrisico hangt samen met de kredietwaardigheid van de debiteur en bedongen zekerheden (zoals een recht van hypotheek).

De gemeente Westland zal leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak uitsluitend verstrekken aan door het college van B&W goedgekeurde partijen. Voor garantstellingen zijn hiervoor de "Beleidsregels garanties gemeente Westland 2013" vastgesteld. Hierin staat onder andere dat partijen zich eerst moeten wenden tot bestaande waarborgfondsen en dat er indien mogelijk zekerheden worden bedongen. Verder staat in de financiële verordening 2017 beschreven dat het college niet besluit over garantstellingen groter dan € 1.000.000 en leningen groter dan € 100.000 dan nadat de raad is geïnformeerd over het voornemen en hiertoe in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen.

In het onderstaande overzicht staan de wijzigingen 2018 van de garantstellingen weergegeven.

Mutaties garantstellingen (x € 1 mln) gemeentelijk deel.	Jaarrekening
Garantstellingen per 1 januari 2018	347,16
Nieuwe garanties	4,54
Verlaging garanties	-/- 13,02
Garantstellingen* per 31 december 2018	338,68

* Dit bedrag is inclusief €11,43 mln. aan ongebruikte kredietfaciliteiten.

Zie voor toelichting en verdere detaillering van de garantstellingen de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen (Waarborgen en garanties).

4.4.3. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat er onvoldoende middelen zijn om aan directe verplichtingen te voldoen. Ter beheersing van dit risico wordt het saldo- en liquiditeitenbeheer gebaseerd op een korte termijn liquiditeitsplanning (looptijd tot één jaar), alsmede een liquiditeitsplanning met een looptijd van vier jaar. Een liquiditeitsplanning verschaft inzicht in de toekomstige ontvangsten en betalingen van de gemeente.

Naast een tekort aan middelen is er ook een risico op structureel overschot aan middelen. Dit risico zal zich voordoen als de gemeente onnodig veel langlopende leningen in portefeuille heeft. In een situatie van overliquiditeit betaalt de gemeente in feite onnodig veel rente, wat de keuzevrijheid van de begroting onnodig zou beperken. Het gebruik van een liquiditeitsplanning beperkt dit risico. Hiernaast wordt dit risico verder beperkt doordat de gemeente kiest voor lineaire leningen met een looptijd tot 10 jaar, het geen zorgt voor een gelijkmatige aflossing van de leningportefeuille.

Gezien het grillige verloop van kasstromen is het onvermijdelijk dat er zo nu en dan een kortstondig overschot is aan liquide middelen. Het rijk verplicht dan gebruik te maken van schatkistbankieren. Meer informatie hierover is opgenomen bij de toelichting op de balans.

4.5. Relatiebeheer

Op het gebied van relatiebeheer wordt het realiseren van zo gunstig mogelijke condities voor de af te nemen diensten beoogd. De bankrelaties en hun bancaire condities worden regelmatig beoordeeld. De gemeente heeft de meeste bankzaken ondergebracht bij de BNG. Met de BNG-bank worden regelmatig klantgesprekken gevoerd. Daarnaast zijn er ook relaties met de Rabobank en de Nederlandse Waterschap Bank. Hiernaast maakt de gemeente gebruik van een geldmakelaar voor de kortlopende financieringsbehoefte.

4.6. Renteomslag

Tot 2016 bestond voor de wijze waarop een gemeente de totale rentekosten toerekent aan de verschillende componenten in de begroting (rentelasten van vaste activa op de taakvelden, bespaarde rente over het vermogen) een grote mate van vrijheid.

Door de wijziging in de begrotingsvoorschriften vanaf 2017 is een verplichte berekeningswijze geïntroduceerd, welke moet worden opgenomen in de paragraaf Financiering. Deze verplichting geldt formeel vanaf 2018 (in navolging op het advies van de commissie BBV was ook al in de jaarrekening 2017 hiermee rekening gehouden).

De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage.

In het nieuwe BBV worden alle externe rentelasten en rentebaten in eerste instantie begroot en verantwoord op het taakveld Treasury. Dit betekent dat ook alle rentebaten voortkomend uit het verstrekken van leningen aan woningcorporaties, sportinstellingen, ambtenaren, etc. op het taakveld Treasury moeten worden begroot en verantwoord.

Voor de rentetoerekening van rente aan grondexploitaties geldt een verplichte berekeningswijze. Deze rente wordt dus niet via de systematiek van de renteomslag berekend.

Bij projectfinanciering is sprake wanneer een lening extern is aangetrokken specifiek ten behoeve van de financiering van een project (i.c. de piekbetaling voor de nieuwbouw gemeentehuis). De rentelasten voortkomend uit deze financiering moeten daarom aan die activiteit op het betreffende taakveld worden toegerekend.

Het BBV staat toe dat er een rentevergoeding over het eigen vermogen (reserves) wordt toegerekend. De bespaarde rente mag maximaal het rentepercentage zijn dat door de gemeente over extern aangetrokken financieringsmiddelen wordt vergoed.

Onderdeel van de berekening van de omslagrente is de jaarlijkse rente-toevoeging aan voorzieningen, die gewaardeerd zijn op de methode van contante waarde. Bij de gemeente Westland gaat het dan om de pensioenvoorziening en wachtgeld voor (oud)wethouders.

Renteschema (x € 1.000)	Primair begroot	Begroot na wijziging	Werkelijk	Vershil
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	9.180	6.990	6.940	50
Externe rentebaten	-890	-806	-390	-416
Totaal door te berekenen externe rente	8.290	6.184	6.550	-366
Rente grondexploitatie die moet worden doorberekend	-3.133	-2.629	-2.691	62
Rente van projectfinanciering	-219	-219	-225	6
Saldo door te berekenen rente	4.938	3.336	3.634	-298
Rente over eigen vermogen	4.858	4.962	5.170	-208
Rente over voorzieningen (o.b.v. contante waarde)	63	123	123	0
Aan taakvelden toe te rekenen omslagrente	9.859	8.421	8.927	-506
Werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagrente	10.169	8.587	8.275	312
Renteresultaat op het taakveld treasury	310	166	-652	-818

Renteresultaat

Het negatieve renteresultaat op het taakveld treasury bestaat voornamelijk uit 2 componenten:

- De externe rentebaten zijn lager dan geraamd (€ -416.000). Dit wordt met name veroorzaakt door lagere rentebaten van de starters- en blijversleningen.
- De bespaarde rente over eigen vermogen is gerelateerd aan het gewogen samenstel van de externe rentelasten. De bespaarde rente over het eigen vermogen komt € 208.000 hoger uit dan begroot.

In beide gevallen staat tegenover het nadeel op het taakveld treasury elders in deze jaarrekening even grote voordelen (lagere storting in reserve starters- en blijversleningen) en hogere rentebaten vanwege bespaarde rente), zodat budgettair er binnen de jaarrekening geen effect optreedt.

2.3.5. Paragraaf Bedrijfsvoering

5.1. Inleiding

Het jaar 2018 stond in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen in maart en de start van een nieuwe bestuursperiode die daarop volgde. Na deze verkiezingen is een coalitieakkoord afgesloten met als titel "Westlands Akkoord 2018-2022". Op basis van dit coalitieakkoord stelden wij het WestlandProgramma "Samen werken aan een nieuwe balans" op. Dit collegeprogramma bevat onze ambities voor de komende jaren. Om die ambities te realiseren is een organisatie nodig van mensen en middelen. Een organisatie die door een solide bedrijfsvoering het halen van resultaten mogelijk maakt. Deze paragraaf schetst de manier waarop wij daaraan in 2018 invulling gaven.

5.2. Personeel en organisatie

5.2.1. Organisatieontwikkeling

Wij opereren in een dynamische omgeving en willen blijven aansluiten op ontwikkelingen in de samenleving, ten dienste van Westland. Dit vraagt iets van het type organisatie dat we moeten zijn en betekent een proces van continu ontwikkelen en investeren. Een proces dat bestaat uit drie samenhangende sporen: cultuur (houding en gedrag), optimalisatie van werkprocessen en een bijpassende en faciliterende structuur met heldere sturingsprincipes.

In 2018 is een start gemaakt met het ontwikkeltraject Lef Loont. Lef Loont begon als een programma dat gericht was op houding en gedrag. Daarbij werd het accent gelegd op de ontwikkeling van de medewerkers. Lef Loont heeft echter ook met sturen, gedegen opdrachtgever/opdrachtnemerschap en faciliteren van medewerkers te maken.

Daarnaast is in 2018 gestart met de optimalisering van de bestuurlijke besluitvorming aan de hand van twee parallelle sporen: (1) het verkennen en inventariseren van wensen en knelpunten van de diverse betrokkenen in het besluitvormingsproces en (2) de discussie voeren met de raad over kaders en uitgangspunten. De aanpak van de geïnterviewde knelpunten moet in 2019 leiden tot concrete optimalisaties in het besluitvormingsproces.

5.2.2. Vanuit een nieuwe huisvesting

In september 2017 zijn het nieuwe gemeentehuis en gemeentekantoor in gebruik genomen. De nieuwe huisvesting faciliteert en stimuleert het Eigentijds Werken en vormt daarmee ook een belangrijke schakel in de organisatieontwikkeling. Het jaar 2018 vormde het eerste volwaardige kalenderjaar waarin de huisvesting ook daadwerkelijk in gebruik is. Na de opstartfase zijn steeds meer medewerkers inmiddels gewend aan het werken in de nieuwe gebouwen en worden de voordelen van het nieuwe werkconcept ervaren. Op sommige momenten ervaart een groep medewerkers krapte in de huisvesting. Dit wordt versterkt door de uitbreiding van formatie. Een objectief onderzoek liet zien dat het ruimtegebrek voor een deel te herleiden is tot houding en gedrag (het flex-concept werd niet maximaal benut). De uitbreiding van de formatie maakt echter dat een aanvullend onderzoek gewenst is om te bezien hoe de ruimte binnen de huidige gebouwen optimaal ingezet kan worden. Dit onderzoek is begin 2019 gestart.

5.2.3. Uitdagend werkgeverschap

Bij de vaststelling van de begroting 2019 in november 2018 is budget toegekend om de formatie verder op orde te brengen. Dit is noodzakelijk om een basisniveau van dienstverlening te kunnen blijven garanderen. Om de toegekende formatie ook met gekwalificeerde medewerkers in te vullen, zijn in 2018 diverse acties gestart om onze positie van aantrekkelijke werkgever te versterken. Zo werken wij in regionaal verband aan arbeidsmarktcommunicatie en is ook in 2018 het traineeship verder vorm gegeven.

5.2.4. Wet normalisering rechtspositie ambtenaren

In 2018 is een projectgroep WNRA geformeerd en is een Plan van Aanpak opgesteld met daarin opgenomen de zaken die geregeld moeten worden om de implementatie van de WNRA succesvol te laten verlopen.

Daarnaast is een projectbudget beschikbaar gesteld van € 242.000. De lokale regelingen zijn in 2018 geïnterpreteerd. Diverse cursussen zijn (regionaal) ingekocht.

5.2.5. Generatiepact

Met ingang van 1 januari 2017 is de regeling Generatiepact Westland geïntroduceerd met als doel verjonging van de organisatie en het in staat stellen om oudere medewerkers duurzaam inzetbaar te houden. Bij de invoering van deze regeling is ervoor gekozen om de toepassing van deze regeling in september 2019 te evalueren met als doel de regeling te kunnen continueren.

Op dit moment zijn voor de CAO Gemeenten 2019 onderhandelingen gaande. Inzet van de bonden is om het instrument Generatiepact onderdeel te laten zijn van de CAO Gemeenten. In afwachting van deze uitkomst gaat de evaluatie van de regeling in september 2019 gewoon door.

5.2.6. Garantiebanen

Ook in 2018 heeft Gemeente Westland zich sterk gemaakt voor garantiebanen binnen haar eigen organisatie, om zo haar maatschappelijke verantwoordelijkheid als goede werkgever waar te maken. Als werkgever hebben we intern ondertussen veel gerealiseerd. Zo is een MVO-dag georganiseerd, het aannamebeleid aangepast en is de administratieve procedure daaromheen gewijzigd naar maatwerk voor deze doelgroep. En met succes!

In de Quotumwet is een boeteregeling opgenomen indien werkgevers niet aan de taakstelling voldoen. Momenteel hebben we 20 medewerkers duurzaam geplaatst en is er tot op heden geen verloop. Daarmee is de Quotumwet voor de gemeente Westland momenteel geen risico en zijn we landelijk een van de koplopers als goede werkgever voor deze doelgroep. Naar verwachting zal medio 2019 een bemande fietsenstalling geopend worden. Deze zal volledig bemand worden door medewerkers met een garantiebaan. Naar schatting hebben we dan 7 extra garantiebanen gerealiseerd. Ondanks het feit dat we nu ruim voor lopen op de planning om in 2026 totaal 33 garantiebanen gerealiseerd te hebben, blijven we alert en proactief met het onderzoeken van nieuwe mogelijkheden binnen de organisatie voor nu en richting de toekomst.

5.2.7. Trainees

In 2018 hebben we onverkort ingezet op het traineeship. De opzet van het traineeship bleef hetzelfde: het eerste jaar heeft tot doel de trainee te verbreden en kennis te laten maken met verschillende facetten van het werk binnen gemeenten, zowel wat betreft inhoudelijke domeinen als het soort werk (projectmatig, beleidsmatig, advies en evt. management). In het tweede jaar vindt dan verdieping plaats en kan de trainee meer met eigen voorkeuren aan de slag.

Voor de dekking van de kosten van de trainees is geen apart budget beschikbaar gesteld. De organisatie heeft deze kosten in 2018 binnen het reguliere P-budget opgevangen. Begin 2019 zal het traineeship geëvalueerd worden, waarna besloten wordt over het wel of niet continueren.

In verband hiermee is er nog geen nieuwe groep trainees gestart. Wanneer op basis van de uitkomst van de evaluatie besloten wordt om door te gaan met het traineeship, zal in september 2019 worden gestart met een nieuwe groep trainees.

In maart 2018 hadden we 9 trainees. In de tweede helft van 2018 zijn 2 trainees doorgestroomd naar een reguliere functie binnen de gemeente Westland. Tevens heeft 1 trainee bij een externe organisatie een andere baan gevonden, waardoor we aan het einde van 2018 nog 6 trainees hadden. De aanstelling van 2 trainees in reguliere functies laat zien dat het traineeship voldoet aan de doelstelling van de regeling en dat we daarmee in staat zijn om goed opgeleide jongeren aan ons te binden.

5.2.8. Formatie, bezetting en overzicht van personele lasten

Het aantal formatieplaatsen van de organisatie (inclusief griffie, exclusief college en raad) is in 2018 met 6 fte toegenomen. Het aantal formatieplaatsen bedroeg per 31 december 2018 740 fte ten opzichte van 734 fte per 31 december 2017.

In onderstaande tabel is deze toename gespecificeerd.

omschrijving	toename	afname	
MVO en garantiebanen	4		
Wettelijke taken en/of nieuwe regelgeving <i>basisregistratie; interne controle; gegevensbescherming</i>	4		
Tijdelijke formatie	8	8	
Formatie opgeheven door wegvallen dekking (inkomsten uit sporthal)			2
Totaal	16	10	6

De bezetting is in 2018 met 24 fte toegenomen van 709 fte naar 733 fte.

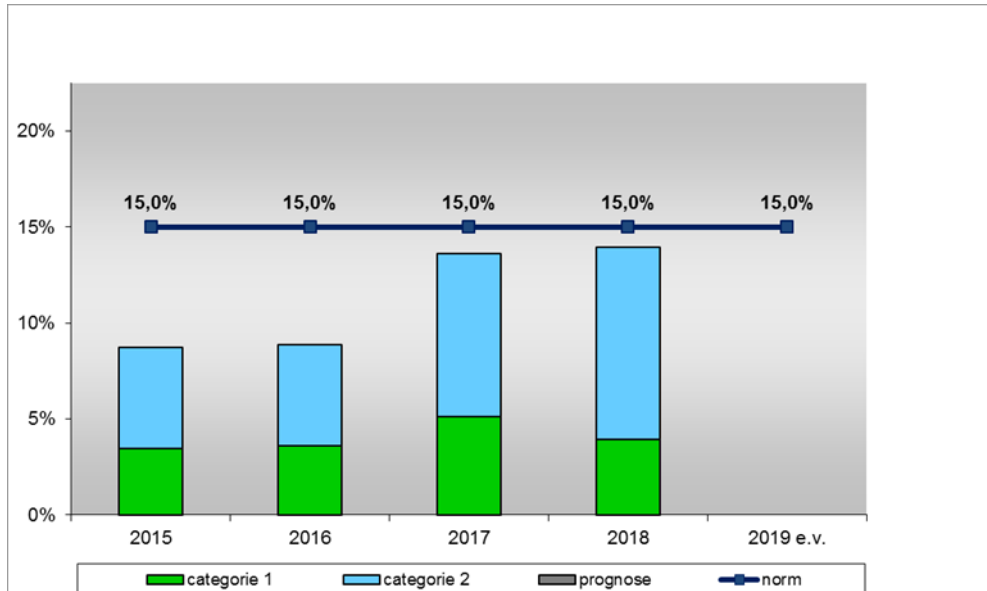
Overzicht van personele lasten

Personele lasten jaarrekening 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Begroot dekking 2018	Werkelijk dekking 2018	Saldo realisatie 2018
Personele lasten clusters excl. trainees en HPK	54.801.067	54.346.078	4.877.700	5.095.930	673.219
Trainees	260.000	306.304	0	0	-46.304
Herplaatsingskandidaten	856.176	542.363	856.176	0	-542.363
Totaal excl. taakstelling en overige P-budgetten	55.917.243	55.194.745	5.733.876	5.095.930	84.551
Stelpost taakstelling organisatie	-612.422	0	0	0	-612.422
Stelpost frictiekorting salarissen	200.000	0	0	0	200.000
Garantiebanen	218.249	161.132	0	0	57.117
Generatiepact	546.100	434.300	0	0	111.800
Garantiefusietoelage	206.333	0	0	0	206.333
Flankerend beleid	971.195	698.970	0	0	272.225
Totaal incl. taakstelling en overige P-budgetten	57.446.698	56.489.148	5.733.876	5.095.930	319.604

5.2.9. Externe inhuur

Vanaf 2010 is met de raad een meerjarige normering over het percentage externen afgesproken. De normering van de kosten van externen is in dit kader ook in 2018 gemonitord. De vastgestelde norm voor 2018 is maximaal 15,0% van de begrote loonsom. In onderstaande tabel is de realisatie in de jaren 2015-2018 afgezet tegen de norm.

In 2018 zijn de uitgaven voor inhuur externen binnen de 15%-norm gebleven.

Grafiek externe inhuur als percentage van het P-budget

Categorie 1:
Externen ten laste van het P-budget

Categorie 2:
Externen ten laste van projectgelden en investeringen

Externen 2018	Begrote loonsom 2018	Categorie 1		Categorie 2		Totaal Externen	% Begrote loonsom
		Externe inhuur	% P-budget	Externe inhuur	% P-budget		
Totaal	54.403.007	2.125.562	3,9%	5.450.886	10,0%	7.576.448	13,9%

De inhuur externen was in 2018 hoger dan in voorgaande jaren. Voor een belangrijk deel is dit het gevolg van frictie in de organisatie waardoor inzet van externe capaciteit en kennis noodzakelijk was. Via de begroting 2019-2022 is door de raad extra budget toegekend om de organisatie op sterkte te brengen. Verwachting is dat daarmee ook de inhuur kan worden beperkt. Hieraan gekoppeld heeft de raad aangegeven dat, wanneer de organisatie op sterkte is, het percentage externen moet dalen naar 10%. Jaarlijks zal bij het opstellen van de programmabegroting bepaald moeten worden of de organisatie op sterkte is.

Duur van de inhuur

De maximale inhuurtermijn werd in het eerste halfjaar bij 5 van 126 externen (exclusief gedetacheerden) overschreden. Conform de richtlijnen zoals opgenomen in het kader inhuur externen is daarvoor door ons college toestemming gegeven en is de raad daarover reeds geïnformeerd.

Cluster	Aantal externen				Totaal
	< 7 mnd	7-12 mnd	13-18 mnd	> 18 mnd	
Bedrijfsvoering	19	3	5	1	28
Beleid	2	3	3	1	9
Dienstverlening	22	22	15	2	61
Directie	1	1	-	-	2
Ruimte	10	11	4	1	26
Totaal	54	40	27	5	126

Bron: PIMS

Maximumtarieven

In 2018 is in 3 gevallen besloten om af te wijken van de maximale inhuurtarieven. Ook hierbij is gebruik gemaakt van de afwijkingsbevoegdheid waarover in de Prorap 2018 reeds is gerapporteerd.

Naast de kaders van de raad gelden de kaders van de Wet Normering Topinkomens voor inhuur op de functies griffier en gemeentesecretaris. Van inhuur op deze functies was in 2018 geen sprake.

5.3. Bezuinigingen

5.3.1. Taakstelling op de organisatie

Zoals in de begroting 2018 aangegeven, wordt alleen nog gerapporteerd over de 2e tranche van de bezuïning op de organisatie omdat de 1e tranche volledig is ingevuld. Het gaat bij de 2e tranche om een bedrag van € 2,5 mln.

5.3.2. Verloop taakstelling

Van de in de begroting 2015-2018 opgenomen extra taakstelling oplopend van € 0,5 mln. (2015) tot € 2,5 mln. (2018) is inmiddels € 1,1 mln. structureel ingevuld. Onderdelen hierin zijn o.a. herinrichting van het beleidsproces en besparingen op bedrijfsvoering en management. In de onderstaande tabel is het verloop opgenomen.

Jaar	Verloop taakstelling		
	Taakstelling	Realisatie	Nog in te vullen
	2e tranche		
2016	500.000	500.000	0
2017	1.500.000	1.500.000	
2018	1.750.000	1.100.000	650.000

Door de raad is bij de vaststelling van de begroting 2018 voor de jaren 2018 en 2019 een fasering op de taakstelling doorgevoerd voor een bedrag van € 750.000.

De taakstelling is voor 2018 incidenteel ingevuld door lagere uitgaven op budgetten voor personele kosten zoals frictiekorting salarissen, garantiebannen, flankerend beleid en generatiepact. Voor de mogelijke structurele invulling vanaf 2019 dient nog afweging plaats te vinden. Hier komen we op terug bij de Voorjaarsnota 2019.

5.3.3. Bezuïning leidt tot formatiereductie > verzilveren

De bovengenoemde invulling leidde inmiddels tot een reductie van 134 fte. Vanuit goed werkgeverschap is een stevig proces ingericht om medewerkers die dit betreft via interne en externe mobiliteit naar een andere baan te begeleiden. Voor de kandidaten waarvoor verplichte mobiliteit geldt (de herplaatsingskandidaten) is een aparte pool ingesteld. De inspanningen die op dit gebied zijn verricht, hebben resultaat gehad. Het grootste deel van de HPK-ers is inmiddels begeleid naar een andere functie, in- of extern. De bijbehorende frictiekosten konden tot op heden binnen reguliere budgetten worden opgevangen. Ook in 2018 was dit het geval. Voor de frictiekosten ad € 542.363 was geen onttrekking nodig vanuit de reserve financiële soliditeit. Het voor dit doel in de reserve geormerkte bedrag blijft € 2.500.000.

5.4. Dienstverlening

In 2018 hebben we verdere stappen gezet in onze digitalisering van processen. Er zijn vijftien processen met name binnen het domein vergunningsverlening voorzien van de functie digitaal ondertekenen. Daarmee is de mogelijkheid tot plaats- en tijdonafhankelijk werken verder uitgebreid en zijn administratieve lasten in die processen verlaagd. In de postkamer zijn de scanmogelijkheden voor het digitaliseren uitgebreid en aangesloten op tien e-formulieren. De verwerking en herkenning van digitale vragen is daarmee vergaand geautomatiseerd. Ook dit heeft geleid tot administratieve lastenverlaging en efficiency.

Daarnaast hebben wij in 2018 de “heroriëntatie zaakgericht en digitaal werken” afgerond. Deze bevat de visie en een concept-actieplan om de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening vorm te geven en de e-dienstverlening voor burgers vriendelijker en efficiënter te maken. Een van de sporen is de modernisering van onderdelen van ons applicatielandschap. In 2019 vindt daarover de besluitvorming plaats. Diverse ontwikkelingen zoals de invoering van de nieuwe Omgevingswet, Samen Organiseren (VNG) en Common Ground zijn volop in beweging en zorgen komende tijd voor nieuwe uitdagingen. Wij volgen die op de voet.

5.5. ICT

Met de ingebruikname van de nieuwe huisvesting is ook een ICT-omgeving geïmplementeerd die voldoet aan de eisen van de huidige tijd qua eigentijds werken en informatiebeveiliging. In 2018 zijn verdere verbeteringen doorgevoerd in de infrastructuur om deze zo goed en stabiel mogelijk te laten functioneren. Er hebben capaciteitsaanpassingen plaatsgevonden in de infrastructuur voor betere continuïteit en performance, en systemen en applicaties zijn aangepast aan huidige versies en standaarden. In 2019 zullen we met de keuze voor een Change organisatie stappen gaan maken om de basis verder op orde te krijgen en grip te hebben op de veranderende omgevingen en innovatiebehoeften.

5.5.1. Samenwerking ICT binnen de Regio

In 2018 is de regionale samenwerking met de gemeenten Leidschendam-Voorburg stilzwijgend gecontinueerd, in principe tot 2022. Besloten is om te komen tot nieuwe DVO afspraken en de samenwerking te herijken. Met de gemeente Midden-Delfland is ook intensief contact. Daarbij kijken we ook naar verbeterpunten in communicatie en samenwerking. Een mooi voorbeeld van succesvolle samenwerking tussen de gemeenten is de aanbesteding van de hardware, die begin 2019 is afgerond. Verder zijn er initiatieven zoals consolidatie van systemen. Een voorbeeld hiervan is het gezamenlijk aanbesteden en implementeren van een nieuwe Firewall. Doel hierbij is enerzijds het vergroten van de bedrijfscontinuïteit en anderzijds een financieel voordeel door effectiever gebruik van de nieuwe hardware. Ook wordt meer samenwerking op het gebied van informatiemanagement gezocht. Doel hierbij is het waar mogelijk meer op één lijn krijgen van de verschillende visies op de ICT-ontwikkelingen waar de gemeenten voor staan en hoe zij deze willen invullen.

5.6. Gegevensbescherming

In 2018 hebben wij belangrijke stappen gezet op het gebied van gegevensbescherming. Dit betreft zowel stappen op het gebied van privacy als stappen op het gebied van informatiebeveiliging. De invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) speelde in 2018 een belangrijke rol. Daarnaast is een belangrijke basis gelegd voor de toekomst door zowel op het gebied van privacy als op het gebied van informatiebeveiliging een zogenaamde GAP-analyse uit te voeren. Daarbij is de huidige en de gewenste situatie onderzocht. In 2019 gaan we dit verder oppakken en worden op basis daarvan actieplannen opgesteld.

5.6.1. Privacy / AVG

De invoering van de AVG is succesvol ter hand genomen. Op moment van invoering (mei 2018) werd aan de basisvereisten voldaan. Verdere implementatie loopt door in 2019.

In 2018 zijn er 18 meldingen geweest van datalekken. Na beoordeling en analyse kwamen zes meldingen in aanmerking om te worden gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De overige incidenten waren niet meldingsplichtig. In nagenoeg alle gevallen betreffen de gemelde datalekken gebruikersfouten en waren aanvullende maatregelen niet nodig. In drie gevallen zijn wel maatregelen getroffen en/of procedures aangepast.

5.6.2. Informatiebeveiliging

Een grote verandering in 2018 ten opzichte van de jaren daarvoor, was dat in dit jaar voor het eerst de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) verantwoording over 2017 plaatsvond. Dit nieuwe proces heeft de nodige tijd gekost. De organisatie is aan de slag gegaan met de uitkomsten daarvan.

Op het gebied van bewustwording zijn er de nodige initiatieven geweest. De medewerkers hebben op verschillende manieren informatie gekregen over informatiebeveiliging en hun rol en verantwoordelijkheid daarin. In 2018 waren er 177 meldingen van incidenten en of vragen op het gebied van informatiebeveiliging. De gemelde incidenten hebben niet geleid tot een grote verstoring van de digitale bereikbaarheid, dienstverlening of bedrijfsvoering. Daarnaast waren er de meldingen van de Informatiebeveiligingsdienst Gemeenten (IBD) over mogelijke kwetsbaarheden. Waar nodig zijn (technische) maatregelen getroffen om kwetsbaarheden op te heffen.

In 2018 heeft ook de regionale afstemming op het gebied van informatiebeveiliging meer inhoud en waarde gekregen. Tussen de Haaglanden-gemeenten is er geregeld overleg waarbij kennis en informatie wordt uitgewisseld. Van daaruit is er, gesteund door de gemeentesecretarissen, een initiatief ontwikkeld om regionaal op te trekken in het opleiden, werven en de loopbaan(begeleiding) van onze (ICT) security specialisten. Medio 2019 gaat dit verder vorm krijgen.

Tot slot is eind 2018 de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) verschenen en vastgesteld. Dit nieuwe, voor alle overheden geldende, normenkader vervangt de huidige Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). De formele invoering is per 1 januari 2020 waarbij het jaar 2019 als voorbereidingsjaar geldt.

5.7. De kracht van informatie

In 2018 is het Business Intelligence Competence Center (BICC) Westland verder ingericht. Zo maakten wij een eerste aanzet met de ontwikkeling van een organisatie breed informatieplatform: een zogenaamd Data Warehouse. Een rapportage database waarin wij verschillende databronnen met elkaar verbinden om geïntegreerde managementinformatie te ontwikkelen. Geïntegreerde managementinformatie levert betere informatieproducten op, waardoor Westland een hoger kwaliteitsniveau van dienstverlening voor de inwoners kan behalen. Genoemde informatieproducten kunnen ondersteunen in beleidsontwikkeling, -monitoring en -verantwoording. Deze ontwikkeling gaan wij in de komende jaren voortzetten.

5.8. Interne beheersing en rechtmatigheid

We dragen conform artikel 212/213 van de Gemeentewet zorg voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van beheershandelingen. Om hier invulling aan te geven is over 2018 een Verbijzonderd Intern Controleplan (VIC) opgesteld. Mede met behulp van dit plan wordt de kwaliteit van het gehele stelsel van interne beheersingsmaatregelen binnen de gemeente getoetst en beoordeeld

Een goed opgezette interne beheersing (IB) is een belangrijke pijler waarop de gemeente Westland in het kader van planning en control moet kunnen steunen. Niet alleen voor wat betreft het controleren en signaleren van tekortkomingen in de uitvoering, maar zeker ook voor het bijsturen en het afleggen van verantwoording.

Het afgelopen jaar is het beleidsplan VIC vastgesteld en is de kwaliteit van de controles van VIC verder verbeterd.

5.9. Inkoop en aanbesteding

De nu centraal gepositioneerde inkoopadviseurs hebben de organisatie ondersteund bij de inkoopprocessen vanaf de procedure meervoudig onderhands. Door deze werkwijze zijn bestaande onrechtmatige zaken voor zover mogelijk opgelost en worden onrechtmatige uitgaven in de toekomst voorkomen.

Bij circulair inkopen borgt de inkopende partij dat de producten of materialen aan het einde van de levens- of gebruiksduur weer optimaal in een nieuwe cyclus worden ingezet. Met betrekking tot Social Return on Investment (SROI), zijn (nog) stringenter afspraken gemaakt tussen de gemeente, de opdrachtnemer en het werkgeversservicepunt (WGSP). Het WGSP vervult hierbij een actieve rol door het tijdig melden wanneer een opdrachtnemer niet voldoet of heeft kunnen voldoen aan de

verplichtingen van SROI. Na een gesprek tussen de opdrachtgever en de opdrachtnemer kan dit leiden tot het afbreken en/of niet verlengen van het contract met de betrokken opdrachtnemer..

Tot slot vond in 2018 een uitgebreide evaluatie plaats van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid, waarbij uw raad, de ambtelijke organisatie en instanties zoals Bouwend Nederland, MKB-Westland en VNO-NCW nadrukkelijk zijn betrokken en input hebben geleverd. De uitkomsten van de evaluatie worden momenteel verwerkt, zodat het nieuwe beleid volgens planning op 9 juli 2019 kan worden vastgesteld.

Met het bureau Flextender (een online inhuurplatform) is, na een evaluatie en voorbereiding, de bestaande concessieovereenkomst verlengd. Dit waarborgt dat het (inhuur)proces voor externen op een eerlijke en transparante wijze verloopt. Bovendien is de rechtmatigheid van deze inhuur geborgd door de vastgelegde afspraken in de concessieovereenkomst.

2.3.6. Paragraaf Verbonden Partijen

6.1. Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, uit hoofde van stemrecht en/of door een besluitvormende stem in een toezichtsorgaan. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

6.2. Beleid verbonden partijen

6.2.1. Bestaand beleid

Verbonden partijen voeren vaak taken uit die de gemeente in principe ook zelf kan (blijven) doen. De gemeente mandateert als het ware de verbonden partij. De gemeente blijft de uiteindelijke verantwoordelijkheid houden voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Van belang is te controleren of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds corresponderen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Beleid en kaders vormen hierbij een belangrijk toetsingsinstrument.

Het financiële belang betreft het budgettaire beslag dat de verbonden partij legt op onze financiële middelen en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen.

Ten aanzien van het besturen van private rechtspersonen waarmee een subsidierelatie bestaat is als beleid vastgesteld dat deelname hierin namens de gemeente Westland in beginsel niet zal plaatsvinden.

In de paragraaf zijn de financiële gegevens opgenomen op basis van het laatst vastgestelde document dat inzicht geeft in deze gegevens. In de meeste gevallen is dit de jaarrekening 2018 of 2017 of anders de begroting 2019.

6.2.2. Nieuw beleid

In 2017 is het nieuwe beleidskader governance verbonden partijen door de raad vastgesteld.

6.3. Overzicht verbonden partijen

Westland participeert momenteel in de onderstaande 21 verbonden partijen. In september 2018 is het Uitvoeringsprogramma 2019 vastgesteld waarin in maatregel 3 is toegelicht dat we in 2019 gaan werken aan o.a. het scherper inrichten van besluit- en verantwoordingsprocessen rond de Verbonden partijen, meer aandacht zullen hebben voor risico's en een daarbij behorend toezicht arrangement als ook periodieke evaluaties zullen houden om nut en noodzaak van deelname beter in beeld te brengen.

Gemeenschappelijke Regelingen

- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden en Veilig thuis Haaglanden
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Recreatieschap Midden-Delfland (in liquidatie)
- Veiligheidsregio Haaglanden
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal Inkoopbureau H10

Besloten vennootschappen

- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom B.V./C.V.
- Ontwikkelingsmaatschappij 'Het Nieuwe Westland' B.V./C.V.
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter B.V.
- Gemeenschappelijk Bezit Evides B.V.
- GHC Onroerend Goed B.V.
- HVC Geothermie B.V.

Naamloze vennootschappen

- N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland;
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
- N.V. Juva holding (*Voorheen Holding Westland Infra NV*)

Stichtingen

- Stichting Westland Marketing (t/m 2017 verbonden partij)
- Stichting Greenport West Holland

Andere rechtsvormen

- V.O.F. Juliahof
- Sociaal Kernteam B.V. (overheids BV)
- Patijnenburg B.V. (overheids BV)
- Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland

Naam	Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Veilig Thuis Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling	<p>Op grond van de Wet publieke gezondheid moet de gemeente deelnemen in een gemeenschappelijke regeling (congruent aan de indeling veiligheidsregio's) voor het bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden.</p> <p>Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning draagt het college zorg voor de organisatie van een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat wordt bijgedragen aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.</p>
Openbaar belang	De gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>De GGD heeft haar taken die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid, alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen, uitgevoerd.</p> <p>Zo is onder andere de gezondheidsmonitor gedigitaliseerd, is een onderzoek naar resistente darmbacteriën in verpleeghuizen afgerond, is voor de bestrijding van tuberculose gestart met een nieuw landelijk Elektronisch Patiëntendossier, is het toezicht op de kwaliteit van Voorschoolse educatie en de Kinderopvang veranderd, zijn het Wmo-toezicht Maatwerkvoorzieningen en het programma Gezonde Kinderopvang in Westland uitgevoerd, is deelgenomen aan de lokale projectgroep Bewegend leren. Teven is geparticipeerd in de lokale werkgroepen op domein van publieke gezondheid en is een bijeenkomst voor professionals die met statushouders werken gehouden.</p> <p>Veilig Thuis heeft haar taken om bij te dragen aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling uitgeoefend. Belangrijke zaken uit het jaar 2018 voor Veilig Thuis waren: Per januari 2018 is VT Haaglanden onder de Gemeenschappelijke Regeling GR GGD en VT gebracht. Het aantal adviezen (33%) en meldingen (12%) is in 2018 flink toegenomen. Er is per 1 april 2018 een pilot Multidisciplinaire Aanpak (MDA++) gestart. Doel van MDA++ is om ook in complexe en zeer ernstige gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling de structurele veiligheid te borgen en negatieve patronen te doorbreken.</p>
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur wordt één afgevaardigde van het college van B&W, zijnde de wethouder Zorg óf de wethouder Jeugd, van iedere deelnemende gemeente benoemd.
Omvang belang: begin verslagjaar	De lasten en baten van de GGD en Veilig Thuis zijn strikt gescheiden en dus ook de gemeentelijke bijdrage voor de betreffende onderdelen.
einde verslagjaar	De Westlandse bijdrage is op beide peildata 6,16% van de totale begroting van de GGD. Dit percentage is gebaseerd op het inwoneraantal van de deelnemende gemeenten en de geschatte afname van de producten die op basis van aantal * volume worden afgerekend.
	De Westlandse bijdrage is op beide peildata 4,00% van de totale begroting van Veilig Thuis. Dit percentage is deels gebaseerd op het inwoneraantal van de deelnemende gemeenten, deels op het aantal afgenomen adviezen en meldingen, en deels op de bijdrage uit de Doeluitkering Vrouwenopvang van de centrumgemeenten Den Haag en Delft.

Naam	Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Veilig Thuis Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar eigen verslagjaar	Er is geen weerstandsvermogen binnen deze GR. Einde 2018 bedraagt het eigen vermogen € 1,08 mln. i.v.m. de reservering van DUVO-middelen.
Omvang vreemd vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	Begin 2018 bedraagt het vreemd vermogen € 0,65 mln. Eind 2018 bedraagt het vreemd vermogen € 24,0 mln.
Financieel belang gemeente	Niet van toepassing.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	-/- € 0,258 mln. GGD (betekent € 20.000 extra bijdrage WL) -/- € 1,119 mln. VT (betekent € 66.000 extra bijdrage WL) de resultaten worden verrekend met de deelnemende partijen.
Toekomstperspectief	Volgens art. 14 lid 1 van de Wet publieke gezondheid 'dragen de colleges van burgemeester en wethouders van gemeenten die behoren tot een regio als bedoeld in de Wet veiligheidsregio's, via het treffen van een gemeenschappelijke regeling zorg voor de instelling en instandhouding van een regionale gezondheidsdienst in die regio'. Het hebben van een GR GGD is verplicht en zal dus worden gecontinueerd. Volgens art. 4.1.1. van de Wet maatschappelijke ondersteuning draagt het college zorg voor de organisatie van een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook Veilig Thuis zal dus worden gecontinueerd. Met de komst van de Wet meldcode worden er meer taken bij Veilig Thuis neergelegd en zal het aantal meldingen toenemen.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Het aantal Veilig Thuis-meldingen, en daarmee het aantal fte dat nodig is om deze te kunnen afwikkelen, is de afgelopen jaren steeds toegenomen. In de huidige gekozen begrotingssystematiek wordt hiermee nog onvoldoende rekening gehouden. Ook is er onduidelijkheid over dekking vanuit rijksmiddelen voor beleidswijzigingen die vanuit het rijk worden opgelegd (Wet meldcode en MDA++) en bestaat onzekerheid over de financiële dekking vanuit de Regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling die medio 2019 opnieuw wordt vastgesteld. Er zijn slechts beperkt risico's op de bedrijfsvoering, omdat er jaarlijks een uitvoeringsovereenkomst wordt afgesloten. Daardoor wordt de jaarrekening van de regiogemeenten gelijk aan de begroting. Dit tenzij bestuurlijk wordt besloten tot aanpassing van de bijdrage, bijvoorbeeld omdat sprake is geweest van extra taken (zoals meer meldingen bij Veilig Thuis dan begroot of grootschalige vaccinatie ter afweiding van een infectieziekte-epidemie), of dat er meer of minder is afgenomen dan begroot van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals forensische zorg en inspecties kinderopvang). Het bestuur toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau. Tijdig en transparant inzicht in de voortgang van de uitvoering van het afgesproken takenpakket is hiervoor een noodzaak. Hierover worden dan ook afspraken vastgelegd in het reglement.
Overige informatie	Gemeenschappelijke Regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden is per 1 januari 2018 opgericht.

Naam	MRDH – Metropoolregio Rotterdam Den Haag
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling	<p>Centrale doelstelling van de MRDH is het versterken van de regionale economie. De MRDH werkt aan een aantrekkelijke regio voor inwoners om te werken, te wonen en te recreëren, waar (internationale) bedrijven zich vestigen en waar bezoekers zich welkom voelen. De MRDH werkt met de 23 gemeenten aan het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag.</p> <p>De deelnemende gemeenten zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.</p>
Openbaar belang	Het verbeteren van de bereikbaarheid en het versterken van de concurrentiepositie ten behoeve van de huidige en toekomstige werkgelegenheid. De Metropoolregio Rotterdam Den Haag wil een Europese topregio worden.
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>Er is een concept Strategische Agenda opgesteld, die in 2019 kan worden vastgesteld. Verder is een follow-up programma opgesteld voor de evaluatie van de MRDH, een strategie voor de werklocaties vastgesteld, en gewerkt aan de programmatische aanpak voor de opgaven voor verstedelijking, vernieuwen economie en bereikbaarheid. Ook is de campusontwikkeling op de agenda gezet. Er is subsidie verstrekt aan Innovation Quarter.</p> <p>Een groot deel van de activiteiten van de Vervoersautoriteit betreft structurele activiteiten die worden gekenmerkt door een wettelijke basis. Het betreft onder andere het verlenen en beheren van openbaar vervoer concessies, assetmanagement, het opstellen van een investeringsprogramma, bijdragen aan (grote) wegverkeersprojecten, Beter Benutten, mobiliteitsmanagement, fiets en verkeersveiligheid.</p> <p>Ook worden subsidies voor verkeer- en vervoerprojecten verstrekt en zijn busleningen verstrekt. Het gebiedsprogramma MOVE betreft de gebieden Den Haag Binckhorst, Rotterdam stadsbrug, Voorne Putten, Zoetermeer/Lansingerland en de integrale gebiedsuitwerking Greenport 3.0. Er zijn afspraken gemaakt over de inzet op het gebiedsprogramma voor zowel de korte termijn als de middellange termijn. In het kader van de Korte Termijn Aanpak sluit de MRDH deals met het Rijk.</p>
Bestuurlijk belang	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur van de MRDH. De wethouder Economische Zaken is lid van de bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat en de wethouder Verkeer en Vervoer is lid van de bestuurscommissie Vervoersautoriteit. Een tweetal raadsleden maakt deel uit van de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat. Daarnaast maakt een tweetal raadsleden deel uit van de adviescommissie Vervoersautoriteit. Een raadslid heeft zitting in de Rekeningencommissie.
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>Voor het programma Economisch Vestigingsklimaat bedraagt de totale inwonerbijdrage van de 23 deelnemende gemeenten € 5.847.700. Het aandeel van de gemeente Westland hierin bedraagt € 265.146. Dit is 4,5%.</p> <p>De kosten voor personele en materiële overhead worden gedekt voor het programma Exploitatie en Infrastructuur Verkeer en Openbaar Vervoer vanuit de BDU. Het Mobiliteitsfonds van de gemeenten, die voorheen deelnamen aan de gemeenschappelijke regeling Stadsgewest Haaglanden, is per 1 januari 2018 opgeheven, zodat daar niet meer aan wordt bijgedragen.</p>

Naam	MRDH – Metropoolregio Rotterdam Den Haag
Vestigingsplaats	Rotterdam
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	De MRDH is formeel opgericht op 17 december 2014. Vermogen, reserves en bezittingen op het terrein van verkeer en vervoer zijn vanuit het Stadsgebied Haaglanden en de Stadsregio Rotterdam overgedragen aan de MRDH. Gegevens over eigen en vreemd vermogen zijn onderdeel van de jaarrekening. € 7,4 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 15,4 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 1.348 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 1.543 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	n.v.t.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 7,9 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Overzicht beleggingsresultaat / kosten	De MRDH ontvangt rente over de in de financiële markt uitgezette middelen. Dat gebeurt binnen de wettelijke kaders (FIDO, RUDDO) en die van het vigerende treasurywettelijk MRDH 2015. Op basis van periodiek te actualiseren liquiditeitsplanningen worden deze middelen in een mix van kort- en langlopende beleggingen uitgezet. De financieringsstructuur van de MRDH wordt in belangrijke mate bepaald door het verstrekken van middelen in de vorm van subsidies en (project)bijdragen aan gemeenten, bedrijven en instellingen, die (soms al veel) eerder van vooral het Rijk zijn ontvangen. Mede gezien de omvang daarvan is er normaal gesproken sprake van een goede liquiditeitspositie. Het uitzetten van deze middelen draagt bij aan structurele en - ondanks de steeds lagere rentetarieven in de afgelopen jaren - relatief belangrijke rentebaten.
Toekomstperspectief	De missie van de MRDH is het werken aan een duurzame internationale Metropoolregio waarin bewoners en bedrijven zich optimaal kunnen ontplooiën, internationale bezoekers zich welkom voelen en belangrijke bestemmingen eenvoudig en prima bereikbaar zijn. De ambitie van de MRDH is om in 2025 internationaal marktleider te zijn in het ontwerpen, ontwikkelen, maken en vermarkten van oplossingen op het gebied van duurzaam leven in een sterk verstedelijkte deltaregio. In de regio worden samenhangende oplossingen bedacht, getest en geproduceerd voor mondiale logistieke, energie-, voedsel- en veiligheidsvraagstukken. De regio is beter bereikbaar en het daily urban system is versterkt. Tot en met het boekjaar 2019 raamt de MRDH jaarlijks een neutraal financieel resultaat.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Op basis van de risicoanalyse is het weerstandsvermogen 1,76 (ruim voldoende).
Overige informatie	

Naam	Recreatieschap Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Openbaar lichaam
Doelstelling	Het behartigen van de belangen van de openluchtrecreatie, mede in het kader van de Reconstructiewet Midden-Delfland. Voor zover mogelijk gebeurt dit onder handhaving van het landelijk karakter van het gebied. Hieronder wordt verstaan het bewaren en bevorderen van de natuur- en landschappelijke waarden, het in stand houden van Flora en Fauna en het verlenen van medewerking aan en het bevorderen van de totstandkoming en de handhaving van een natuurlijk biologisch evenwichtig milieu in het gebied.
Openbaar belang	Belangenbehartiger van recreatie en beheerder van recreatiegebieden.
Overzicht activiteiten en prestaties	De activiteiten zijn feitelijk beëindigd per 1/1/2018. De organisatie is in liquidatie.
Bestuurlijk belang	Het college heeft uit zijn midden een lid en een plaatsvervangend lid aangewezen om de gemeente te vertegenwoordigen in de Midden-Delflandraad.
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	Omdat het Rijk en de provincie inmiddels zijn uitgetreden, is het Recreatieschap per 1-1-2018 opgeheven.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 11,1 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 0,166 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 6,0 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 14,8 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	n.v.t.
Omvang financiële resultaat In het verslagjaar	Er is een voordelig resultaat van € 166.000 gerealiseerd. Het voorstel is om dit over te dragen aan de rechtsopvolger (coöperatie Beheer Groengebieden Midden-Delfland)
Toekomstperspectief	De provincie is uit het schap getreden, maar is bereid de financiële bijdrage aan beheer en onderhoud voort te zetten als alle gemeenten ook hun bijdragen handhaven. Alle betrokken gemeenten hebben nu besloten het schap op te heffen per 1-1-2018. In de raadsvergadering van 13 december 2016 is hiertoe besloten. Per die datum is een coöperatieve vereniging opgericht, welke de beheers- en onderhoudswerkzaamheden van het schap overneemt. Tot deelname in de op te richten coöperatieve vereniging Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland is in de raadsvergadering van 12 september 2017 besloten. De gemeentelijke bijdrage blijft gelijk. Verder heeft de provincie de uitvoeringsorganisatie Groenservice Zuid-Holland opgeheven. De werkzaamheden worden nu uitgevoerd door Staatsbosbeheer.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	
Overige informatie	Het recreatieschap is in liquidatie. Verwachting is dat deze in de eerste helft van 2019 is afgerond.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Doelstelling	<p>De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan. De doelstelling is verwoord in artikel 2, lid 4 van de GR. Het volgende is opgenomen:</p> <p>De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten ten aanzien van de door hen overgedragen taken op de volgende terreinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> brandweezorg; geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; rampenbestrijding en crisisbeheersing; het beheer van de gemeenschappelijke meldkamer.
Openbaar belang	<p>De VRH staat 24 uur per dag, 7 dagen in de week klaar voor veiligheid en zorg in de regio. Zij bundelt hiervoor de krachten van verschillende partners om samen goed voorbereid te zijn op dagelijkse, maar ook op grootschalige incidenten en deze slagvaardig te bestrijden. Daarbij treedt de VRH op als regisseur bij het organiseren en uitvoeren van de hulpverlening.</p>
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten ten aanzien van de door hen overgedragen taken op de volgende terreinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> brandweezorg; geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; rampenbestrijding en crisisbeheersing; het beheer van de gemeenschappelijke meldkamer. <p>Toelichting 2018:</p> <p>Brandweezorg: Er zijn resultaten behaald op het gebied van professionaliseren en specialiseren van de medewerkers. Om van regel- naar risicogericht te kunnen gaan werken én om antwoord te kunnen geven op de hulpvragen vanuit een meer complexe samenleving worden medewerkers Risicobeheersing momenteel meer specialistisch opgeleid. Daarnaast draaien binnen de afdeling Incidentbestrijding de projecten Florian en PG2. Deze projecten hebben als doel om een kwaliteitsslag te kunnen realiseren op het gebied van brandbestrijding en om de brandweerman voor te bereiden hoe om te gaan met grootschalige incidenten zoals terroristische aanslagen.</p> <p>Crisisbeheersing: De VRH heeft in 2018 drie wettelijke planvormen opgesteld, het regionaal risicoprofiel, het beleidsplan en het crisisplan.</p> <p>Geneeskundige Meldkamer (GnKM): In 2018 heeft de GnKM nieuwe collega's aan weten te trekken, die gestart zijn met de opleiding.</p> <p>GHOR: Met betrekking tot evenementenadviesing heeft de GHOR retrospectief onderzoek gedaan naar de variabelen die invloed hebben op de operationele behoeften, zoals bijvoorbeeld doelgroepen, alcoholgebruik, muziek, weersomstandigheden bij een evenement. Deze informatie heeft invloed op de geplande en ongeplande inzet van EHBO, ambulances en andere zorgpartners.</p> <p>Gemeentelijke crisisbeheersing: Er is het afgelopen jaar geïnvesteerd in</p>

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
	<p>het werven en opleiden van nieuwe piketfunctionarissen. Ook is herhaaldelijk aandacht gevraagd voor de werving bij gemeenten. Gemeenten hebben het programma voor het opleiden, trainen en oefenen van regionale en lokale functionarissen opnieuw ingericht. Er zijn nieuwe opleiders opgenomen in het programma om te kunnen komen tot een gevarieerder aanbod.</p>
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur van de VRH bestaat uit de 9 burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Uit de leden van het Algemeen Bestuur wordt een Dagelijks Bestuur gevormd. De burgemeester van Den Haag is voorzitter van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur VRH.
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	Er hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van de deelnemers in de GR Veiligheidsregio Haaglanden.
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 6,3 mln. (jaarrekening 2018)</p> <p>€ 6,6 mln. (jaarrekening 2018)</p>
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 111,9 mln. (jaarrekening 2018)</p> <p>€ 112,0 mln. (jaarrekening 2018)</p>
Financieel belang gemeente	n.v.t.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	<p>€ 1,4 mln. positief (Jaarrekening 2018)</p> <p>Dit voordeel wordt verrekend met gemeenten aangezien het weerstandsvermogen reeds de maximale grens van 1% van de begroting heeft bereikt. Voor de gemeente betekent dit een terugbetaling van € 73.000.</p>
Toekomstperspectief	<p>Brandweer Haaglanden blijft inzetten op het vinden en binden van vrijwilligers. Ook is het plan om door de toegenomen (landelijke) kwaliteitseisen waar mogelijk opleidingen in eigen beheer te nemen of in samenwerking met buurregio's, te organiseren. Verder wordt op basis van het Regionaal Uitvoeringsprogramma Risicobeheersing 2017-2020 gewerkt aan de doorontwikkeling van het thema risicobeheersing om de beleidsdoelen van '2020' te realiseren.</p> <p>De GHOR spant zich in om de verbinding tussen de eigen werkzaamheden en die van de veiligheidspartners vorm te geven. Belangrijk onderdeel van de begroting is het in stand houden van een operationele organisatie die goed opgeleid en geoefend is. Daarnaast blijft de GHOR, net als de voorgaande periode, inzetten op de consequenties die het langer thuis blijven wonen van ouderen en zieken met zich meebrengt en het aan de voorkant betrokken worden bij evenementenveiligheid. De samenwerking met gemeenten wordt hierbij opgezocht.</p> <p>De Meldkamers Brandweer van de regio Haaglanden en de regio Hollands Midden fungeren als één meldkamer, maar de begrotingen zijn gescheiden. In de aanloop naar de Landelijke Meldkamerorganisatie en de overdracht van de meldkamer aan het Ministerie van Veiligheid & Justitie, zetten de VRH, Veiligheidsregio Hollands Midden en de politie Eenheid Den Haag zich in om de gezamenlijke meldkamer door te ontwikkelen.</p> <p>De Bevolkingszorg (Oranje Kolom) werkt op basis van de nieuwe visie (2016) aan een nieuwe organisatiestructuur die in 2017 is geïmplementeerd. Gemeenten hebben nu de mogelijkheid om met één structuur meerdere typen incidenten af te handelen en de eigen organisatie</p>

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
	<p>daarbij naar behoefte op te schalen. Deze structuur voorziet ook in aansluiting op de hulpdiensten en hun wijze van opschalen. De komende periode staat in het teken van het verder implementeren van deze structuur.</p> <p>In de crisisbeheersing wil de VRH vroegtijdig betrokken worden bij complexe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen. Zo kunnen de veiligheidsmaatregelen worden verankerd in het ontwerp en worden de risico's voor burgers, bedrijven en hulpverleners verkleind. Dit wil de VRH doen door deel uit te gaan maken van de procedures rondom advisering bij nieuwe complexe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen.</p>
Samenhangende risico's en weerstandspositie	De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt 1,0 en is hiermee op het afgesproken niveau. De ratio is hiermee voldoende. (cijfers jaarrekening 2018)
Overige informatie	Door middel van het jaarverslag en het financieel jaarbericht wordt de raad elk jaar geïnformeerd over de prestaties van de VRH.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling	Het doel van de ODH is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio.
Openbaar belang	De kwaliteit van milieu-vergunningverlening en milieuhandhaving ten behoeve van de veiligheid en gezondheid in de leefomgeving.
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>Huidige taken: Uitvoering en advisering ten aanzien van de vergunningverlenings-, toezichts- en handhavingstaken op het gebied van het milieu- en omgevingsdomein.</p> <p>Het jaar 2018 is qua taakuitvoering voor de gemeente Westland een beheersbaar jaar geweest. Het totaal aantal uitgevoerde zaken binnen het programma Toezicht en Vergunningverlening lag net boven de werkplanraming. Het aantal uitgevoerde zaken binnen het programma Toezicht en Handhaving lag iets boven de raming en kent een aantal intensiveringen en extensiveringen.</p>
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit 13 leden, waarvan twee uit het college van Westland. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden aangewezen door en uit het AB. Het Dagelijks Bestuur bestaat in ieder geval uit één lid van de provincie, één lid van Den Haag en één lid van Westland.
omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 1,61 mln. (ontwerp jaarstukken 2018)</p> <p>€ 1,33 mln. (ontwerp jaarstukken 2018)</p>
omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 0 (ontwerp jaarstukken 2018)</p> <p>€ 0 (ontwerp jaarstukken 2018)</p>
Financieel belang gemeente	n.v.t.
Financieel resultaat	€ 0,167 mln. voordeel (ontwerp jaarstukken 2018)
Toekomstperspectief	De eerste drie jaar vond financiering plaats op basis van input ("lumpsum"). Sinds 2016 is er sprake van outputfinanciering op basis van

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag
	output, waarbij de taakuitvoering door de ODH wordt gefinancierd aan de hand van de per opdrachtgever te leveren producten en diensten. De deelnemersbijdrage is op basis van voorcalculatie vastgesteld. Verantwoording vindt conform de bestuurlijke afspraak niet plaats op basis van nacalculatie.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Met een weerstandscapaciteit van € 1.071.400 wordt een ratio van 1 bereikt. (Bron: ontwerpbegroting 2018 AB 22 juni 2017)
Overige informatie	De Omgevingsdienst Haaglanden is op 1 april 2013 van start gegaan, heeft ca. 200 medewerkers en voert milieutaken uit voor de gemeenten Westland, Den Haag, Zoetermeer, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Wassenaar en Pijnacker-Nootdorp en de provincie Zuid-Holland.

Naam	Regionaal Inkoopbureau H10
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling	Door een gezamenlijke inkoop, contractmanagement en afhandeling van de declaraties efficiency voordelen behalen zowel op afhandelingskosten als op de inkoop zelf.
Openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt	Het Inkoopbureau H-10 voert een van tevoren afgesproken basispakket voor de 10 deelnemende gemeenten uit, dat betrekking heeft op de inkoop van jeugdhulp. Onder Jeugdhulp wordt in dit verband verstaan: Jeugdhulp, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (gecertificeerde instellingen). Hierbij geldt dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de beleidsvorming, zoals de vastgestelde inkoopstrategie 2020-2014. Zij doen dat aan de hand van landelijke kaders, landelijke regelgeving en door invulling te geven aan de eigen (gezamenlijke) beleidsruimte.
Overzicht activiteiten en prestaties	De voornaamste taken zijn: de voorbereiding van contracten met de aanbieders van Jeugdhulp en het bijbehorende contractmanagement; het ontvangen en beoordelen van de declaraties van de aanbieders; het controleren op het woonplaatsbeginsel en op basis hiervan doorzetten van de desbetreffende facturen naar de verantwoordelijke gemeente; het analyseren van de gegevens en het signaleren van mogelijke onder- en overschrijdingen; contractmanagement In 2018 is het inkoopbureau H10 met nieuwe contracten gaan werken, die tot stand zijn gekomen en afgesloten zijn in het inkooptraject 2018. Het inkoopbureau heeft steeds beter zicht gekregen en gegeven op oorzaken van de kostenstijging jeugdhulp, aan de hand van data-analyse. Hierdoor kunnen inkoopbureau en gemeenten steeds beter bepalen welke maatregelen het meest effectief zijn. Tot slot heeft het Inkoopbureau intensief meegewerkt aan de ontwikkeling van het resultaatgerichte stelsel voor de inkoop van jeugdhulp.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit drie leden, waaronder de voorzitter, waarbij H1 (Den Haag) -, H4 (Rijswijk, Delft, Midden-Delfland en Westland) - en H5-gemeenten (Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp) elk één lid aanwijzen. Besluiten worden genomen op basis van een gewogen stemverhouding. Het aantal stemmen dat een lid in de vergadering kan uitbrengen, wordt

Naam	Regionaal Inkoopbureau H10
Vestigingsplaats	Zoetermeer
	bepaald door het aantal inwoners van de gemeente(n) door wiens college(s) van burgemeester en wethouders hij is aangewezen.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ -/- 0,042 mln. (Jaarstukken 2018) € 0,005 mln. na resultaatbestemming (Jaarstukken 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 0,26 mln. (Jaarstukken 2018) € 1,62 mln. (Jaarstukken 2018)
Financieel belang gemeente	N.v.t.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 0,047 mln. (Jaarstukken 2018)
Toekomstperspectief	<p>De regeling is in eerste instantie aangegaan voor de duur van drie jaar en is tussentijds aangepast om de figuur van openbaar lichaam om te zetten in die van bedrijfsvoeringsorganisatie, zodra de wijziging van de wet gemeenschappelijke regelingen dit mogelijk maakte.</p> <p>Oorspronkelijke afspraak: voor het einde van het derde jaar wordt op basis van evaluatie van de samenwerking door de samenwerkende colleges van burgemeester en wethouders besloten of de samenwerking door middel van deze regeling wordt voortgezet dan wel tot opheffing wordt besloten. De gemeenschappelijke regeling (GR) is toen met een jaar verlengd.</p> <p>Eind 2018 is de GR nogmaals verlengd tot 31-12-2020.</p> <p>Op basis van onderzoek wordt bepaald wat de wenselijke constructie is van de inkoopfunctie. Dit is naar achteren verschoven in de tijd, om doorkruising van de implementatie van de inkoopstrategie 2020 te voorkomen.</p>
Samenhangende risico's en weerstandspositie	<p>Uit het geheel van bedrijfs- en bestuurlijke risico's wordt er in de begroting van het inkoopbureau een aantal specifiek benoemd. Dit zijn dus niet uitputtend alle risico's, maar wel die risico's die de afgelopen jaren specifieke aandacht hebben gevraagd bij vergelijkbare organisaties als het Inkoopbureau H-10 en die zouden kunnen leiden tot (financiële) gevolgen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een te grote variëteit in wensen van deelnemers waardoor niet de gewenste noodzakelijke efficiency kan worden bereikt, terugtrekkende deelnemers en/of het niet doorzetten van de GR, externe onvoorziene ontwikkelingen, benodigde investeringen vanwege wettelijke ontwikkelingen en het risico dat de werkzaamheden meer personele capaciteit vragen dan vooraf ingeschat.</p> <p>De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van het Inkoopbureau H-10 kunnen twee posten worden gerekend:</p> <p>Reserves (nu niet aanwezig) Post onvoorzien</p> <p>Na uitnutting van deze capaciteit is het Inkoopbureau H-10 op de bijdrage van de deelnemers aangewezen.</p>

Naam	Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom B.V./CV
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
Rechtsvorm	Commanditaire -/ Besloten Vennootschap
Doelstelling	De ontwikkeling en realisatie van woningen en eventuele commerciële en niet-commerciële ruimten in het gebied van de Westlandse Zoom en Monster-Noord.
Openbaar belang	Bijdragen aan het realiseren van de woningbouwopgave en eventuele andere functies van Westland.
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>Het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom is een samenwerkingsverband dat voortvloeit uit het Convenant Westlandse Zoom en de op 7 juli 2006 getekende Samenwerkingsovereenkomst (SOK) De Westlandse Zoom en Monster-Noord.</p> <p>De samenwerking is in oorsprong aangegaan tussen enerzijds de gemeente Westland en anderzijds de marktpartijen Bouwfonds MAB Ontwikkeling BV en Grondvest Westland BV (een samenwerking tussen Van Mierlo Planontwikkeling en Weboma Vastgoed).</p> <p>Op 10 maart 2014 is de herziene SOK Westlandse Zoom door gemeente en Bouwfonds Ontwikkeling BV ondertekend. Daarin wordt onder meer invulling gegeven aan de overname door Bouwfonds van de positie van Grondvest. Verder wordt in de SOK invulling gegeven aan een vraag gestuurde en consumentgerichte ontwikkeling van het woningbouwprogramma.</p> <p>Het jaar 2018 was een hectisch jaar met een krappe woningmarkt - waardoor de vraag naar woningen onveranderd groot is -, een schaalvergroting van de projecten, de start van twee grote bestemmingsplanprocedures en een bestuurswisseling. De bestemmingsplannen zijn van belang voor de voortgang.</p> <p>Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom heeft geen bouwtitel meer en is nagenoeg uitverkocht.</p>
Bestuurlijk belang	Het college van B&W is direct betrokken als: aandeelhouder in de Beheer BV; aandeelhouder van de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom; vennoot van de CV.
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	Er heeft zich geen verandering voorgedaan in het belang van de gemeente in het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom CV / BV
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>CV: € 23,4 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>BV: € 0,5 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>CV: € 23,4 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>BV: € 0,5 mln. (Jaarrekening 2018)</p>
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>CV: € 33,4 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>BV: € 0,001 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>CV: € 42,1 mln. (Jaarrekening 2018)</p> <p>BV: € 0,001 mln. (Jaarrekening 2018)</p>
Financieel belang gemeente	<p>Gemeente Westland bezit 50% van de aandelen in het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom BV. De overige 50% is in handen van Bouwfonds Ontwikkeling BV.</p> <p>Gemeente Westland bezit 100% van de aandelen in de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV.</p> <p>De gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV hebben beide een</p>

Naam	Regionaal Inkoopbureau H10
Vestigingsplaats	Zoetermeer
	<p>aandeel van 50% in de Beheer BV.</p> <p>De participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV is middels een 49% aandelenbelang commanditair vennoot van het ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom CV Commandiet Bouwfonds bezit eveneens 49% van deze aandelen. Het restant van 2 % is in handen van de Beheer BV.</p> <p>Door de gemeente is € 11,7 mln. ingebracht. (volledig geplaatst startkapitaal in de participatiemaatschappij).</p> <p>De Westlandse Zoom heeft externe financiering aan kunnen trekken, waarvoor de aandeelhouders gemeente en BPD garant staan.</p> <p>In de raadsvergadering van 13 september 2016 is besloten een garantie te verstrekken van € 46,6 mln. onder voorwaarde van 50% contragarantie door BPD. Deze garantie kan worden verhoogd met € 10 mln. tot € 56.6 mln. onder voorwaarde van 50% contragarantie door BPD.</p>
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	<p>CV: € 0 (Jaarrekening 2018)</p> <p>BV: € 0 (Jaarrekening 2018)</p>
Toekomstperspectief	Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Voorziening € 26.554.771. Afwaardering aandelen Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV € 11,7 mln. Totale voorziening € 38.254.771 Risicoreservering € 5.142.043.
Overige informatie	<p>Bij de deelneming is sprake is van een groundbank-constructie. Bij de SOK 2014 is overeengekomen met OBWZ BV dat alle gronden onvoorwaardelijk worden overgenomen. OBWZ BV heeft de verplichting tot een jaarlijkse afname uit de groundbank ter waarde van minimaal € 5 mln.</p> <p>Uitgangspunt is dat de bijgestelde grondexploitatie sluitend is. Wij onderkennen bij de uitvoering diverse risico's. De bijgestelde grondexploitatie kan beter inspelen op risico's, omdat de indeling en programmering veel flexibeler van opzet is.</p> <p>De SOK 2014 is op 10 maart 2014 ondertekend door de partijen.</p> <p>In de SOK is ook de governance gedefinieerd.</p> <p>Buiten de CV/BV-constructie is een statutaire directie gevormd bestaande uit een gelijkwaardige vertegenwoordiging van de gemeente Westland en Bouwfonds, waar belangrijke en wijzigingsbesluiten moeten worden goedgekeurd.</p> <p>De dagelijkse leiding van OBWZ is in handen van een projectdirecteur. Het mandaat van de projectdirecteur/procuratiehouder is vastgelegd bij de samenwerkingsovereenkomst.</p>

Naam	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V./B.V.
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
Rechtsvorm	Commanditaire -/ Besloten Vennootschap
Doelstelling	<p>Gezamenlijke ontwikkeling van de projecten</p> <p>Tuinveld;</p> <p>Gantel de Baak;</p> <p>Duingeest;</p> <p>Waelpark</p> <p>die passen binnen de structuurvisie Westland 2025</p>
Openbaar belang	Bijdragen aan het realiseren van de woningbouwopgave van Westland.
Overzicht activiteiten en prestaties	De samenwerkingsstructuur richt zich op projecten die passen de Structuurvisie Westland 2025.

Naam	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V./B.V.
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
	De uitvoeringsorganisatie is ondergebracht in een CV/BV-constructie, geheten Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" BV en Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" CV.
Bestuurlijk belang	Het college van B&W is op diverse niveaus in de ontwikkelingsmaatschappijen actief: Raad van Commissarissen BV (RvC) In Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" BV via de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA); Raad van commissarissen CV (RvC); In Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" CV via de Raad van Vennoten (RvV).
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	CV: € 14,4 mln. (Jaarrekening 2018) BV: € 0,12 mln. (Jaarrekening 2018) CV: € 14,1 mln. (Jaarrekening 2018) BV: € 0,10 mln. (Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	CV: € 27,5 mln. (Jaarrekening 2018) BV: € 0,36 mln. (Jaarrekening 2018) CV: € 35,0 mln. (Jaarrekening 2018) BV: € 0,24 mln. (Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	Binnen de CV/BV participeert de gemeente Westland voor 38,62 % en BNG GO BV voor 50%. De provincie neemt deel in de CV voor 6,83 % en het Hoogheemraadschap van Delfland voor 4,55. % Het geplaatst en gestort gemeentelijk aandeel in de financiering is 38,37 %, totaal € 7,6 mln. Bij raadsbesluit van 18 februari 2015 is besloten ten behoeve van de ONW CV een garantie te verstrekken van € 37,5 mln. in de financieringsbehoefte voor de ontwikkeling van het gebied. De garantiestelling geldt tot 31-12-2027. Als zekerheid geldt het recht van eerste hypotheek en het recht van pand.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	CV: € 316.000 Nadelig (Jaarrekening 2018) BV: € 20.000 Nadelig (Jaarrekening 2018)
Toekomstperspectief	Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Voorziening € 2.083.274 Afwaardering aandelen € 7.607.966. Totale voorziening € 9.691.240. Risicoreservering € 987.676
Overige informatie	Holding IOPW NV is in 2016 opgeheven.

Naam	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doelstelling	IQ is opgericht in 2014 en financiert en assisteert vernieuwende en snelgroeiende bedrijven bij het vestigen in Zuid-Holland. IQ werkt samen met kennisinstellingen en innovatieve bedrijven binnen sterke regionale clusters, voor het aantrekken van buitenlandse bedrijven en het investeren in innovatieve bedrijven. Doel: is het ontwikkelen van Zuid-Holland tot één

Naam	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.
Vestigingsplaats	Den Haag
	<p>van de meest innovatieve regio's van Europa. InnovationQuarter richt haar activiteiten op een negental sectoren die zijn gedefinieerd op het snijvlak van technologie, maatschappelijke opgaven en de sterktes van Zuid-Holland, en die kansen bieden voor toekomstige bedrijvigheid.</p>
Openbaar belang	Verbetering van de economische positie van de regio Zuid-Holland.
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>De vennootschap heeft ten doel het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zuid-Holland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zuid-Holland en Nederland, door:</p> <ul style="list-style-type: none"> het positioneren en profileren van de regio Zuid-Holland en het uitvoeren van marktstrategieën; het bevorderen van het vestigingsklimaat in de regio Zuid-Holland door het op enigerlei wijze deelnemen in, financieren, besturen, toezicht houden op, adviseren en het begeleiden van ondernemingen; het stimuleren en faciliteren van innovatie en het verbinden van partijen voor economische structuurversterking; het structureren en organiseren van toegang tot financiering voor startende en snel groeiende ondernemingen die zich bezig houden met technologische innovatie; het indirect middels haar dochtermaatschappij(en) verstrekken van kapitaal aan de hiervoor in lid d. genoemde ondernemingen in de vorm van aandelenkapitaal en/of (converteerbare, achtergestelde) leningen; het verkrijgen, beheren, exploiteren en vervreemden van registergoederen en van vermogenswaarden in het algemeen; het verstrekken van garanties, het verbinden van de vennootschap en het bezwaren van activa van de vennootschap ten behoeve van ondernemingen en vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en ten behoeve van derden, en al hetgeen met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord, rekening houdende met de economische agenda van de Zuidvleugel. <p>Activiteiten en resultaten voor Westland in de periode januari-december 2018 :</p> <p>De samenwerking met IQ/NFIA heeft afgelopen jaar geleid tot de landing van 2 innovatieve bedrijven in WHC: Spread (Japan) en Certis Innovation Center (Japan). Daarnaast zijn leads en nieuwe internationale contacten van beurzen actief opgevolgd in 2018. Internationale bedrijven zijn uitgenodigd om Westlandse bedrijven(terreinen) te bezoeken en er zijn maatwerk match-makingsprogramma's voor hen georganiseerd met als doel zaken doen en/of vestiging.</p> <p>Deze vestigingen en match-making hebben het tuinbouwcluster direct- en indirect geld en kennis opgeleverd.</p> <p>Op het gebied van business development/kennisontwikkeling zijn de projecten Vers Plus (nutrienten in vers, communicatie en businessmodellen) met Westlandse bedrijven en Nederlandse kennisinstellingen en het Europese project TRACK (big data) ontwikkeld. Ook zijn innovatiekaarten op het gebied van robotica & data, energie en water ontwikkeld om innovaties en oplossingen uit de tuinbouw beter zichtbaar te maken en de tuinbouwsector sterker extern te positioneren. Zie www.westlandhortibusiness.com</p> <p>Verder is op het gebied van tuinbouw, educatie en kennisontwikkeling vanuit Lentiz aansluiting gezocht met het uitvoeringsprogramma van de</p>

Naam	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.
Vestigingsplaats	Den Haag
	Roadmap Next Economy dat door IQ wordt geïmplementeerd.
Bestuurlijk belang	Het college van B&W, vertegenwoordigd door de wethouder Economische Zaken en Greenport, is direct betrokken als aandeelhouder met stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal (0,803%).
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 55.938 (Concept jaarstukken) € 55.883 (Concept jaarstukken)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 5.936 (Concept jaarstukken) € 6.881 (Concept jaarstukken)
Financieel belang gemeente	De gemeente Westland bezit 500.000 aandelen van nominaal 1 euro, zijnde 0,791% van de aandelen van Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V. (InnovationQuarter).
Omvang financiële resultaat verslagjaar	€ 1.055 Nadelig (concept jaarstukken)
Toekomstperspectief	Innovation Quarter is vanaf 2014 risicodragend aan het participeren. Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de innovatieve ondernemingen waarin wordt geparticipeerd.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Innovation Quarter maakt gebruik van een risicoregister om de ondernemingsrisico's te identificeren, te analyseren en te beheersen. Voor de risicowaardering wordt onderscheid gemaakt tussen kans en impact. Innovation Quarter maakt geen gebruik van financiële instrumenten ter afdekking van risico's ten aanzien van activa, passiva, financiële toestand en resultaat en schat de prijs-, krediet-, liquiditeits- en kasstroomrisico's als zeer gering.

Naam	Gemeenschappelijk Bezit EVIDES B.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doelstelling	Het houden van 50% van de aandelen in Evides NV. De gemeente Westland ziet het houden van aandelen in Evides als onderdeel van haar maatschappelijke taak. Het doel van Evides NV is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoet.
Openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt	Voor burgers en bedrijven in Zuid-Holland Zuid en Zeeland en op de Brabantse Wal is het van groot belang dat zij altijd kunnen rekenen op de levering van kwalitatief hoogwaardig water.
Overzicht activiteiten en prestaties	Evides richt zich op het continu verbeteren van technieken om water te zuiveren, te leveren en - daar waar mogelijk - te hergebruiken. Voor grote industriële bedrijven levert Evides water op maat. Dit kan in de vorm van tijdelijke ondersteuning voor de complete realisatie en bediening van waterzuiveringsinstallaties. Evides is ook actief in het zuiveren van afvalwater en het hergebruik van gezuiverd afvalwater voor onder andere industriële toepassingen. Het is het één na grootste drinkwaterbedrijf en de grootste industriewaterleverancier van Nederland.
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in GBE B.V. via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. De gemeente Westland houdt 6,43% van de aandelen. GB Evides B.V. heeft een 50% belang in Evides NV.

Naam	Gemeenschappelijk Bezit EVIDES B.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar	€ 251,7 mln. (Jaarrekening 2018)
einde verslagjaar	€ 255,2 mln. (Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar	€ 0 (Jaarrekening 2018)
einde verslagjaar	€ 0 (Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	118.904 aandelen (6,43% van het totaal) voor een bedrag van € 5,4 mln.
Resultaat in het verslagjaar	Het nettoresultaat bedroeg € 21,2 mln. in 2018 (23,7 mln. in 2017)
Overzicht beleggingsresultaat 2018	De dividendontvangsten in 2018 bedroegen € 1,14 mln.
Toekomstperspectief	Evides verwacht in 2018 circa € 114 mln. te investeren. Verder wil Evides op lange termijn verder groeien als leverancier van industriewater, hetgeen een commerciële activiteit betreft.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Westland heeft aan risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) € 5,4 mln. op de balans staan.

Naam	GHC Onroerend Goed B.V.
Vestigingsplaats	Vlaardingen
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doelstelling	Realisatie van een expositieruimte op de Greenport Horti Campus Westland
De wijze waarop de gemeente een financieel belang heeft in de verbonden partij	Storting van aandelenkapitaal van € 2,0 mln. in GHC Onroerende Goed Expo BV ten behoeve van een expositieruimte. Beschikbaar stellen van risicodragend vermogen in het expositiecentrum in de vorm van eigen vermogen voor de beginperiode tot vijf jaar na opening van expositiecentrum in het World Horti Campus.
Het openbaar belang dat ermee gediend wordt	Versterken van de economische activiteiten en positie van Westland. Samen met het bedrijfsleven, onderwijs en kennisinstellingen de netwerkkracht van Greenport Westland vergroten en inzetten op innovatie- en kennisontwikkeling in de greenport. Bundeling van krachten om de concurrentiepositie blijvend te versterken.
Overzicht activiteiten en prestaties	De vennootschap is opgericht op 14 oktober 2015 en heeft als doel het ontwikkelen van een toonaangevend internationaal expositiecentrum waar bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en overheden elkaar ontmoeten, elkaar kunnen inspireren en van elkaar kunnen leren. Initiatiefnemer voor het expositiecentrum waren Lentiz Onderwijsgroep, Demokwakerij Westland B.V., Gemeente Westland en Stichting Food & Flower Xperience.
Bestuurlijk belang	In de statuten gedefinieerde besluiten (verwerven, vervreemden en bezwaren van registergoederen alsmede het verstrekken van leningen alsmede het vaststellen van begrotingen en strategische plannen) behoeven de unanieme goedkeuring van de houders van de prioriteitsaandeelhouders, waaronder de gemeente Westland.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar	€ 4,04 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
einde verslagjaar	€ 4,06 mln. (Concept Jaarrekening 2018)

Naam	GHC Onroerend Goed B.V.
Vestigingsplaats	Vlaardingen
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar	€ 3,83 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
einde verslagjaar	€ 3,64 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 20.775 (Concept Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	Aandelenkapitaal, aandelen B, van € 2,0 mln. en een prioriteitsaandeel van € 1.
Toekomstperspectief	De expositieruimte is gevestigd in de World Horti campus. World Horti Campus staat voor kennis, onderwijs, innovatie en ondernemerschap. Het gebied rondom het World Horti Campus groeit uit tot een innovatiedistrict waar tuinbouw, wonen, werken en recreëren elkaar ontmoeten. Dit gebied noemen we het Greenport Horti Campus. Een toonaangevende campus waar ondernemers, onderzoekers en studenten samen innoveren, verbinden, creëren en elkaar inspireren.
De eventuele risico's van de deelneming voor de financiële positie van de gemeente	Door hoger uitgevallen investeringen ontwikkelt de liquiditeitspositie van GHC Onroerend Goed Expo BV zich negatiever dan verwacht. Mogelijk heeft dit ook effect op de overnametermijn van de gemeentelijke aandelen (€ 2 mln.) die nu op 5 jaar staat. Vanuit het financiële perspectief van de gemeente wil het college graag vasthouden aan de basisafpraak dat het aandelenkapitaal van € 2 mln. na vijf jaar wordt teruggestort. Vanuit de gemeentelijke rol als mede-eigenaar van de B.V. is het van belang de continuïteit van de B.V. niet in gevaar brengen. De gemeente heeft de partners binnen de B.V. van dit dilemma op de hoogte gebracht. Met de partners zijn afspraken gemaakt over beheersmaatregelen, waarvoor onder meer de statutaire positie en daarmee de zeggenschap in de algemene vergadering van aandeelhouders is verruimd. Daarnaast wordt in 2019 in samenspraak met de directie van de B.V. bekeken welke oplossing er kan komen voor het vraagstuk hoe de gemeente na vijf jaar kan worden uitgekocht zonder hiermee discontinuïteit van de B.V. te riskeren. Aangezien de termijn van vijf jaar in 2023 afloopt is er voldoende tijd om in 2019 gezamenlijk naar een oplossing te zoeken en deze in de begroting 2020 van de B.V. te verwerken
Overige informatie	Gemeente Westland heeft zich verplicht tot het aanbieden van haar B aandelen aan de vennootschap tegen nominale waarde (5 jaar na oplevering van het expositiecentrum).

Naam	HVC Geothermie B.V.
Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doelstelling	De Gemeente Westland investeert in de Trias Westland B.V. middels HVC Geothermie B.V.
Openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt	Vorm geven aan de energietransitie middels de investering en exploitatie in een geothermiebron. Hiernaast is onderzocht of een ultra diepe boring naar de Trias laag mogelijk extra rendement oplevert. Dit blijkt niet het geval.
Overzicht activiteiten en prestaties	HVC Geothermie B.V. houdt feitelijk de aandelen in Trias Westland B.V. (45%). De winsten en verliezen uit hoofde van deze deelneming vloeien toe naar de Gemeente Westland middels de Aandelen C in NV HVC. In 2018 is er i.v.m. een minder diepe boring in de Krijtlaag € 850.000 teruggestort aan kapitaal vanuit Trias Westland B.V.
Bestuurlijk belang	De Gemeente Westland bezit 100% van de aandelen C van NV HVC (5

Naam	HVC Geothermie B.V.
Vestigingsplaats	Alkmaar
	<p>stuks á € 45,45). Een formeel aspect van deze betrokkenheid is dat besluitvorming door NV HVC als aandeelhouder van HVC Geothermie BV goedkeuring van de gemeente behoeft.</p> <p>In de statuten van HVC Geothermie B.V. is afgesproken dat HVC Geothermie B.V. voor bepaalde besluiten (zoals het verstrekken van een garantstelling, het deelnemen in ondernemingen) goedkeuring behoeft van de AVA, en dus impliciet van de gemeente. HVC Geothermie is 45% aandeelhouder in Trias Westland B.V..</p>
Veranderingen in het belang van de gemeente	Niet van toepassing
Eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 1 (Concept Jaarrekening 2018) € 1 (Concept Jaarrekening 2018)
Vreemd vermogen Begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 5,9 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 5,9 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente 2019	<p>Het financieel belang van de gemeente is ultimo 2018 € 5,4 mln. Dit is feitelijk het bedrag aan uitstaande leningen bij de BNG waarvoor de gemeente garant staat tot een maximum van € 6,5 mln.</p> <p>De verliezen en winsten vloeien naar de gemeente toe. Zodra het Trias project geld gaat genereren zal het dividend via HVC Geothermie B.V. toevloeien naar Westland, onder aftrek van de jaarlijkse management fee. Het uitgangspunt is dat het rendement op het geïnvesteerd vermogen minimaal 10% bedraagt.</p>
Resultaat in het verslagjaar	€ 0
Verwacht beleggingsresultaat	Er zijn in 2018 nog geen dividendinkomsten gerealiseerd.
Toekomstperspectief	De bron van Trias Westland wordt vanaf 2019 operationeel. Zodra de bron operationeel is zullen er inkomsten worden gegenereerd uit geleverde warmte. Er zijn inmiddels plannen voor een tweede Trias boring in dezelfde bron om meer tuinders te kunnen laten aansluiten op het warmtenet.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	De gemeente staat garant voor de winsten en verliezen van HVC Geothermie, voor een maximum van € 6,5 mln. Het uitstaande bedrag is ultimo 2018 € 5,4 mln. Dit risico wordt gemonitord in het risicoregister.

Naam	NV Huisvuilcentrale Noord-Holland
Vestigingsplaats	Alkmaar
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doelstelling	De gemeente Westland vindt het zeer belangrijk om vanuit haar publieke verantwoordelijkheid controle te houden op de integrale keten van afvalbeheer. Op die manier kunnen de maatschappelijke belangen het beste worden gediend door bijvoorbeeld minimalisering van milieurisico's, verduurzaming van het afvalbeheer en daarnaast een hoge kwaliteit van dienstverlening en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Het optimaal en actief bevorderen van deze maatschappelijke belangen kan in beginsel het beste plaatsvinden door een op deze belangen georiënteerd nutsbedrijf zoals HVC.
De wijze waarop de gemeente een	De gemeente neemt deel met 130 aandelen A ad € 45,45. De gemeente stelt zich eveneens naar rato van haar aandelen garant voor leningen van

Naam	NV Huisvuilcentrale Noord-Holland
Vestigingsplaats	Alkmaar
financieel belang heeft in de verbonden partij	de NV HVC en de daaruit voortvloeiende hoofdelijke aansprakelijkheid. Dit betekent een garantstelling voor de kernactiviteit (afvalverwerkingsinstallatie) van circa € 26 mln. De gemeente ontvangt voor haar garantstelling een provisie. Het tarief voor de verwerking van huishoudelijk restafval wordt jaarlijks geïndexeerd. Westland heeft HVC gevraagd zorg te dragen voor het beheer van een participatie in Trias Westland BV. Trias Westland BV is opgericht met als doel het mede ontwikkelen en tot uitvoering brengen van een eerste Trias-geothermieproject. De Gemeente laat storting van eigen vermogen plaatsvinden door het vreemd vermogen van een dochter van HVC te garanderen.
Het openbaar belang dat ermee gediend wordt	In opdracht van de deelnemende overheden (aandeelhouders) werkt HVC aan het realiseren van de doelstellingen op het gebied van grondstoffen, afvalbeheer en duurzame energie. HVC werkt eraan om grondstoffen uit het afval terug te winnen en te hergebruiken. Het restafval waaruit geen grondstoffen terug te winnen zijn, wordt omgezet door middel van verbranding in (duurzame) energie.
Overzicht activiteiten en prestaties	Afvalverwerking ten dienste van de gemeente. Het uitvoeren van het aandelenbelang in Trias Westland BV.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal (3,9%)
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 103,0 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 116,3 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 831,1 mln. (Concept Jaarrekening 2018) € 839,7 mln. (Concept Jaarrekening 2018)
Financieel belang	€ 5.908 aandelen A; garantstelling € 26 mln.
omvang financiële resultaat	Het nettoresultaat bedroeg € 13,3 mln. in 2018 (13,6 mln. in 2017)
Toekomstperspectief	Het beleid van HVC is op de volgende uitgangspunten gericht: HVC opereert conform de opdracht van haar overheidsaandeelhouders als nutsbedrijf. Er is voldoende afval voor de afvalenergiecentrales beschikbaar. Dit afval bestaat uit restafval van deelnemende gemeenten, contracten voor bedrijfsafval en import (bijv. Engeland). Bij een toenemende mate van recycling hoeven, ondanks een stijging van de verbrandingskosten, de kosten voor de burger niet te stijgen. Door het werken met scenario's kan HVC meebewegen met het aangescherpte landelijke afvalstoffenbeleid. HVC heeft als kerntaak de aandeelhouders te ondersteunen in de energietransitie. De focus ligt daarbij op elektriciteit en warmte uit reststromen en biomassa.
De eventuele risico's van de deelneming voor de financiële positie van de gemeente	De risico's van HVC zijn van operationele, strategische en financiële aard. Zo leidt het toenemende hergebruik tot een verdere daling van de hoeveelheid brandbaar restafval. De invoering van de belasting op het verbranden van restafval leidt tot hogere verwerkingstarieven. Strategische risico's worden gevormd door bedrijf kritische processen en veiligheidsrisico's. Door de lage solvabiliteit loopt de gemeente risico's door de gedeeltelijke garantstelling voor het vreemde vermogen van HVC. Deze solvabiliteit ontwikkeld zich echter goed. Hiernaast heeft de

Naam	NV Huisvuilcentrale Noord-Holland
Vestigingsplaats	Alkmaar
	gemeente ook risico's door de deelneming in Trias middels een garantstelling, met een hoogte van maximaal €6,5 mln.
Overige informatie	Door het college van B&W is aan NV HVC een exclusief recht verleend voor de verwerking van het huishoudelijk GFT- en restafval binnen de gemeente.

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente Westland. Vandaar dat de gemeente Westland een zeer gering aantal aandelen houdt in de BNG bank.
De wijze waarop de gemeente een financieel belang heeft in de verbonden partij	De gemeente Westland bezit 301.860 aandelen (0,542% van het totaal).
Het openbaar belang dat ermee gediend wordt	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Overzicht activiteiten en prestaties	BNG Bank biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, advies, betalingsverkeer, elektronisch bankieren en vermogensbeheer. Ook participeert de bank in publiek-private samenwerking.
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 4.953 mln. (Jaarrekening 2018) € 4.990 mln. (Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 135.072 mln. (Jaarrekening 2018) € 132.519 mln. (Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	Westland heeft aan risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) € 0,7 mln. ingebracht.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 337 mln. (Jaarrekening 2018)
Overzicht beleggingsresultaat	Het verwachte dividend over het boekjaar 2018 bedraagt € 159 mln. BNG geeft aan in boekjaar 2018 over te willen gaan tot een hogere payout ratio: van 37,5% naar 50%. Voor Westland betekent dit een dividenduitkering van € 0,86 mln. Het ontvangen dividend over het boekjaar 2017 (dat in 2018 is ontvangen) bedroeg € 0,76 mln.
Toekomstperspectief	
De eventuele risico's van de deelneming voor de financiële positie van de gemeente	Westland heeft aan risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) € 0,7 mln. op de balans staan. BNG Bank behoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.
Overige informatie	

Naam	NV Juva holding (voorheen Holding Westland Infra NV)
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Doelstelling	De gemeente Westland ziet het houden van aandelen in N.V. Juva als belangrijk onderdeel van haar maatschappelijke taak. N.V. Juva houdt zich bezig met het transporteren van energie en daaraan gerelateerde producten en diensten binnen met name de regio's Westland en Midden-Delftland.
De wijze waarop de gemeente een financieel belang heeft in de verbonden partij	1.728 aandelen (86,4% van het totaal)
Het openbaar belang dat ermee gediend wordt	Als regionaal netbeheerder zorgt Westland Infra voor betrouwbare energie-infrastructuren. Hierbij staan de veiligheid voor de omgeving en de persoonlijke veiligheid hoog in het vaandel.
Overzicht activiteiten en prestaties	Westland infra houdt zich bezig met gericht onderhoud en uitgekende vervangingsstrategieën met als resultaat een hoge mate van efficiëntie, veiligheid en beschikbaarheid van de distributienetwerken. Westland Infra is betrokken bij ontwikkelingen op het gebied van duurzaam gebruik van energie en de transitie naar een duurzame energievoorziening.
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in Holding Westland Infra NV via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal.
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	Er hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van de aandeelhouders in Holding Westland Infra NV.
Omvang eigen vermogen: begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 134,0 mln. Concept Jaarrekening 2018 € 134,3 mln. Concept Jaarrekening 2018
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 111,5 mln. Concept Jaarrekening 2018 € 115,1 mln. Concept Jaarrekening 2018
Financieel belang gemeente	Westland heeft aan risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) € 0,8 mln. ingebracht
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 13,3 mln. Concept Jaarrekening 2018
Overzicht beleggingsresultaat	N.V. Juva streeft ernaar om een stabiel dividend uit te keren. In 2018 is er een dividend uitgekeerd van € 11,2 mln. Voor het komende jaar wordt er o.b.v. resultaat 2018 een zelfde dividendum verwacht.
Toekomstperspectief	De komende jaren zal er worden ingespeeld op decentrale ontwikkelingen, het verkrijgen van een positie in de lokale aan geothermiebronnen verbonden warmtenetten en het benutten van kansen in private netten.
De eventuele risico's van de deelneming voor de financiële positie van de gemeente	Westland heeft aan risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) € 0,8 mln. op de balans staan.
Overige informatie	Het aantal vaste medewerkers (in Fte's) ultimo 2017 bedroeg 199 (ultimo 2016 was dat 195). De jaarrekening over 2018 van Juva wordt pas vastgesteld na vaststelling van de jaarrekening van de Gemeente en is derhalve niet in dit document geactualiseerd.

Naam	Stichting Westland Marketing
Vestigingsplaats	Honselersdijk
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling	SWM heeft als hoofddoelstelling om de regionale B2B en B2G marketing te verzorgen en te faciliteren, te beginnen met WHC, hiermee een bijdrage leverend aan een sterk internationaal opererend kennis- en innovatie cluster in Westland.
Openbaar Belang	De gemeente heeft in het collegewerkprogramma voor de bestuursperiode 2015-2018 een bedrag van € 200.000 (per jaar) gereserveerd voor gebiedsmarketing. Via participatie in concrete projecten, wordt additionele funding uit het bedrijfsleven verkregen.
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>De hoofdactiviteit van SWM is de ontwikkeling van strategische B2B en B2G activiteiten binnen en buiten Westland, die beeldbepalend en imago-versterkend zijn voor de profilering van het Westland als hét glastuinbouwcluster van de wereld en het Westland als vestigings- en investeringsplaats in het bijzonder.</p> <p>Daarnaast bevordert Stichting Westland Marketing (SWM) het bundelen van krachten op het gebied van communicatie, marketing en internationalisering met als centraal punt het WHC, daarbij ook zichtbaar makend wat het kennis- en innovatie cluster te bieden heeft langs de lijn van de "Sustainable development goals" van de VN.</p> <p>Activiteiten en resultaten in 2018 op basis van prestatieafspraken: Collectieve promotie van het Westlandse tuinbouwbedrijfsleven / Westlandse bedrijventerreinen en de gemeente Westland op de Fruit Logistica in Berlijn. SWM heeft de organisatie verzorgd, de beurstand, de promotiematerialen (o.a. een zigzagkaart Westland), i.s.m. het Foodcluster Rotterdam studentenbezoek aan de FL georganiseerd. Vorbereiding Fruit Logistica 2019 voor de Westlandse bedrijventerreinen en overleg Externe Positionering Bijdrage geleverd aan de doorontwikkeling van de Engelstalige website www.westlandhortibusiness.com met de invulling van case-stories, die B2B en B2G relevante informatie ontsluit voor met name internationale stakeholders en de regio promoot als innovatief tuinbouwcluster en aantrekkelijke investerings- en vestigingsplaats Green Business Krant Westland 2018 2x uitgegeven, zowel in NL als in het Engels met een breed overzicht van het cluster in Westland; de ontwikkelingen, kansen en vooruitzichten vanuit verschillende perspectieven (overheid, kennisinstellingen, onderzoek en bedrijfsleven). Een marketing-communicatie en internationale branding strategie voor WHC en tuinbouwcluster ontwikkeld i.s.m. GFFX, Demokwekerij, Tomatoworld, bestuur WHC Ontvangst en organisatie internationale pers, zoals Frankfurter Allgemeine, Suddeutsche Zeitung, National Geographic, een Franse tv-zender, etc. Coördinatie en organisatie opening World Horti Center, o.a. algehele regie en eindverantwoording, perscoördinatie, sponsoring, ontwikkeling promotiemateriaal, organisatie workshops, briefing sprekers, invulling creatieve programma, aankleding, aanspreekpunt Koningshuis en Ministerie, etc. Veelvuldig ingeschakeld bij het bezoek van internationale delegaties aan World Horti Center of voor een dag vullend Westland programma, met verschillende bedrijfsbezoeken Communicatie-ondersteuning Horti Heroes Communicatie- en organisatie-ondersteuning Greenport Hub (Leiden-Delft-Erasmus samenwerking, WO binnen WHC)</p>

Naam	NV Juva holding (voorheen Holding Westland Infra NV)
Vestigingsplaats	Poeldijk
	<p>Integratie HortiValley in website World Horti Center: een centrale portal voor midden- en hoogopgeleiden in de tuinbouw voor vacatures, stages en banen. (dus clustering van twee websites tot een).</p> <p>Nieuwsbrieven SWM, nieuwsbrief participanten WHC ontwikkeld en social media Westland-breed</p> <p>Organisatie themasessie internationalisering WHC en het vervolg daarop Follow up Handelsmissie India → informeren en aanhaken van diverse ondernemers (o.a. koppeling NBSO's en Landbouwrap) Nieuwe Westlandfilm geproduceerd (0.5 Mio views)</p> <p>Plan opgesteld voor rondleidingen WHC</p>
Bestuurlijk belang	Via een Prestatie-overeenkomst worden tussen gemeente en stichting afspraken gemaakt over taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, doelstellingen, prestatie- indicatoren en rapportages. Binnen de gemeente is een ambtenaar aangewezen die als accountmanager het reguliere contact onderhoudt tussen Westland Marketing en de gemeentelijke organisatie en waar nodig terugkoppelt met het College van B&W.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 108.697 (Concept Jaarrekening 2018)</p> <p>€ 34.419 (Concept Jaarrekening 2018)</p>
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	<p>€ 30.244 (Concept Jaarrekening 2018)</p> <p>€ 67.453 (Concept Jaarrekening 2018)</p>
Financieel belang	Nvt
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 74.278 (Concept Jaarrekening 2018)
Toekomstperspectief	De stichting is sinds oktober 2017 i.v.m. het uit het Bestuur treden van de Burgemeester formeel geen verbonden partij meer van onze gemeente.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de acquisitie- en positioneringsprojecten, waarin wordt geparticipeerd en bijgedragen.

Naam	Stichting Greenport West-Holland (GPWH)
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling	Het benutten van potentieel Greenport West Holland om internationaal koploper te zijn op het gebied van innovatieve en duurzame voedselvoorziening, gezondheid (groenten) en geluk (sierteelt). Daartoe organiseren van samenwerking en coalities tussen ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en waar nodig overheden rondom het tuinbouwcluster.
Openbaar Belang	Tuinbouw is één van de belangrijkste economische sector in Zuid-Holland. Investeren in gezonde, vitale en duurzame toekomst van en voor het regionale tuinbouwcluster
Overzicht activiteiten en prestaties	2018 was voor de Greenport West Holland een jaar van realiseren en vooruitkijken. GPWH heeft zich ingezet voor versteviging van de kennispositie, innovatie en verduurzaming van de sector en versterking van het kennisniveau van ondernemers en werknemers van nu en in de toekomst. Zo werd in 2018 het Innovatiepact ondertekend door een groot aantal ondernemers, kennisinstellingen en overheden, Verder is een bijdrage geleverd aan de doorontwikkeling van de Greenport Horticultuur

Naam	Stichting Greenport West-Holland (GPWH)
Vestigingsplaats	Zoetermeer
	locatie Westland en de Greenport Hub-LDE verankering in World Horti Centre. Op het vlak van economie werd de Roadmap Next Economy Greenport opgeleverd. GPWH heeft zich verder ingezet op biobased, waarbij het draait om plantinhoudsstoffen en het verwaarden van reststromen en ook om geluk (want bloemen en planten maken gelukkig) en het creëren van een gezonde leefomgeving. Dit heeft de greenport gedaan o.a. door projecten, in samenwerking met BioBoost (een INTERREG-project) en het ondernemersplatform. In het kader van duurzaam waterbeheer in de glastuinbouw is de Waterambitie Greenport door alle greenport partners vastgesteld. Bovendien is een EU project toegekend op het gebied van Digitale Innovatie van de tuinbouw. Er wordt samengewerkt met andere tuinbouw/plant-clusters in Europa
Bestuurlijk belang	Gemeente Westland neemt deel aan het Dagelijks Bestuur en de Greenboard(platform van alle deelnemende partijen; gericht op inhoudelijke en strategieontwikkeling van GPWH). Daarnaast is er ambtelijke inzet t.b.v. het programmateam, de coördinatie van EU Greenport en evt. participatie in projecten (soms gedeeltelijk bekostigd door de EU).
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 85.656 € 98.850 (incl. onverdeeld resultaat)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 377.953 € 439.422
Financieel belang	Gemeente Westland draagt naar rato bij aan het benodigde budget voor programma-management, ondersteuning van het bestuur en Greenboard, facilitering van coalities, strategievorming op thema's in het kader van nieuwe coalities, sturing en coördinatie rand voorwaardelijke ambities. Afgelopen jaar is hiervoor € 60.000 afgedragen. Daarenboven is separaat nog eens ca. € 68.500 bijgedragen voor specifieke projecten, o.a. op gebied van Energie, Innovatie, Biobased.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 13.194
Toekomstperspectief	De partners vanuit overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen hebben in 2018 hun vertrouwen in de organisatie uitgesproken en in principe ("behoudens formele bevestiging") toegezegd om ook voor de komende 5 jaar (2019- 2023) hun bijdrage te leveren. Er worden in 2019 nadere afspraken gemaakt over de (wijze van) financiering.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Het maken van nadere afspraken over de (wijze van) financiering is noodzakelijk met het oog op het risico van staatssteun en het juist toepassen van de Btw-regels.

Naam	Juliahof VOF
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
Rechtsvorm	Vennootschap onder firma
Doelstelling	De gezamenlijke ontwikkeling en realisatie van ca. 475 woningen ten noordoosten van de kern Wateringen.
Openbaar belang	Bijdragen aan het realiseren van de woningbouwopgave van Westland.
Overzicht activiteiten en prestaties	De Vennootschap onder firma Juliahof is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Westland en de marktpartijen Bouwfonds MAB Ontwikkeling BV, (thans BPD Ontwikkeling BV), Grondvest Westland BV

Naam	Juliahof VOF
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
	<p>(een samenwerking tussen Van Mierlo Planontwikkeling en Weboma Vastgoed) en VolkerWessels Vastgoed BV.</p> <p>Deze samenwerking is gericht op de ontwikkeling en realisatie van ca. 475 woningen ten noordoosten van de kern Wateringen en omvat een gebied van ca. 14 ha. groot.</p> <p>De taak van de gemeentelijke groundbankfunctie is het (fiscaal) bouwrijp maken van de grond en deze in kavels leveren aan het genoemde samenwerkingsverband. Alle gronden zijn inmiddels geleverd.</p> <p>Uitvoering 2018 Fase 2 (Kwaklaan): de woningen zijn opgeleverd en het woonrijpmaken is grotendeels afgerond. Fase 3 (Eiland): de woningen zijn opgeleverd en het woonrijpmaken is gestart. Fase 4 (Noordweg en restant Eiland): de 41 bouwkavels zijn in 2018 geleverd.</p>
Bestuurlijk belang	Het college van B&W is direct betrokken via het: lidmaatschap in de Vergadering van Vennoten (VvV) lidmaatschap van de Stuurgroep Juliahof
Omvang belang: begin verslagjaar einde verslagjaar	Er heeft zich geen verandering voorgedaan in het belang van de gemeente in Juliahof VOF.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 0 (Jaarrekening 2018) € 0 (Jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 16,4 mln. (Jaarrekening 2018) € 13,2 mln. (Jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	Voor de planrealisatie wordt gewerkt met een externe projectfinanciering, waarvoor bij de BNG een totale faciliteit van ca. € 20 mln. is aangegaan. Binnen het samenwerkingsverband zullen de vennoten op basis van de stemverhouding 3/6 deel (Gemeente Westland), 2/6 deel (Bouwfonds Ontwikkeling) en 1/6 deel (VolkerWessels Vastgoed) actief zijn in de vennootschap. Deze stemverdeling is gebaseerd op het aandeel na uittreding van een van de partners Grondvest Westland) in 2014.
Ontwikkeling vermogensverhouding	Niet van toepassing. Het vermogen bestaat alleen uit vreemd vermogen.
Omvang Financieel resultaat in het verslagjaar	€ 0 (Jaarrekening 2018)
Toekomstperspectief	In 2019 zal het openbaar gebied van de deelplannen 1D, 1E, een deel van fase 2A en 2B en fase 3 economisch terug geleverd worden aan de Gemeente Westland. Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Getroffen voorziening € 610.000 Risicoreservering € 100.000

Naam	Sociaal Kernteam B.V.
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
Rechtsvorm	Overheids B.V.
Doelstelling	Het Sociaal kernteam (SKT) is opgericht met het doel het waarborgen van toegang tot en faciliteren van de jeugdzorg (zoals jeugdhulp, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering) in het kader van de Jeugdwet en het faciliteren van de toegang tot maatschappelijke ondersteuning in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 voor inwoners van de Gemeente Westland, die niet in staat zijn de benodigde ondersteuning (met of zonder hulp van de basisvoorzieningen) in hun eigen sociale netwerk te organiseren dan en/of wier behoefte aan ondersteuning te complex is.
Openbaar belang	Het SKT voert zijn taken uit binnen het sociaal beleidskader van de gemeente Westland en draagt in het bijzonder bij aan de volgende operationele doelen uit het sociaal beleidskader en de daarbij behorende prestaties: G: Mentaal gezond K: Psychosociale ontwikkeling Jeugd M: Goede opvoeding en zorg thuis
Overzicht activiteiten en prestaties	<p>Het SKT analyseert en onderzoekt de individuele situatie van cliënten, zodat duidelijk wordt wat de vraag en behoefte is en faciliteert de ondersteuning en/of jeugdhulp. SKT werkt integraal en neemt alle levensdomeinen - wonen, werken, financiën, gezinssituatie, gezondheid, dagbesteding - in beschouwing.</p> <p>In aansluiting op analyse en onderzoek omvat de dienstverlening van het SKT richting de cliënt de volgende opties:</p> <p>Het geven van informatie en advies</p> <p>Het verhelderen van de vraag zodat de cliënt inzicht krijgt in zijn probleem en (waar nodig) gemotiveerd raakt om hieraan te gaan werken</p> <p>Het samen met de cliënt het doel verkennen: wat wil de cliënt bereiken?</p> <p>Wanneer is voor de cliënt het probleem opgelost?</p> <p>Samen met cliënt verkennen wat daarvoor nodig is en samen bepalen hoe dit te plannen, organiseren en uitvoeren en het hiertoe opstellen van een ondersteuningsplan (waar nodig)</p> <p>Waar nodig als onderdeel van de verkenning het zelf geven van lichte hulp/ondersteuning; en/of toeleiden naar zwaardere ondersteuning of het inzetten van (specialistische) jeugdhulp</p> <p>Het voeren van regie daar waar de cliënt hier zelf niet toe in staat is</p> <p>Escaleren wanneer de veiligheid in het geding is of als sprake is van dwang en drang naar jeugdbeschermingstafel, CIT (Crisis Interventie team van de crisisdienst Jeugd Haaglanden), Veilig thuis, crisisdienst GGZ en/of huisarts. En daar waar nodig ook met de gemeentelijk regievoerder escalatie</p> <p>Hulp inzetten voor burgers die ondersteuning mijden en in urgente situaties</p> <p>Het SKT heeft volgens deze werkwijze ca. 1200 casussen afgehandeld in 2018.</p> <p>Daarnaast heeft het SKT bijdrage geleverd aan onder andere de volgende ontwikkelingen en projecten:</p> <p>De ontwikkeling van een resultaatgericht stelsel voor de inkoop van jeugdhulp vanaf 2020;</p> <p>Onderzoek naar de kostenstijging jeugdhulp;</p> <p>Doorontwikkeling samenwerking met ketenpartners;</p> <p>Integrale toegang en dienstverlening.</p>

Naam	Sociaal Kernteam B.V.
Vestigingsplaats	Gemeente Westland
Bestuurlijk belang	De gemeente is enig aandeelhouder en daarmee eigenaar van de B.V. De aandeelhouder ziet toe op het reilen en zeilen van de B.V. en dit toezicht wordt verlengd met een onafhankelijke Raad van Commissarissen. Hiernaast is de gemeente ook opdrachtgever voor de B.V.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 100 (Concept jaarrekening 2018) € 100 (Concept jaarrekening 2018)
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	€ 2,97 mln. (Concept jaarrekening 2018) € 3,42 mln. (Concept jaarrekening 2018)
Financieel belang	€ 100 gestort kapitaal. De gemeente is 100% aandeelhouder van deze overheids B.V.
Omvang financiële resultaat in het verslagjaar	€ 260.663 (Concept jaarrekening 2018). Dit bedrag wordt verrekend met de bijdrage vanuit de gemeente waardoor het resultaat na bestemming € 0 is.
Toekomstperspectief	Met het SKT is een overeenkomst van opdracht voor de periode 2017-2020 aangegaan. Om de opdracht te monitoren zijn in deze opdracht, in lijn met het sociaal beleidskader, prestaties geformuleerd waarover het SKT verantwoording aflegt en is een (bestuurlijke) overlegstructuur ingericht. De opdracht kan tussentijds (bestuurlijk) worden bijgesteld, indien dit vanuit opdrachtgever of opdrachtnemer wenselijk wordt geacht.
De eventuele risico's van de deelneming voor de financiële positie van de gemeente	In de overeenkomst van opdracht stelt de gemeente haar financiële kader, gebaseerd op de verwachte caseload van het SKT, en de wijze waarop zij hierop stuurt en financiële risico's minimaliseert. Door middel van een risicoanalyse zijn de risico's inzichtelijk gemaakt en wordt bepaald wat een wenselijke hoogte van het weerstandsvermogen voor het SKT is. Deze risico's hebben voornamelijk te maken met een eventuele toename van het aantal aanmeldingen en personele risico's, zoals krapte op de arbeidsmarkt.

Naam	Patijnenburg BV
Vestigingsplaats	Naaldwijk
Rechtsvorm	Overheids BV
Doelstelling	Het oprichten, exploiteren en in stand houden van een of meer sociale werkplaatsen en het uitvoeren van wettelijke taken in het Sociaal Domein in het kader van de toeleiding naar de arbeidsmarkt en re-integratie. De vennootschap kan ook voor andere dan sociale werkvoorziening-geïndiceerde in opdracht van de gemeente Westland en/of andere gemeenten in de regio waar de gemeente Westland is gelegen, uitvoering geven aan taken die voortvloeien uit de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en/of de Jeugdwet. Al dan niet tezamen met andere deelnemen in andere vennootschappen met eenzelfde of soortgelijke doelstelling. Of het verrichten van alle handelingen, welke in de ruimste zin verband kunnen houden met of bevorderlijk kunnen zijn voor bovenstaande doeleinden.
Openbaar belang	De Overheids BV is op grond van artikel 2, derde lid, van de Wet sociale werkvoorziening, bij besluit van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westland aangewezen om voornoemde wet uit te voeren.

Naam	Patijnenburg BV
Vestigingsplaats	Naaldwijk
Overzicht activiteiten en prestaties	Uitvoering WSW en activiteiten in kader van de Participatiewet. In 2018 zijn 249 mensen op een betaalde baan geplaatst. Bij Patijnenburg waren in 2018 in totaal 302 SW-ers aan het werk, waarvan 18% (55 personen) gedetacheerd en 7% (22 personen) begeleid werken.
Bestuurlijk belang	Bestuurlijk verantwoordelijk. Met ingang van 17 januari 2017 is de Gemeente Westland 100% aandeelhouder van Patijnenburg met de daarbij behorende rechten en plichten.
eigen vermogen begin 2018 eind 2018	€ 5,4 mln. (Concept jaarrekening 2018) € 5,4 mln. (Concept jaarrekening 2018)
vreemd vermogen begin 2018 eind 2018	€ 4,0 mln. (Concept jaarrekening 2018) € 3,9 mln. (Concept jaarrekening 2018)
Financieel belang gemeente	€ 100 gestort kapitaal. De gemeente is 100% aandeelhouder van deze overheids B.V.
Resultaat verslagjaar 2018	Nadelig financieel resultaat van +/- € 56.000 over 2018. Dit is t.o.v. de begroting een positief financieel resultaat van € 817.000 (concept jaarrekening 2018).
Toekomstperspectief	De Gemeente Westland is met ingang van januari 2017 100% aandeelhouder. De WSW is door een aanwijzingsbesluit bij Patijnenburg belegd. Jaarlijks wordt er een opdracht t.b.v.de taken vanuit de Participatiewet gegund. Patijnenburg werkt aan een meerjarenplan en begroting.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	Er wordt vanuit het Rijk een korting toegepast op de rijksbijdrage per Standaard Eenheid (SE). Hierdoor neemt het risico op tekorten toe. Daarnaast is door de invoering van de Participatiewet, met ingang van 2015, de instroom in de WSW gestopt. Toekomstige tekorten kunnen in eerste instantie gedekt worden uit bestemmingsreserves. Het weerstandsvermogen is ruim voldoende en ligt boven de 1,0. Patijnenburg beschikt over een eigen vermogen welke als bestemming de doelstelling van Patijnenburg heeft. Er zijn gesprekken gaande over besteding en het niet verder laten groeien van dit eigen vermogen maar op welke wijze deze middelen te herinvesteren in de eigen organisatie t.b.v.de doelstelling.
Overige informatie	Per 1 januari 2008 is de nieuwe Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) in werking getreden. De uitvoering van de SW werd door de gemeente aan Patijnenburg opgedragen en de gemeente stelt hiervoor het Rijksbudget beschikbaar. De verantwoordingscyclus is vastgelegd in de statuten van het oprichten van de overheids BV Patijnenburg: jaarlijkse begroting en jaarrekening staat van baten en lasten Patijnenburg stelt daarnaast per kwartaal managementrapportage en jaarlijks een jaarverslag op. Per oktober 2010 is het Werkplein Westland operationeel. De kantoren van Patijnenburg werden hiertoe verbouwd. Hiervoor heeft Patijnenburg een lening op het huidige pand afgesloten, met garantstelling door de gemeente. De lening zal worden afgelost door de huuropbrengsten van de deelnemende partijen. Sinds 2013 is de uitvoering van de re-integratietaken integraal neergelegd bij Werkstroom, als onderdeel van Patijnenburg. Met ingang van 1 januari 2015 is de Participatiewet ingevoerd en is de

Naam	Patijnenburg BV
Vestigingsplaats	Naaldwijk
	instroom in de WSW gestopt en het volume van het aantal SE binnen de WSW wordt afgebouwd. Door de uitvoering van de participatiewet onderdeel Nieuw beschut stromen er toch nieuwe mensen in bij Patijnenburg.

Naam	Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Schiedam
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging
Doelstelling	De uitvoering van beheer- en onderhoudstaken ter zake van groengebieden in Midden-Delfland, waartoe één of meer leden van de vereniging gerechtigd zijn.
Openbaar belang	Beheer en onderhoud van recreatie- en groengebieden.
Overzicht activiteiten en prestaties	Uitvoeren van beheer- en onderhoudstaken voor groengebieden in Midden-Delfland en het sluiten van overeenkomsten om de werkzaamheden uit te laten voeren.
Bestuurlijk belang	Het college heeft uit zijn midden een lid en een plaatsvervangend lid aangewezen om de gemeente te vertegenwoordigen in de Algemene Deelnemersvergadering. Stemverhouding: ieder lid heeft één stem. Westland is geen lid van het dagelijks bestuur. Gemeentelijk belang is gering.
Omvang eigen vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	Nog niet bekend i.v.m. overdracht vermogen Recreatieschap Midden Delfland.
Omvang vreemd vermogen begin verslagjaar einde verslagjaar	Nog niet bekend i.v.m. overdracht vermogen Recreatieschap Midden Delfland.
Financieel belang gemeente	
Omvang financiële resultaat In het verslagjaar	
Toekomstperspectief	Vanaf 1 januari 2018 is het recreatieschap verder gegaan als 'Recreatieschap Midden-Delfland in liquidatie'. Per die datum is de coöperatieve vereniging Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG) opgericht. CBG zet de werkzaamheden van het schap voort voor wat betreft beheer en onderhoud.
Samenhangende risico's en weerstandspositie	
Overige informatie	

2.3.7. Paragraaf Grondbeleid en Vastgoed

7.1. Grondbeleid

Algemeen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (kortweg BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het gevoerde beleid op te nemen. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de paragraaf grondbeleid ten minste moet bestaan. In de jaarrekening wordt in de paragraaf grondbeleid teruggekeken in hoeverre de voorgenomen doelstellingen zijn gehaald. In de Meerjarenbegroting heeft de paragraaf de functie van een vooruitblik. De gemeentelijke doelen van het grondbeleid zijn:

- Het faciliteren en sturing geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen;
- Te streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren via de afdeling Grondexploitatie (GreX) van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Het beheersbaar en inzichtelijk maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en aparte (bouw)projecten.

Bij het opstellen van het grondbeleid heeft de gemeente Westland ervoor gekozen om zeer selectief en gericht tot actief grondbeleid over te gaan. Actief grondbeleid wordt niet geheel uitgesloten aangezien de gemeente Westland nog veel grond in bezit heeft. In de overgangsfase naar een meer regisserend en faciliterend grondbeleid zal het actieve grondbeleid (inclusief deelnemingen) nog een grote rol blijven spelen.

Voor de budgetten die beschikbaar zijn gesteld voor de uitvoering van een grondexploitatie worden de afwijkingen gemeld bij de reguliere P&C-rapportages, indien de afwijkingen niet passen binnen het totaal vastgestelde krediet van de grondexploitatie. De resultaten van de grondexploitatie worden afgewikkeld via het rekeningresultaat.

Voorziening onderhanden werken

Wanneer uit de haalbaarheidsberekeningen van grondexploitaties blijkt dat de contante waarde een negatief saldo oplevert, moet voor die grondexploitaties (conform de BBV) een voorziening worden getroffen voor het nadelige resultaat. Per 31 december 2018 bedraagt deze voorziening € 10,9 mln.

Cijfers grondexploitaties

De gemeente Westland hanteert het zogeheten "Plan- en besluitvormingsproces ruimtelijke maatregelen" (Plaberum) bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij wordt het gehele proces - van het eerste initiatief tot aan de afsluiting - in 4 fasen verdeeld: definitiefase, ontwerpfasen, voorbereidingsfase en realisatiefase.

De boekwaarde voor de projecten in de voorbereidings- en uitvoeringsfase bedraagt per 31 december 2018 € 206,3 mln. Daarvan zit € 206,9 mln. in de grondbankfunctie. Per 31 december 2018 is ten behoeve van projecten met een negatief saldo € 11 mln. aan voorzieningen gevormd. Het totale financiële risico van de projecten wordt geraamd op € 0,7 mln. Zie onderstaande tabel.

Tabel 1: Projecten en voorbereidingsfase / uitvoeringsfase

	Boekwaarde 31.12.2017	Mutaties 2018	Winstneming Resultaat 2018	boekwaarde 31.12.2018	aanwending voorziening 2018	Voorziening ohw 31.12.2018	Balanswaarde 31.12.2018	Risicoes. 31.12.2018	Eindwaarde MPG 2019
Grondexploitaties	7.595.372	-9.322.963	1.127.175	-600.416	1.082.560	10.983.519	-12.666.495	689.769	10.983.519
Publiek-Private Samenwerking PPS	221.025.535	-14.124.820	26.888	206.927.602			206.927.602	0	0
Totaal	228.620.907	-23.447.783	1.154.063	206.327.186	1.082.560	10.983.519	194.261.107	689.769	10.983.519

Onderbouwing van de winstneming

Volgens de BBV-voorschriften is het verplicht om jaarlijks op basis van de voorzichtigheids- en realisatiebeginsel tussentijds winst te nemen. Voor een viertal projecten (Centrum De Lier, Hoogeland, Chrysantenstraat en Horticoop), heeft dit in 2018 plaatsgevonden voor een totaal bedrag van € 0,8 mln. Met de Westlandse Zoom is afgesproken dat jaarlijks minimaal € 5 mln. aan grond wordt afgenomen. In 2018 is voor € 21,4 mln. grond geleverd waarmee de in 2017 ontvangen vooruitbetaling is verrekend. Daarnaast is door de Westlandse Zoom een bedrag van € 6,5 mln. betaald als vooruitbetaling op nog af te nemen gronden. Deze gronden worden in 2019 geleverd. Dit bedrag is in bovengenoemd overzicht niet verwerkt. In 2018 is het project Molensloot West afgesloten en is de getroffen voorziening ad € 1,08 mln. afgewikkeld.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Met ingang van 1 januari 2016 is de "Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen" in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet worden overheden in beginsel vennootschapsbelastingplichtig, voor zover zij een onderneming drijven. De belastingplicht is van toepassing voor boekjaren vanaf 1 januari 2016. Voor zowel de portefeuille van het taakveld Grondbedrijf als de portefeuille Vastgoed is onderzocht of er sprake is van een onderneming die vennootschapsbelastingplichtig is. Uit dit onderzoek is gebleken dat enkel het Grondbedrijf van de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is. Gemeente Westland is nog in gesprek met de Belastingdienst over de ingenomen standpunten.

7.2. Deelnemingen

De gemeente Westland participeert bij drie gebiedsontwikkelingen in een samenwerkingsverband waarvoor een aparte rechtspersoon is ingesteld. Het betreft:

- Juliahof (VOF)
- Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV)
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom (BV/CV)

De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht en vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. In een apart hoofdstuk van het MPG wordt over deze deelnemingen gerapporteerd. De gemeente vervult onafhankelijk van de ingestelde rechtspersonen voor de VOF Juliahof, Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV) en het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom BV/CV de grondbewaarfunctie. Dat betekent dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp levert aan de ontwikkelende partijen. De partijen zullen de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland vergoeden.

Voor de deelnemingen is, incl. de afwaardering van het aandelenkapitaal, per 31 december 2018 een voorziening getroffen van € 48,6 mln.

Juliahof

In januari 2019 is de grondexploitatie Juliahof VOF met prijspeil 1 januari 2019 geactualiseerd en vastgesteld in de stuurgroep Juliahof van 10 april 2019 en goedgekeurd in de Vergadering van Vennoten van 10 april 2019. De grondexploitatie Juliahof VOF is een sluitende grondexploitatie doordat de vennoten jaarlijks € 0,6 mln. (gemeente 50% = € 0,3 mln.) bijdragen aan het resultaat. Gemeentelijk is hiervoor een voorziening getroffen van € 0,5 mln. tot einde looptijd (eind 2020). Deze voorziening is nog verhoogd met € 0,1 mln. tot € 0,6 mln. voor enkele specifieke risico's. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatieparameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitaties van de gemeente. Deze zijn voor de gemeente berekend op € 0,1 mln. Hiervoor is een risicoreservering opgenomen.

ONW

Op 18 februari 2015 stelde de gemeenteraad het Masterplan Waelpark inclusief de grondexploitatie vast. De raad van Commissarissen (RvC) heeft op 23 november 2018 ingestemd met de Grondexploitatie Herziening 2018 Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (ONW) per 1-7-2018 geactualiseerd. De aandeelhouders (AvA) (goedkeuring) en vennoten (RvV) (vaststellen) hebben

de besluitvorming op 29 november 2018 afgerond. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitaties van de gemeente. Dit resulteert in een te treffen voorziening van € 9,7 mln., waarbij het aandelenkapitaal geheel is afgewaardeerd. De risicoservering is berekend op ad. € 1 mln.

Westlandse Zoom

De geactualiseerde grondexploitatie van de Westlandse Zoom is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 10 april 2019 vastgesteld. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatieparameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitaties van de gemeente. Voor het opvangen van de mogelijke negatieve resultaten voor de Westlandse Zoom is, incl. de afwaardering van het aandelenkapitaal, een voorziening getroffen van € 38,3 mln. De risicoservering is berekend op € 5,1 mln.

Financieel resumé

In totaal is er binnen de grondexploitatie per 31 december 2018 € 59,6 aan voorzieningen getroffen. Dit kan als volgt worden weergegeven:

Tabel 2: Financieel resumé

Gecalculeerde tekorten	stand per 01.01.2018	mutaties in 2018	aanwending 2018	stand per 31.12.2018	Vershil
Projecten:					
- gemeentelijke grexen	11.942.128	123.951		12.066.079	123.951
-aanwending Molensloot-West			1.082.560	-1.082.560	
Totaal	11.942.128	123.951	1.082.560	10.983.519	123.951
					nadeel 2018

Getroffen voorziening	stand per 01.01.2018 incl. storting	mutaties in 2018		stand per 31.12.2018	Vershil
Juliahof	810.000	300.000		610.000	100.000
ONW	3.379.140	224.900		2.083.275	-1.070.965
Westlandse zoom	27.638.809	128.396		26.566.375	-944.038
PMWZ	80.000			80.000	0
Totaal	31.907.949	653.296	0	29.339.650	-1.915.003
					voordeel 2018

Aandelenkapitaal	Totaal	waarvan gestort per 31.12.2018	reeds afgewaar- deerd t/m 2016	afgewaardeerd in 2018	Totaal afge- waardeerd
ONW	7.607.966	7.607.966	7.607.966	0	7.607.966
Participatiemaatschappij	11.700.000	11.700.000	11.700.000		11.700.000
			0		0
Totaal	19.307.966	19.307.966	19.307.966	0	19.307.966
					0

Risicoreservering	stand 1.1.2018	stand 31.12.2018	Vershil
gemeentelijke grexen	560.644	602.304	41.660
Risico scenario	653.101	87.465	-565.636
Totaal projecten	1.213.745	689.769	-523.976
Juliahof	450.000	100.000	-350.000
ONW	1.111.853	987.676	-124.177
Westlandse zoom	6.233.932	5.142.043	-1.091.889
Totaal deelnemingen	7.795.785	6.229.719	-1.566.066
Totaal	9.009.530	6.919.488	-2.090.042 afname 2018

7.3. Vastgoed

Algemeen

In december 2009 is door de raad de nota "Uitgangspuntennota vastgoedbeleid gemeente Westland" vastgesteld. In 2011 is het uitvoeringsplan vastgesteld waarvan onderdelen, zoals optimaliseren gebruik en multifunctionaliteit, nog steeds worden uitgevoerd. Na de organisatorische samenvoeging van vastgoedactiviteiten met de ruimtelijke activiteiten op het gebied van o.a. wegen, woonwijken en dorpscentra, is gewerkt aan een beheerplan voor vastgoed en grond. Dit beheerplan zal worden geïntegreerd met de andere vijf bestaande beheerplannen tot één gebiedsgericht plan. Vaststelling daarvan gebeurt in 2019.

Exploitatie vaste voorraad

De vaste voorraad bestaat in hoofdlijnen uit het maatschappelijke vastgoed, vastgoed voor huisvesting van de eigen organisatie, cultuur-historisch erfgoed en overige vastgoedobjecten. De exploitatie van de vaste voorraad wordt in de jaarrekening verantwoord onder de volgende programma's:

- Programma A (Economische en Ruimtelijke Ontwikkelingen): culturele accommodaties, kinderopvang, buiten- en binnensportaccommodaties.
- Programma B (Sterke Samenleving): bibliotheken en monumenten.
- Programma C (Ondersteuning, Zorg en Participatie): het SKT.
- Programma E (Fysieke Leefomgeving): rioolgemaal, recreatiegebieden, kinderboerderijen en objecten op het strand.
- Programma F (Dienstverlening en Belastingen): de aula's op de begraafplaatsen.
- Programma G (Bestuur en Veiligheid): brandweer- en reddingsposten.
- Programma H (Algemene dekkingsmiddelen): gemeentewerven.

De toelichting in deze paragraaf heeft betrekking op het groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed (zie overzicht verloop van de voorzieningen).

Exploitatie tijdelijke voorraad

De tijdelijke voorraad bestaat uit het strategische vastgoed, de verkoopportefeuille en het vastgoed in grondexploitaties, dat tijdelijk beheerd wordt in afwachting van de start van bouwactiviteiten. Het economisch tij zit ons nog steeds mee. Er zijn in 2018 diverse bouwactiviteiten in voorbereiding genomen of gestart. Daardoor zijn de aangekochte gronden (met opstallen) minder lang in gemeentelijk bezit. Het leegstandbeheer neemt dan ook af. Ook de verkoop van gemeentelijke vastgoedobjecten, die hun functie verloren hebben, verloopt voorspoedig. Per 1 januari 2018 zijn er nog 8 kassen in (tijdelijk) pacht. Ook de panden, die in de anti-kraak zijn gegeven (in totaal 12), is afgenomen.

Verkoopresultaten van de vastgoedportefeuille

De verkopen uit de vastgoedportefeuille zijn verantwoord onder Programma A in de jaarrekening. De totale opbrengst bedroeg € 5,6 mln. Verkoopkosten en extra afschrijvingen hebben geleid tot

€ 4,1 mln. aan kosten. Ten opzichte van de bijgestelde raming is er op product A35 per saldo een netto meeropbrengst gerealiseerd van € 1,1 mln.

Overzicht verloop van de voorzieningen

Voor het groot onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed worden twee voorzieningen gebruikt. Het betreft de voorziening onderhoud gebouwen en de voorziening zwembaden. Met ingang van 1 januari 2018 is de voorziening zwembaden gewijzigd in een bestemmingsreserve. Voor aanvang van de aanbesteding van de exploitatie en het onderhoud van de drie gemeentelijke zwembaden in 2021 wordt met de middelen uit de bestemmingsreserve het onderhoud van de zwembaden op niveau gehouden.

De dotaties en onttrekkingen in 2018 zijn in onderstaand tabel weergegeven:

Tabel 3: Voorzieningen

Omschrijving	Stand per 01.01.2018	bedragen x € 1.000		Stand per 31.12.2018
		Dotatie	Onttrekking	
Voorziening groot onderhoud gebouwen	2.376	681	827	2.230
Bestemmingsreserve zwembaden	1201	284	417	1.068
Stand 31 december	3.577	965	1.244	3.298

Voor 2018 was voor het groot onderhoud van de gemeentelijke vastgoedobjecten een uitgave begroot van € 1,0 mln., gebaseerd op het meerjarenperspectief uit het Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) 2017. In oktober 2017 zijn alle objecten voorafgaand aan het opstellen van het onderhoudsjaarplan 2018 geschouwd. Bij de 1^e actualisatie 2018 is op basis van het onderhoudsjaarplan 2018 de raming voor de uitgaven verhoogd naar € 1.6 mln. Bij de uitvoering van groot onderhoud wordt rekening gehouden met ontwikkelingen in de vastgoedportefeuille. Voor panden waarvan op korte termijn (1-2 jaar) of middellange termijn (5 jaar) wordt verwacht dat er ontwikkelingen gaan plaatsvinden, wordt het groot onderhoud beperkt uitgevoerd. Bij de Prorap 2018 is daarom het bedrag verlaagd met € 426.000. naar € 1,2 mln. In de tweede helft van 2017 en begin 2018 is ambtelijke capaciteit gevraagd voor het begeleiden van de sluiting van de gemeentewerf 's-Gravenzande en verplaatsing van de voorziening naar Naaldwijk en Monster. De uiteindelijk lagere onttrekking uit de voorziening is door de beperktere ambtelijke capaciteit voor de voorbereiding en aanbesteding van groot onderhoud verklaarbaar.

Bij de voorziening zwembaden is bij de 1e actualisatie 2018 een onttrekking geraamd van € 1.4 mln. Dit was noodzakelijk omdat per 1.1.2018 de bestemmingsreserve zwembaden is ontstaan en nog geen raming in de begroting was opgenomen. Het bedrag van € 1,4 mln. is gebaseerd op het oude MOP voor de zwembaden. De raming is verder niet aangepast.

Hoofdstuk 3 Jaarrekening

Hierna wordt via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in het jaar 2018 gerealiseerde beleid.

3.1. Balans per 31 december 2018

ACTIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	33.079	34.892
- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	29.137	30.756
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	356	335
- Bijdragen aan activa van derden	3.586	3.801
Materiële vaste activa	418.156	403.102
- Investerings met een economisch nut	209.463	209.506
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	91.261	89.028
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (waarvan uitgegeven in erfpacht)	117.432 (0)	104.568 (0)
Financiële vaste activa	29.688	31.380
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	8.947	8.947
- Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	139	150
- Overige langlopende leningen	20.602	22.283
Totaal vaste activa	480.923	469.374
Vlottende activa		
Voorraden	196.633	219.208
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	192.974	216.679
- Gereed product en handelsgoederen	2.372	2.529
- Vooruitbetalingen	1.287	0
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	33.849	32.934
- Vorderingen op openbare lichamen	18.309	19.461
- Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	515	60
- Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
- Overige vorderingen	15.025	13.413
Liquide middelen	476	348
- Kassaldi	8	16
- Banksaldi	468	332
Overlopende activa	6.675	10.877
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- EU	188	0
- Het Rijk	40	967
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.103	1.102
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.344	8.808
Totaal vlottende activa	237.633	263.367
Totaal generaal	718.556	732.741

PASSIVA (bedragen x € 1.000)	31-12-2018	31-12-2017
Vaste passiva		
Eigen vermogen	258.395	259.788
- Algemene reserve	37.836	31.728
- Bestemmingsreserves	215.528	219.500
- Gerealiseerde resultaat	5.031	8.560
Voorzieningen	58.667	57.861
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	38.792	39.118
- Voorzieningen ter egalisering van kosten	2.230	2.376
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	17.645	16.367
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	340.318	336.815
- Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	340.010	336.359
- Waarborgsommen	308	456
Totaal vaste passiva	657.380	654.464
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	34.412	40.152
- Banksaldi	10.098	13.146
- Overige schulden	24.314	27.006
Overlopende passiva	26.764	38.125
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.	13.005	9.680
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Het rijk	315	78
- Overige Nederlandse overheidslichamen	6.069	7.659
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	7.375	20.708
Totaal vlottende passiva	61.176	78.277
Totaal-generaal	718.556	732.741
Gewaarborgde geldleningen	570.081	583.493
Garantstellingen	338.676	347.159

3.2. Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving programma	Raming begrotingsjaar vóór wijziging			Raming begrotingsjaar ná wijziging			Realisatie begrotingsjaar		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma A Economische en Ruimtelijke ontwikkeling	41.474	52.310	10.836	76.580	94.413	17.833	56.112	64.829	8.717
Programma B Sterke Samenleving	1.549	29.721	28.172	2.061	32.000	29.939	2.347	30.088	27.741
Programma C Ondersteuning, zorg en participatie	20.961	75.899	54.937	21.342	82.210	60.868	22.080	85.974	63.894
Programma E Fysieke leefomgeving	5.003	38.373	33.370	5.840	39.708	33.868	6.550	37.345	30.795
Programma F Dienstverlening en Belastingen	24.025	13.598	-10.427	24.496	15.829	-8.667	24.561	16.074	-8.487
Programma G Bestuur en veiligheid	782	18.344	17.561	1.042	20.236	19.195	44	20.521	20.477
Algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	27.241	0	-27.241	27.655	179	-27.476	27.719	159	-27.559
Algemene uitkeringen	118.857	0	-118.857	121.236	0	-121.236	122.212	0	-122.212
Dividend	12.972	0	-12.972	13.336	0	-13.336	13.068	0	-13.068
Saldo Financieringsfunctie	4.993	-1.009	-6.002	5.634	-825	-6.459	6.147	-296	-6.443
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	1.556	1.556	1.915	782	-1.133	1.915	422	-1.493
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	164.063	547	-163.516	169.776	136	-169.640	171.060	285	-170.775
Gerealiseerde kosten overhead	2.143	34.894	32.751	3.057	34.776	31.719	3.419	32.451	29.033
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	260.000	263.686	3.686	304.193	319.308	15.115	286.174	287.567	1.393
Toevoeging/onttrekking aan reserves:									
Programma A Economische en Ruimtelijke ontwikkeling	4.049	4.008	-41	9.883	3.084	-6.799	4.060	2.323	-1.736
Programma B Sterke Samenleving	2.812	259	-2.553	4.329	106	-4.223	2.446	328	-2.117
Programma C Ondersteuning, zorg en participatie	169	0	-169	2.581	69	-2.512	9.970	3.861	-6.109
Programma E Fysieke leefomgeving	2.138	954	-1.184	2.980	960	-2.019	1.556	960	-595
Programma F Dienstverlening en Belastingen	477	0	-477	908	0	-908	980	0	-980
Programma G Bestuur en veiligheid	8	2.474	2.466	301	2.474	2.173	293	2.474	2.181
Programma H Algemene Dekkingsmiddelen	6.046	4.318	-1.727	10.416	9.589	-826	6.708	9.641	2.933
Subtotaal mutaties reserves	15.699	12.013	-3.686	31.397	16.282	-15.115	26.012	19.588	-6.324
Gerealiseerde resultaat	275.699	275.699	0	335.590	335.590	0	312.186	307.155	-5.031

3.3. Toelichtingen

3.3.1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 18 april 2017 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Algemeen

De activa met relatief geringe betekenis c.q. waarde (minder dan € 50.000) worden rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht. Kosten voor onderhoud of renovatie worden niet langer geactiveerd, tenzij de investering bijdraagt aan de verlenging van de economische en/of technische levensduur van activa. Uitzondering vormen de kosten van gronden en terreinen, deze kosten worden altijd geactiveerd.

Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur (materieel en immaterieel) wordt jaarlijks lineair afgeschreven op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Piekbetaling gemeentehuis wordt annuïtair afgeschreven.

Aanvang van de afschrijvingen vindt normaal gesproken plaats vanaf de datum van ingebruikname van het actief. Omdat ingebruikname op willekeurige tijdstippen in het jaar kan plaatsvinden, wordt met afschrijven gestart (conform de begroting) in het jaar volgend op het jaar van de ingebruikname.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste jaar na ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

De afschrijvingstermijnen voor de immateriële en materiële vaste activa zijn vastgelegd in de afschrijvingstabellen behorende bij de Financiële verordening gemeente Westland 2017.

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij dient de verkregen bijdrage als bate te worden verantwoord.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven gedurende de restant looptijd van de betrokken geldlening.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vast actief.

Bijdrage aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend inclusief de direct toe te rekenen salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de

rente over het tijdvak die aan de vervaardiging van het actief worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten rente is geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) onder Materiële vaste activa (opnemen als gebruik wordt gemaakt van de overgangsbepaling):

Conform de notitie grondexploitaties 2017 van de commissie BBV zijn NIEGG en bouwgronden in exploitatie (BIE) die per 1 januari 2017 uit exploitatie zijn genomen, op basis van een overgangsbepaling tegen de boekwaarde per 1 januari 2017 (ingangdatum Wijzigingsbesluit) geherrubriceerd naar de materiële vaste activa. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan zal dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2018 worden gedaan. In de gemeente Westland was het al langer gebruikelijk om alle investeringen, dus ook die met een maatschappelijk nut, te activeren. In het verleden kon bij investeringen met een maatschappelijk nut in voorkomende gevallen reserves direct in mindering worden gebracht op het betreffende actief. Met ingang van vorig jaar mag dat dus niet meer.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Flottende activa

Voorraden

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie 'Nadere uitleg Winstnemen 2018' van de commissie BBV.

Gereed product

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid zijn er een drietal voorzieningen in mindering gebracht (algemene debiteuren, debiteuren belastingen en sociale zaken). De voorzieningen worden statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat na bestemming volgend uit het overzicht van baten en lasten. Het resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De

wachtgeldverplichting voor wethouders wordt gewaardeerd tegen de contante waarde van het resterende recht van de huidige wachtgeld ontvangers en tegen een deel van de contante waarde van opgebouwde rechten van de zittende wethouders op basis van ervaringscijfers. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

In de raad van 13 december 2016 is de geactualiseerde nota reserves en voorzieningen goedgekeurd. Deze nota heeft tot doel een betere onderbouwing van de reserves en voorzieningen, bovendien zijn de spelregels aangegeven voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Niet uit de balans bijkende verplichtingen

In de toelichting op de balans worden belangrijke niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen vermeld waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden (bijvoorbeeld langlopende huurcontracten en leasecontracten).

Het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft de omvang weer van alle baten en lasten en het saldo daarvan. Het saldo van de baten en lasten (resultaat) wordt afzonderlijk opgenomen in de balans, maar wordt automatisch onderdeel van de Algemene Reserve.

3.3.2. Toelichting op de balans per 31 december 2018 (bedragen X € 1.000)**ACTIVA****Vaste activa***Immateriële vaste activa*

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

	31.12.2018	31.12.2017	01-01-2018 Correctie*	01.01.2018
Kosten verbonden aan sluiten geldlening en het saldo van agio en disagio	29.137	30.756	0	30.756
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	356	335	0	335
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.586	3.344	457	3.801
Totaal	33.079	34.435	457	34.892

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2018:

	Boek- waarde 31.12.2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdrage van derden	Afwaar- der- ringen	Correctie 01.01.2018	Boek- waarde 31.12.2018
Kosten afsluiten geldleningen, agio/disagio	30.756	0	0	1.619	0	0	0	29.137
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	335	140	0	11	0	108	0	356
Bijdragen aan activa van derden	3.344	34	0	249	0	0	457	3.586
Totaal	34.435	174	0	1.879	0	108	457	33.079

Vanwege een herziene balansclassificatie van een drietal activa wordt de balans per 1 januari 2018 gecorrigeerd met € 456.778.

De afschrijving betreft met name de in 2012 geactiveerde verschuldigde boeterente van € 38,8 mln. af te schrijven in 24 jaar voor het vervroegd aflossen van BNG lening L.40.101826 met een restschuld van € 156,7 mln.

De afwaardering betreft met name de heroverweging strategie De Driesprong, de raad is eerder geadviseerd de voorbereidingskosten ten laste van het resultaat 2018 af te boeken.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	31-12-2018	31-12-2017	01-01-2018 Correctie*	01-01-2018
- Investerings met een economisch nut	209.463	209.963	-457	209.506
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	91.261	89.028	0	89.028
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (waarvan in erfpacht uitgegeven)	117.432 (0)	104.568 (0)	0 (0)	104.568 (0)
Totaal	418.156	403.559	-457	403.102

In het boekjaar 2018 is er geen boekwaarde betreffende erfpachtgronden. Verwezen wordt naar de toelichting onder niet uit de balans blijvende verplichtingen.

De investeringen met economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017	Correctie 01-01-2018	Boekwaarde per 01-01-2018
Gronden en terreinen	34.764	33.371	0	33.371
Woonruimten	740	194	0	194
Bedrijfsgebouwen	154.213	154.911	-457	154.454
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.599	1.572	0	1.572
Vervoermiddelen	833	952	0	952
Machines, apparaten en installaties	2.654	3.714	0	3.714
Overige materiële vaste activa	14.659	15.249	0	15.249
Totaal	209.463	209.963	-457	209.506

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

	Boek- waarde 31-12- 2017	Investe- ringen	Desin- veste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- dering	Correctie 01-01-2018	Boek- waarde 31-12- 2018
Gronden en terreinen	33.371	3.306	178	6	0	1.729	0	34.764
Woonruimten	194	553	0	6	0	0	0	740
Bedrijfsgebouwen	154.911	6.384	0	4.971	0	1.654	-457	154.213
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	1.572	126	0	99	0	0	0	1.599
Vervoermiddelen	952	112	0	231	0	0	0	833
Machines, apparaten en installaties	3.714	401	0	1.461	0	0	0	2.654
Overige materiële vaste activa	15.249	1.392	0	1.428	0	554	0	14.659
Totaal	209.963	12.275	178	8.203	0	3.937	-457	209.463

Vanwege een herziene balansclassificatie van een drietal activa wordt de balans per 1 januari 2018 gecorrigeerd met € 456.778.

Onder bijdragen zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen. De afwaardering op Gronden en terreinen vindt plaats naar aanleiding van de verkoop van het perceel aan de Hoefweg in De Lier (afwaardering € 1.294.288) en naar aanleiding van de verkoop van het perceel aan de Oudendijk in Maasdijk (afwaardering € 435.000). De afwaardering op Bedrijfsgebouwen is een gevolg van de verkoop dan wel sloop van een tiental gebouwen waarvan voormalig gemeentehuis Wateringen (afwaardering € 804.622) en de Immanuelschool (afwaardering € 214.983) de voornaamste zijn en van een nieuwe renovatie van de Leuningjes (afwaardering € 288.675 eerdere renovatie uitgevoerd in 2014) uitgevoerd in 2018. De afwaardering op overige materiële vaste activa betreft de afwaardering van de boekwaarde van de kunstgrasvelden die vervangen zijn (afwaardering € 553.799).

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 mln. (zowel positief als negatief) staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

Omschrijving	Investerings (vermeerderingen)	Desinvesteringen/Bijdragen van derden (verminderingen)
Strategisch, De Lier, gronden Molensloot	3.107	0
Nieuwbouw Pius X (W)	1.024	0
Uitbreiding ISW Gasthuislaan ('s-G)	1.350	0
Leuningjes	934	0
Diverse investeringen onder € 0,75 mln.	5.860	178
Totaal	12.275	178

De investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	88.694	86.637
Machines, apparaten en installaties	1.700	1.429
Overige materiële vaste activa	866	962
Totaal	91.261	89.028

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boek- waarde 31-12- 2017	Investe- ringen	Desin- veste- Ringe n	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- dering	Boek- waarde 31-12- 2018
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	86.637	5.668	503	3.108	0	0	88.694
Machines, apparaten en installaties	1.429	400	0	128	0	0	1.701
Overige materiële vaste activa	962	29	0	125	0	0	866
Totaal	89.028	6.097	503	3.361	0	0	91.261

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 mln. (zowel positief als negatief) staan in onderstaand overzicht vermeld.

Omschrijving	Investerings (vermeerderingen)	Desinvesteringen/Bijdragen van derden (verminderingen)
Diverse investeringen onder € 0,75 mln.	6.097	503
Totaal	6.097	503

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	116.712	101.903
Machines, apparaten en installaties	566	522
Overige materiële vaste activa	2.154	2.143
Totaal	119.432	104.568

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut had het volgende verloop:

	Boek- waarde 31.12.2017	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrijvingen	Bijdragen Van derden	Afwaar- dering	Boekwaarde 31.12.2018
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	101.903	26.793	4.909	4.903	4.167	5	114.712
Machines, apparaten en installaties	522	149	0	104	0	0	566
Overige materiële vaste activa	2.143	329	0	318	0	0	2.154
Totaal	104.568	27.271	4.909	5.326	4.167	5	117.432

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de het betrokken actief. Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen vanaf € 0,75 mln. (zowel positief als negatief) staan in onderstaand overzicht vermeld.

Omschrijving	Investeringen (vermeerderingen)	Desinvesteringen/Bijdragen van derden (verminderingen)
Gebiedsontwikkeling Boomawatering	1.027	2.032
Aanleg Oostelijke randweg De Lier	6.146	446
Gebiedsontwikkeling Poelzone	578	1.976
Ontsluiting Teylingen	3.707	355
Directe verbinding Maasdijk en Honderdland	137	2.283
Reconstructie Sportlaan	1.570	85
Vervanging openbare verlichting 2016	783	0
Verharding 2017	1.403	15
Rotonde N223 Noordlierweg/Oostbuurtseweg	915	315
Fietsverbinding Kerkstraat-Heulweg	1.000	293
Vervanging verhardingen – jaarplan 2018	1.786	205
Diverse investeringen onder € 0,75 mln.	8.219	1.071
Totaal	27.271	9.076

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boek- waarde 31-12-2017	Investe- ringen	Desin- veste- ringen	Afschrijvingen / aflossingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	8.947	0	0	0	0	8.947
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	150	0	10	0	0	139
Overige langlopende leningen	22.283	2.779	0	4.460	0	20.602
Totaal	31.380	2.779	10	4.460	0	29.688

Kapitaalvertrekking aan deelnemingen:

Er hebben zich geen noemenswaardige mutaties plaatsgevonden.

Leningen aan woningcorporaties:

Een bedrag van € 10.459 is in 2018 afgelost op diverse leningen aan woningcorporaties.

Overige langlopende leningen

De investering betreft met name de uitbetaling van bijdragen aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVn) met betrekking tot Startersleningen voor een bedrag van € 2.778.410. De aflossing betreft de hypothecaire geldleningen ambtenaren voor een bedrag van € 750.037, de aflossing op startersleningen voor een bedrag van € 1.778.410 en de aflossing van de geldlening HOC ad € 1.931.000.

Vlottende activa

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Vorraden	31.12.2018	31.12.2017
* Voorraad Grond	192.974	216.679
* Gereed product en handelsgoederen	2.372	2.529
* Vooruitbetalingen	1.287	0
Totaal	196.633	219.208

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop het volgende overzicht worden weergegeven:

	Boek-waarde 31.12.2017	Overboeking gronden	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Resultaat- Neming / Voorziening	Boek-waarde 31.12.2018
* Onderhanden werk (bouwgrond- exploitatie	216.679	0	14.904	39.639	1.030	192.974
* Vooruitbetalingen			1.287			1.287
Totaal	216.679	0	16.191	39.639	1.030	194.261

De post "Gereed product en handelsgoederen" bestaat uit gronden en panden welke voor verkoop gereed zijn. Het verloop wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boek-waarde 31.12.2017	Overboe- king gronden	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Resultaat Neming / Voor- ziening	Afschrij- vingen	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31.12.2018
* Gereed product en handels- goederen	2.529	0	2	14	0	3	142	2.372
Totaal	2.529	0	2	14	0	3	142	2.372

Door verkoop van een gemeentelijke pand (Kreeklaan 10) is in 2018 € 141.803 afgewaardeerd.

Ten opzichte van 31.12.2017 is de voorziening onderhanden werk met € 0,12 mln. toegenomen als gevolg van bijstellingen zoals opgenomen in het MPG 2019. Door het afsluiten van complex Molensloot-west is € 1,1 mln. van de voorziening aangewend. Per 31.12.2018 bedraagt de voorziening € 10,9 mln. In 2018 heeft een tussentijdse winstneming plaatsgevonden en afsluiting complexen van € 1,1 mln. Volgens de BBV voorschriften is het verplicht om jaarlijks op basis van het voorzichtigheids- en realisatiebeginsel tussentijds winst te nemen. Voor een vijftal projecten (gemeentelocatie De Lier, Horticoop, Hoogeland, Chrysantenstraat en bibliotheeklocatie Kwintshul) heeft dit in 2018 plaatsgevonden.

Een globale prognose voor projecten met exploitatieopzet (x € 1.000) ziet er als volgt uit:

Projecten met exploitatieopzet	194.261
Nog te maken kosten	87.651
Nog te verwachten opbrengsten	-282.892
Verwacht exploitatie resultaat	V 980

Waardering gronden bouwgrondexploitatie

De waardering van de gronden vindt plaats tegen de verkrijging – of vervaardigingsprijs. Bij de waardering is ook rekening gehouden met de afwaardering van de gronden indien de marktwaarde op de balansdatum lager is.

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2018 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2019. De exploitatierekeningen zijn gebaseerd op de huidige inzichten. Op basis hiervan zijn voorzieningen gevormd en worden risicoreserveringen getroffen. Jaarlijks worden de exploitaties geactualiseerd om te anticiperen op ontwikkelingen. Deze actualisaties leiden tot aangepaste waarderingen van de gronden in exploitatie en hiermee samenhangende voorzieningen en risico's

Bij projecten waarvoor de gemeente een grondbankfunctie vervult zijn afspraken gemaakt, met als uitgangspunt dat de afname van gronden gegarandeerd wordt, waardoor de rentelasten niet blijven oplopen. Aan deze afspraken wordt volledig voldaan.

Binnen de grondexploitatie staat een dubieuze vordering open van € 1,2 mln. Hiervoor is in 2017 een voorziening getroffen ten laste van de grondexploitatie.

Grondexploitaties deelnemingen

De grondexploitaties van de deelnemingen zijn sluitend. Desondanks is in de jaarrekening rekening gehouden met verliezen op de grondexploitaties die samen met marktpartijen in een deelneming zijn ondergebracht. Deze verliezen komen tot uitdrukking in de waardering van het aandelenkapitaal van de deelnemingen en in de voorziening grondexploitaties. De berekening van deze verliezen is gebaseerd op de grondexploitaties die door de deelnemingen zijn opgesteld aangevuld met een eigen risicoanalyse van de gemeente. De waardering van de deelnemingen en het bepalen van de hoogte van de voorzieningen is daarmee gebaseerd op inschattingen die de gemeente op dit moment maakt. Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd om tijdig op de ontwikkelingen te kunnen anticiperen.

Zowel voor Westlandse Zoom als ONW geldt dat gewerkt wordt aan optimalisering van de plannen en flexibilisering van bestemmingsplannen. Doelstelling van de deelnemingen is en blijft een kostendekkende grondexploitatie .

Programmering, fasering en omvang van ramingen, zowel voor de waardering van de gronden bouwgrondexploitatie als van de deelnemingen blijven belangrijke onzekerheden. Naar dit moment zijn dit de beste en meest actuele inschattingen.

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op het programma Economische en Ruimtelijke Ontwikkeling en de paragraaf Grondbeleid en vastgoed.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Soort vordering	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	18.309	0	18.309	19.461
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	515	0	515	60
Overige vorderingen	20.394	5.369	15.025	13.413
Totaal	39.218	5.369	33.849	32.934

Voor verwachte oninbaarheid van vorderingen is ultimo 2018 een drietal voorzieningen opgenomen van in totaal € 5.369.305. Deze drie voorzieningen zijn: een voorziening voor algemene vorderingen (1), een voorziening voor vorderingen in relatie met belastingen (2) en een voorziening voor vorderingen in relatie tot sociale zaken (3). Deze voorzieningen zijn ingesteld om mogelijk oninbare vorderingen op te kunnen vangen. In 2018 is de hoogte van deze voorzieningen opnieuw bepaald en aangepast op basis van dezelfde berekeningsmethode als voorgaande jaren en op basis van juridisch advies. De vier grootste mogelijk oninbare vorderingen (algemene vorderingen (1)) betreffen een totaalbedrag van € 4.149.383. Deze vorderingen zijn in de voorziening opgenomen voor een zelfde bedrag. Het resterende deel van de voorzieningen bestaat grotendeels uit de voorziening voor Sociale zaken en enkele kleinere openstaande vorderingen. Wij achten dit volwaardige vorderingen, die mogelijk niet in zijn geheel ontvangen zullen worden. Een van de openstaande Algemene vorderingen (1) betreft de vordering asbestbrand Wateringen. Ook deze vordering zien wij als een volwaardige vordering die naar verwachting niet in zijn geheel ontvangen zal worden. De vordering is gewaardeerd in overeenstemming met de uitspraak/het oordeel van de Raad van State van 10 mei 2017 en eventuele latere correspondentie en juridisch proces.

Onder de overige vorderingen per ultimo 2018 zijn twee vorderingen opgenomen waarvan ontvangst door de gemeente onzeker is. Het gaat om een vordering inzake de asbestbrand te Wateringen uit 2015 en een vordering van afgerond 150k inzake een van een projectontwikkelaar, samen € 550.000. De gemeente Westland heeft de inschatting gemaakt dat deze vorderingen naar verwachting ontvangen zullen worden en heeft de vorderingen daarom niet opgenomen in de stand van de voorziening dubieuze debiteuren.

Verplicht Schatkistbankieren

Verplicht Schatkistbankieren (SKB) houdt in dat overtollige middelen boven een bepaalde drempel moeten worden aangehouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Dit is ingesteld omdat dit een verlagend effect heeft op het EMU-saldo van de gehele collectieve sector. De regeling SKB schrijft voor dat het gemiddelde per kwartaal dat buiten de schatkist wordt aangehouden niet hoger mag zijn dan een drempelwaarde. Dit betekent dat gedurende het kwartaal de gemiddelde creditstand op de rekeningcourant op dag basis moet worden gemonitord. Roodstanden worden niet meegerekend bij de berekening van dit gemiddelde, die worden voor die dag opgenomen met een waarde gelijk aan nul. Dreigt de drempel overschreden te worden dan moet een gedeelte naar de schatkist worden overgeboekt. Wij hebben gekozen voor een automatische afroaming van de rekening courant naar de schatkistrekening als het creditsaldo op dag basis boven deze drempel uitkomt. Zo wordt automatisch voorkomen dat wij te veel geld buiten de schatkist aanhouden op kwartaalbasis.

Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van de begroting voor het betreffende jaar als deze lager is dan € 500 mln. Voor de gemeente Westland is de drempel voor 2018 gelijk aan € 2.070.000.

Berekening Drempel SKB 2018	Begroting Westland 2018	Drempel
0,75%	€ 276.000.000	€ 2.070.000

Saldo SKB per kwartaal				
Kwartaal	1	2	3	4
Saldo SKB (€)	€ 242.741	€ 268.291	€ 384.204	€ 144.609

De saldi in rekeningcourant hebben in 2018 een aantal keer een positieve stand gekend. Dit is onvermijdelijk gezien het grillige verloop van kasstromen (zoals de BCF uitkering, of een dividendontvangst).

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	31-12-2018	31-12-2017
Kassaldi	8	16
Banksaldi	468	332
Totaal	476	348

De kas-, en banksaldi zijn in de jaarrekening als volgt verwerkt:

Onder de liquide middelen is verantwoord	€ 0,48 mln.
Onder de vlottende passiva is verantwoord	<u>€ 10,10 mln.</u>
Per saldo een negatief saldo van	<u>€ 9,62 mln.</u>

Overlopende activa:

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	31-12-2018	31-12-2017
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	1.331	2.069
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	5.344	8.808
Totaal	6.675	10.877

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd (vanaf € 0,1 mln.):

Specifieke uitkering	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2018
BioBoost claim	0	141	0	141
Sponge claim	0	47	0	47
Subtotaal EU	0	188	0	188
Fietsvoorzieningen Lange Kruisweg	466	0	466	0
School-thuisroute Arkelweg	180	0	180	0
School-thuisroute 4 ^e fase Opstalweg	114	0	114	0
Diverse nog te ontvangen Rijk	207	40	207	40
Subtotaal Rijk	967	40	967	40
Vangnetregeling	1.059	0	1.059	0
Rotonde N223	0	158	0	158
Snelfietspad	0	293	0	293
Gebiedsontwikkeling Boomawatering	0	315	0	315
Vervanging verhardingen	0	165	0	165
Diversen nog te ontvangen overige Nederlandse overheidslichamen	43	171	43	171
Subtotaal overige Nederlandse overheidslichamen	1.102	1.103	1.102	1.103
Totaal	2.069	1.331	2.069	1.331

PASSIVA**Vaste passiva***Eigen Vermogen*

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Algemene reserve	37.836	31.728
Bestemmingsreserves	215.528	219.500
Gerealiseerde resultaat	5.031	8.560
Totaal	258.395	259.788

Het verloop in 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht per reserve weergegeven:

	Boek- waarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Bestem- ming resultaat vorig boekjaar	Vermin- dering ter dekking van afschrij- vingen	Boek- waarde 31-12-2018
Algemene reserve	31.728	10.156	1.575	2.473	0	37.836
Algemene reserve – gerealiseerde resultaat	8.560	-3.529	0	0	0	5.031
Greenport	415	0	252	0	0	163
Bovenwijkse voorzieningen	1.786	917	1.620	0	0	1.083
Volkshuisvesting	2.588	107	141	0	0	2.554
Vastgoed PO	350	0	151	0	0	199
Egalisatie rente opslag grondbanken	3.016	497	0	0	0	3.513
Garantieloon (fusie)	265	0	36	0	0	229
Flankerende personele middelen	6.549	0	0	0	0	6.549
Sociaal domein	17.549	3.546	11.006	0	0	10.089
Kosten Startersleningen	504	275	74	0	0	705
Kosten Blijversleningen	113	0	0	0	0	113
Nieuwbouw gemeentehuis	36.623	402	1.656	0	0	35.369
FES projecten	76	0	0	0	0	76
Centrumplannen	2.395	0	341	0	0	2.054
Sociaal maatschappelijke visie	502	0	3	0	0	499
Sportaccommodaties	72	0	0	0	0	72
De Waterman	15	0	0	0	0	15
Zwembaden	1.201	284	417	0	0	1.068
Versterking financiële soliditeit	109.527	0	0	0	0	109.527
Werk en Inkomen	5.128	919	283	0	0	5.764
Omgevingswet	995	2.474	342	0	0	3.127
Verkeersprojecten	0	954	187	0	0	767
Afval	2.279	0	1.315	0	0	964

	Boek- waarde 31-12-2017	Toevoeging	Onttrekking	Bestem- ming resultaat vorig boekjaar	Vermin- dering ter dekking van afschrij- vingen	Boek- waarde 31-12-2018
Bruggen van Hoogheemraadschap Delfland	73	0	48	0	0	25
Fonds Centrum voor de Kunsten	5	0	5	0	0	0
Garantieregeling en risico cluster-financiering aardwarmte	700	0	250	0	0	450
Waterproblematiek	1.093	249	240	0	0	1.102
Egalisatie beheerplannen	230	0	220	0	0	10
Egalisatie vastgoed	2.056	0	0	0	0	2.056
Overdracht eigendom provinciale wegen	1.063	0	0	0	0	1.063
Stimuleringsregeling Duurzame energie	203	250	126	0	0	327
Riolering	1.204	0	122	0	0	1.082
Wegen	855	6	0	0	0	861
Faciliterende ontwikkelingen	1.530	41	227	0	0	1.344
Provisie garantstelling	568	344	0	0	0	912
Kwaliteitsimpulsen projecten	1.575	0	20	0	0	1.555
Fonds Leefomgeving	3.750	0	2.295	0	0	1.455
Duurzaamheidsfonds	3.750	0	250	0	0	3.500
Noodfonds huisvesting primair onderwijs	500	0	0	0	0	500
Nieuwbouw gemeentewerf	0	1.815	0	0	0	1.815
Dekking investeringen maatschappelijk nut	3.211	4.910	0	0	16	8.105
Dekking investeringen economisch nut	5.186	0	0	0	318	4.868
Totaal	259.788	24.619	23.204	2.473	334	258.395

Onder "Bestemming resultaat" staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar. Onder de afschrijvingen staan de verminderingen vermeld in verband met de afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd.

Onderstaand een toelichting op de omvang en mutaties van de reserves.

Verloopoverzicht **algemene reserve** in het boekjaar 2018:

Omschrijving	Mutaties	Stand
* Stand 31 december 2017 voor resultaatbestemming		31.728
* Voordelig saldo jaarrekening 2017	8.560	
* Masterplan Digitalisering	1.329	
* Resultaatbestemming 2018	69	
* De Waterman openstelling 2018 (huur)	25	
* Project Centrumplan De Lier	85	
* Project locatie bibliotheek Kwintshuul	52	
* Project Chrysantenstraat	24	
* Project Noordland	5	
* Project Kerkzicht	7	
Totaal stortingen 2018		10.156
* Resultaatbestemming 2018	2.542	
* Centrumontwikkeling Naaldwijk	400	
* De Waterman openstelling 2018	65	
* Aankoop en sloop woningen vd Laarweg	977	
* Greenport Horticultuur huurgarantie Lentiz	161	
* Onderzoeken 9 observaties	29	
* Masterplan Digitalisering	-126	
Totaal onttrekkingen 2018		4.048
Eindbalans 31 december 2018		37.837

Het voordelige resultaat 2018 van € 5.030.760 (2017 voordelig € 8.560.576) is in afwachting van besluitvorming van de raad afzonderlijk opgenomen. Na verwerking resteert een algemene reserve van circa € 42,9 mln.

Reserve Greenport

De reserve is bestemd voor het dekken van investeringen in het kader van het integraal ontwikkelingsplan Westland.

In totaal is in 2018 € 251.461 aan de reserve onttrokken;

* Onttrekkingen:

- Greenport Horticultuur huurgarantie Lentiz	€	28.000
- Duurzame ontwikkelingen	€	12.742
- Opwerken naar Westlandagenda 2	€	182.819
- Huurderving Lentiz	€	<u>27.900</u>
	€	251.461

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

Dit is een doorlopend vereveningsfonds met het doel Bovenwijkse voorzieningen gestructureerd in beeld te brengen en te houden en door te berekenen naar zowel actieve als passieve grondexploitaties. In 2018 hebben er stortingen plaatsgevonden vanuit de grondexploitaties en anterieure overeenkomsten voor een bedrag van € 917.567. Onttrekking in 2018 heeft plaatsgevonden voor het de Oostelijke randweg € 1.000.000, incentives bedrijven € 500.000 en voor de Fietsverbinding Tuinveld de Groene Schakel voor een bedrag van € 120.000.

Reserve Volkshuisvesting

Doel van de reserve is ondersteuning starters en senioren op de woningmarkt en bevordering doorstroming op de woningmarkt. Aan de reserve is € 125.000 onttrokken ten behoeve van het actieprogramma Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten en € 16.290 ten behoeve van communicatiemaatregelen met betrekking tot de woningmarkt. Een bedrag van € 107.000 is terug gevloeid in de reserve vanuit de bestemmingsreserve Faciliterende ontwikkelingen in relatie tot Oranjewijk deelgebied III, Wateringen.

Reserve Vastgoed PO

Het dekken van kosten voor het op poten zetten van de werkeenheden Vastgoedbeheer is het doel van deze reserve. De extra opbrengsten uit de verkoop van gemeentelijk vastgoed kan voor bovenstaand doel aangewend worden en gestort worden in deze reserve. Op termijn dient deze reserve ook de functie te krijgen om o.m. de financiële risico's binnen het vastgoed op te vangen. In 2018 is voor de uitvoering van het vastgoedbeleid een bedrag van € 151.656 onttrokken aan de reserve.

Reserve egalisatie rente opslag grondbanken

Het doel van de reserve is het egaliseren van de rente bij de grondbanken. Indien de omvang van de boekwaarde van de grondbanken in de loop van de jaren van onvoldoende grootte is om de benodigde rente-opslag te genereren, dan kan dit worden gerealiseerd door het aanspreken van de egalisatiereserve. In 2018 zijn door middel van de rente-opslag ruim € 497.293 meer middelen dan nodig gegenereerd. Dit bedrag is aan de egalisatiereserve toegevoegd.

Reserve Garantieloon (fusie)

Het doel van de reserve is het dekken van kosten van garanties op het inkomensnadeel van het personeel als gevolg van de fusie. In 2018 is een bedrag van € 35.196 aan garantieloon aan de reserve onttrokken.

Reserve Flankerende personele middelen

Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die voortvloeien uit de verdere professionalisering van de organisatie. In aanloop naar de nieuwe huisvesting en nieuwe organisatiestructuur/filosofie is in de afgelopen jaren terughoudend omgegaan met de besteding van een aantal budgetten. Deze niet bestede middelen zijn vervolgens in de reserve Flankerende personele middelen gestort ter besteding op het moment dat de ontwikkelrichting voor de organisatie helder is, de nieuwe huisvesting is betrokken en daarop ook concrete acties kunnen worden gezet. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden, wel is een deel van deze reserve betrokken bij de bespreking van de begroting 2019 (inzet € 1 mln. frictiebudget).

Reserve Sociaal Domein

De reserve is bestemd voor het egaliseren van de voor- en nadelen van de taakvelden Jeugdzorg, WMO en Participatie uit het sociale domein.

In 2018 zijn de voordelige saldi van de producten B05, B10, C05 en C15 van in totaal € 3.201.272 en de Uitkering fonds tekorten gemeenten van € 345.070 toegevoegd aan de reserve.

Aan de reserve is in 2018 een bedrag van € 7.842.870 voor het nadelige saldo op product C10, een bedrag van € 1.511.181 voor de kosten van het Uitvoeringsprogramma SBK, een bedrag van € 920.230 voor extra personele inzet binnen het sociale domein en een bedrag van € 732.117 voor de overige kosten binnen het sociaal domein (o.a. invoering van de resultaatsturing) aan de reserve onttrokken.

Reserve Kosten Startersleningen

De reserve is gevormd ter dekking van kosten Startersleningen, zodat de kansen voor starters vergroot worden op het verkrijgen van een koopwoning in Westland. In 2018 is een bedrag van € 73.420 onttrokken aan de reserve zijnde de beheerskosten van Startersleningen. Een bedrag van € 275.243 aan ontvangen rente is toegevoegd aan de reserve.

Reserve Kosten Blijversleningen

De reserve is gevormd ter dekking van kosten Blijversleningen zodat inwoners van Gemeente Westland langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. In 2018 is een bedrag van € 61 onttrokken aan de reserve zijnde de beheerskosten van Blijversleningen. Een bedrag van € 195 aan ontvangen rente is toegevoegd aan de reserve.

Reserve Nieuwbouw gemeentehuis

De reserve is gevormd voor de dekking van de kosten van het project nieuwbouw gemeentehuis. In 2018 is er een bedrag van € 402.254 aan rente toegevoegd en is er een bedrag van € 1.060.769

onttrokken ten behoeve van de afschrijvings- en rentelasten van de geactiveerde kosten van het nieuwe gemeentehuis. Daarnaast is een bedrag van € 595.823 onttrokken ter dekking van de beschikbaarheidsvergoeding van de nieuwe huisvesting.

Reserve FES-projecten

De reserve is gevormd voor de dekking van het extra investeringsbedrag voor de economische ontwikkeling van de gemeente. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Centrumplannen

De reserve is gevormd voor het realiseren van centrumplannen. In 2018 is in totaal € 341.105 onttrokken voor exploitatiekosten Kw, Leeuwerik 9 ad € 6.652 en voor een interne overboeking van € 334.453 naar de reserve maatschappelijk nut ter dekking van verschillende investeringen.

Reserve Sociaal-maatschappelijke visie

De reserve is gevormd voor het uitwerken van de sociaal-maatschappelijke visie (inclusief het realiseren van een centrum jeugd en gezin). In 2018 is een bedrag van € 3.361 onttrokken voor afwerking CJG Woerdblokeiland.

Reserve Sportaccommodaties

De reserve is gevormd voor investeringen in sportaccommodaties. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve De Waterman

De reserve is gevormd ter dekking van de exploitatie- en onderhoudslasten van zwembad De Waterman. Alleen het noodzakelijke onderhoud voor de instandhouding wordt uitgevoerd en is niet te voorspellen. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Zwembaden

De reserve is gevormd ter dekking van de exploitatie- en onderhoudslasten van de zwembaden. In 2018 is een bedrag van € 284.496 gestort in de reserve. Een bedrag van € 417.481 is onttrokken aan de reserve in verband met onderhoudskosten.

Reserve Versterking financiële soliditeit

De reserve is gevormd voor het versterken van de financiële soliditeit. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Werk en Inkomen

De reserve is gevormd om de schommelingen in de begroting waar het de open einde regelingen WWB/BBZ/IOAW/IOAZ betreft, te voorkomen (door het storten van incidentele overschotten en uitnemen bij incidentele overschrijdingen). Eventuele incidentele overschotten kunnen ingezet worden voor maatregelen om de uitgaven in het kader van deze open einde regelingen structureel binnen de financiële kaders te houden, alsmede het treffen van maatregelen ter voorkoming van instroom. Onttrokken aan de reserve in 2018 is een bedrag van € 36.169 voor de kosten van de invoering van de decentralisatie en een bedrag van € 247.511 voor de kosten van extra ingehuurd personeel bij team Inkomen. Gedoteerd in de reserve is een bedrag van € 39.041 in verband met voordelig saldo Uitvoeringslasten en een bedrag van € 879.822 in verband met het voordelig saldo Wet BUIG.

Reserve Omgevingswet

De reserve is gevormd voor het egaliseren van de invoeringskosten van de Omgevingswet. Ter dekking van de implementatiekosten is in 2018 een bedrag van € 342.315 onttrokken.

Reserve Regionale Verkeersprojecten

De reserve is gevormd om regionale verkeersprojecten te realiseren. Van het MRDH is hiertoe een bedrag van € 953.908 gestort in de reserve. In 2018 is een bedrag van € 160.000 onttrokken voor de

realisatie van een fietsenstalling in Naaldwijk en een bedrag van € 27.000 voor de realisatie van een fietsenstalling in 's-Gravenzande.

Reserve Afval

Het doel van de reserve is het bestemmen van efficiency- en aanbestedingsvoordelen van afvalinzameling en -verwerking ter dekking van projecten die in relatie staan met afvalinzameling en -verwerking. De reserve kan ook voorzien bij saldotekorten tussen kosten en baten van de afvalstoffenheffing zoals voorzien in de meerjarenraming.

Het verschil tussen de kosten en baten van € 979.923 wordt onttrokken aan de reserve. Ter dekking van het Masterplan digitalisering is een bedrag van € 281.705 onttrokken en ter dekking van de implementatie digitalisering BGT is een bedrag van € 53.885 onttrokken.

Reserve Bruggen van Hoogheemraadschap Delfland

De reserve is gevormd om het achterstallig onderhoud te dekken van de overgedragen bruggen van en door het Hoogheemraadschap. De reserve is gevormd vanuit het door het Hoogheemraadschap hiervoor betaalde bedrag. In 2018 is er een bedrag van € 47.500 onttrokken aan de reserve in verband met ONW project, brug N051 Poelmolenweg 's-Gravenzande.

Reserve Fonds Centrum voor de Kunsten

De reserve is gevormd om de totstandkoming van een Westlands Centrum voor de Kunsten in de aanloopperiode te vergemakkelijken, alsmede de beoogde partners en deelnemers in het Centrum voor de Kunsten te helpen de stap naar deelname te maken. In 2018 is een bedrag van € 4.600 onttrokken ter dekking van de kosten.

Reserve Garantierегeling en risico clusterfinanciering aardwarmte

De reserve is gevormd voor het mogelijk maken van aardwarmteboringen in het Westland. De gemeente stond per 31 december 2017 voor een bedrag van € 450.000 bedrag garant voor lopende aardwarmte initiatieven. De stand van de reserve bedroeg per 1-1-2018 € 700.000. In 2018 is een bedrag van € 250.000 onttrokken aan de reserve als uitkering eigen risico CAR verzekering.

Reserve Waterproblematiek

De reserve is gevormd voor het oplossen van waterproblemen in het Westland. Hiertoe is in 2017 een bedrag van € 200.000 gestort in de reserve. Daarnaast is er een bedrag van € 49.407 gestort met betrekking tot het Europees subsidietraject Sponge. Voor de aanpak van waterproblematiek in 2018 is een bedrag van € 168.905 onttrokken en met betrekking tot het Europees subsidietraject Sponge een bedrag van € 71.657.

Reserve Egalisatie Beheerplannen

De reserve is gevormd ter egalisatie van de met de beheerplannen samenhangende activiteiten. In 2018 is er een bedrag van € 219.521 voor beheerplannen UP ten behoeve van de duurzaamheidsambities Openbare Verlichting onttrokken.

Reserve Egalisatie vastgoed

De reserve is gevormd ter egalisatie van de opbrengsten van verkoop van vastgoed. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Overdracht eigendom provinciale wegen

De reserve is gevuld met gelden die door de Provincie zijn overgedragen bij de overdracht van voormalige Provinciale wegen. Tot op heden beperkt deze reserve zich tot de overgedragen N465, de Zwartendijk. In 2018 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Reserve Stimuleringsregeling Duurzame energie

De reserve is gevormd voor de kosten van uitvoering van de Stimuleringsregeling Duurzame energie. In 2018 heeft er een dotatie plaatsgevonden van € 250.000 uit de bestemmingsreserve Duurzaamheidsfonds. In 2018 is voor de kosten een bedrag onttrokken aan de reserve van € 125.860.

Reserve Riolering

Het doel van de reserve is het bestemmen van efficiency- en aanbestedingsvoordelen van riolering ter dekking van projecten die niet direct onder de rioolheffing gebracht kunnen worden, maar wel in relatie staan met riolering. Deze reserve is in 2015 gevormd op basis van de notitie Riolering van de commissie BBV. In 2018 is € 121.958 onttrokken voor het project "Handhaving op de riolering".

Reserve Wegen

De reserve is gevormd voor de kosten van de uitvoering van het beheerplan Wegenonderhoud. In 2018 is de bespaarde rente ad € 6.305 van deze voormalige voorziening gestort in de reserve.

Reserve Faciliterende ontwikkelingen

De reserve is gevormd om de jaarlijkse kosten en opbrengsten van de faciliterende projecten neutraal te laten verlopen. De werkelijke mutaties van deze reserve zijn afhankelijk van de werkelijke boekingen binnen de faciliterende ontwikkelingen. In 2018 is hierdoor een bedrag van € 41.302 gestort en € 120.459 onttrokken aan de reserve. Daarnaast is een bedrag van € 107.000 onttrokken zijnde een terug storting in de reserve Volkshuisvesting.

Reserve Provisie garantstelling

De reserve is gevormd ter afdekking van risico's in de financiering aan OBWZ en ONW. Het is denkbaar dat op termijn (over enkele jaren, als de risico's van de financiering eventueel lager worden ingeschat), de wens is de reserve ook voor andere beleidsdoeleinden binnen de deelneming in te zetten. Bijvoorbeeld ter verhoging van de kwaliteit van de inrichting van het openbaar groen en speelplekken of ter versnelling en verhoging van het aantal sociale huurwoningen. In 2018 heeft er een storting Safe harbour premies van garantstellingen plaatsgevonden ad € 343.200.

Reserve Kwaliteitsimpulsen projecten

De reserve is gevormd voor specifieke gemeentelijke werkzaamheden die die na evaluatie van de convenant afspraken en vervolgens met de beëindiging van de convenant afspraken Westlandse Zoom eind 2014 zijn overeengekomen. Deze bestaan onder andere uit begeleidingskosten, interne en externe gemeentelijke kosten, kosten voor kwalitatieve impulsen en kosten voor het realiseren van groen/blauwe verbindingen tussen de deelprojecten. In 2018 is € 20.206 aan genoemde kosten uit de reserve onttrokken.

Reserve Fonds Leefomgeving

Het Leefomgevingsfonds heeft tot doel een extra en blijvende impuls te geven aan de kwaliteit van de leefomgeving in het Westland. Het creëren van een groene omgeving en levendige dorpskernen zijn hierbij de primaire aandachtspunten. Het Leefomgevingsfonds is bedoeld voor het versterken van en het vernieuwen van de bestaande openbare ruimte en niet voor regulier beheer en onderhoud. In 2018 heeft een interne overboeking naar de reserve maatschappelijk nut plaatsgevonden van € 2.295.000 ter dekking van diverse investeringen.

Reserve Duurzaamheidsfonds

Het duurzaamheidsfonds heeft tot doel een bijdrage te leveren aan reconstructie van glastuinbouw (€ 3,25 mln.) en sociale duurzaamheid (€ 0,5 mln.) In 2018 heeft er een onttrekking aan deze reserve plaatsgevonden van € 250.000 zijnde een dotatie aan de reserve Stimuleringsregeling Duurzame energie.

Reserve Noodfonds huisvesting primair onderwijs

De reserve is gevormd om schrijnende gevallen op te kunnen vangen bij tekorten middelen onderhoud huisvesting scholen primair onderwijs. Vanuit het batige saldo van de jaarrekening 2016 is hiertoe een bedrag van € 500.000 in deze reserve gestort. In 2018 hebben zich nog geen schrijnende gevallen voorgedaan.

Reserve Nieuwbouw gemeentewerf

De reserve is gevormd ter gedeeltelijke dekking van de nieuwbouw. De opbrengst van de verkoop van de gemeentewerf 's-Gravenzande ad € 1.814.855 is in 2018 gestort in deze reserve.

Reserve Dekking investeringen maatschappelijk nut

De reserve is noodzakelijk voor het administratief verwerken van dekkingen uit diverse reserves ten behoeve van investeringen met een maatschappelijk nut. De inzichtelijkheid in de werkelijke beschikbaarheid van de diverse reserves wordt hiermede bevorderd. Voor de administratieve verwerking is een bedrag van in totaal € 4.909.453 toegevoegd aan de reserve. Onttrokken is in totaal € 15.801. De mutaties hieronder.

Reserve Dekking investeringen economisch nut

De reserve is noodzakelijk voor het administratief verwerken van dekkingen uit diverse reserves ten behoeve van investeringen met een economisch nut. De inzichtelijkheid in de werkelijke beschikbaarheid van de diverse reserves wordt hiermede bevorderd. Voor de administratieve verwerking is er in 2018 geen bedrag toegevoegd aan de reserve. Onttrokken is in totaal € 318.362. De mutaties hieronder.

Mutaties Dekking investeringen maatschappelijk nut	Bedrag	Totaal
<u>* Storting uit Algemene reserve:</u>		
- Herinrichting parkeerterrein vm. gem locatie Naaldwijk	400.000	
<u>* Storting uit reserve Bovenwijkse voorzieningen:</u>		
- Oostelijke Randweg	1.000.000	
- Fietsverbinding Tuinveld De Groene Schakel	120.000	
<u>* Storting uit reserve Centrumplannen:</u>		
- Aanleg rotonde Patijnenburg-Secr.Verhoeffweg	247.500	
- 2 ^e oprit Tuinen	86.953	
<u>* Storting uit reserve Verkeersprojecten:</u>		
- Fietsenstalling Naaldwijk	160.000	
<u>* Storting uit reserve Fonds Leefomgeving:</u>		
- Diverse investeringen	2.295.000	
<u>* Storting uit ISV 3 Geluid:</u>		
- Geluidsscherm Leeweg	600.000	
Totaal stortingen		4.909.453
<u>* Onttrekkingen:</u>		
- Waterkering De Lier Centrum	5.191	
- Inrichting Openbaar gebied Kwintshou	2.610	
- Horecapleinen	8.000	
Totaal Onttrekkingen		15.801
Mutaties Dekking investeringen economisch nut	Bedrag	Totaal
<u>* Stortingen:</u>		
- Geen	0	
Subtotaal stortingen		0
<u>* Onttrekkingen:</u>		
- ISW Hoogeland	25.730	
- Aanleg hockeyveld HC Westland	33.495	
- Aanleg kunstgrasveld RKV Westlandia	39.639	
- Aanleg VIS Riool Vreeburghlaan	3.780	
- Capaciteitsvergroting rioolgemaal De Arend Poeldijk	3.728	
- Capaciteitsvergroting persleiding Poeldijk	7.860	
- Vervangen tribunes Westlandhal	6.615	
- Nieuwbouw Kastanjehof Kwintshou	13.906	
- Aanleg kunstgrasveld Juliana Sportpark	36.580	
- Achtsprong uitbreiding gebouw	3.353	
- Ichtus uitbreiding gebouw	4.395	
- Immanuël uitbreiding gebouw	115.281	
- Renovatie vd Kasteelstraat 's-Gravensande	24.000	
Totaal Onttrekkingen		318.362

Voorzieningen

In het overzicht zijn de voorzieningen verdeeld naar drie hoofdgroepen:

Hoofdgroep 1: Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten en op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten (BBV art. 44.1a en 1b);

Hoofdgroep 2: Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren, de onderhoudsegalisatievoorzieningen (BBV art. 44.1c);

Hoofdgroep 3: Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, met uitzondering van de voorschotbedragen, die zijn verkregen van de Europese en Nederlandse overheidslichamen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel (BBV art. 44.2).

Het verloop van de voorzieningen in het boekjaar 2018 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31.12.2018
Hoofdgroep 1:					
* Wethouders pensioenen	6.405	443	0	318	6.530
* Wachtgelden wethouders	715	1.009	0	277	1.447
* Onderhoud scholen IHP	305	100	0	0	405
* Grondexploitatie	31.408	600	0	2.668	29.340
* Voormalig personeel	285	0	0	260	25
* Sportbesluit	0	1.045	0	0	1.045
<i>(sub)totaal hoofdgroep 1</i>	<i>39.118</i>	<i>3.197</i>	<i>0</i>	<i>3.523</i>	<i>38.792</i>
Hoofdgroep 2:					
* Onderhoud Gebouwen	2.376	681	0	827	2.230
<i>(sub)totaal hoofdgroep 2</i>	<i>2.376</i>	<i>681</i>	<i>0</i>	<i>827</i>	<i>2.230</i>
Hoofdgroep 3:					
* Gar.reg en risico clusterfin. Aardwarmte	500	0	0	0	500
* Riolering	9.956	587	0	0	10.543
* Sparen toekomstige vervanging riolering	450	450	0	0	900
* Onderhoud begraafplaatsen ontv. Afkoopsommen	397	192	0	36	553
* Grafrechten	5.064	297	212	0	5.149
<i>(sub)totaal hoofdgroep 3</i>	<i>16.367</i>	<i>1.526</i>	<i>212</i>	<i>36</i>	<i>17.645</i>
Totaal	57.861	5.404	212	4.386	58.667

Onderstaand per hoofdgroep een toelichting op de omvang en mutaties van de voorzieningen.

Hoofdgroep 1:

Voorziening Wethouders pensioenen

Deze voorziening dient ter dekking van huidige en toekomstige aanspraken op pensioenen van wethouders en voormalig wethouders, aangevuld met aanspraken voor het partnerpensioen van de wethouders en oud-wethouders van zowel de voormalige vijf gemeenten als de gemeente Westland. De voorziening en de jaarlijkse storting daarin wordt periodiek op actuariële basis herrekend. In 2018 heeft er een storting van € 443.052 plaatsgevonden. Verder is in 2018 een bedrag van € 317.629 aan met name uitkeringen wethouder pensioenen onttrokken aan de voorziening.

Voorziening Wachtgelden wethouders

De voorziening dient ter dekking van huidige en toekomstige aanspraken op wachtgelden van wethouders en voormalig wethouders. De omvang van de voorziening is gebaseerd op de totale verplichting die de gemeente heeft op grond van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Wet APPA). Ongeacht de reden van ontslag (vrijwillig of onvrijwillig) is er van rechtswege aanspraak op een APPA-uitkering. Vanwege het vertrek van vijf wethouders en het aantreden van zes nieuwe wethouders moest er in 2018 op basis van actuariële berekeningen een bedrag van € 1.009.629 worden gestort in de voorziening en is er € 277.224 aangewend.

Voorziening Onderhoud scholen IHP

Door middel van jaarlijkse gelijke stortingen kan het Meerjaren onderhoudsplan onderwijsgebouwen uitgevoerd worden. In 2018 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 100.000 gestort in de voorziening.

Voorziening Grondexploitatie

De gemeente heeft voor de hieronder genoemde deelnemingen de risico's geanalyseerd en naar beste en meest actuele inschattingen bepaald, aanvullend op de risicoanalyse van de deelnemingen zelf. De voorziening is gevormd voor het opvang en van negatieve resultaten bij deelnemingen. In 2018 is een toevoeging geraamd en gestort van € 500.000. In 2018 is een bedrag van € 128.396 onttrokken aan de voorziening voor de kosten verbonden aan het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom (OBW Z) en € 224.900 voor Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW). Daarnaast is een bedrag van € 300.000 onttrokken voor het bijstorten van de Grex Juliahof. Op grond van geactualiseerde risicoberekeningen is de voorziening verlaagd voor OBWZ met € 944.038, ONW met € 1.070.965 en verhoogd voor Juliahof VOF met € 100.000. Programmering, fasering en omvang van ramingen blijven inschattingen en daarmee onzekerheden.

Voorziening Voormalig personeel

De voorziening is gevormd voor maatwerkafspraken in het kader van de invulling van de bezuinigingstaakstelling. In 2018 is hiertoe een bedrag van € 260.019 aangewend.

Voorziening Sportbesluit

De voorziening is gevormd voor een mogelijk nadeel over de periode 2014-2018 op het gebied van sportvoorzieningen, dit als gevolg van het zogenoemde sportbesluit. In 2018 is ten laste van de exploitatie een bedrag van € 1.045.000 in de voorziening gestort.

Hoofdgroep 2:

Voorziening Onderhoud Gebouwen

Betreft een reservering van middelen ten behoeve van het onderhoud van gebouwen. In 2018 is ten laste van de exploitatie € 681.295 gereserveerd. Voor het onderhoud in 2018 is € 826.781 onttrokken aan de voorziening. In de onderhoudsvoorziening is een aantal objecten opgenomen waarvoor onzeker is of de voorziene kosten gemaakt zullen worden. Dit houdt verband met politieke keuzes die gemaakt worden over de functie en bestemming van het vastgoed. Omdat hier nog geen besluiten zijn genomen, blijven voorzichtigheidshalve deze kosten en toekomstige uitgaven opgenomen in de voorziening onderhoud.

Hoofdgroep 3:

Voorziening Garantierегeling en risico clusterfinanciering aardwarmte

Betreft een voorziening in het kader van de garantierегeling en het risico van de clusterfinanciering bij de aardwarmteboringen. Saldo voorziening per 31 december 2018 is € 500.000. Hiervan staat de gemeente nog voor € 50.000 garant voor lopende aardwarmte initiatieven.

Voorziening Riolering

Voortvloeiend uit de regelgeving (notitie Riolering van de commissie BBV) moeten opbrengsten uit de rioolheffing en bespaarde gelden uit uitgestelde werkzaamheden uitsluitend én blijvend voor het rioleringsdoel worden bestemd en worden ondergebracht in een voorziening. In 2018 is een bedrag van € 586.594 gestort in de voorziening.

Voorziening sparen toekomstige vervanging riolering

Voor het sparen van toekomstige vervanging van riolering is in 2018 € 450.000 gestort in de voorziening.

Voorziening Onderhoud begraafplaatsen ontv.afkoopsom graven

Betreft een reservering van middelen ten behoeve van het onderhoud van begraafplaatsen. Deze voorziening wordt gevoed door de ontvangen afkoopsommen graven. In 2018 is hiertoe een bedrag gestort in de voorziening van € 191.786. Uit deze voorziening mag slechts het deel dat is ontvangen voor het lopende jaar worden onttrokken. Dit resulteert in een vrijval van € 35.962.

Voorziening Grafrechten

De voorziening is gevormd om de ontvangen afkoopsommen voor grafrechten jaarlijks ten gunste van de exploitatie te onttrekken.

Uit de Vraag en Antwoordenrubriek van de commissie BBV blijkt dat zowel voor de afkoopsommen voor het onderhoud als voor de opbrengst van de verkoop van grafrechten in een voorziening moeten worden gestort. Voor onderhoud moet een voorziening worden gevormd aangezien er een bestedingsverplichting bestaat. De afkoopsommen hebben betrekking op meerdere jaren en moeten daarom worden toegerekend aan de betreffende jaren. In 2018 is een bedrag gedoteerd van € 296.947 gedoteerd en valt voor het lopende jaar 2018 een bedrag van € 212.175 vrij.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2018	Boekwaarde per 31-12-2017
Obligatieleningen	0	0
Onderhandse leningen:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	340.010	336.359
- binnenlandse bedrijven	0	0
- openbare lichamen	0	0
- overige binnenlandse sectoren	0	0
- buitenlandse instellingen	0	0
	340.010	336.359
Door derden belegde gelden	0	0
Waarborgsommen	308	456
Overige leningen	0	0
Totaal	340.318	336.815

In het hierna opgenomen overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar over het jaar 2018:

	Saldo 31-12-2017	Vermeerde- ringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2018
* Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	336.359	34.000	30.349	340.010
* Waarborgsommen	456	62	210	308
Totaal	336.815	34.062	30.559	340.318

Binnenlandse banken en overige financiële instellingen

De gemeente heeft in het kader van totaalfinanciering (het saldo van de totale betalingen minus totale ontvangsten) in 2018 twee nieuwe leningen afgesloten van in totaal € 34 mln. Er is in 2018 voor € 30,3 mln. op de leningen afgelost. De totale rentelast voor het jaar 2018 met betrekking tot de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt € 7,1 mln.

Voor een nadere toelichting op de portefeuille langlopende leningen wordt verwezen naar de paragraaf Financiering.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	34.412	40.152
Overlopende passiva	26.764	38.125
Totaal	61.176	78.277

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen netto-vlottende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
Banksaldi	10.098	13.146
Overige schulden	24.314	27.006
Totaal	34.412	40.152

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2017
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.	13.005	9.680
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	6.384	7.737
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	7.375	20.708
Totaal	26.764	38.125

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd (vanaf € 0,1 mln.):

	Saldo 31-12-2017	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of de terug- betalingen	Saldo 31.12.2018
* Rijksvastgoed compensatie groen	0	214	0	214
* Diverse vooruitontvangen	78	26	3	101
Subtotaal Rijk	78	240	3	315
* ISV 3 Geluid	1.605	0	633	972
* Geluidsanering ISV II 2005-2008	843	0	0	843
* Herstruct.,..modernisering glastuinbouw	3.800	0	125	3.675
* ISV 3	734	0	185	549
* Gebiedsontwikkeling Poelzone	627	0	627	0
* Diverse vooruitontvangen	50	24	44	30
Subtotaal overige Nederlandse overheidslichamen	7.659	24	1.614	6.069
Totaal	7.737	264	1.617	6.384

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor door de gemeente Westland verstrekte waarborgen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:

bedragen x €1000	1-1-2018			2018		31-12-2018		
	Garantstelling inclusief opnameruimte	Onbenutte opname ruimte	Garantstelling exclusief onbenutte opnameruimte	Garantstelling toevoeging	Garantstelling verlaging (aflossing)	Garantstelling inclusief opnameruimte	Onbenutte opname ruimte	Garantstelling exclusief onbenutte opnameruimte
Totaal direct	135.074	22.248	112.825	267	2.781	132.560	11.429	121.131
Totaal indirect	212.085		212.085	4.275	10.244	206.116		206.116
Totaal	347.159	22.248	324.910	4.542	13.025	338.676	11.429	327.247

Er is voor gekozen om expliciet inzichtelijk te maken in hoeverre gegarandeerde kredietfaciliteiten worden benut, omdat dit toegevoegde waarde biedt bij het op waarde schatten van de omvang van de daadwerkelijke omvang van de garantstellingen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat van de € 132,6 mln. aan directe garanties voor een bedrag van € 11,4 mln. uit gegarandeerde kredietfaciliteiten niet is benut. Feitelijk stond de gemeente garant op 31 december 2018 voor een bedrag van € 121,1 mln. (directe garantstellingen). Eind 2018 stond de gemeente als achtervang garant voor € 206,1 mln. voor door het WSW gegarandeerde leningen van woningcorporaties.

Naast reguliere mutaties in garanties waren er in 2018 de volgende toevoegingen:

- Stichting Huisvesting in nieuw Ter Heijde (HinT): € 100.000 ten behoeve van renovatie seniorengebouw;
- Stichting Tennispaviljoen Monster en MLTV-90: € 30.000 ten behoeve van de aanleg van 3 Padeltennisbanen;
- Sport Vereniging Honselersdijk: € 137.500,- ten behoeve van de bouw van 12 kleedkamers.

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

Direct/ Indirect	Branche	Naam rechtspersoon	Bedrag		Aandeel Gem 1-1- 2018	Toevoeging Gem	Verlaging Gem	Percentage borgstelling		Aandeel Gem 31-12
			Oorspr hoofdsom	Bedrag totaal 31-12- 2017				Bedrag totaal 31-12-2018	gem. %	
Indirect	Woningcorp	Stichting Arcade mensen en wonen	287.056.000	271.267.000	135.633.500	4.275.000	7.289.500	265.238.000	50%	132.619.000
		Stichting Vestia	81.149.000	70.403.000	35.201.500		455.000	69.493.000	50%	34.746.500
		Stichting Wonen Wateringen	82.500.000	82.500.000	41.250.000		2.500.000	77.500.000	50%	38.750.000
Totaal Indirect			450.705.000	424.170.000	212.085.000	4.275.000	10.244.500	412.231.000		206.115.500
Direct	Kinderopvang	's-Gravenzandse Kinderopvang Stichting	1.633.609	588.099	375.731		65.344	522.755	59%	310.387
		Stichting Kinderdagverblijf Tik-Tak	500.000	100.000	100.000		0	80.000	100%	80.000
		Stichting Kwest	3.600.000	1.908.002	1.908.002		144.000	1.764.002	100%	1.764.002
	Pers. Hypotheken	Hypotheekfonds voor overheidspersoneel B.V.	531.598	57.755	57.755		0	57.755	100%	57.755
	Sport	's-Gravenboules (Jeu de Boules Vereniging)	181.512	58.084	58.084		7.260	50.823	100%	50.823
		Sport Vereniging Honselersdijk	658.613	89.011	89.011	137.500	81.091	281.240	52%	145.420
		Sportstichting Verburch	1.786.972	809.522	809.522		82.034	727.488	100%	727.488
		Stichting Atletieksupport Westland	410.000	117.080	98.646		23.148	84.584	89%	75.498
		Stichting Beheer en Exploitatie Sportaccommodatie Quintus	640.000	556.501	556.501		2.806	553.695	100%	553.695
		Stichting Beheer Sportpark De Zweth	450.000	345.000	345.000		15.000	330.000	100%	330.000
		Stichting Beheer Tennispark 's-Gravenzande	340.000	235.023	235.023		11.005	224.018	100%	224.018
		Stichting Juliana Sportpark	860.000	546.665	546.665		35.476	511.189	100%	511.189
		Stichting Schietsportaccommodatie Monster	135.000	117.000	117.000		5.400	111.600	100%	111.600
		Stichting Scouting 's-Gravenzande	13.613	681	681		681	0	0%	0
		Stichting Sportaccommodatie Hockeyvereniging Westland	326.050	234.229	210.166		19.025	209.579	91%	191.141
		Stichting Sporthal Maasdijk	433.402	237.447	237.447		16.266	221.181	100%	221.181
		Stichting Sporthal Naaldwijk	1.861.341	1.176.008	1.176.008		76.559	1.099.449	100%	1.099.449
		Stichting Sportpark Maasdijk en VV Maasdijk	100.000	100.000	50.000		0	100.000	50%	50.000
		Stichting Sportpark Polanen	425.000	326.168	326.168		11.936	314.232	100%	314.232
		Stichting Sport-Wat	339.957	24.773	24.773		9.430	15.343	100%	15.343
		Stichting Tennispaviljoen Monster en MLTV-90	60.000	0	0	30.000	0	60.000	50%	30.000
		Stichting Vastgoed Accommodatie Velo	3.450.000	2.614.262	2.304.254		-16.718	2.481.972	94%	2.320.972
		Stichting Westlandse Gymnastiekverenigingen (SWGTV)	300.000	101.640	111.804		10.164	101.640	100%	101.640
		Voetbalvereniging Maasdijk	100.000	36.127	36.127		6.665	29.461	100%	29.461
	Woningcorp	Stichting Arcade mensen en wonen	12.070.554	3.473.478	3.473.478		699.538	2.773.940	100%	2.773.940
		Stichting Wonen Wateringen	19.408.900	8.782.746	8.782.746		431.717	8.351.030	100%	8.351.030
	Zorginstelling	Patijnenburg B.V.	5.195.000	3.502.500	3.502.500		170.000	3.332.500	100%	3.332.500
		Stichting Careyn	2.722.681	642.169	642.169		145.440	496.729	100%	496.729
		Stichting Huisvesting in nieuw Ter Heijde "HinT"	856.000	756.000	756.000	100.000	9.534	846.466	100%	846.466
		Stichting Zorginstellingen Pieter van Forest	4.806.440	1.394.068	1.394.068		217.942	1.176.127	100%	1.176.127
	Volkshuisv.	Coöperatieve Tuinbouw Water Zuivering De Vlot U.A. (CAD)	720.000	875.111	530.089		46.933	827.111	58%	483.156
		HVC	28.714.415	26.784.952	26.784.952	0	0	26.784.952	100%	26.784.952
		OBWZ Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom CV	46.600.000	46.600.000	23.300.000		0	46.600.000	50%	23.300.000
		ONW Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland CV	37.500.000	37.500.000	37.500.000		0	37.500.000	100%	37.500.000
		Trias Westland	6.500.000	6.500.000	6.500.000		0	6.500.000	100%	6.500.000
	Onderwijs	Stichting Greenport Horti Campus (Lentiz)	13.000.000	12.133.333	12.133.333		433.333	11.700.000	100%	11.700.000
Totaal Direct			197.230.657	159.323.433	135.073.702	267.500	2.781.008	156.820.861		132.560.194
Eindtotaal			647.935.657	583.493.433	347.158.702	4.542.500	12.466.244	569.051.861		338.675.694

In 2018 zijn er geen betalingen verricht uit hoofde van aanspraken op de verleende borg- en garantiestellingen.

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken, financiële verplichtingen en rechten (negatieve bedragen). Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen vanaf € 50.000:

Omschrijving	Leverancier	Looptijd	Bedrag per jaar
Nieuwbouw gemeentehuizen	Consortium De Groene Schakel	2017-2042	€ 3.700.000
Onderhoud BCT software	Comparex	Doorlopend	€ 58.000
Melodies Classic assurance div.software	Centric Netherlands B.V.	2016-2019	€ 441.000
Melodies Upgrade Protection div.software	Centric Netherlands B.V.	2016-2020	€ 186.000
ESA contract Microsoft	Comparex	2017-2019	€ 177.000
Kosten netwerk verbindingen	KPN B.V.	2016-2022	€ 105.540
Kosten Mobiele telefonie	KPN B.V.	2017-2020	€ 113.000
Onderhoud Oracle	Comparex	Doorlopend	€ 51.000
Kosten SIM-diensten Mid-office SquitXO	SIMgroep Roxit B.V.	Doorlopend 2009-2019	€ 75.000 € 60.000
Fotokopiekosten	Canon Nederland N.V.	2017-2021	€ 96.000
ICT Dienstverlening	Leidschendam-Voorburg	2013-2020	-/- € 1.227.871
ICT Dienstverlening	Midden-Delfland	2016-2020	-/- € 262.610
ICT Dienstverlening SKT	Westland	2017-2020	-/- € 445.000
Brandverzekering	Raetsheren van Orden	2014-2020	€ 314.682
Eigendommenverzekering	Raetsheren van Orden	2018-2019	€ 199.354
CAR-verzekering	Raetsheren van Orden	2011-2019	€ 53.543
Aansprakelijkheidsverzekering	Melior Verzekeringen	2016-2019	€ 225.150
Glasverzekering	Raetsheren van Orden	2011-2020	€ 70.599
Arbodienstverlening	Westland Arbo/Zorg van de Zaak	2019-2020	€ 70.000
Accountantscontrole jaarrekening	Verstegen Accountants en Adviseurs (van 15 juli tot 15 juli)	2016-2019	€ 92.750
Dienstverleningsovereenkomst Archeologie	Erfgoed Delft	2012-2019	€ 118.000
Buurtpreventie	Buurtpreventieteams (10 teams) Westland	Onbepaald	€ 100.000
Strandveiligheid	Reddingsbrigade Monster	Onbepaald	€ 122.500
Strandveiligheid	Reddingsbrigade 's-Gravenzande	Onbepaald	€ 122.500
Leerlingenvervoer	Taxi de Roo/DVG transport	2017-2020	ca. € 900.000
Huur Werkplein	Patijnenburg	2010-2020	€ 405.000
Huur Professor Holwerdalaan	Lentiz Onderwijsgroep	Onbepaald	€ 203.400
Hulpmiddelen WMO	Meyra Retail & Services bv	2016-2018 met optie verlenging max. 2 maal 12 maanden	€ 1.400.000
Exploitatie-overeenkomst	Optisport	2018-2020	2018: € 723.202 2019: € 704.202 2020: € 699.202 Totaal bijdrage over drie jaar € 2.126.606

Meerjarige inkoopcontracten die niet voldoen aan Europese aanbestedingsregels

Op het moment van het opstellen van de jaarrekening zijn twee contractuele casussen met beperkte omvang bekend die leiden tot toekomstige onrechtmatigheden.

Claims en geschillen

Er bestaat een risico dat leveranciers als gevolg van niet naleving van wet - en regelgeving door de gemeente claims indienen. Tevens bestaat het risico dat partijen claims indienen als gevolg van besluitvorming of het uitblijven van besluitvorming door de gemeente. Er zijn geen claims naar aanleiding hiervan bekend bij de gemeente.

Op dit moment is er één gerechtelijk proces gaande met een oud medewerker. Het financieel risico bedraagt maximaal € 170.000, een Hoger Beroep procedure loopt nog. Verder zijn er geen claims naar aanleiding hiervan bekend bij de gemeente.

De Westlandse Zoom

Er zijn twee percelen waarvan de koopovereenkomsten zijn getekend en de verplichtingen na 2018 doorlopen. De percelen zijn om aangekocht ten behoeve van het project De Westlandse Zoom. In totaal gaat het om een verplichting van € 1,1 mln.

Juliahof V.O.F.

Bij de grondverkoop aan Juliahof V.O.F., is uitstel van betaling verleend voor het aandeel van de grondkosten en de kosten aanleg openbaar gebied dat onderdeel is van de koopsom. Per 31 december 2018 bedraagt de uitgestelde betaling € 11.493.185. De gemeente Westland is per 31 december 2018 aan de V.O.F. Juliahof een koopprijs voor het nog te leveren openbaar gebied verschuldigd voor een bedrag van ad € 11.493.185. Deze methode van verwerking met de uitgestelde betaling is in de SOK opgenomen. Omdat hier sprake is van een zgn. kasrondje, waardoor de boeking per saldo neutraal verloopt, wordt deze gerapporteerd onder het onderdeel niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.

Jaarrekening OBWZ 2017 C.V.

Ingevolge artikel 15.2 van de op 10 maart 2014 afgesloten Samenwerkingsovereenkomst heeft het Ontwikkelingsbedrijf de Westlandse Zoom C.V. zich verplicht om medewerking te verlenen aan de jaarlijkse levering van gronden door de Gemeente met een minimale waarde van € 5,0 mln. Tot en met 2018 is aan deze verplichting voldaan.

Recreatieschap Midden Delfland (RMD)

De liquidatie van het RMD per 31-12-2018 heeft tot gevolg dat het vermogen van het RMD wordt uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten. Het vermogen van RMD bedroeg op 31-12-2018 € 13,3 mln. Per 1 januari 2019 keert het RMD € 7,3 mln. uit aan de deelnemende gemeenten van het Coöperatief Beheer Groengebieden Midden Delfland (CBG). Deze gemeenten brengen dit bedrag per 1-1-2019, conform de statuten van het CBG, in bij het CBG. RMD maakt het bedrag rechtstreeks aan CBG over. De daadwerkelijke geldstroom zal dus niet via de gemeenten lopen. Voor de gemeente Westland gaat het in totaal om € 43.362. In het resterende bedrag van € 6,0 mln. heeft de gemeente Westland geen aandeel.

Invoering VPB

Met ingang van 1 januari 2016 is de "Wet modernisering VPB-plicht overheidsondernemingen" in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet worden overheden in beginsel vennootschapsbelastingplichtig, voor zover zij een onderneming drijven. De belastingplicht is van toepassing voor boekjaren vanaf 1 januari 2016.

De gemeente heeft, hierin extern bijgestaan, geïventariseerd welke activiteiten voor mogelijke heffing van vennootschapsbelasting in aanmerking komen. Deze inventarisatie is gebaseerd op intern onderzoek op basis van wetsuitlegging door VNG, Ministerie van Financiën en Belastingdienst. In eerste instantie was het Grondbedrijf de enige activiteit die door de ondernemerspoort ging, maar naar aanleiding van een nieuwsflits vanuit de Belastingdienst is het begin 2018 duidelijk geworden dat de inkomsten die gemeenten genereren uit de verkoop van reststromen (kunststof, papier e.d.) ook meegenomen moeten worden in de aangifte VPB. De aangifte 2016 is inmiddels ingediend en de aangifte 2017 is in voorbereiding. Voor het jaar 2018 zal uitstel voor indiening aangevraagd worden. Tot op heden heeft de Belastingdienst zich nog niet uitgesproken over onze ingenomen standpunten in de aangifte VPB 2016.

De Pijl

Sporthal De Pijl is op balansdatum eigendom van de gemeente. Als gevolg van de afloop in 2016 van de pachtafspraken met Stichting Sporthal Naaldwijk heeft de gemeente een overnameverplichting. De boekwaarde van de sporthal bedraagt volgens de conceptjaarrekening 2018 van de stichting ca. 1 mln. De komende periode benutten wij om de overgang van het eigendom van De Pijl naar de gemeente juridisch en financieel adequaat vorm te geven. Het is de verwachting dat de gemeente in 2019 de sporthal zal overnemen, de financiële effecten van dit eigendom zijn daarom nog niet in deze jaarrekening verwerkt.

De gemeente heeft per balansdatum geen andere overnameverplichtingen voor opstallen en/of andere onroerende zaken uit andere erfpachtafspraken.

3.3.3. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Voor de analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt verwezen naar de programmaverantwoording. Deze analyse maakt onderdeel uit van de jaarstukken.

Algemene uitkeringen

Een toelichting op de algemene uitkeringen is opgenomen onder de algemene dekkingsmiddelen.

Dividenden

De dividenden staan verantwoord onder de Algemene dekkingsmiddelen. In 2018 is € 13,94 mln. aan dividenden verantwoord.

Kosten overhead

Een overzicht van de overhead is verantwoord onder de Algemene dekkingsmiddelen.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is voor 2018 in totaal geraamd op € 100.000. Voor de kosten met betrekking tot de brand Wittebrug is voor € 66.750 gebruik gemaakt van deze post. Het restant zijnde € 33.250 valt vrij ten gunste van de algemene middelen.

Overzicht incidentele baten en lasten

Hieronder volgt het overzicht van de werkelijke incidentele baten en lasten op programmaniveau (conform art. 28, lid c) en een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Posten kleiner dan € 100.000 zijn gegroepeerd per programma.

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
Zwembaden	25	25	Zwembaden	1.507	482
			Groen sportvelden	146	146
Grond Oudendijk 14a Maasdijk	0	1.044	Grond Oudendijk 14a Maasdijk	14	445
			Uitvoeringsplan Vastgoedbeleid	351	152
Perceel grond Hoefweg nb5 De Lier	3.354	3.354	Perceel grond Hoefweg nb5 De Lier	2.948	2.945
Kreeklaan 10 woonrijp maken, verkoop/sloop	720	720	Kreeklaan 10 woonrijp maken, verkoop/sloop	521	434
			Stokdijkkade 2 Naaldwijk sloop	286	163
			Prof. Holwerdalaan 62 huurgarantie Lentiz	217	217
			Zuidgeestlaan 2 Naaldwijk bodemverontreiniging	460	0
			Implementatie BGT	107	54
			Investeringsagenda MKB	352	126
Nieuwe bedrijvigheid / incentives bedrijven	105	80	Nieuwe bedrijvigheid / incentives bedrijven	807	675
			Coalitie HOT	140	27
			Energietransitie glastuinbouw	120	49
			Westland Agenda – garantiefonds aardwarmte	250	250
			Westland Agenda 2	363	245
Bio Boost	248	816	Bio Boost	248	797
			Platform Toerisme en recreatie	107	59
			Subsidieregeling Duurzame Energie	153	126
			Westland Woont Duurzaam	113	96
ISV 3 Geluid	667	634	ISV 3 Geluid	67	34
			Aanpak waterproblematiek	265	169
			Invoering omgevingswet	571	368
Uitkoopregeling hoogspanningsverbinding	414	17	Uitkoopregeling hoogspanningsverbinding	414	17
			Volkshuisvesting	293	16
Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten	0	34	Huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten	225	261
Subsidie verplaatsing woningen	490	125	Subsidie verplaatsing woningen	550	125
Startersleningen	688	275	Startersleningen	380	73
Overige incidentele baten programma A	138	52	Overige incidentele lasten programma A	995	394
Totaal programma A	6.849	7.176	Totaal programma A	12.970	8.945
			Onderwijshuisvesting basisonderwijs	519	536

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
			Onderwijskundige vernieuwing	525	181
			Accommodatie toneelver. De Hoge Bomen	250	250
			SBK investeringssubsidies sportverenigingen	170	126
			Voorkomen is beter dan genezen	819	473
			Erbij horen en meedoen	206	65
			Gewoon thuis	104	72
			Innovatiefonds	330	161
Vorbereiden decentralisaties	0	139	Vorbereiden decentralisaties	197	212
Statushouders en asielzoekers	0	9	Statushouders en asielzoekers	627	547
			Programma Organisatie	264	64
Overige incidentele baten programma B	37	37	Overige incidentele lasten programma B	621	280
Totaal programma B	37	185	Totaal programma B	4.632	2.967
Jeugdwerkloosheid	130	197	Jeugdwerkloosheid	130	133
Versterking jeugdhulp in gezinsvormen	249	300	Versterking jeugdhulp in gezinsvormen	349	53
			Centrum voor jeugd en gezin	118	3
			Extra capaciteit inkomen	276	248
			Schuldhelpverlening voorkomen van schulden	124	0
Invoering resultaatsturing WMO	0	9	Invoering resultaatsturing WMO	351	159
			Begeleiding individueel speciaal	0	135
			Van denken naar doen	572	639
Overige incidentele baten programma C	0	0	Overige incidentele lasten programma C	20	17
Totaal programma C	379	506	Totaal programma C	1.940	1.387
			Grondwateronderzoek bodem De Lier	275	273
Project gladde plateau's	0	250	Project gladde plateau's	0	25
			Nieuwe aanleg wegen	972	52
			Duurzaamheidsambitie	230	220
			Handhaving riolering buitengebied	125	122
Overige incidentele baten programma E	109	49	Overige incidentele lasten programma E	393	311
Totaal programma E	109	299	Totaal programma E	1.995	1.003
Overige incidentele baten programma F	0	0	Overige incidentele lasten programma F	61	65
Totaal programma F	0	0	Totaal programma F	61	65
Asbestverwijdering na brand Wateringen	0	-865	Asbestverwijdering na brand Wateringen	0	0
Brandweer Nieuweweg	175	175	Brandweer Nieuweweg	7	3

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
			Ruimte voor de glastuinbouw	474	411
			Bijdrage Innovation Quarter	100	100
			Verkiezingen	169	169
Overige incidentele baten programma G	35	29	Overige incidentele lasten programma G	81	98
Totaal programma G	210	-661	Totaal programma G	831	781
Verkoop gemeentewerf 's-Gravenzande	1.895	1.895	Verkoop gemeentewerf 's-Gravenzande	15	80
Frictiebudget herplaatsingskandidaten	150	108	Frictiebudget herplaatsingskandidaten	1.006	650
			Masterplan Digitalisering	534	282
			BICC	381	166
Safe harbour premie	486	457	Safe harbour premie	0	114
Overige incidentele baten programma H	2	7	Overige incidentele lasten programma H	41	57
Totaal programma H	2.533	2.467	Totaal programma H	1.977	1.349
Totaal incidentele baten	10.117	9.972	Totaal incidentele lasten	24.406	16.497

bedragen x € 1.000

Incidentele onttrekkingen reserves			Incidentele stortingen reserves		
Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
			Dekking investeringen maatschappelijk nut	4.909	4.909
Overige incidentele onttrekkingen	8.841	4.935	Overige incidentele stortingen	1.194	538
Totaal incidentele onttrekkingen	8.841	4.935	Totaal incidentele stortingen	6.103	5.447

bedragen x € 1.000

Structurele onttrekkingen reserves			Structurele stortingen reserves		
Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk	Omschrijving	Begroting na wijziging	Werkelijk
Dekking investeringen maatschappelijk nut	19	16			
Dekking investeringen economisch nut	213	318			
Totaal structurele onttrekkingen	232	334	Totaal structurele stortingen		

Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

De WNT is van toepassing op de Gemeente Westland. Het voor de gemeente Westland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

1a. *Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling*

bedragen x € 1	A.C. Spindler	A.P.M.A.F. Bergmans
Functiegegevens	Gemeentesecretaris/algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01-01-2018/31-12-2018	01-01-2018/31-12 2018
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	134.206	100.677
Beloningen betaalbaar op termijn	18.555	15.846
<i>Subtotaal</i>	<i>152.761</i>	<i>116.523</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	152.761	116.523
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017		
bedragen x € 1		A.P.M.A.F. Bergmans
Functiegegevens		Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017		01-09-2017/31-12-2017
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0
Dienstbetrekking?		ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		31.416
Beloningen betaalbaar op termijn		4.862
<i>Subtotaal</i>		<i>36.278</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		60.499
Totale bezoldiging		36.278

3.3.4. Begrotingsrechtmatigheid

De accountant oordeelt over zowel de getrouwheid van de jaarstukken als over de rechtmatigheid van de bestedingen. De accountant baseert zijn controleactiviteiten mede op het op 19 februari 2019 door uw raad vastgestelde controleprotocol. Hierin is ook invulling gegeven aan het begrotingscriterium in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

Het begrotingscriterium wordt als volgt gedefinieerd:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s. In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Het geldende normenkader, zoals opgenomen in het controleprotocol, bestaat uit 11 uitgangspunten ter toetsing bij afwijkingen.

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd.

Rechtmatigheidsaspecten afwijkingen programmarekening 2018

Tijdens het samenstellen van de jaarrekening is geconstateerd dat er op de volgende programma’s sprake is van overschrijdingen van het geautoriseerde programmatotaal (incl. reservemutaties), waarvan er één meetelt voor het oordeel over begrotingsrechtmatigheid.

C Ondersteuning Zorg en Participatie

Overschrijding van het geautoriseerde programmatotaal (incl. reservemutaties) bedraagt € 7.555.000.

De overschrijding op dit programma bestaat uit een combinatie van een nadeel op het onderdeel Ondersteuning, een voordeel op de onderdelen Toegang en Toeleiding en Financiële zelfredzaamheid en enkele hoger dan geraamde stortingen in de reserve Sociaal domein (o.a. als gevolg van het voornoemde voordeel).

Per saldo is op het onderdeel Ondersteuning sprake van een overschrijding (aan de uitgavenkant) van € 7.022.000. Deze overschrijding wordt geheel veroorzaakt door een nadelig saldo op de Jeugdzorg in 2018 met inbegrip van een nadeel van € 1.877.000 als gevolg van een herwaardering van een balanspositie over voorgaande jaren.

Het nadeel wordt gedekt door een hogere onttrekking aan de reserves (als zogenoemde open-einde-regeling). De conclusie is dat er sprake is van een kostenoverschrijding bij een open-einde-regeling. Op grond van het normenkader begrotingsrechtmatigheid tellen deze overschrijdingen niet mee voor het oordeel inzake de begrotingsrechtmatigheid.

Op de onderdelen Toegang en Toeleiding en Financiële zelfredzaamheid is respectievelijk sprake van minder uitgaven dan geraamd tot bedragen van respectievelijk € 563.000 en € 2.696.000. Deze voordelen worden voor een belangrijk deel (in totaal € 2.873.000) weer gestort in de reserve Sociaal domein. Dit geldt eveneens voor de dotatie aan de reserve werk en Inkomen van het overschot op de wet BUIG ad € 880.000. Deze stortingen zijn met inbegrip van enkele kleinere afwijkingen tot een totaalbedrag van € 3.792.000 niet geraamd waardoor er aan de ‘uitgavenkant’ van dit programma in formele zin een overschrijding ontstaat.

Voor de reserve Sociaal Domein geldt dat de raad deze heeft aangemerkt als een reserve die samenhangt met een open-einde-regeling. De raad heeft hiervoor bepaald dat overschotten of tekorten in een bepaald jaar direct verrekend dienen te worden met de betreffende reserve. Er is derhalve geen sprake van een onrechtmatigheid.

Samenvattend

Ondersteuning	€	7.022.000	
Minder uitgaven Toegang en Toeleiding		-/- 563.000	
Financiële zelfredzaamheid		-/- 2.696.000	
Hogere storting reserves		<u>3.792.000</u>	
Totaal op programmaniveau	€	7.555.000	

F Dienstverlening en belastingen

Overschrijding van het geautoriseerde programmatotaal (incl. reservemutaties) bedraagt € 245.000.

Voor een bedrag van € 353.000 is er sprake van een nadeel op de afvalinzameling- en verwerking. In de ProRap was al rekening gehouden met een bijstelling van de kosten tot een bedrag van € 368.000. Dit blijkt niet toereikend te zijn geweest, met name door een stijging van de kosten voor verwerking huishoudelijk afval en voor inzameling kunststof en door een stijging van het aangeboden afval per huishouden ten opzichte van voorgaande jaren, hetgeen leidt tot hogere verbrandingskosten. Eerst in het najaar kon op basis van toen beschikbare gegevens een reëel beeld worden gevormd van de opgehaalde en aangeboden hoeveelheid afval. Ten tijde van het opstellen van de ProRap was deze informatie nog niet specifiek beschikbaar. Tevens gaat het om uitgaven passend binnen het bestaande beleid, zodat er derhalve geen sprake is van een onrechtmatigheid, die zou moeten meetellen voor het oordeel.

Voor een bedrag van € 138.000 is er sprake van een nadeel op de kosten onderhoud begraafplaatsen. In de ProRap was al rekening gehouden met een bijstelling van de kosten tot een bedrag van € 460.000. Dit blijkt niet toereikend te zijn geweest, onder andere als gevolg van niet voorziene hogere kosten voor het beheer en onderhoud van de aula's (€ 50.000) en een aantal incidentele uitgaven met betrekking tot de begraafplaatsen (o.a. een nieuw sleutelplan en noodzakelijke koelvoorzieningen) van in totaal € 88.000. Van dit laatste bedrag kan niet aannemelijk worden gemaakt dat dit niet voorzien had kunnen worden ten tijde van het opstellen van de ProRap, zodat op dit punt – ondanks dat er sprake is van uitgaven passend binnen het bestaande beleid – sprake is van een begrotingsonrechtmatigheid meetellend voor het oordeel inzake de begrotingsrechtmatigheid.

Binnen dit programma staan tegenover bovengenoemde afwijkingen overigens minderkosten voor de heffing en invordering gemeentelijke belastingen en heffingen tot een bedrag van € 171.000. De overige afwijkingen aan de uitgavenzijde van dit programma bedragen per saldo € 75.000 (minderkosten).

Samenvattend

Afvalinzameling	€	353.000	
Onderhoud begraafplaatsen		138.000	
Heffing en invordering		-/- 171.000	
Overige afwijkingen		<u>-/- 75.000</u>	
Totaal op programmaniveau	€	245.000	(waarvan meetellend voor het rechtmatigheidsoordeel € 88.000)

G Bestuur en Veiligheid

Overschrijding van het geautoriseerde programmatotaal (incl. reservemutaties) bedraagt € 285.000.

Voor een bedrag van € 433.000 is bij Burgemeester en Wethouders sprake van een nadeel als gevolg van incidentele extra toevoegingen aan een tweetal voorzieningen. Door aanpassingen van de rekenrente was de stand van de Voorziening Wethouder pensioenen ultimo 2018 te laag. Om de voorziening op peil te houden is in 2018 incidenteel € 138.000 toegevoegd. De Voorziening wachtgelden wethouders was ook te laag als gevolg van de opgebouwde rechten van 6 nieuwe wethouders. Om aan toekomstige wachtgeldverplichtingen te kunnen voldoen moest incidenteel € 295.000 toegevoegd worden.

(Overigens staat tegenover deze nadelen wel dat de salarislasten van de wethouders in 2018 € 87.000 lager uitgevallen doordat er de eerste 4,5 maand van het jaar één wethouder minder is geweest dan geraamd.)

De herberekening van de benodigde stand van beide voorzieningen heeft zoals gebruikelijk plaatsgevonden ten tijde van het opstellen van de jaarrekening. Derhalve is hier sprake van een kostenoverschrijding die past binnen het bestaande beleid en die ook niet in de laatste ProRap verwerkt had kunnen worden. Hiermee is er formeel sprake van een onrechtmatigheid, die evenwel niet meetelt voor het oordeel inzake de begrotingsrechtmatigheid.

De overige afwijkingen aan de uitgavenzijde van dit programma bedragen per saldo € 148.000 (minderkosten).

Samenvattend

B&W	€	433.000
Overige afwijkingen		<u>-/- 148.000</u>
Totaal op programmaniveau	€	285.000

Rechtmatigheidsaspecten afwijkingen investeringen 2017

Ultimo 2018 is er sprake van twee overschrijdingen op investeringen. Conform artikel 7 lid 3 (Financiële verordening Gemeente Westland 2017) en bepaling 10 van Bijlage 2 bij het controleprotocol 2018 (Normenkader begrotingsrechtmatigheid) dienen afwijkingen groter dan € 100.000 te worden toegelicht. Onderstaand volgt een nadere uiteenzetting over de posten die hieronder vallen.

Ten aanzien van de (restant)kredieten met een negatief saldo ultimo 2018 (> € 100.000) wordt het volgende vermeld:

1. Gebiedsontwikkeling Boomawatering € 420.000

Op 19 februari 2019 is het MeerjarenPerspectief Gebiedsontwikkeling door de raad vastgesteld. Hierin is voor wat betreft dit project aangegeven dat de raming van zowel de kosten als de opbrengsten van dit projectkrediet dienen te worden verhoogd met € 400.000. De meerkosten zijn al wel in 2018 ontstaan: veel onvoorziene verontreinigingen in de ondergrond hebben tot hogere kosten geleid. Op 20 december 2018 is het betreffende raadsvoorstel inzake de vaststelling van het MPG ter kennis van griffie (en raad) gebracht waarmee de raad nog in 2018 geïnformeerd is over deze afwijkingen.

Om deze reden is er hier geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

2. Zettingsproblematiek verhardingen (fase 1) € 100.000

Voor het herstellen van de verzakkingen van de ondergrond door het aanbrengen van ophoogmateriaal en het vervangen van verharding, riolering, groen etc. in Meidoornhof, De Lier in 2018 een krediet beschikbaar, dat is opgedeeld in twee componenten (riolering en verharding). Voor de component verharding heeft de raad in februari 2019 een aanvullend krediet beschikbaar gesteld. In het totaalkrediet was in 2018 voldoende ruimte beschikbaar voor de uitgave op verhardingen ad € 100.000. Om deze reden is er hier geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid.

Samenvattend

Er is op één onderdeel sprake van een onrechtmatigheid, meetellend voor het oordeel inzake de begrotingsrechtmatigheid:

Programma F € 88.000

Wij zullen de raad bij de vaststelling van de jaarstukken voorstellen om de begrotingsafwijkingen die formeel onrechtmatig zijn maar niet meetellen voor het rechtmatigheidsoordeel alsnog te autoriseren.

3.4. Single information, single audit (SiSa)

Jaarlijks dient middels een bijlage bij de jaarrekening verantwoording te worden afgelegd over de besteding van een aantal specifieke uitkeringen aan de verstrekkers van deze uitkeringen. In deze bijlage zijn hiertoe een aantal kengetallen c.q. bedragen opgenomen. De exact in te vullen gegevens per regeling worden door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties via haar website beschikbaar gesteld.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording Ja/Nee				
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04					
			€ 989.768	€ 127.220	€ 0	€ 0					
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											
17											
18											
19											
20											
21											
22											
23											
24											
25											

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

EZK	F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	Totale besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Projectnaam /UWHS-nummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning	Is de bestemming gewijzigd Ja/Nee	Indien woning verplaatst: conform de ingediende perceelschets Ja/Nee	Eindverantwoording Ja/Nee
			<i>Aard controle R Indicatornummer: F1 / 01</i>	<i>Aard controle N.v.t. Indicatornummer: F1 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: F1 / 03</i>	<i>Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 04</i>	<i>Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 05</i>	<i>Aard controle D1 Indicatornummer: F1 / 06</i>
			1 € 19.055	UWHS170029	€ 8.273	Ja	Nee	Ja
			2	UWHS170107	€ 2.454	Nee	Nee	Ja
			3	Galgeweg 47A/49 Naaldwijk	€ 2.484	Nee	Nee	Nee
			4	Groeneweg 177 's- Gravenzande	€ 2.595	Nee	Nee	Nee
			5	Harteveldlaan 50 Honselersdijk	€ 3.249	Nee	Nee	Nee
			6					
			7					
			8					
			9					
			10					
			11					
			12					
			13					
			14					
			15					
			16					
			17					
			18					
			19					
			20					
			21					
			22					
			23					
			24					
			25					
			Kopie Projectnaam / UWHS- nummer	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen tot en met (Jaar T)	Indien (een deel van) de uitkering voor het standaardbedrag voor gemeentelijke uitvoeringskosten is verantwoord als onderdeel van de cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen tot met (jaar T): Vermeld bedrag € 3.500, € 6.500 of € 10.000.			
			<i>Aard controle N.v.t. Indicatornummer: F1 / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: F1 / 08</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: F1 / 09</i>			
			1 UWHS170029	€ 369.523				
			2 UWHS170107	€ 7.036				
			3 Galgeweg 47A/49 Naaldwijk	€ 7.185				
			4 Groeneweg 177 's- Gravenzande	€ 7.911				
			5 Harteveldlaan 50 Honselersdijk	€ 5.385				
			6					
			7					
			8					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

			9						
			10						
			11						
			12						
			13						
			14						
			15						
			16						
			17						
			18						
			19						
			20						
			21						
			22						
			23						
			24						
			25						
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2018 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>	
		€ 15.990.789	€ 275.709	€ 1.047.738	€ 22.838	€ 95.861	€ 4.334		
		Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente			
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)			
		<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>		
		€ 30.057	€ 5.772	€ 0	€ 390.245	€ 0	Ja		
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente deel 2018 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Rhz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>	
			€ 44.433	€ 134.000	€ 12.365	€ 807.879	€ 28.842	€ 0	
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee					
		<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>					
		€ 0	€ 0	Ja					

3.5. Bijlage Taakvelden

Op grond van artikel 66 dient de gemeente in de jaarrekening een verplichte bijlage taakvelden op te nemen.

Taakvelden gemeente	Begroting			Begroting na wijziging			Realisatie			Verschil begroting na wijziging met realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Bestuur en Ondersteuning												
0.1 Bestuur	15.000,00	4.082.258,00	4.067.258,00	15.000,00	5.049.543,00	5.034.543,00	6.851,00	5.474.941,17	5.468.090,17	8.149,00	-425.398,17	-433.547,17
0.10 Mutaties reserves	15.698.800,00	12.012.929,00	-3.685.871,00	31.397.063,00	16.282.030,00	-15.115.033,00	26.011.576,26	19.587.777,81	-6.423.798,45	5.385.486,74	-3.305.747,81	-8.691.234,55
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0,00	-471.000,00	-471.000,00	0,00	688.226,00	688.226,00	1.393.038,70	6.423.798,45	5.030.759,75	-1.393.038,70	-5.735.572,45	-4.342.533,75
0.2 Burgerzaken	1.918.747,00	4.398.515,00	2.479.768,00	2.535.000,00	5.875.481,00	3.340.481,00	2.571.826,78	5.827.537,92	3.255.711,14	-36.826,78	47.943,08	84.769,86
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	912.592,00	2.524.427,00	1.611.835,00	5.072.365,00	7.515.620,00	2.443.255,00	6.390.323,98	6.998.225,60	607.901,62	-1.317.958,98	517.394,40	1.835.353,38
0.4 Overhead	2.142.790,00	34.894.211,00	32.751.421,00	3.056.603,00	34.776.034,00	31.719.431,00	3.418.604,27	32.451.438,42	29.032.834,15	-362.001,27	2.324.595,58	2.686.596,85
0.5 Treasury	18.669.837,00	-1.008.559,00	-19.678.396,00	19.674.215,00	-825.238,00	-20.499.453,00	19.490.249,59	-296.320,39	-19.786.569,98	183.965,41	-528.917,61	-712.883,02
0.61 OZB woningen	13.701.816,00	572.446,00	-13.129.370,00	13.886.000,00	694.434,00	-13.191.566,00	13.986.490,00	617.666,59	-13.368.823,41	-100.490,00	76.767,41	177.257,41
0.62 OZB niet-woningen	13.140.990,00	327.515,00	-12.813.475,00	13.408.000,00	440.998,00	-12.967.002,00	13.350.204,00	390.699,42	-12.959.504,58	57.796,00	50.298,58	-7.497,42
0.64 Belastingen overig	190.000,00	358.621,00	168.621,00	170.000,00	368.622,00	198.622,00	195.067,70	319.205,66	124.137,96	-25.067,70	49.416,34	74.484,04
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	118.856.561,00	0,00	-118.856.561,00	121.236.049,00	0,00	-121.236.049,00	122.211.833,20	0,00	-122.211.833,20	-975.784,20	0,00	975.784,20
0.8 Overige baten en lasten	0,00	2.026.787,00	2.026.787,00	1.915.134,00	94.060,00	-1.821.074,00	1.915.142,16	421.917,04	-1.493.225,12	-8,16	-327.857,04	-327.848,88
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1. Veiligheid												
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	460.532,00	6.612.776,00	6.152.244,00	670.782,00	6.591.541,00	5.920.759,00	-210.080,83	6.516.787,88	6.726.868,71	880.862,83	74.753,12	-806.109,71
1.2 Openbare orde en veiligheid	105.455,00	3.175.794,00	3.070.339,00	140.960,00	3.404.529,00	3.263.569,00	33.725,26	3.316.219,83	3.282.494,57	107.234,74	88.309,17	-18.925,57
2. Verkeer, Vervoer en Waterstaat												
2.1 Verkeer en vervoer	1.074.861,00	17.092.175,00	16.017.314,00	1.233.970,00	17.741.718,00	16.507.748,00	1.754.828,44	15.839.884,36	14.085.055,92	-520.858,44	1.901.833,64	2.422.692,08
2.2 Parkeren	139.917,00	225.271,00	85.354,00	139.917,00	331.577,00	191.660,00	158.797,14	299.347,62	140.550,48	-18.880,14	32.229,38	51.109,52
2.4 Economische havens en waterwegen	0,00	1.858.924,00	1.858.924,00	0,00	1.911.567,00	1.911.567,00	2.308,44	1.504.610,56	1.502.302,12	-2.308,44	406.956,44	409.264,88
3. Economie												
3.1 Economische ontwikkeling	155.762,00	1.511.578,00	1.355.816,00	487.462,00	2.623.785,00	2.136.323,00	1.312.318,45	2.847.265,52	1.534.947,07	-824.856,45	-223.480,52	601.375,93
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.431.700,00	2.971.620,00	539.920,00	1.791.014,00	3.014.896,00	1.223.882,00	1.264.946,44	2.121.606,55	856.660,11	526.067,56	893.289,45	367.221,89
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	562.671,00	722.111,00	159.440,00	566.171,00	739.334,00	173.163,00	559.021,00	767.879,00	208.858,00	7.150,00	-28.545,00	-35.695,00
3.4 Economische promotie	398.000,00	335.570,00	-62.430,00	382.000,00	290.389,00	-91.611,00	395.670,35	195.502,81	-200.167,54	-13.670,35	94.886,19	108.556,54
4. Onderwijs												
4.2 Onderwijsinvesting	887.810,00	9.108.359,00	8.220.549,00	922.450,00	9.116.292,00	8.193.842,00	1.006.173,15	9.005.359,19	7.999.186,04	-83.723,15	110.932,81	194.655,96
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	323.175,00	2.747.643,00	2.424.468,00	1.023.425,00	3.883.940,00	2.860.515,00	1.053.126,08	3.444.727,15	2.391.601,07	-29.701,08	439.212,85	468.913,93
5. Sport, Cultuur en Recreatie												
5.1 Sportbeleid en activering	0,00	356.080,00	356.080,00	0,00	357.033,00	357.033,00	0,00	330.098,20	330.098,20	0,00	26.934,80	26.934,80
5.2 Sportaccommodaties	1.059.527,00	6.321.312,00	5.261.785,00	1.066.962,00	8.017.030,00	6.950.068,00	1.070.014,35	8.084.505,35	7.014.491,00	-3.052,35	-67.475,35	-64.423,00
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	250.668,00	2.436.879,00	2.186.211,00	250.668,00	2.692.298,00	2.441.630,00	274.648,86	2.647.051,50	2.372.402,64	-23.980,86	45.246,50	69.227,36
5.4 Musea	2.600,00	731.421,00	728.821,00	2.600,00	896.123,00	893.523,00	3.142,41	880.296,67	877.154,26	-542,41	16.368,74	16.368,74
5.5 Cultureel erfgoed	6.550,00	365.115,00	358.565,00	6.550,00	342.785,00	336.235,00	46.147,50	322.361,73	276.214,23	-39.597,50	20.223,27	60.020,77
5.6 Media	174.347,00	2.258.909,00	2.084.562,00	64.095,00	2.314.254,00	2.250.159,00	81.479,89	2.280.334,29	2.198.854,40	-40.919,71	-17.384,89	51.304,60
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	241.556,00	7.198.533,00	6.956.977,00	355.576,00	7.292.923,00	6.937.347,00	178.726,54	7.108.576,22	6.929.849,68	176.849,46	184.346,78	7.497,32
6. Sociaal Domein												
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	239.850,00	9.466.799,00	9.226.949,00	232.350,00	9.482.716,00	9.250.366,00	425.467,27	8.629.489,79	8.204.022,52	-193.117,27	853.226,21	1.046.343,48
6.2 Wijkteams	93.000,00	8.428.272,00	8.335.272,00	129.600,00	9.473.805,00	9.344.205,00	129.951,62	9.285.441,35	9.155.489,73	-351,62	188.363,65	188.715,27
6.3 Inkomensregelingen	19.029.991,00	25.017.305,00	5.987.314,00	18.963.095,00	25.375.761,00	6.412.666,00	19.216.192,31	24.500.021,02	5.283.828,71	-253.097,31	875.739,98	1.128.837,29
6.4 Begeleide participatie	0,00	9.597.511,00	9.597.511,00	0,00	9.961.451,00	9.961.451,00	808.100,00	8.297.478,89	7.489.378,89	-808.100,00	1.663.972,11	2.472.072,11
6.5 Arbeidsparticipatie	69.000,00	492.563,00	423.563,00	130.000,00	554.996,00	424.996,00	196.734,00	549.996,13	353.262,13	-66.734,00	4.999,87	71.733,87
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	95.000,00	2.582.291,00	2.487.291,00	95.000,00	3.492.530,00	3.397.530,00	108.954,43	3.226.492,17	3.117.537,74	-13.954,43	266.037,83	279.992,26
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	48.000,00	14.964.778,00	14.916.778,00	48.000,00	16.259.545,00	16.211.545,00	174.393,60	16.252.240,70	16.077.847,10	-126.393,60	7.304,30	133.697,90
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0,00	10.872.896,00	10.872.896,00	0,00	12.729.843,00	12.729.843,00	0,00	20.475.249,70	20.475.249,70	0,00	-7.745.406,70	-7.745.406,70
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	1.400.000,00	460.275,00	-939.725,00	1.400.000,00	461.639,00	-938.361,00	803.325,45	438.899,46	-364.425,99	596.674,55	22.739,54	-573.935,01
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0,00	1.506.000,00	1.506.000,00	248.580,00	2.133.580,00	1.885.000,00	300.000,00	1.606.074,60	1.306.074,60	-51.420,00	527.505,40	578.925,40
7. Volksgezondheid en Milieu												
7.1 Volksgezondheid	107.195,00	1.979.692,00	1.872.497,00	72.195,00	2.101.915,00	2.029.720,00	72.177,88	1.372.426,21	1.300.248,33	17,12	729.488,79	729.471,67
7.2 Riolering	11.744.691,00	10.074.919,00	-1.669.772,00	11.984.915,00	10.459.929,00	-1.524.986,00	11.948.347,70	10.400.298,33	-1.548.049,37	36.567,30	59.630,67	23.063,37
7.3 Afval	8.866.087,00	7.028.957,00	-1.837.130,00	8.888.838,00	7.559.759,00	-1.329.079,00	8.942.777,05	7.922.936,93	-1.019.840,12	-53.939,05	-363.177,93	-309.238,88
7.4 Milieubeheer	21.160,00	4.197.874,00	4.176.714,00	724.000,00	4.626.881,00	3.902.881,00	640.097,53	4.375.417,93	3.735.320,40	83.902,47	251.463,07	167.560,60
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	1.478.689,00	1.687.853,00	209.164,00	1.089.723,00	1.917.965,00	828.242,00	1.071.290,71	2.037.609,75	966.319,04	-18.432,29	-119.644,75	-138.077,04
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Stedelijke vernieuwing												
8.1 Ruimtelijke ordening	2.080.265,00	3.660.341,00	1.580.076,00	2.822.446,00	6.112.914,00	3.290.468,00	2.135.783,95	4.761.497,63	2.625.713,68	686.662,05	1.351.416,37	664.754,32
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	33.034.108,00	32.304.445,00	-729.663,00	62.357.856,00	65.135.511,00	2.777.655,00	41.698.167,62	39.507.324,42	-2.190.843,20	20.659.688,38	25.628.186,58	4.968.498,20
8.3 Wonen en bouwen	3.869.663,00	5.627.972,00	1.758.309,00	4.933.300,00	5.227.365,00	294.065,00	4.981.102,44	4.210.867,54	-770.234,90	-47.802,44	1.016.497,46	1.064.299,90
	275.698.963,00	275.698.963,00	0,00	335.589.929,00	335.589.929,00	0,00	313.579.064,67	313.579.064,67	-0,00	22.010.864,33	22.010.864,33	-0,00